ALBERTUS
[illegible]

ALBERTI DVRERI CLARISSIMI PICTORIS ET Geometræ de Symmetria partium humanorum corporum Libri quatuor, è Germanica lingua, in Latinam verſi.

PARISIIS,
In officina Caroli Perier, in vico Bellouaco, ſub Bellerophonte.
1 5 5 7.

AEQVIS ET STVDIOSIS BONARVM ARTIVM LECTORIBVS.

SI quid de pictura hoc loco dicendum duxiſſem, non tam laudibus illam quàm deploratione fueram celebraturus. Cui enim veſtrum ignota eſſe poſſunt laudatiſsimæ artis encomia? Me verò & florentis amiſsionẽ, & repullulantis neglectionem, quis daturus vitio ſit ac non arbitraturus potius debuiſſe dolore & lacrimis proſequi? Sed mihi cõſilium non fuit de arte nunc quidem verba facere, de artifice authore huius libri, deque opera noſtra, neceſsitate quadam non nihil diſputaturo. Ac illũ quidem confido virtute meritiſque innotuiſſe,nõ ſuæ modo patriæ, ſed exteris etiam nationibus. Satiſque intelligo non expectare laudes ipſius noſtra præconia, præſertim cùm eximia opera ſempiterna gloria auctum ornatúmque relinquant: conueniens tamen iudicauimus,cum quòd illius inuenta ederemus, tum quòd occaſio data eſſet mandandi literis præclari viri nobiſque amiciſsimi vitam ac mores, pertexere quæ partim ſermonibus aliorum, partim præſentes de ipſo cognouiſſemus, habitura prædicationem aliquam dexteritatis & ingenij ſingularis & artificis & hominis, atque etiam allatura voluptatis nonnihil legentibus. Albertum noſtrum è Pannonia oriundum accepimus: ſed cuius maiores in Germaniam commigrarint. De origine igitur & natalibus illius copioſæ orationi locus non erit: qui & ſi fuere honeſti, ab eo tamen maiorem ſplendorem accepiſſe cõſtat quàm tribuiſſe. Dederat huic natura corpus compoſitione & ſtatura cõſpicuum, aptúmque animo ſpecioſo quem contineret,vt iuſtitiæ ſuæ quam ſolet extollere Hippocrates, & iam in hoc non oblita fuerit, quæ vt ridiculæ animato ſimiæ ridiculum quoque corpus texuit,ita præclaris mentibus conuenientia corpora circumdare cõſueuit. Erat caput argutum,oculi micantes, naſus honeſtus,& quem Græci τετράγωνον vocant: proceriuſculum collum,pectus amplum,caſtigatus vẽter,femora neruoſa,crura ſtabilia:ſed digitis nihil dixiſſes vidiſſe elegantius. Sermonis autem tanta ſuauitas atque is lepor,vt nihil eſſet audientibus magis contrarium quàm finis. Literarum quidem ſtudia nõ attigerat,ſed quæ illis tamen traduntur,maximè naturalium & mathematicarum rerum ſcientiæ,fere didicerat. Aequè is præcipua vt intelligebat, & re explicare nouerat,ita & oratione ſciebat declarare. Teſtantur hoc ſcripta eius Geometrica,in quibus quid de illa ſciẽtia poſsit requiri, quatenus quidem tractandam ſibi iudicauit, nõ video. Ferebatur autem magno quodam ardore animi ad omnem honeſtatem morum & vitæ complectẽdam, quam ita præſtitit vt vir optimus merito haberetur. Non tamen erat aut triſti ſeueritate aut grauitate odioſa, quinetiam quicquid ad ſuauitatẽ hilaritatémque facere putatur,neq; ab honeſto nec recto alienum, & ipſe per ætatem non neglexerat,& probabat etiam ſenex,cuiuſmodi ſunt Gymnaſtices & Muſicæ reliquiæ. Sed præ cæteris eum ad picturam natura finxerat:quare & illius ſtudiũ totis viribus complexus,& vbique gentium laudatorum pictorum opera, & rationum illorum cognoſcendi,& imitandi quæ probaſſet,cura tenebatur. Inter quæ & maximè regũ ac principum, ipſiúſque adeo Maximiliani & huius nepotis Caroli AVGG. & benignitatem expertus & fauorem conſecutus eſt, affectus ab illis non aſpernando ſalario. Sed vbi iam habuit illius manus, vt ita loquar maturitatem, tum maximè de operibus intelligeres ingenium ſublime & virtutis amans: talia enim omnia faciebat grãdia & laudabilis argumenti. Extant encomia Maximiliani, extant & hiſtoriæ aſtronomicæ opera in mortalia de quibus quæ memoraui æſtimare licebit,vt alia non dicam, quorũ eſt nullum quod non vel ex veteribus aliquis, vel noſtra ætate quacunque in gente pictor ſuum dici optaturus videatur. Eſt autem nulla profecto certior neque verior naturæ vniuſcuiuſque indicatio quàm quæ ab operibus fit, quæ quiſque pro artificio ſuo effecit. Quorum duo genera,quo reliquis longius præſtant & quaſi ex ipſius naturæ officina prodeunt, hoc in eo quod diximus magis poſſunt polléntq;. Ea ſunt quæ μιμητικά & ποιητικά vocãtur, id eſt repræſentate rerum ſimilitudines vel oratione vel manu: quorum illa propriè poëtica nominantur,hæc neſcio an generalem appellationem habeant,ſed quadrifariam fere intelliguntur,ſtatuarum picturæ, ſcalpture,& plaſtices. Nunc verò de pictura loquamur, vt propoſitum fert,quæque ipſa inter quatuor illa laudatiſsima eſt,& ab aliquo Græcorum Poëtice vocalis nuncupata. Tales igitur eſſe pictores prorſus, quales ipſorum opera ſint, verè

arbitrabimur,non ſecus ac poëtas. Polygnotũ pinxiſſe ampliora omnia, Pauſona minora, tradunt. Quis non ex hoc intelligit & illum fuiſſe ingenio altiore, & hũc humiliore? Martialis negat ſe Maronẽ quidem,ſed Marſum tamen futurũ,ſi Mœcenatẽ ſortitus ſit,de quo ipſe viderit: nã illud nemo ſperauerit, qui modo eius legerit verſus egregios in eo genere in quo epigrãmata inſunt,ſed quibus non ſolũ infirmę ad maiora vires,verùm aliena ab illis quoque omnia produ͂tur, plæráque etiã fœda & deformia. Quapropter nõ poſſum ſine riſu recordari Catullianæ ſententiæ huius,caſtũ eſſe decere pium poëtã ipſum, verſiculos nihil neceſſe eſſe. Et quod ille alter probare voluit mores diſtare à carmine ſuo. Sed poëtas nũc dimittamus. Quot autẽ fuere, ac potius quis non fuit pictorũ inquàm omniũ qui non declararet operibus naturã ſuam?Non iam veterũ mentionem faciam,noſtrorũ temporum exemplis cõtentus. Cui autem obſcurum eſt,nõ paucos laudẽ & admirationẽ vulgi quæſiuiſſe obſcœnitate pingendi,dũ quæ nõ niſi occultè fieri honeſtè nequeãt,imo quæ ne occultè quidẽ facta nefario ſcelere & probro vacent tabulis expreſſa publicarũt? hos ne pudicos quiſquam credet,quorũ mens & dextra talia fuerit molita? Vidimus etiã multorũ minutulas & bene ſane coloratas picturas, quibus quidẽ nõ nihil ingenij & gnauitatis declararetur magiſtri,ſed ars requireretur. Hoc igitur loco optimo iure admirabimur Albertum ſanctimoniæ & pudoris diligẽtiſsimum cuſtodẽ, & grãditate picturarũ proferentẽ ſe cõſcium nimirum ſibi viriũ ſuarum: ſic tamẽ vt ex minoribus quoq; operibus ipſius ſperni nihil debeat?in quibus nullã lineam inuenias ductã temerè aut peruerſè,nullũ ſuperuacuũ punctum. Quid ego de manus conſtantia & certitudine loquar? Iurares regula normáue aut circino perſcripta,quæ nullo adiumento vel penicillo vel ſæpe calamo aut pẽna deducebat,ingenti cum admiratione ſpectãtium. Qnid memorem qua dextræ cum animi conceptibus congruentia,ſœpe in chartas ſtatim calamo aut penna figuras quarumcunque rerum coniecerit, ſiue vt ipſi loquũtur,collocarit? In quo hoc profectò legẽtibus incredibile futurum proſpicio, diſtãtiſsimas nõ ſolùm argumenti ſed & corporũ partes inſtituiſſe nõnunquam quæ cõiunctæ ita inter ſe cõuenirent,vt aptius fieri nihil potuiſſet. Nimirum ita mens artificis ſingularis inſtructa omni cognitione & intelligentia veritatis conſenſúſque inter ſe partiũ, ipſa moderabatur ac regebat manum,iubebátque ſibi abſque vllis adminiculis fidere. Similis erat promptitudo peniculũ tenentis, quo minutiſsima quæq; in linteo tabelláue perſcribebat, nulla deſignatione præmiſſa,ſic vt non culpari modò poſſet nihil, ſed laudẽ etiam omnia ſummã inuenirent. Maximè admirabile fuit hoc laudatiſsimis pictoribus quibus in illa re verſatis plurimum,difficultas nõ eſſet ignota. Hoc loco non poſſum ſilentio præterire quod inter hunc & Ioannem Bellinũ accidit. Erat is Venetię,inque Italia tota huius artis fama excellens,quò cum Albertus veniſſet,faciléque cum illo ſe cõiunxiſſet,atque,vti fit,mutuæ operum iam oſtentationes exiſterent, admirante Alberto candide,& magni faciente Bellini omnia,Bellinus & ipſe ingenue cum alia, tum pilorum ſubtilitatem præcipue in Alberti operibus cõprobauit forte accidit, vt de arte inter ſe colloquerentur,quibus ſermonibus finitis,facies ne,inquit Bellinus, Alberte benigne, & gratificabere in re non magna amico?Senties inquit Albertus, ſi quidẽ quod pręſtare valeam à me petieris. Tũ Bellinus,Cupio à te ferre,inquit,dono vnum è penicillis tuis quibus capillamẽta deducere ſoles. Ibi Albertus nihil moratus, cũ plurimos ſimiles aliorum & qualibus Bellinus quoque vteretur,protuliſſet, eligere iuſsit qui maxime placerẽt,niſi auferre mallet vniuerſos. Sed Bellinus falli ſe ratus Nõ enim hos,inquit,aiebam,ſed quibus crines & pilos vnico ductu compluſculos exprimere conſueuiſti, quos ſparſulos & latiuſculo diſcrimine eſſe oportet: aliter enim in maxima ſæpe lõgitudine tãta æquabilitas flexuum & diſtantiæ ſeruari nequeat. Non alijs,inquit Albertus,quem his vtor,quod vt tibi probẽ licet cõtemplere. Et arrepto vno ex propoſitis penicillo,lõgiſsimos & flexulos crines quales mulierũ maxime ſunt,conſtãtiſsimo ordine & ratione,inſpectante & ſtupente Bellino produxit:qui poſtea multis confeſſus fuit,nullius mortalium ſermonem,eius rei quã oculis vidiſſet, fidem ſibi facere potuiſſe. Tribuit hoc idem illi ingenuitate ſpectabili Andreas Montegna,qui Mantue floruit reuocando ad ſeueritatem quandam & legẽ picturam, quã quidem primus laudem meruit, dum diſiectas & fractas ſtatuas eruit & in exemplum artis proponit. Cuius quidem ſunt omnia dura & rigida, ſcilicet manu nõ aſſuefacta ſequi animi intelligentiam & promptitudinem. Sed illis nihil putatur in arte melius neque perfectiùs. Is ergo cum Mantuæ decumberet & Albertum in Italia eſſe audiuiſſet,curauit ſceleriter ad ſe accerſi, Inſtructurus facilitatem eius & certitudinem manus rerum cognitione & arte. Non enim raro in ſermonibus familiaribus queſtus fuerat, quòd vel ſibi non

contigiſſet illa, aut Alberto ſcientia ſua. Nihil moratus Albertus, poſt habitis rebus omnibus, vbi nuntiũ accepit, ſtatim itineri ſe accinxit: ſed prius deceſſerat Andreas quàm Mantuam potuiſſet peruenire, neque quicquã dicere ſolebat in vita ſibi triſtius accidiſſe. Quãuis enim Albertus ſummus eſſet, tamen aliquid animo ſuo magno & excelſo ſuprà concupiſcebat ſemper. Nos viri barbatã imaginem, ita vt diximus, in linteo ſtatim ipſo penicillo nullis antè diſpoſitis, vt aſſolet, delineationibus ab eo expreſsã quaſi attoniti ſpectauimus. Pili ſunt barbæ fermé cubitales, ita exquiſitè & ſolerter ducti, ita vbique diſcrimine & modo ſimili, vt quo quis melius artem intelligeret, hoc magis cũ admiraretur, tũ incredibile duceret in illis effingendis nulla alia ope manum adiutã fuiſſe. Cæterum nulla ſpurcities, nullum dedecus in ipſius operibus extat, refugiẽtibus ſcilicet talia omnia caſtiſsimi animi cogitationibus. O dignũ tali ſucceſſu artificem. Iam expreſsiones viuẽtium vultuum, quæ contrafacta nunc vocãt, quàm ſimiles conficiebat, quàm infallibiles, quàm veras? Quæ omnia eo conſequebatur, quòd ad artem & rationem vſum reuocarat, ignotã hactenus & inauditam pictoribus noſtratibus ſaltem. Quis enim illorũ fuit, qui operis ſui, quo maximã quoque famam adeptus eſſet, rationem explicare poſſet, vt magis ſciẽtia quàm caſu laudẽ inueniſſe crederetur? Sed Alberto parata, certa ínque promptu erant omnia, quòd picturã in viam præceptionũ induxerat & reuocarat ad rationẽ doctrinæ, ſine qua, vt Cicero ſcripſit, etiam ſi quid bene fit adiuuãte natura, tamen id quia fortuitò fit, ſemper paratum eſſe non poteſt. Hæc ſibi ipſi primùm elaborauit, mox, vt erat liberaliſsimus & candidiſsimus explicare inſcriptis libris Clariſsimo ac doctiſsimo viro Vuilibaldo Pircamero aggreſſus eſt, cui & elegantiſsima epiſtola illos dicauit, quam nos Latinè reddere intemerata illius natiua quaſi facie, cũ ſupra vires noſtras eſſe ſentiremus, intactã reliquimus. Sed priuſquã abſoluere omnia & correcta edere, vt cupierat, poſſet, morte eſt ereptus, placida illa quidẽ & optabili, ſed profectò, noſtro quidẽ iudicio, præmatura. Erat autem, ſi quid omnium in illo viro quod vitij ſimile videretur, vnica infinita diligẽtia, & in ſe quoq; inquiſitrix ſæpe parum æqua. Hunc igitur mors ab incœpta editione operis ſuſtulit, quã tamen conſummarunt amici ex illius perſcriptione. De qua nũc deinceps, & de noſtra verſione, pauca dicimus. Ipſum quidem opus geometrico quodã modo elaborari ab illo cœptum, paulo vt nõ perpolitũ & expers tincturæ literarum, rudiuſculũ videtur: ſed hoc facilè ipſius rei bonitate compenſatur. Hoc ipſe vt ſe elimante etiam Latinũ facere vellẽ, paucis ante quàm fato ſuo fungeretur diebus à me petierat. Neque ego grauatim detulerã illi operã & ſtudium meũ, ſed hanc ei curam & elimandi operis facultatem, quæ fert omnia, mors abſtulit. Poſtea amici nõ ſolũ precibus ſed autoritate ſua, cùm opus edidiſſent, à me obtinuerũt, vt vertendũ in linguam latinã ſuſciperem, hancq; operam receptã viuo Durero, nauarẽ mor tuo. Equidem nõ ignorabam quantũ oneris ſuſciperẽ in tractanda re, nec ſatis mihi perſpecta, neq; in cuius tractione haberem in Lingua latina quicquam quod pro exemplo ponere imitariq; poſſem. Non etiã fugiebat me quãto difficilior labor futurus eſſet, mortuo authore, quam fuiſſet & viuo, & quod maxime cõtrarium eſſet, occupatus aliis ordinariis negotiis, videbam non poſſe me tantum diligentie & aſsiduitatis huic conuerſioni impendere, quantam & cuperem, & ipſa mereretur. Sed quid agerem? Et mortui amiciſsimi mihi hominis reſpectu, & amicorũ illius cum voluntate erga me, tum quaſi quodã iure imperãdi mihi rapiebar contra omnes difficultates, ad ingrediendum iter, neq; planum neq; expeditũ mihi. Itaq; libris duobus totius voluminis tantũ tribui, quãtum quidẽ potui otij ſubtrahere occupationibus neceſſariis meis, & conatus ſum quomodocũq; Latinè docere, de quibus ille in Teutonica lingua optimè præceperat. Cuius facti cõfido me veniã apud vos bonos & ſtudioſos artium facile inuẽturũ, quod neq; ego defendere aut velim aut poſsim, quo minus audax videar. Sed non modo ignoſci alicubi audaciæ, verũ ſuccurri etiam oportere cẽſeo. Quod ſi cognouero induſtriam & ſtudium hac in parte meũ gratum vobis fuiſſe animabor & ad id quod reliquum eſt Alberti de pictura præceptionum Latinum faciendum, nõ paulo quã hæc vt exquiſitius ita etiam operoſius. Non autẽ expectabitis modò in hoc argumento ſcripta illius, ſed etiam cum Geometrica tum tichiſmatica, in quibus vrbium munitiones, vt horum temporum ratio ferebat, deſcripſit. Hæc autem ferè ſunt de quibus libros ille compoſuit. Nam quod audio quoſdam in vulgus promittere, vel ſcriptis vel ſermonibus ſuis, Libellum Alberti de ſymmetria partium in equorum corporibus, equidem miror, vnde poſt mortem illius allaturi ſint quæ viuus nunquam perfecerit. Etſi me clam non eſt Albertum in hoc etiam generationem cepiſſe exquirere veritatis, neque nihil menſurationum confeciſſe: verum quicquid fuerit effectum, amiſiſſe ſcio quorundã

perfidia, per quos factum sit vt commentarij surriperentur authori, itaque ille nunquam postea de integro voluit illam rem aggredi. Neque non suspicabatur vel potius compertũ habebat, vnde in suos labores fuci inuolassent, sed optimus vir maluit dissimulare cũ detrimento & dolore suo, quàm in illis persequendis mansuetudinis & lenitatis obliuisci. Huius igitur quicquid erit non patiemur in Albertum authorem cõferri, futurum, vt apparet, illo tanto artifice indignum. Exierunt etiam ante aliquot annos paucula quædam chartæ Teutonicæ, commendicatas & in conuenientes ferè præceptiones illa de re continentes, de quibus in præsentia verba facere non fert animus: sed nisi admodum fallor, nõ semel pœnituit authorẽ editionis. Cæterùm illa, quorum fecimus paulo antè mentionem, quæ non modò quia editioni comparauit ipse, sed etiam quia eximia sunt, facilè probantur Alberti esse, non paulo hinc, vt arbitror, quàm aliunde meliora accipietis: non quòd sint apud nos paratiores ab eruditione & doctrina quàm alibi, sed quia in officina illius hæc interpræt àntes, & inter chartarum αὐτογράφων augmenta & corectiones exemplorúmque varietates, quasi in luce multotum versantur, quæ aliis quamuis doctis, obscura videri necesse est. Ostẽdet hoc Geometricus illius liber, quem iam doctissimus vir in manibus habet emissurus propediem ornatiorem & explicatiorem quàm nunc legitur multipliciter: non enim minus viginti sex σχημάτων seu figurarum additionem habebit: correctiones autem vel castigationes priorum innumerabiles ita ipse relegẽs emissa iã in vulgus meliora locupletioráque reddiderat, & quasi diuinans se iterũ non editurum, præscripserat quid publicaturis de scriptura déque figuris faciendum esset. neque non etiam in Teutonica lingua, vt ab authore est volumen confectum, vbi primum poterimus, curabimus typis excudendum. Hęc ęquum fuerit vobis accepta esse, referentibus hanc gratiam & authoris singularis viri ardentissimi studiis ad publicam aliquid vtilitatem conferendi, inuentionum suarum, & nostris laboribus ac cupiditati, illa quę vni duntaxat nationi scripta videntur, propagandi in omnes.

In libros συμμετριῶν Alberti Dureri προλεγόμενα ad Cristophorum Colerum V. C. & doctiss.

Cùm tuo maximè impulsu hos libros Alberti charissimi tibi amicorum, transferendos in linguam Latinam suscepissem, conueniens visum fuit de tota conuersione nostra rationem tibi reddere, vt & tuo iudicio commendaretur lectoribus, & ego quasi te duce huius editionis viam minus timidè ingrederer. Cùm igitur intellexissem nostram operam, quam in transferendo sumpsissemus, tibi non displicere, placuit illas rationum quasi tabulas hoc loco exponere, vt à te quæ gessissem comprobara ostenderem, fierétque hoc modo speciosius opus. Allaturum etiam nonnihil hoc vtilitatis lectoribus sperabam, communicatione quadam animi & cogitationum nostrarum, quibus si quid hac in parte gratæ à nobis operæ nauatum fuerit, id omne tibi vir clariss. debebunt referre acceptum, qui non modo author mihi extiteris, sed etiam impulsor.

CRISTOPHORO COLERO V. COS.

Cùm tuo suasu vertendi Durerianos libros de pictura prouinciam ceperim, quid in toto opere maximè appellandis rebus secuti essemus, placuit exponere tibi ante editionem, de tua sententia vel retenturi illa, vel mutaturi.

Quod author exquisiuit in aptis & concinnis corporibus effingendis, quam longè, quæ partes à quibus distare deberent, quæ elegãs & venusta membrorum cõpositio pulchritudo est, ideo nos interpretantes titulum, Symmetriam in his libris doceri prænotauimus. Hanc picturæ dedit, vt Plinius ait, primus Parrasius: vsurpauit autem plurimum Euphranor, qui & volumina de ipsa composuit. Latinum nomen etsi habere negatur, nos tamen interpretemur commensum commensurationémue. Atq; ita arte, quæ naturã sequitur ratio vestigatur qua quiq; tale fiat in exprimendis rerũ formis, quale re vera fuisset. Dimentiendarum autem, partium in corporibus cùm duplex sit via, vna altitudinis, altera latitudinis, vt scis, hanc bifariam accepimus. Nam quum in obliquis etiam imaginibus vt in plano notaretur satis intellectum iri putabam hanc densiratis esse, si ad soliditatem corporis respectũ esset. Eodem pertinet & quã profunditatem vocant, cum à dextris partibus retro quasi ceditur, vt in obliquo capite, verbi gratia, ab oculis ad aures. Altitudinis quidẽ

ratio longitudinis eſt. Sed in pede ſeu calce peculiariter conſiderauimus: nam ille tranſuerſus longus eſt,ita obliquo deſignatio datur perpendiculariter altitudinis. Neque te fugiat, ſi quando nominentur à nobis ſimpliciter partes, illarum initia ſeu ſummitates accipiēdas,ſicut ferè adiecimus,cùm nō fuerit,vt opinor,neceſſe, alicubi, etiam ſuperuacuum, nobis tamen vt in alieno opere non nimium audendum duximus. Quis autem requirat cùm ſinciput dicatur ſummi adiectionem præſertim hac voce facta è ſummo capite, niſi fallor? Cæterùm cùm autor curioſa penè diligentia exquiſiuerit partium in corpore humano nomina,quo menſurationes certiores eſſent,quibuſdam etiam noua impoſuerit, confido fore vt ſtudioſi verſionis vel hac in parte difficultatem intelligant:nam reliqua prętereo quæ & ipſa non poſsint facilia videri fuiſſe,cùm in hoc genere quod imitaremur, antiquorum extaret nihil. Cōquiſiuimus autem & nos non mediocri cura neque modico tempore nomina quibus Latinè reddere Dureriana poſſemus,quæ quàm appoſita ſint,nō nos quidem præfari decuerit,ſed legentium erit iudicium. Quæ velim tu qualia ſint perpendas,cui ſi ſatisfecero,bona erit & de aliorum iudicationibus ſpes.Quos tamen æquum fuerit,vt arbitror,erratorum etiam nobis cum tali voluntate gratiam libēter facere, atque hæc noſtra emendantes ipſos aliquid melius proferre: quod quidem non ſolùm nō offendet nos ſed etiam voluptatem cum vtilitate nobis afferet.Nequid autem diſsimularemus, ſubiecimus appelationes partium in humano corpore Latinas, quibus addidimus Teutonicas Dureri,vt perſpiceretur quid equo feciſſemus.

PARTIVM HVMANI CORPORIS NOMINA quarum in his Libris mentio fit.

Sinciput Græci vocāt βρέγμα,intelligenda eſt capitis ſummitas pro qua veteres verticem poſuere. Die ſchaytel.

Vertex vbi in media calua capilli girantur. Der hinderſt vuirbel.

Occiput & occipitiū. Hinden der kopff ob dem genigk.

Radices capilli. Haruuachs. Accipiuntur autem ſupra frontem & tempora.

Frons. Die ſtiern.

Supercilia. Augpraen.

Palpebræ. Augſchedel.

Naſus. Die naſe.

Nares. Naſlocher.

Bucca. Munde. Sic enim viſum in ore nominare coniunctionem labiorum,id eſt, vt græci vocant,συναρμογὴν vel συμβολὴν.

Genæ ſiue malæ. Itē bucce. Die packen.

Tempora. Neben das haubt.

Collum. gula. guttur. ceruix. Der hals.

Scapulæ. Schulterflayſch.

Humeri. Achſel. Ibidémque notantur extare humeri oſſa,id eſt capita inſerta. τῇ ὠμοκοτύλῃ, id eſt acetabulis. Die achſelbain.

Iugula & iuguli. Halſgrublein. Intelligēda autem eſt ἡ σφαγὴ,id eſt lacuna in mediis iugulis. Iugulum etiam latini dixere.

Pectus. Die pruſte.

Alæ ſiue Axillæ. Vchſen. Notantur autem in aduerſo & auerſo corpore.

Mamæ. Pruſte. Papillæ. Die tutlein.

Infra mammas. Vndern pruſten. Ibidémque nominatur alicubi imus thorax.

Lumbi.latera.ſub coſtis.vbi pręcingimur. Cinctus. Die vvaychen.

Sinus coxarum,quod ſupra illas concauitates extat,in quas coxę caput inſeritur quæ ſunt κοτύλαι, id eſt acetabula. Græci vocant planè ἰσχία. Der huft art.

Summum femur ſeu coxa. Der huft ende. Alicubi coxendices diximus. Quas tamen ferè poſuimus pro capitibus coxæ, id eſt, Die peyn in huften.

Aluus. End des pauchs.

Verenda.pudēda.pubes Die ſcham. huc pertinet glans & ſcrotum & virgula & teſticuli. Sed in mulieribus initiū pubis diximus pro naturæ initio, id eſt, σχίσματος. & imam pubem vbi deſineret id tamen non nuſquam interpretantes,his verbis.vbi corpus bifidum ſit. Den ſpaldt des vveybs.

Extremæ nates. Vnd des hyndern.

Femur. Das ober peyn.

Feminum ſulci. Einpeiſung des peins.

Supra genu. Ob dem knie. Supra genu interius.poplites.

Medium genu. In der mitte.

Infra ipſum. Vnder dem knie.

Sura. vvadem. Eſt & illa notata, media & ima. Itémque exterius & interius.

Tibia. Schinpein.

Tali. Die knorren. gemini & ipſi interius & exterius.

Mons pedis ſiue conuexus pes. Des fues rits.

Planta. Die ſolen.

Calcem diximus. Den fues.

Calcaneum. Die ferſen. Brachiũ. Arm.
Humeri. Achſel. Ale. Vchſen.
Muſculi,id eſt tori. Die mauſc.
Nexus cubiti qui Grçcis eſt ἀγκών,vbi cubitus in obliquũ flectitur. Der elnpogen.
Iunctura manus Græcis καρπός. Das gelengk der hand.
Manus. Hand.
Palma Die offen hand.
Digiti. finger vnd zehen.
Articuli. Gelengk.
Hęc ſunt de quibus quaſi referre ad te voluimus, quę tu diligenter vir clariſs. conſiderabis & voluntatem erga nos ſtudiáque noſtra tuam conſeruabis.

Io. Ca. Qu.

H. EOBANVS HESSVS HAEC QVOque Durero faciebat.

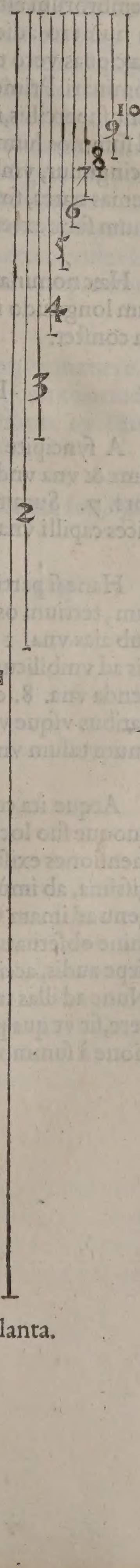
Nunc noua nobilibus ſymmetrica ducta parergis
  Plurima in exiguo codice,lector,habes.
Quæ dum fortè leges,ſimul hoc quoque fortè notabis
  Pictoris tantum non habuiſſe manus.
Omnia iudicio certo cognouit,& acri
  Ingenio,nihil hunc quod latuiſſet erat:
Siue mathematicas res eſſet agenda per artes,
  Nemo hoc iudicio dexteriore fuit:
Siue forent aptis cingendæ moenibus vrbes,
  Dureri potuit pingere docta manus.
Nec tantùm pinxit,docuit quoque,qualia bello
  Sæpe etiam clari non potuere duces.
Non tamen illius hic locus eſt deſcribere laudes,
  Quas alio ſcriptas carmine vulgus habet.
Tu modo Dureri decora inmortalia,lector,
  Qui ſapis,eximij muneris inſtar habe.
Ilius & patriæ grates age Noridos vrbi,
  Tradita per quam ſunt hæc monumenta tibi.

Et hæc,

Quanta ſuæ monumenta reliquerit artis Apelles,
  Teſtantur varijs vtraque ſcripta locis:
Illius at nullum ſupereſt quod dicere poſsis
  Artificis pictum nobilis eſſe manu.
Fallor an hæc etiam Durero fama futura eſt,
  Et potuerunt tanti facta perire viri?
Non equidem credo,quoniam quæ perdidit illum
  Hunc eadem ratio viuere poſſe facit,
Viuere non poterant quæ plurima ſcripſit Apelles,
  Quod calamo tantum ſcripta fuere leui.
Nos nitido plures conſcribimus ære libellos,
  Quos fati ſeries perdere nulla queat.
Pauca, vt credibile eſt,exempla reliquit Apelles,
  Perdere quæ potuit quælibet hora nocens.
Nos damus exiguo tot milia tempore,quot nec
  Per tres vlla manus ſcribat Olimpiades.
Hæc mihi nullo alios Durerum poſſe per annos
  Viuere conditio ſpem facit eſſe ratam.
Quamuis arte ſua ſibi iam monumenta pararit,
  Quæ ſine digna libris ne morerentur erant.
Namque quis hoc melius pingendi calluit artem?
  Quis fuit ingenio promptior atque manu?
Omnibus ille prior fuit,omnes ille reliquit.
  Quique coæui aderant,quique fuere prius.
Sicut in hunc mihi ſcripta docent,Epicedia,veris
  Facta magis tanti laudibus apta viri.

ALBERTI DVRERI
CLARISS. PICTORIS ET Geometræ. De Symmetria, Liber primus.

Regula Vertex.

Planta.

DEPICTVRVS humanam effigiem, hanc rationem ſequitor. In propoſitã regulam quæ effigiem quam facere vis longitudine ſua excedat, lineam ducito, eius cuius picturam eſſe placuit altitudinis. Sic vt lineæ primus punctus verticem, extremus calcem deſcribat, próque diuerſitate formarum, vt illas longas aut breues in animo concepiſti, ſingulis ſuas lineas accommodato, eaſdémque ſingulatim partitor. Quare quotieſcunque in ſequentibus partiũ numeros audies, eos petendos ſcias, ex ſtatura totius altitudinis à vertice ad calcem vſque eius cuius effigies inſtituta ſit, cuius vnica illa linea diligentia ſumma diſtinguenda eſt, quæ diſtinctio perueniat à duabus partibus ad partes aut quinquaginta, aut centum, aut quotcunque tandem partibus vſus ſit. Eas partes omnes ſuis numeris notatas ad illam longam in regula ductam lineam referes, ſic vt cum eius primo ſiue initiali puncto conſentiant, deinceps verò pro ſua quæque diuerſitate diſcrepent, vt neceſſe eſt. Atque hac via paucioribus numeris longiores partes notabimur & contra pluribus breuiores, fiet autem de tota lõgitudine, dimidium lineæ. 2. pars tertia. 3. pars quarta. 4. atque ita conſequenter. Quas etiam ipſas hoc modò notatas partes ſi res popoſcerit vlterius pro tuo arbitrio, dimidiato in alios ſiue pares ſiue impares numeros. Nam qui aliquam rem accuratè metiri cupit, dum vna certa partitione comprehendere omnia nequit, neceſsitate ad partium cõminutionem defertur. Quod à me factũ poſtea apparebit ſæpe enim duplices, ſæpe triplices numeros collocatos videbis, magnos, medios, pares, impares, quibus proximè ad veritatem rei pertingere poſſe viſus ſum. Cæterum numerorum eorum qui à me deſignati ſunt, compoſitio, mutari & pro alterius ingenio aliter vſurpari poterit. Vt autem omnia quæ & dicta hactenus à nobis ſunt & poſtea dicentur melius intelligantur. Illam regulam cum ſuis partibus, & partium notis quomodo facere docui hic appingam. ante enim omnia huius rectitudinẽ conſtare oportet abſque quo immenſus labor & temporis infinitas, vix omnium partium nominatas longitudines in totius longitudinis ſtatura à vertice ad calcem vſque perquæſitura videatur.

NVnc quomodo institutam effigiem metiri poſsis oſtendam.Sit autem verbi cauſa prima effigies virilis depingēda hominis bene habiti & agreſtis,cuius ſtaturæ caput ſeptimæ ſit partis. Lineam rectā tranſuerſam ducito,in eam perpēdiculares lineas tres imponito, eius ſpatij cuius effigiem futuram propoſuiſti. Harum autem linearum trium prima obliquæ imagini tribuetur, altera aduerſæ, Tertia, auerſæ. His lineis paralelis hoc quo dixi modo diſpoſitis, Menſuram adhibeto altitudinis membrorum, id eſt partium notabilium à ſummo capite vſque ad imam plantam. Eáque ratione animaduertes in exemplis nos per lineas perpendiculares tranſuerſis æqualiter ſiue directè ductis, perueſtigatam membrorum altitudinem,ſuiſque numeris diſtinctam notaſſe, vbique ad menſuram partis numero adiecto quo intuenti ſtatim innoteſceret totius huiuſce rationis certitudo, præcipuas verò tranſuerſarum linearum has inuenies, ſæpe tamen plures ſæpe pauciores, nominari. Primo & ſummo loco verticem, proximā infrà hanc lineam fronti locus, Infrà hanc ſuperciliis,in inferiore,naſo,in hac etiā inferiore,mento.Atq; hoc pacto deſcendetur ad ſummos humeros, ad iugula, ad pectus,alas,ſcapulas,mām̄as, infrà mām̄as, lumbos vbi incingimur, vmbilicum, ſinus coxarum,coxendices,aluum,pubem,extremā glandem, extremas nates, fœminum ſulcos, ſuprà genu, ſuprà poplites, medium genu, infrà poplites, imum ſuræ exterioris,imum ſuræ interioris,montem pedis,imum tali exterioris,plantam.

Hæc nomina ſuo loco in exemplis perpendicularibus lineis addemus quibus membrorum longitudo indicetur, Quo huius rationis quam in toto opere ſecutus ſum euidentia conſtet.

His ſic ordinatis,ita longitudinem membrorum metieris.

A ſyncipite quod bregma dicitur vſque ad medij iuguli ſummitatem vna pars eſto decima & vna vndecima. Ad ſummos humeros duæ partes. 11. Ad imum mentum vna pars. 7. Summitas verticis media eſt inter ſynciput & frontem. A mento vſque ad radices capilli vna decima.

Hanc ſi partitus fueris in tria æqualia ſpatia, primum frontem,ſecundum oculos & naſum, tertium os & mentum deſignabit. A iugulo vſque ad ſummum pectus vna. 30. Sub alas vna. 13.Ad mammas vna. 10. Infrà mammas vna 8. lumbos duæ. 11. A lumbis ad vmbilicum vna. 40. Sinus coxarum vna. 30. Imas coxendices vna. 10. Pudenda vna. 8. extremam glandam,vna. 6. Imas nates vna decima & vna. 11. Ab imis natibus vſque vbi fœmina quaſi ſulcantur, id eſt ad medium femur vna. 18. A planta ad imum talum vna. 28. A planta ad montem pedis vna. 20.

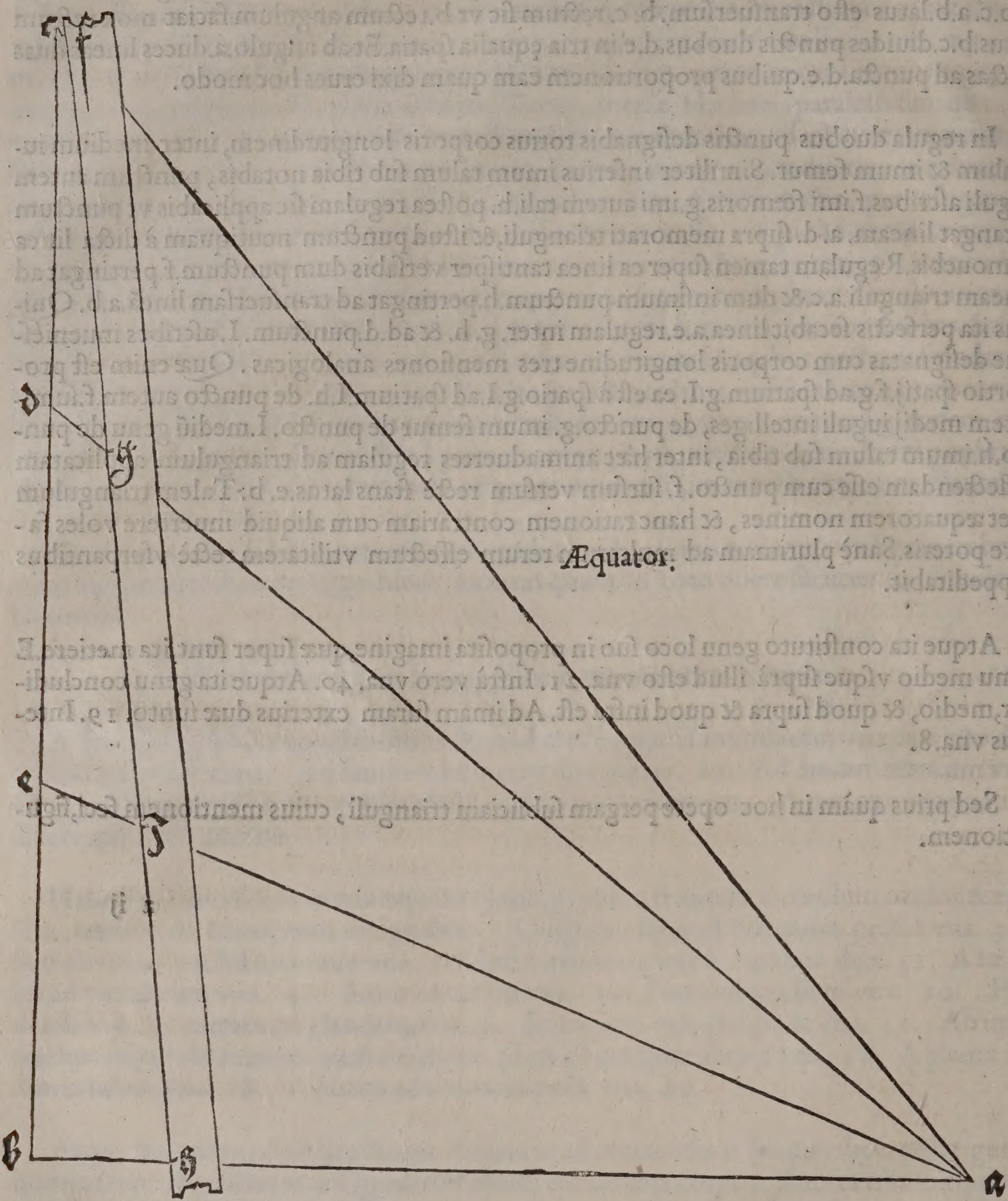
Atque ita corporis longitudinem dimenſus ad imum vſque femur, ſupereſt vt genu quoque ſuo loco collocetur.Quod vbi factum erit de tota corporis ſtatura tres inæquales menſiones exiſtent. Nempe à ſummitate medij Iuguli ad imum vſque femur vna & longiſsima, ab imò fœmore ad medium vſque genu, altera & quidem minus longa, à medio genu ad imam vſque tibiam tertia & breuiſsima. Superiora enim membra, quod in homine obſeruatu per eſt facilè,longiora & firmiora eſſe conſueuere.Corpus, quod nomen ſæpe audis, accipe ex partibus compoſitam & aptam longitudinem,compotem motionis. Nunc ad illas tres menſiones redeo, eas ſcito inter ſe certa proportione conuenire oportere,ſit vt qua proportione corporis longitudo congruat cum longitudine coxæ,ducta ratione à ſummo fœmore ad genu medium,ea proportione hæc cum tibia comparetur.

Cæterum hoc,quod equidem non vbique ſequor ita conſtitues. Triangulum ducito a.b.c. a.b.latus eſto tranſuerſum. b. c. rectum ſic vt.b.rectum angulum faciat mox rectum latus.b.c.diuides punctis duobus.d.e.in tria ęqualia ſpatia.Et ab angulo.a.duces lineas duas rectas ad puncta.d.e.quibus proportionem eam quam dixi erues hoc modo.

In regula duobus punctis deſignabis totius corporis longitudinem, inter medium iugulum & imum femur. Similiter inferius imum talum ſub tibia notabis, punctum autem iuguli aſcribes.f.imi fœmoris.g.imi autem tali.h. poſtea regulam ſic applicabis vt punctum g.tangat lineam. a. d. ſupra memorati trianguli,& iſtud punctum neutiquam à dicta linea dimouebis.Regulam tamen ſuper ea linea tantiſper verſabis dum punctum.f.pertingat ad lineam trianguli.a.c.& dum infimum punctum.h.pertingat ad tranſuerſam lineã.a.b. Quibus ita perfectis ſecabit linea.a.e.regulam inter. g. h. & ad.d.punctum. I. aſcribes inueniéſque deſignatas cum corporis longitudine tres menſiones analogicas. Quæ enim eſt proportio ſpatij.f.g.ad ſpatium.g.I. ea eſt à ſpatio.g.I.ad ſpatium.I.h. de puncto autem.f.ſumitatem medij iuguli intelliges, de puncto.g. imum femur de puncto. I.mediũ genu de puncto.h.imum talum ſub tibia, inter hæc animaduertes regulam ad triangulum applicatam inflectendam eſſe cum puncto. f. ſurſum verſum rectè ſtans latus.e. b. Talem triangulum licet æquatorem nomines, & hanc rationem contrariam cum aliquid inuertere voles facere poteris.Sanè plurimam ad multarum rerum effectum vtilitatem rectè vſurpantibus ſuppeditabit.

Atque ita conſtituto genu loco ſuo in propoſita imagine,quæ ſuper ſunt,ita metiere.E genu medio vſque ſuprà illud eſto vna. 21. Infrà verò vna. 40. Atque ita genu concluditur,medio, & quod ſupra & quod infra eſt. Ad imam ſuram exterius duæ ſunto. 19. Interius vna.8.

Sed prius quàm in hoc opere pergam ſubiiciam trianguli, cuius mentionem feci,figurationem.

Poſt hac deinceps peruenitur ad brachij menſuram:ita vt ſubiecimus.
Ab humero enim vbi illius caput ad iugulum annectitur ad cubitum vſque,duæ.11.
Cæterum ab humero ad imos muſculos vna.10.
A cubito ad extremos vſque digitos vna.4.
Ab extremis digitis retro ad extremam manum vna.10. Et ſi in vnam.9. produci non eſt inconcinnum ſi cui fortè ita libeat.

Atque ita ſeſe habet omnium membrorum altitudinis menſura. Nunc latitudinem de tranſuerſis lineis ductis per obliqua effigiei membra, indicabimus.

Caput per verticem infra ſinciput diduces in vnam nonam.
Per ſummam frontem. 14. & 15.
Per palpebras vnam. 7.
Per naſum vnam. 8.
Per mentum ac imum collum ſimiliter. 8. vnam.
Per collum ipſum vnam. 12.
Per Iugula vnam. 9.
Per ſummum pectus duas. 13.
Per alas vnam. 6.
Per mammas vnam ſimiliter. 6.
Infrà mammas vnam. 12. vnámque. 13.
Per lumbos vbi præcingimur vnam ſimiliter. 12. & 13.
Per ſinus coxarum vnam. 6.
Per femur ſummũ ſiue coxendicem pérque aluum ac nates vnam. 11. & 12.
Per pudenda ſimiliter vnam. 11. & 12.
Per ſumma fœmina ſub natibus vnam. 7.
Per media fœmina vnam. 14. & 15.
Supra genu vnam. 10.
Per medium genu vnam. 12.
Infrà genu vnam item. 12.
Per mediam ſuram vbi latiſsima eſt vnam. 20. & 21.
Per imam ſuram vnam. 13.
Per talum vbi cum calce tibia connectitur vnam. 13.
Pedem ipſum ſiue calcaneum ad vnam. 6. produces.

Poſt hæc brachiũ obliquum per partes ſuas ita denſabis.
Humerum duabus. 21.
Sub alis vna. 13.
Nexum cubiti vna. 18.
Muſculos cubiti vna. 18.
Iuncturam manus vna. 32.
Ipſam manum ſic dependentem vna. 30.

Cæterum in exemplis brachiorum menſura ſeparatim à corporibus demonſtrabitur, quo planior res minúſque inuoluta ſit.

Ac nũc deinceps de latitudine aduerſorum membrorum ſingulatim præcipiemus.

Capitis per verticem latitudo ſit vna. 10.
Per frontem vna. 8.
Per palpebras vna. 9.
Per aures vna. 8.
Per naſum vna. 10.
Ipſius ſub mento colli latitudo vnam. 12. habeat.
Per iugula vna. 5.
Per pectus tres. 10.
Intra alas ſpatium vnam. 5. habeat.
Intra mammas duas. 15.
Per lumbos vnam. 5.
Per ſinus coxarum vnam. 9. & duas. 19.
Per femur vnam. 4.
Vbi & coxendices notabũtur diſtantes quidem inter ſe vna. 6.
Per pubem vnam. 4.
Per ſub ipſis ſtatim natibus femur duas. 17.
Per medium femur vnam. 10.

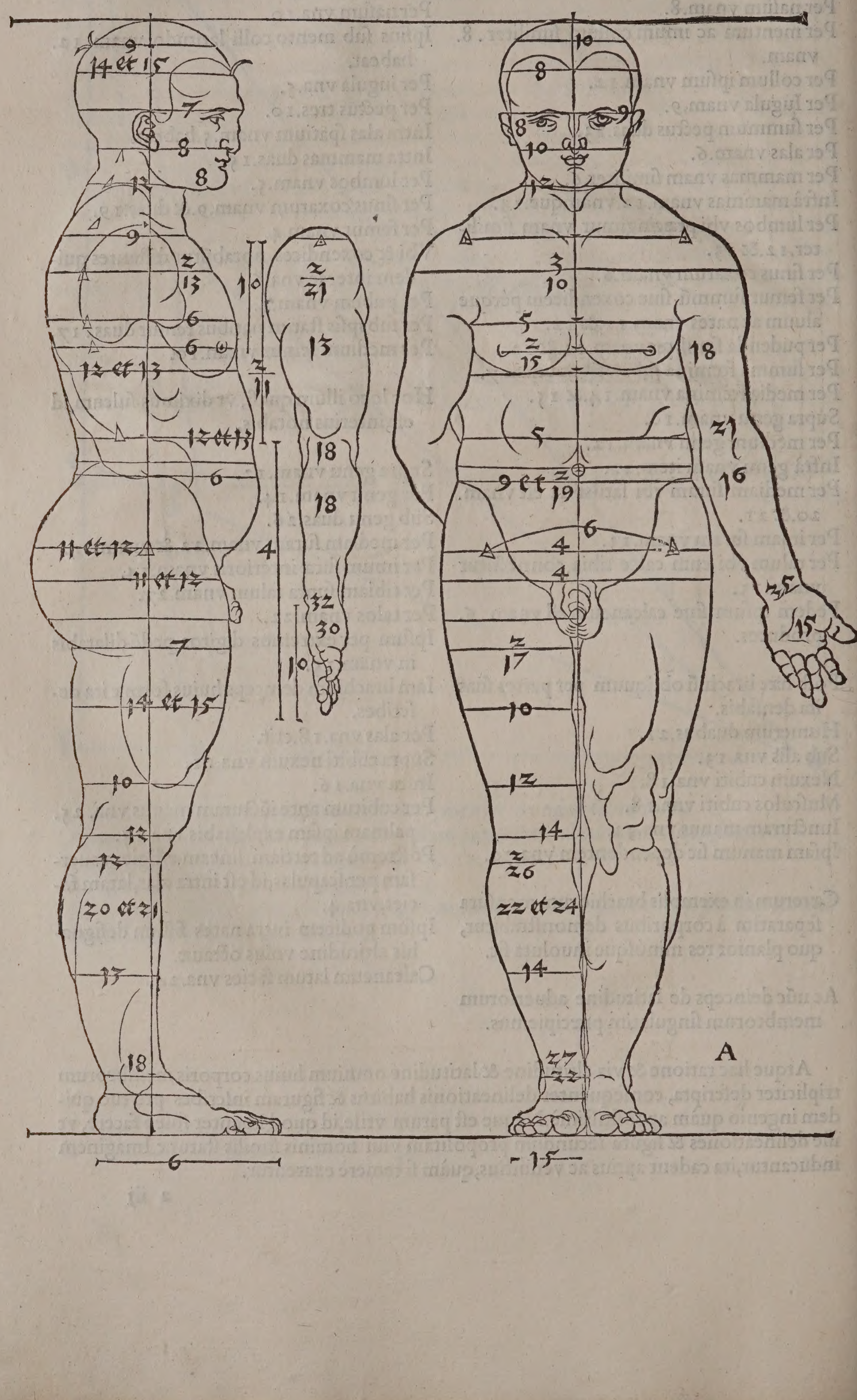
Hoc loco illum quaſi, vt diximus ſulcum, id eſt, interius notabis.

Supra genu vnam. 12.
Per genu vnam. 14.
Sub genu duas. 26.
Per mediam ſuram vnam. 22. & vnam. 24.
Per imum ſuræ interioris vnam. 14.
Per tibiam ſupra talum vnam. 27.
Per talos vnam. 22.
Ipſum per extremos digitos pedẽ dilatabis in vnam. 15.

Iam brachium deinceps huius formæ ita deſcribes.
Per alas vna. 18. erit.
Supra cubiti nexum vna. 21.
Infra vna. 16.
Per cubitum ante iũcturam manus vna. 25. palmam ipſam explanabis vna. 15.
Poſtremò ad tertiam lineam effigiem auerſam per ſcapulas, id eſt intra alas, latam facies, vna. 4.
Ipſum podicem intra nates fiſſum deſignabis altitudine vnius octauæ.
Calcaneum latum facies vna. 24.

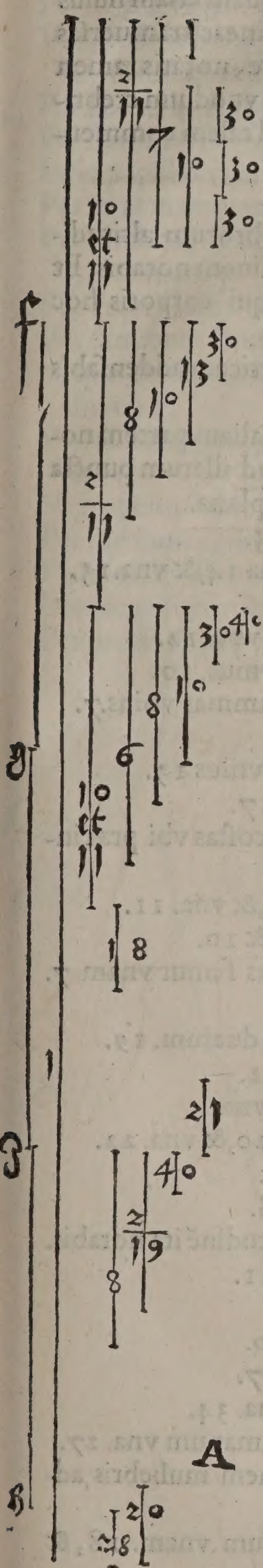
Atque hac ratione & via altitudine & latitudine omnium huius corporis membrorum tripliciter deſcripta, conſequenter delineationis habitus & figuram inſcribes pro tuo quidem ingenio quàm appoſitiſsimè. Neque eſt parum vtile, id quod libenter ſoleo facere, vt ille delineationes & figura ſecundum propoſitam viui hominis ſimilis ſtaturæ. Imaginem inducantur, ita cadent aptius ac venuſtius, quàm ſi temerè exarentur.

Equidem quam potui exactissimè in exemplis omnia expressi. Atque est in hac parte spectabile præ cæteris, quanto artificio natura hominem, quasi compactum duabus partibus fabricata sit, vtque in coxendices tanquã basin truncum impositum agglutinarit. Quo loco in exẽplis diligenter circum ventrem sacrúmque os, talem habitum designantes curuauimus. Quæ quidem vt primæ effigiei exempla quo omnia sint distinctiora, signo licet aliquo notes vt verbi gratia. A.

A

Altitudines membrorum virilium.

Syncipυt ſummū
Vertex.
Frons.

Supercilia.
Naſus.
Mentum.

Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.
Lumbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum, ſiue acetabula.

Coxendices.
Pubes.

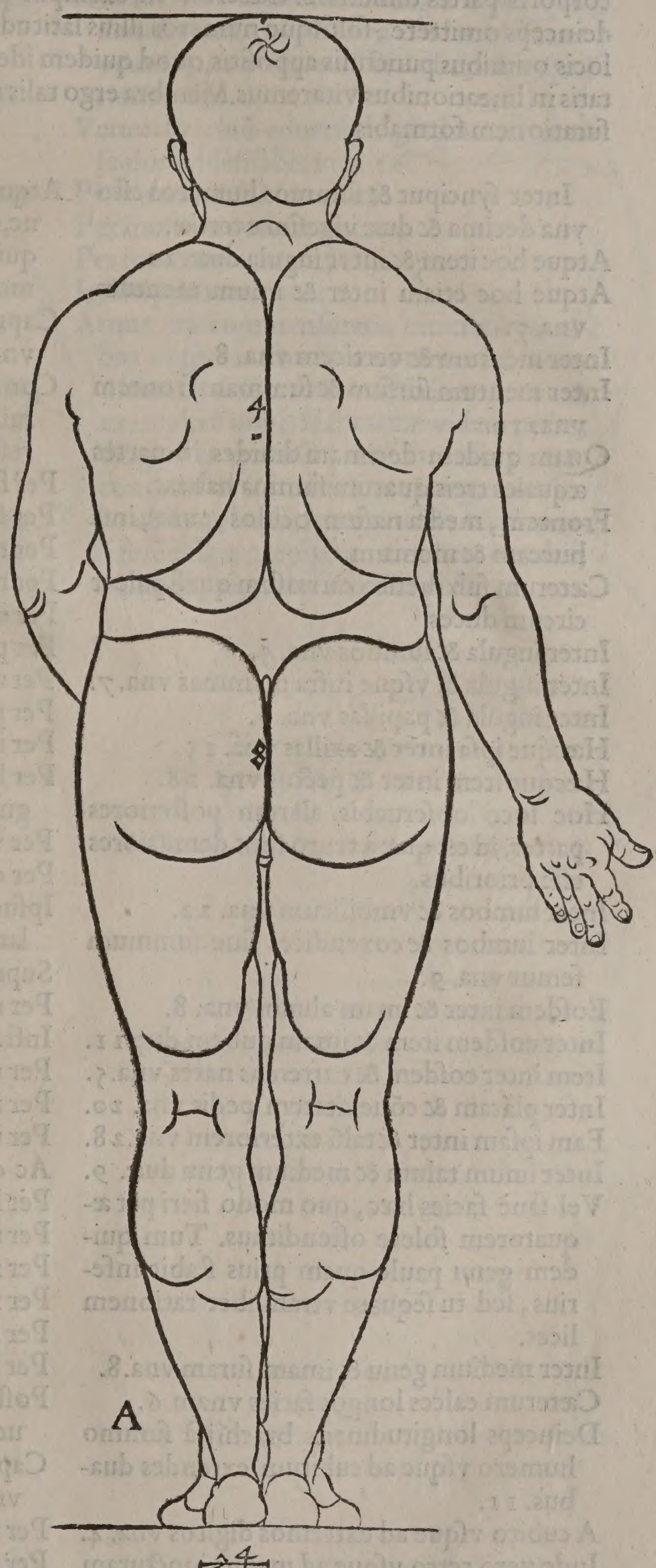
Extrema glans.
Extremæ nates.

Fœminum ſulci ſiue medium femur.
Supra genu.

Medium genu.
Infra genu.

Imum ſuræ exterioris.
Imum ſuræ interioris.

Mons pedis.
Imum tali exterioris.
Planta.

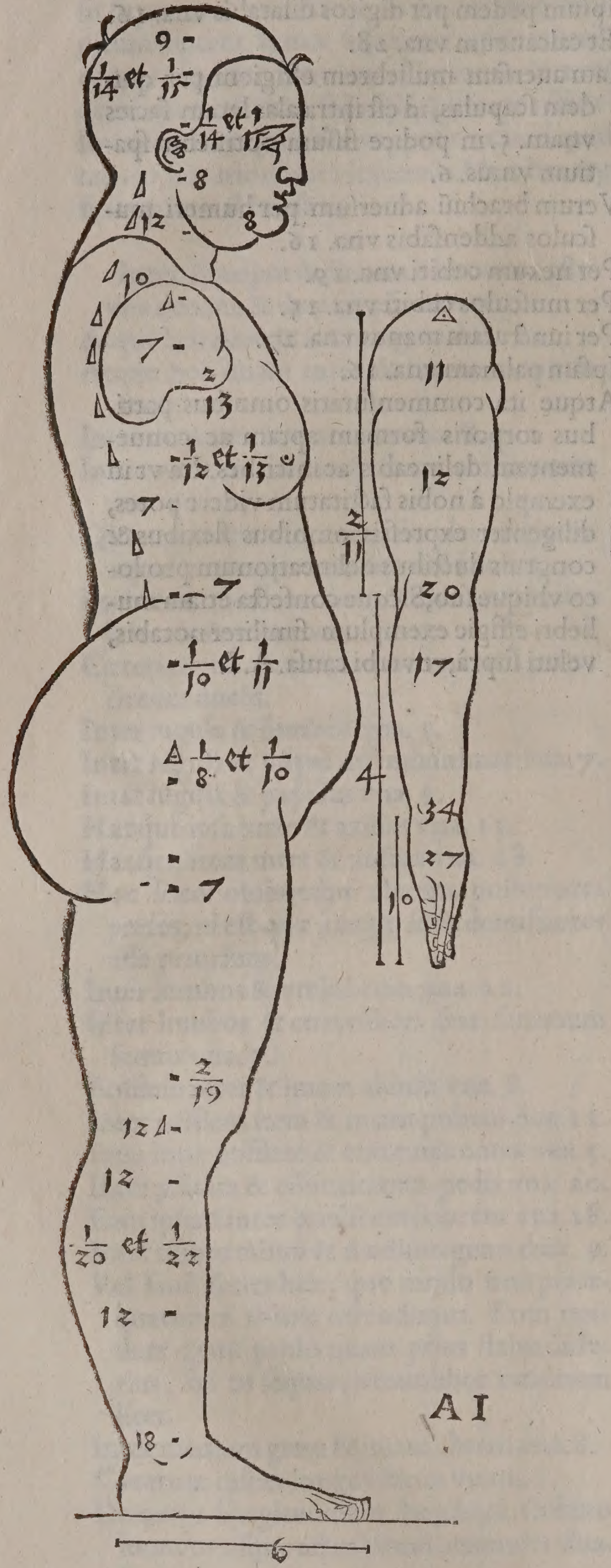

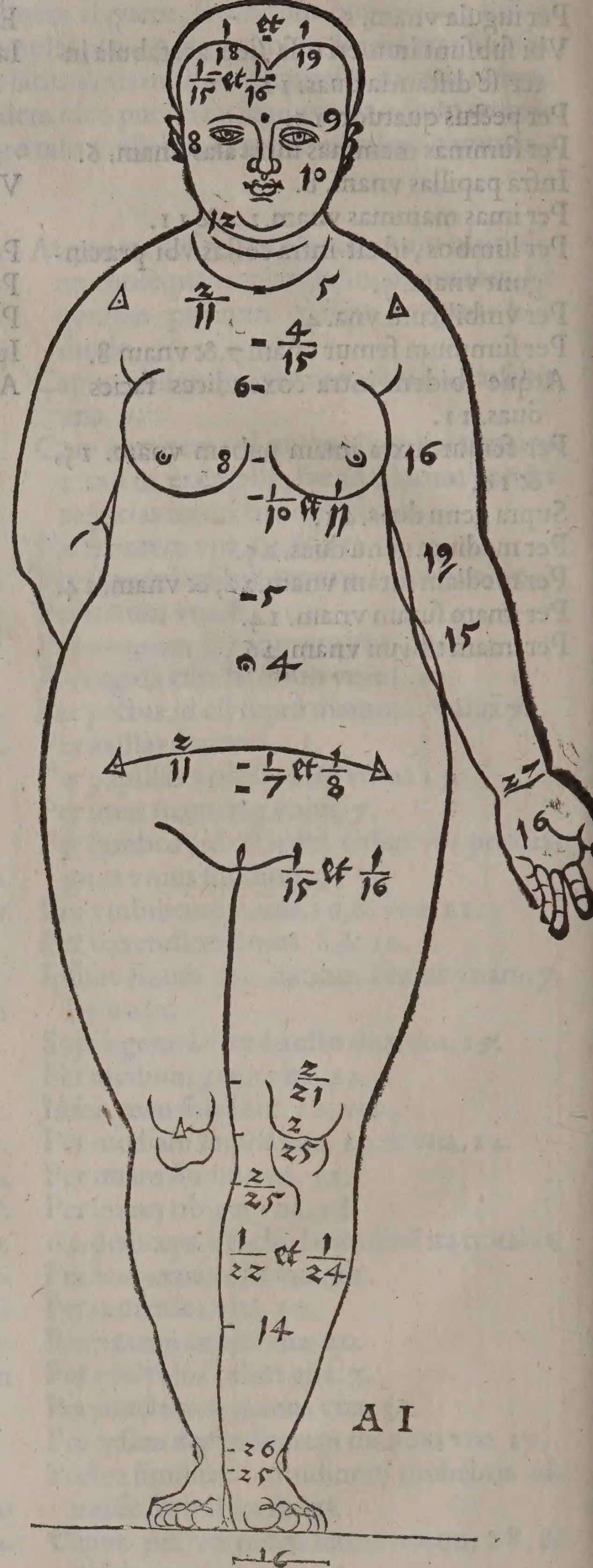
Post hæc describemus effigiem mulieris crassulæ valentulæque ac agrestis cuius forma sit superius demonstrate virilis maximè consimilis, ponatúrque & huius altitudo ipsius capitum septem. Igitur superius traditam rationem sequere, secundum quam etiam huius corporis partes dimetiare. Cæterum in exemplis placuit latitudinum lineas transuersas deinceps omittere, solósque numeros illius latitudinis indices inscribere, notatis tamen locis omnibus punctulis appositis, quod quidem ideo putaui faciendum, vt odium crebritatis in lineationibus vitaremus. Membra ergo talis muliebris corporis ad talem commensuratio nem formabis.

Inter synciput & summos humeros esto vna decima & duæ vigesimæ tertiæ.
Atque hoc item & inter iugula duæ. 11.
Atque hoc etiam inter & imum mentum vna. 7.
Inter mentum & verticem vna. 8.
Inter mentum sursum & summam frontem vna. 10.
Quam quidem decimam diuides in partes æquales treis quarum summa habeat.
Frontem, media nasum, oculos, aures, ima buccam & mentum.
Cæterum sub mento carnosum quasi palear circum duces.
Inter iugula & lumbos vna. 5.
Inter iugula & vsque infra mammas vna. 7.
Inter iugula & papillas vna. 9.
Hæcque ipsa inter & axillas vna. 15.
Hæcque item inter & pectus vna. 28.
Hoc loco obseruabis alarum posteriores partes, id est quæ à tergo sunt demissiores esse prioribus.
Inter lumbos & vmbilicum vna. 22.
Inter lumbos & coxendices siue summum femur vna. 9.
Eosdem inter & imam aluum vna. 8.
Inter eosdem item & imam pubem duę. 11.
Item inter eosdem & extremas nates vna. 5.
Inter plãtam & cõuexitatem pedis vna. 20.
Eam ipsam inter & talũ exteriorem vna. 28.
Inter imum talum & medium genu duæ. 9.
Vel sanè facies hæc, quo modo fieri per æquatorem solere ostendimus. Tum quidem genu paulo quam prius stabit inferius, sed tu sequare vtramlibet rationem licet.
Inter medium genu & imam suram vna. 8.
Cæterum calces longos facies vnam. 6.
Deinceps longitudinem brachij à summo humero vsque ad cubitum extendes duabus. 11.
A cubito vsque ad extremos digitos vna. 4.
Inde vero retro vsque ad manus iuncturam vna. 10.

Atque ita designata membrorum altitudine, consequenter latitudinem notabis, Et quidem primum obliqui corporis hoc modo.
Caput obliquum per verticem addensabis vna. 9.
Cum verticem vel quam aliam partem nomino in exemplis, fac ad illarum puncta respicias ita res tibi erit plana.
Per frontem vna. 14, & 15.
Per supercilia similiter vna 14, & vna. 15.
Per nasum vna. 8.
Per mentum & ceruicem vna. 12.
Per iugula esto latitudo vnius. 10.
Per pectus, id est suprà mammas vnius. 7.
Per axillas duarum. 13.
Per papillas vnius. 12, & vnius 13.
Per imas mammas vnius. 7.
Per lumbos, id est infrà costas vbi præcingunt vnius similiter. 7.
Per vmbilicum vnius. 10, & vna. 11.
Per coxendices vnius. 8, & 10.
Ipsum statim sub natibus femur vnam. 7. latum sit.
Suprà genu latitudo esto duarum. 19.
Per medium genu vna. 12.
Infrà genu similiter. 12. vna.
Per mediam suram vna. 20, & vna. 22.
Per imam suram vna. 12.
Per imam tibiam vna. 18.
Ac deinceps brachij latitudinẽ ita notabis.
Per humeros vt sit vna. 11.
Per musculos vna. 12.
Per nexum cubiti vna. 20.
Per musculos cubiti vna. 7.
Per iuncturam manus vna. 34.
Per ipsam dependentem manum vna. 27.
Postea similiter latitudinem muliebris aduersæ formæ ita facies.
Caput per verticem latum vnam. 18, & vnam. 19.
Per frontem vnam. 15, & 16.
Per supercilia vnam. 9.
Per aures vnam. 8.

Per naſum vnam. 10.
Per gulam ſub mento vnam. 12.
Per iugula vnam. 5.
Vbi ſubſunt humeri oſſa ſiue acetabula inter ſe diſtantia duas. 11.
Per pectus quatuor. 15.
Per ſummas mammas intra alas vnam. 6.
Infra papillas vnam. 8.
Per imas mammas vnam. 10, & 11.
Per lumbos, id eſt infra coſtas vbi præcingunt vnam. 5.
Per vmbilicum vna. 4.
Per ſummum femur vnam 7, & vnam 8.
Atque ibidem intra coxendices facies duas. 11.
Per femur iuxta imam pubem vnam. 15, & 16.
Supra genu duas. 21.
Per medium genu duas. 25.
Per mediam ſuram vnam. 22, & vnam. 24.
Per imam ſuram vnam. 14.
Per imam tibiam vnam. 26.
Per talos vnam. 25.
Ipſum pedem per digitos dilatabis vna. 16.
Et calcaneum vna. 28.
Iam auerſam muliebrem effigiem per quidem ſcapulas, id eſt intra alas latam facies vnam. 5. in podice fiſſura obtinebit ſpatium vnius. 6.
Verum brachiũ aduerſum per humeri muſculos addenſabis vna. 16.
Per nexum cubiti vna. 19.
Per muſculos cubiti vna. 15.
Per iuncturam manus vna. 27.
Ipſam palmam vna. 16.
Atque ita commenſuratis omnibus partibus corporis formam aptam ac conuenientem delineabis ac inſcribes. Ita vt in exemplo à nobis factitatum videre potes, diligenter expreſsis omnibus flexibus & congruis ductibus delineationum pro loco vbique ſuo, Sicque confecta etiam muliebri effigie exemplum ſimiliter notabis, veluti ſuprà, vt verbi cauſa. A. I.

A I

A I

Altitudines membrorum Muliebrium.

Synciput summū
Vertex.
Frons.

Supercilia.
Nasus.
Mentum.

Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.
Lumbi vbi incingunt.

Vmbilicus.
Coxendices.
Ima aluus.

Ima pubes.

Extremæ nates.

Supra genu.

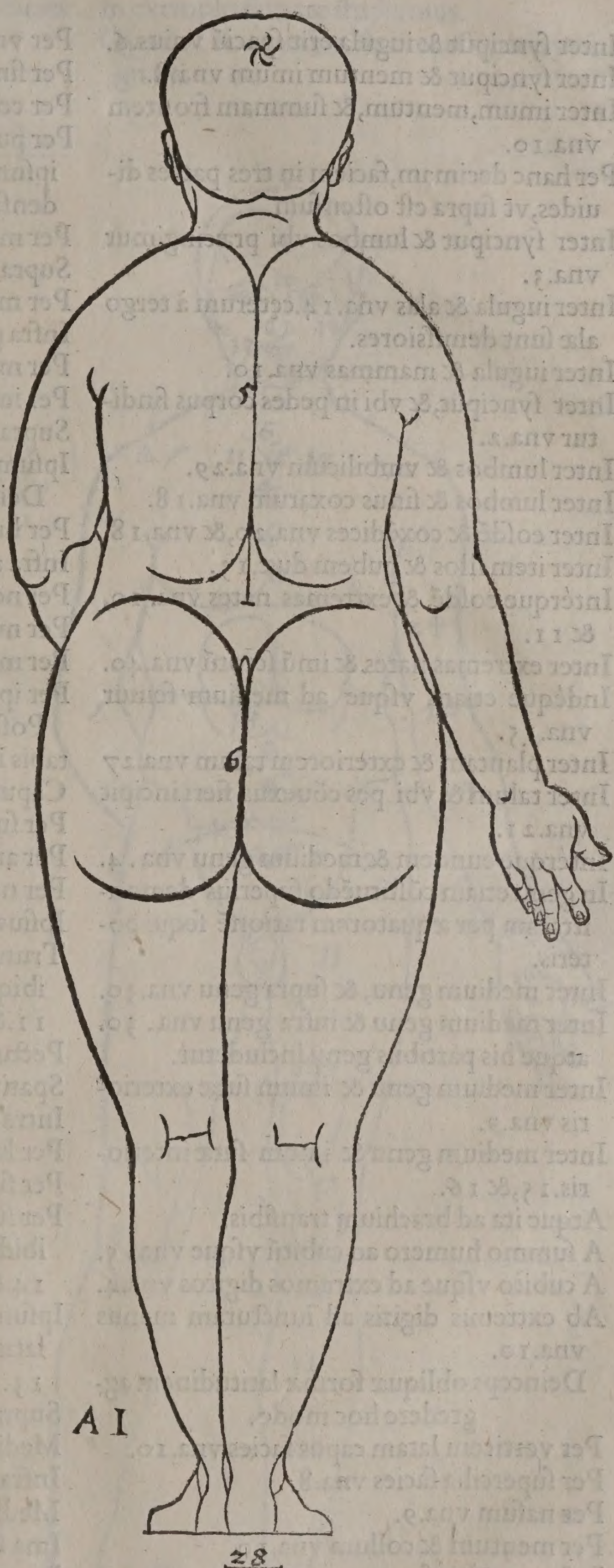
Medium genu.

Infra genu

Imum suræ exterioris

A

Mons pedis.
Imum tali.
Planta.

SEquitur commenſuratio membrorum virilis corporis, cuius altitudinis caput ſit partis octauæ. Vbi ſimili via procedes, ita vt altitudinem membrorum inſtituas iſto modo.

Inter ſynciput & iugula erit ſpaciũ vnius. 6.
Inter ſynciput & mentum imum vna. 8.
Inter imum, mentum, & ſummam frontem vna. 10.
Per hanc decimam, faciem in tres partes diuides, vt ſupra eſt oſtenſum.
Inter ſynciput & lumbos vbi præcingimur vna. 3.
Inter iugula & alas vna. 14. cęterum à tergo alæ ſunt demiſsiores.
Inter iugula & mammas vna. 10.
Inter ſynciput, & vbi in pedes corpus finditur vna. 2.
Inter lumbos & vmbilicum vna. 29.
Inter lumbos & ſinus coxarum vna. 18.
Inter eoſdẽ & coxẽdices vna. 20, & vna. 18.
Inter item illos & pubem duæ. 13.
Intérque eoſdẽ & extremas nates vna. 10, & 11.
Inter extremas nates & imũ ſcrotũ vna. 40.
Indéque etiam vſque ad medium femur vna. 15.
Inter plantam & exteriorem talum vna. 27
Inter talum & vbi pes cõuexus fieri incipit vna. 21.
Intérque eundem & medium genu vna. 4.
In genu etiam cõſtituẽdo ſuperius demonſtratam per æquatorem rationẽ ſequi poteris.
Inter medium genu, & ſupra genu vna. 30.
Inter medium genu & infra genu vna. 30. atque his partibus genu includetur.
Inter medium genu & imum ſuræ exterioris vna. 9.
Inter medium genu & imum ſuræ interioris. 15, & 16.
Atque ita ad brachium tranſibis.
A ſummo humero ad cubitũ vſque vna. 5.
A cubito vſque ad extremos digitos vna. 4.
Ab extremis digitis ad iuncturam manus vna. 10.

Deinceps obliquæ formæ latitudinem aggredere hoc modo.

Per verticem latam caput facies vna. 10.
Per ſupercilia facies vna. 8.
Per naſum vna. 9.
Per mentum & collum vna. 10.
Ipſum verò infra mentum collum vna. 16, & paulò inferius vna. 14.
Corpus per iugula vna. 12.
Per pectus vna. 7.
Per mammas vna. 7.
Infra mammas vna. 14, & 15.
Per lumbos vna. 16, & 17.
Per vmbilicum vna. 17, & 18.
Per ſinus coxarum vna. 8.
Per coxendices vna. 7.
Per pubem ſeu nates & femur duabus. 15. ipſum ſub natibus femur in vnam. 9. adденſabis.
Per medium femur vna. 19. & 20.
Supra genu vna. 14.
Per medium genu vna. 15.
Infra genu vna. 16.
Per mediam ſuram vna. 13.
Per imam ſuram vna. 17.
Supra montem pedis vna. 24.
Ipſum calcem in vnam. 6. produces.

Deinceps obliquũ brachium ſic dilatabis.

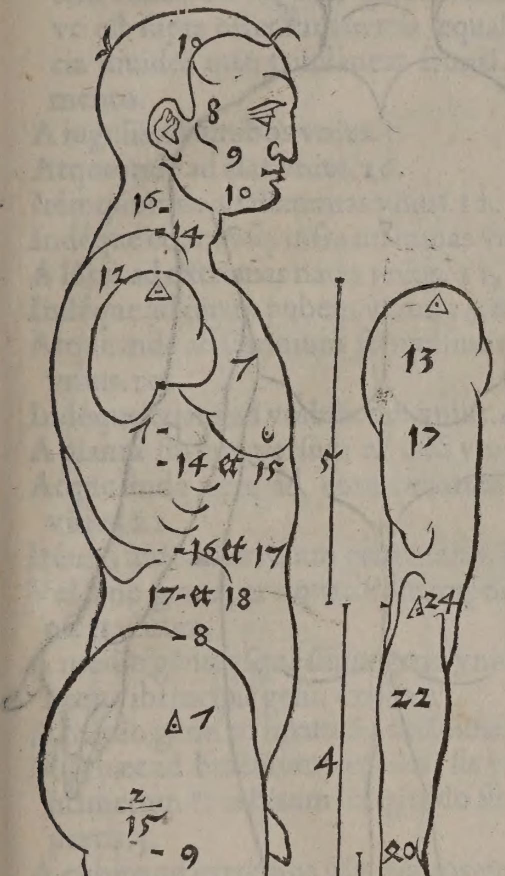
Per humerum vna. 13.
Infra alas vna. 17.
Per nexum cubiti vna. 24.
Per muſculos cubiti. 22.
Per manus iuncturam vna. 10.
Per ipſam ita manum pendentem vna. 34.

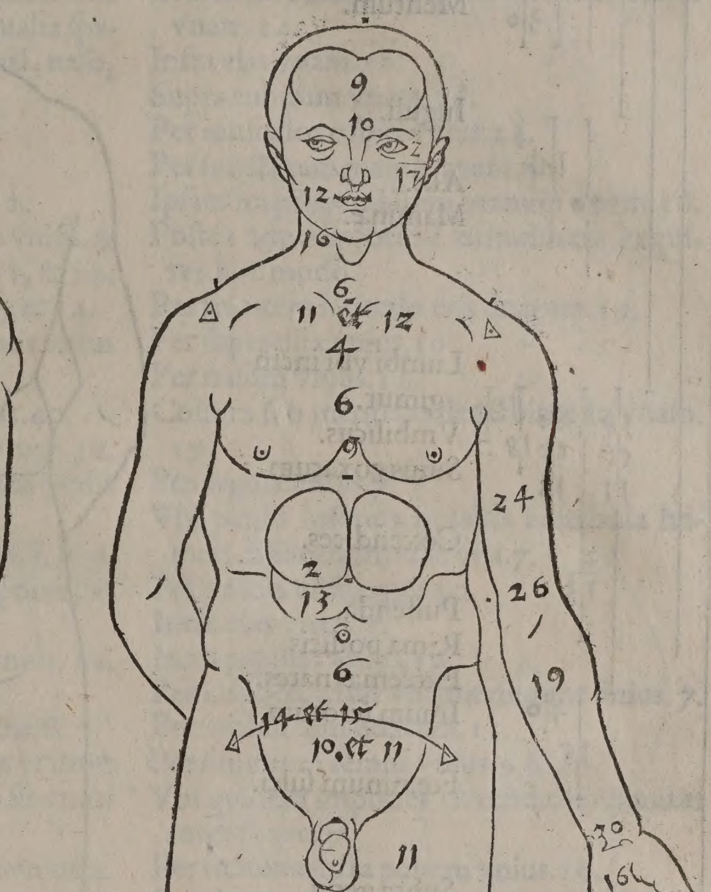
Poſt hæc aduerſæ formæ latitudinem notabis iſto modo.

Caput per frontem dilatabis vna. 9.
Per ſupercilia vna. 10.
Per aures duabus. 17.
Per naſum vna. 12.
Ipſius colli ſub mẽto latitudo erit vnius. 16
Truncum per iugula latũ facies vna ſexta. ibíque inter humerorũ oſſa pars erit vna. 11. & vna. 12.
Pectus humeróſque facies latos vnam. 4.
Spatium intra alas erit vnius. 6.
Intra mammas vnius. 9.
Per lumbos duarum. 13.
Per ſinus coxarum vnius. 6.
Per ſummum femur vnius. 10. & 11. Atque ibidẽ diſtabunt. Coxẽdices inter ſe vnius. 14. & 15.
Ipſum ſub natibus ſtatim femur vnius. 11. latitudine facies, mediũ id eſt ſulcos vnius. 13.
Supra genu vnius. 16. erit.
Medium genu vnius. 18.
Infra genu vnius. 20.
Media ſura vnius. 15.
Ima ſura vnius. 20.
Ima tibia vnius. 34.
Per talos latitudo erit vnius. 27.
Pedis verò per extremos digitos vnius. 16.
Atque ita pergens ad brachium, per muſculos illud infra alas addẽſabis in vnam. 24.
Supra cubitum vnam. 26.
Per cubiti muſculos vnam. 19.

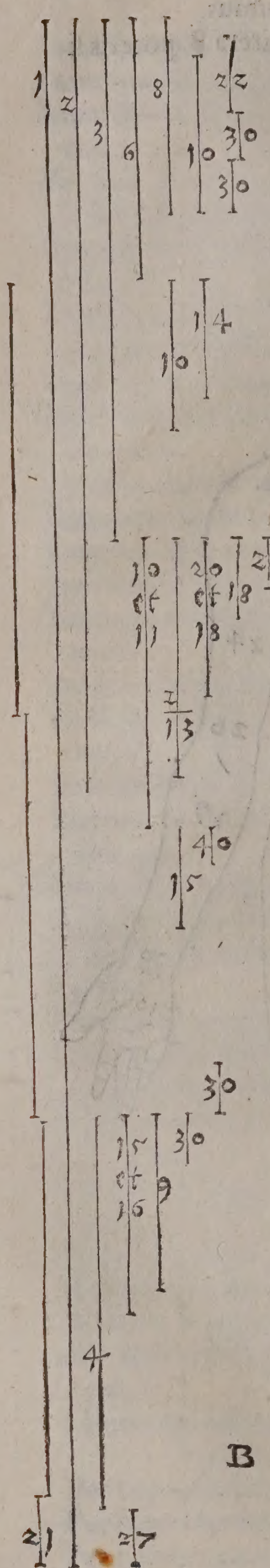
Per iuncturam manus vnam. 16.
Palmæ latitudo esto vnius. 16.
Auersam formam per scapulas latam facies vnam. 5.
Rima podicis erit vnius. 10.
Calcaneus patescet vna. 28.

Quibus obseruatis per commensurationes effigiẽ exquisitè describes, vt quidem nos in exemplo fatuere studuimus.
Quod vt A. superius, sic litera B. poteris signare.

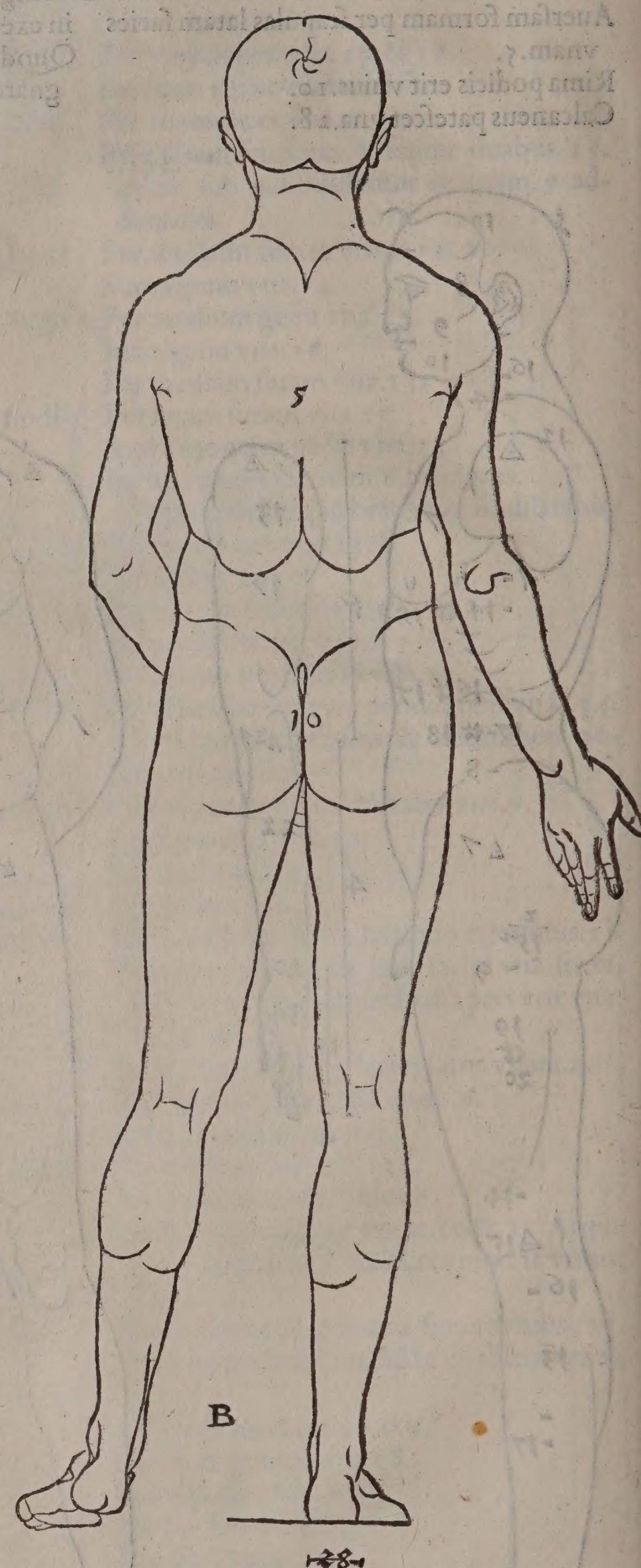

Altitudines membrorum virilium.

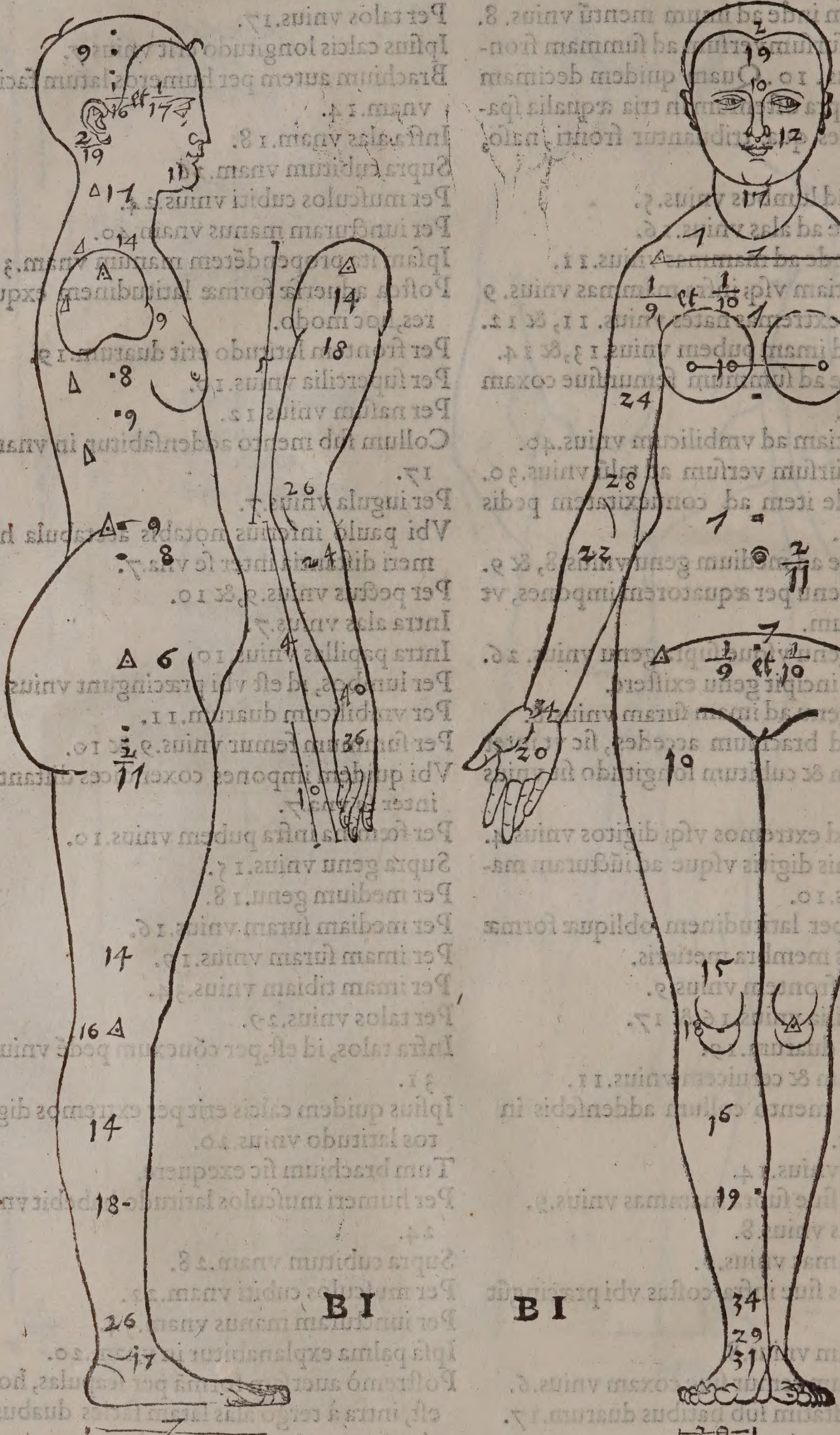
Syncipu summū
Frons.
Palpebræ.
Naſus.
Mentum.
Iuguli.
Alæ.
Mammæ.
Lumbi vbi incin-
gimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Coxendices.
Pudenda.
Rima podicis.
Extremæ nates.
Imum ſcrotum.
Fœminum ſulci.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Sura exterior.
Sura interior.
B Mons pedis.
Talus.
Planta.

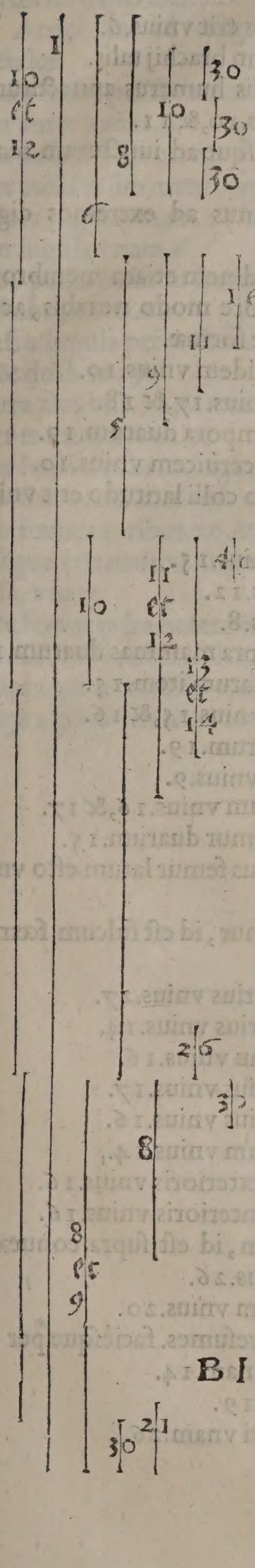
HVic virili formæ adiiciemus,ficut ante quoque fecimus confimilem muliebrem, cuius fit item altitudinis caput partis octauæ. Eam igitur ita inftitues.

A fummo capite vfque ad iugula altitudo erit vnius.6.
Atque item inde ad imum mentũ vnius. 8.
A mento furfumverfum ad fummam frontem vnius. 10. Quam quidem decimam vti eft fupra oftenfum in tria æqualia fpacia diuides quæ tribuantur fronti, nafo, mento.
A iugulis ad lumbos vnius.5.
Atque inde ad alas vnius.16.
Itémque inde ad mammas vnius.11.
Indéque etiam vfq; infra mammas vnius. 9
A lũbis ad extremas nates vnius. 11, & 12.
Indéque ad imam pubem vnius.13,& 14.
Atque inde ad fummum femur fiue coxam vnius.10.
Indéque etiam ad vmbilicum vnius.40.
A planta furfum verfum ad talũ vnius.30.
Atque inde item ad conuexitatem pedis vnius.21.
Itémq; inde ad medium genu vnius.8, & 9.
Vel fane genu per æquatorem impones, vt eft traditum.
A medio genu vfque fupra genu vnius. 26. atque ibi incipit genu exiftere.
A medio genu ad imam furam vnius.8.
Poft hæc ad brachium accedes, fic vt inter humerum & cubitum longitudo fit vnius partis.5.
A cubito ad extremos vfq; digitos vnius.4.
Ab extremis digitis vfque ad iũcturam manus vnius.10.
Atque ita per latitudinem obliquæ formæ muliebris membra metieris.
Ea erit per frontem vnius.9.
Per fupercilia vnius.16,& 17.
Per nafum duarum.19.
Per mentum & ceruicem vnius.11.
Ipfum fub mento collum addenfebis in vnam.17.
Per iugula vnius.14.
Per pectus fiue fupra mammas vnius.9.
Per papillas vnius.8.
Infra mammas vnius.9.
Per lumbos fiue infra coftas vbi præcingũt vnius.9.
Per vbilicum vnius.8.
Per fummum femur fiue coxam vnius.6.
Per femur ftatim fub natibus duarum.17.
Supra genu vnius.14.
Per medium genu vnius.16.
Per mediam furam vnius.14.
Per imam furam vnius.18.
Per imam tibiam vnius.26.
Per talos vnius.17.
Ipfius calcis longitudo erit vnius.7.
Brachium autem per humeros latum facies vnam.14.
Infra alas vnam.18.
Supra cubitum vnam.26.
Per mufculos cubiti vnius.24.
Per iuncturam manus vnam.40.
Ipfam ita propendẽtem manum vnam.36.
Poftea aduerfæ formæ latitudinem exquires,hoc modo.
Per frontem latitudo erit duarum.19.
Per fupercilia vnius.10.
Per nafum vnius.12.
Collum fub mento addenfabitur in vnam. 17.
Per iugula vnius.7.
Vbi paulò inferius notabis acetabula humeri diftantia inter fe vna.7.
Per pectus vnius.9,& 10.
Intra alas vnius.7.
Intra papillas vnius.10.
Per lumbos, id eft vbi præcingunt vnius.7.
Per vmbilicum duarum.11.
Per fummum femur vnius.9,& 10.
Vbi quidem impones coxendices diftantes inter fe vna.7.
Per fœmina infra pubem vnius.10.
Supra genu vnius.15.
Per medium genu.18.
Per mediam furam vnius.16.
Per imam furam vnius.19.
Per imam tibiam vnius.34.
Per talos vnius.29.
Infra talos, id eft,per cõuexum pedẽ vnius. 31.
Ipfius quidem calcis erit per extremos digitos latitudo vnius.20.
Tum brachium fic exequere.
Per humeri mufculos latitudo habebit vnã. 24.
Supra cubitum vnam.28.
Per mufculos cubiti vnam.22.
Per iuncturam manus vnam.34.
Ipfa palma explanabitur in vnam.20.
Poftremò auerfam formã per fcapulas, hoc eft, intra à tergo alas latam facies duabus, 13.
In podice fiffura erit vnius.9.
Calcaneus patefcet vna.30.

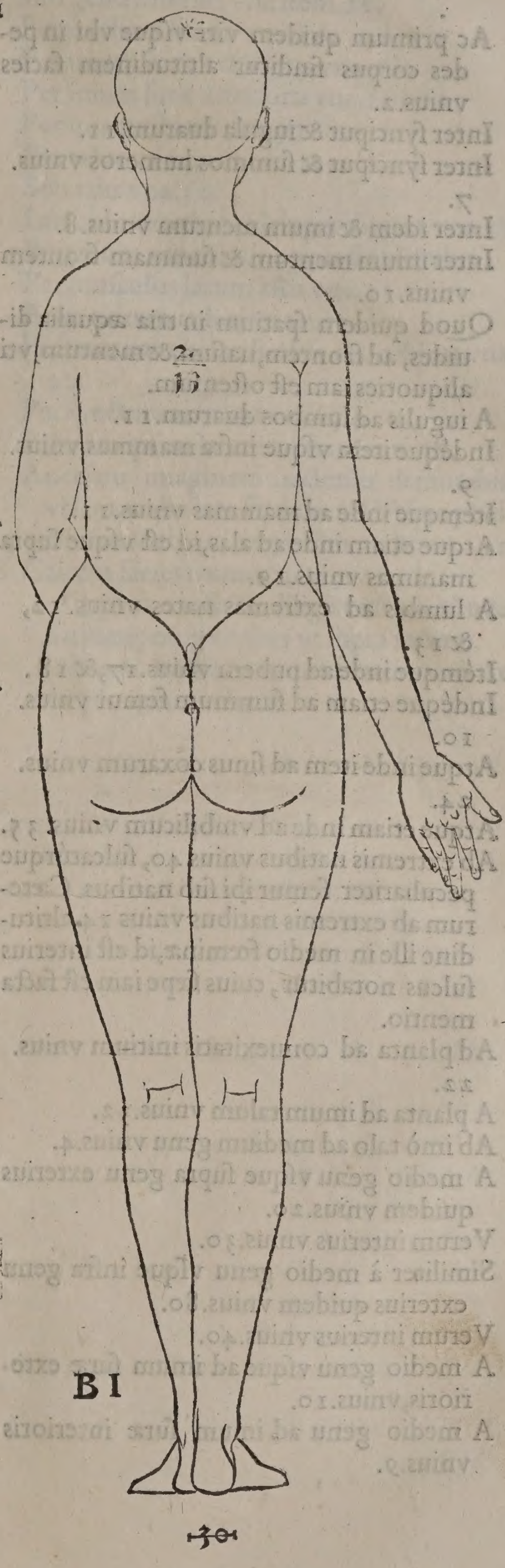
Atque ita effinges apte omnium membrorum ductus persequendo etiam hanc figuram, ita vt nos studuisse in exemplo cernere potes. quod quidem esto. B. I.

Altitudines membrorum Muliebrium.

Synciput summũ
Frons.
Palpebræ.
Nasus.
Mentum.
Iuguli.
Alæ.
Mentum.
Infra mammas.
Lumbi vbi incinguntur.
Vmbilicus.
Summum femur.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura.
B I
Mons pedis.
Imus talus.
Planta.

B I

Licet etiam has proximas descriptas effigies alicubi mutes quo quidem modo sequitur.

Ac primum quidem viri vsque vbi in pedes corpus finditur altitudinem facies vnius. 2.
Inter syncipüt & iugula duarum. 11.
Inter synciput & summos humeros vnius. 7.
Inter idem & imum mentum vnius. 8.
Inter imum mentum & summam frontem vnius. 10.
Quod quidem spatium in tria æqualia diuides, ad frontem, nasum, & mentum, vti aliquoties iam est ostensum.
A iugulis ad lumbos duarum. 11.
Indéque item vsque infra mammas vnius. 9.
Itémque inde ad mammas vnius. 11.
Atque etiam inde ad alas, id est vsque supra mammas vnius. 19.
A lumbis ad extremas nates vnius. 12, & 13.
Itémque inde ad pubem vnius. 17, & 18.
Indéque etiam ad summum femur vnius. 10.
Atque inde item ad sinus coxarum vnius. 24.
Atque etiam inde ad vmbilicum vnius. 35.
Ab extremis natibus vnius 40, sulcatúrque peculiariter femur ibi sub natibus. Cæterum ab extremis natibus vnius 14, altitudine ille in medio fœminæ, id est interius sulcus notabitur, cuius sæpe iam est facta mentio.
Ad planta ad conuexitatis initium vnius. 22.
A planta ad imum talum vnius. 32.
Ab imò talo ad medium genu vnius. 4.
A medio genu vsque supra genu exterius quidem vnius. 20.
Verum interius vnius. 30.
Similiter à medio genu vsque infra genu exterius quidem vnius. 80.
Verum interius vnius. 40.
A medio genu vsque ad imum suræ exterioris, vnius. 10.
A medio genu ad imum suræ interioris vnius. 9.

Longitudo calcis erit vnius. 6.
Longitudo autem brachij talis.
A iugulis vbi illis humerus annectitur ad cubitum vnius. 10, & 11.
A nexu cubiti vsque ad iuncturam manus vnius. 7.
A iunctura manus ad extremos digitos vnius. 10.
Post hæc latitudinem etiam membrorum paulo diuersiore modo notabis, ac primum obliquæ formæ.
Per frontem quidem vnius. 10.
Per supercilia vnius. 17, & 18.
Per nasum & tempora duarum. 19.
Per mentum & ceruicem vnius. 10.
Ipsius sub mento colli latitudo erit vnius. 17.
Per humeros vnius. 15.
Per iugula vnius. 12.
Per pectus vnius. 8.
Per alas, id est supra mammas duarum. 15.
Per mammas duarum item. 15.
Infra mammas vnius. 15, & 16.
Per lumbos duarum. 19.
Per vmbilicum vnius. 9.
Per sinus coxarum vnius. 16, & 17.
Per summum femur duarum. 15.
Ipsum sub natibus femur latum esto vnam. 19, & 20.
Per medium femur, id est sulcum fœminis vnius. 10.
Supra genu exterius vnius. 27.
Supra genu interius vnius. 14.
Per medium genu vnius. 16.
Infra genu exterius vnius. 17.
Infra genu interius vnius. 16.
Per mediam suram vnius. 14.
Per imum suræ exterioris vnius. 16.
Per imum suræ interioris vnius. 16.
Per imam tibiam, id est supra conuexitatem pedis vnius. 26.
Per conuexitatem vnius. 20.
Tum brachium resumes. faciésque per humeros latum vnam. 14.
Infra alas vnam. 19.
Per nexum cubiti vnam. 26.

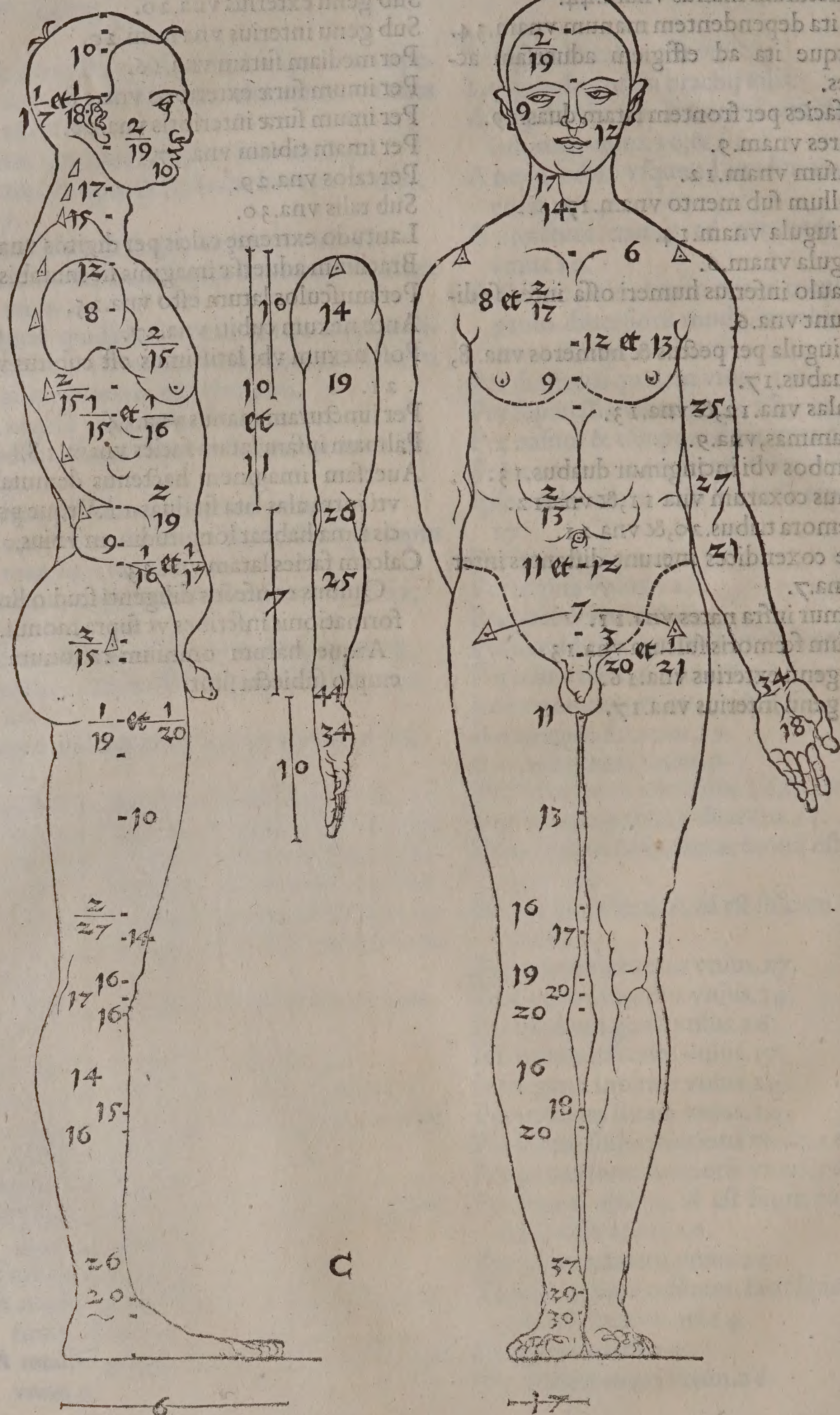
Per musculos cubiti vnam.25.
Per iuncturam manus vnam.44.
Ipsam ita dependentem manum vnam.34.

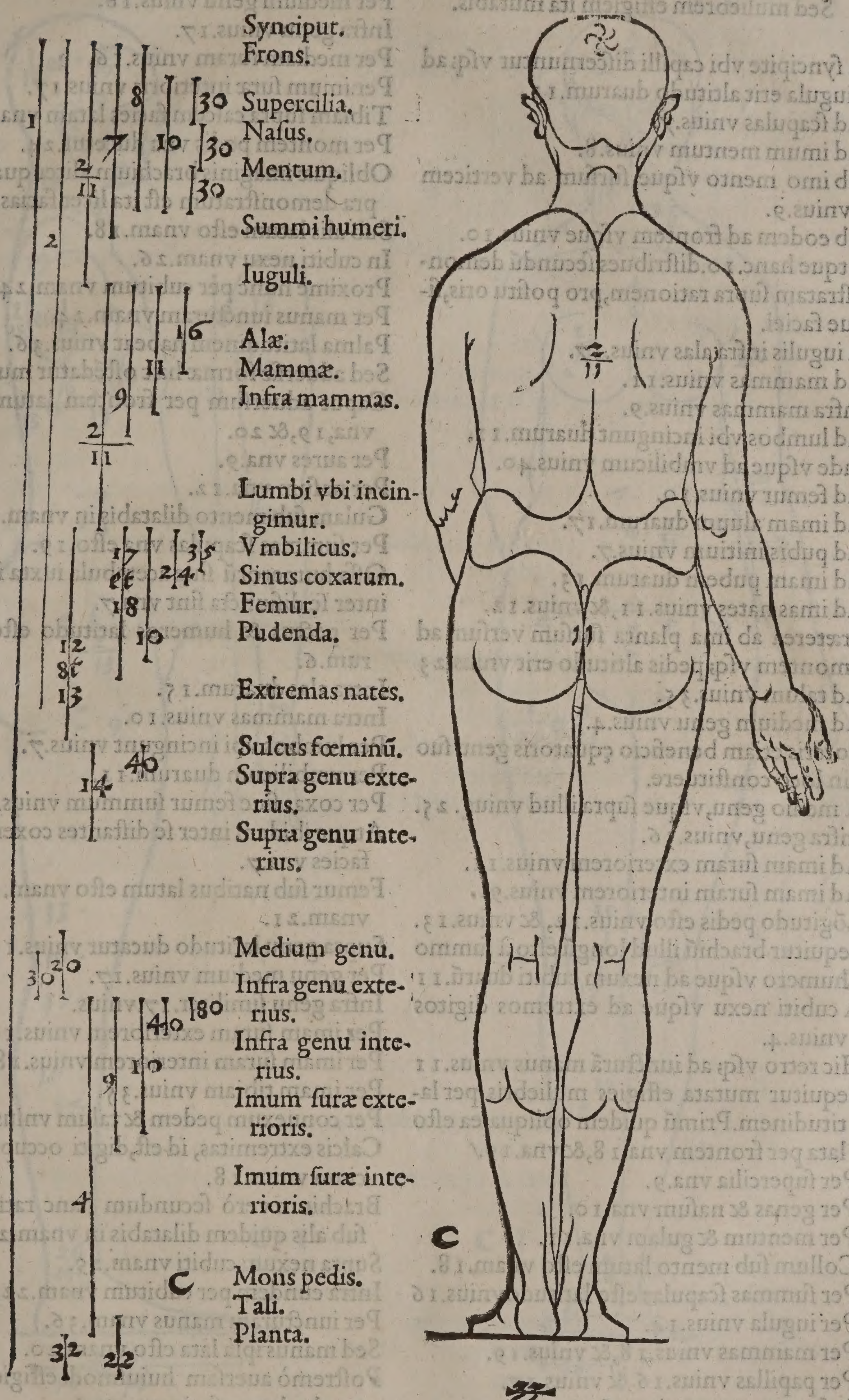
Atque ita ad effigiem aduersam accedes.

Illam facies per frontem latam duas.19.
Per aures vnam.9.
Per nasum vnam.12.
Per collum sub mento vnam.17.
Supra iugula vnam.14.
Per iugula vnam.6.
Vbi paulo inferius humeri ossa inter se distabunt vna.6.
Infra iugula per pectus & humeros vna. 8, & duabus.17.
Intra alas vna.12,& vna.13.
Per mammas,vna.9.
Per lumbos vbi incingimur duabus.13.
Per sinus coxarum vna 11,& vna.12.
Per fœmora tribus.20,& vna.21.
Ibíque coxendices inerunt distantes inter se, vna.7.
Per femur infra nates vna.11.
Per illum fœmoris sulcum vna.13.
Supra genu exterius vna.16.
Supra genu interius vna.17.
Per medium genu vna.19.
Sub genu exterius vna.20.
Sub genu interius vna item.20.
Per mediam suram vna.16.
Per imum suræ exterioris vna.18.
Per imum suræ interioris vna.20.
Per imam tibiam vna.37.
Per talos vna.29.
Sub talis vna.30.
Latitudo extremę calcis per digitos vna.17
Brachium aduersæ imaginis sic mutabis.
Per musculos latum esto vna.25.
Ante nexum cubiti vna.27.
Post nexum vbi latissimus est cubitus vna. 21.
Per iuncturam manus vna.34.
Palmam ipsam latam facies vnam.18.
Auersam imaginem hactenus demutabis, vti intra alas lata sit duas 11. Vtque podicis rima habeat longitudinem vnius. 11.
Calcem facies latam vna.33.

Quibus confectis diligenti studio lineas formationis inscribes vt supra monui.

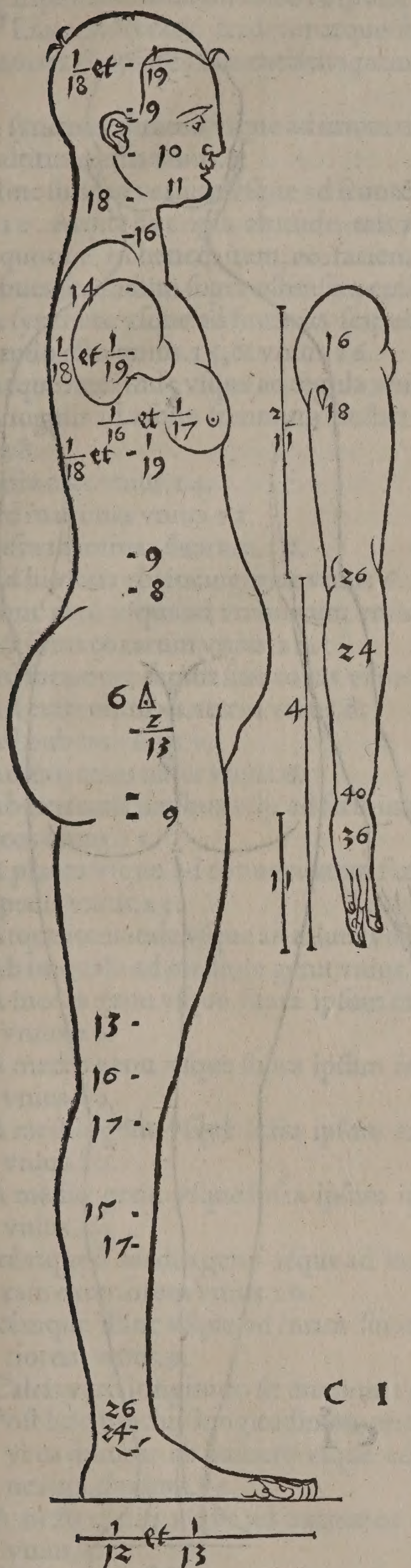
Atque harum omnium rationum exemplo subiecta sunt.

C
6
17

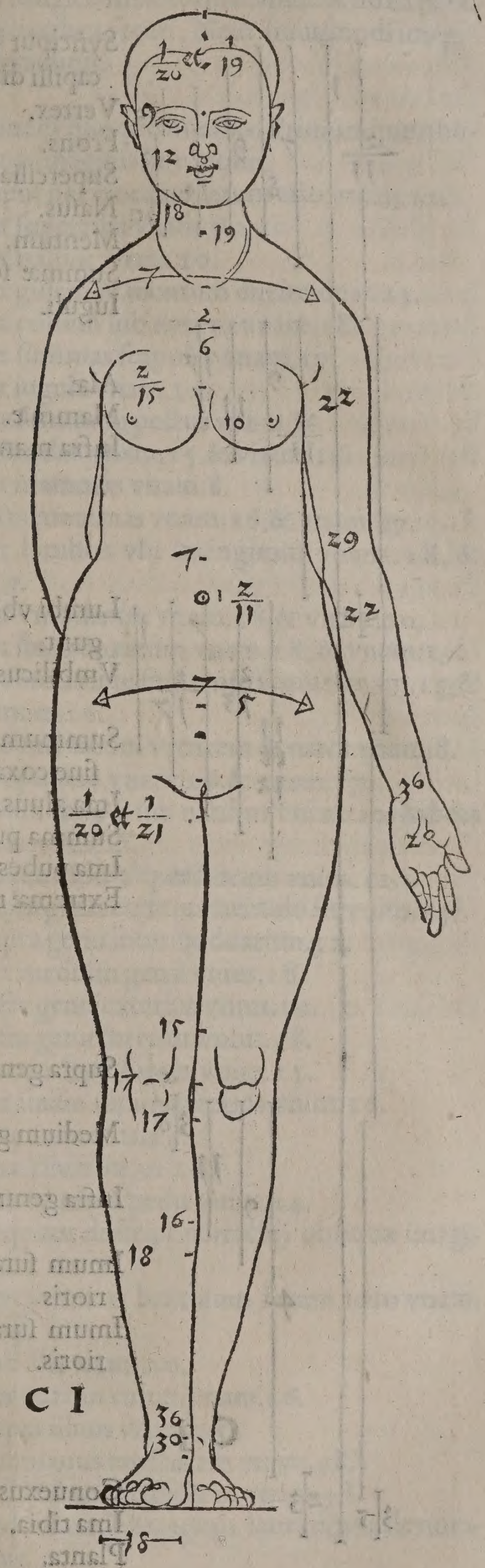

Synciput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summi humeri.
Iuguli.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.
Lumbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Femur.
Pudenda.
Extremas nates.
Sulcus fœminũ.
Supra genu exterius.
Supra genu interius.
Medium genu.
Infra genu exterius.
Infra genu interius.
Imum suræ exterioris.
Imum suræ interioris.
Mons pedis.
Tali.
Planta.
C
C

Sed muliebrem effigiem ita mutabis.

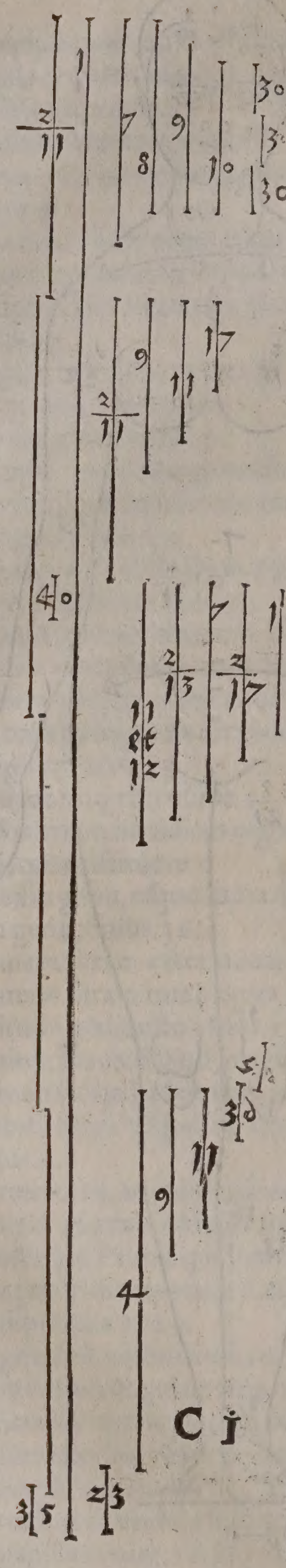
A ſyncipite vbi capilli diſcernuntur vſq; ad iugula erit altitudo duarum.1 1.
Ad ſcapulas vnius.7.
Ad imum mentum vnius.8.
Ab imo mento vſque ſurſum ad verticem vnius.9.
Ab eodem ad frontem vſque vnius.1 0.
Atque hanc.1 0.diſtribues ſecundũ demonſtratam ſupra rationem,pro poſitu oris,ſiue faciei.
A iugulis infra alas vnius.1 7.
Ad mammas vnius.1 1.
Infra mammas vnius.9.
Ad lumbos vbi incingunt duarum.1 1.
Inde vſque ad vmbilicum vnius.40.
Ad femur vnius.1 0.
Ad imam aluum duarum.1 7.
Ad pubis initium vnius.7.
Ad imam pubem duarum.1 3.
Ad imas nates vnius.1 1,& vnius.1 2.
Præterea ab ima planta ſurſum verſum ad montem vſq; pedis altitudo erit vnius.2 3
Ad talum vnius.3 5.
Ad medium genu vnius.4.
Poteris etiam beneficio ęquatoris genu ſuo in loco conſtituere.
A medio genu,vſque ſupra illud vnius.2 5.
Infra genu,vnius.3 6.
Ad imam ſuram exteriorem vnius.1 1.
Ad imam ſuram interiorem vnius.9.
Lõgitudo pedis eſto vnius.1 2, & vnius.1 3.
Sequitur brachiũ illud longũ eſto à ſummo humero vſque ad nexum cubiti duarũ.1 1
A cubiti nexu vſque ad extremos digitos vnius.4.
Hic retro vſq; ad iunctură manus vnius.1 1
Sequitur mutata effigies muliebris per latitudinem.Primũ quidem obliqua,ea eſto lata per frontem vna.1 8,& vna.1 9.
Per ſupercilia vna.9.
Per genas & naſum vna.1 0.
Per mentum & gulam vna.1 1.
Collum ſub mento latum eſto vnam.1 8.
Per ſummas ſcapulas eſto latitudo vnius.1 6
Per iugula vnius.1 4.
Per mammas vnius.1 8,& vnius.1 9.
Per papillas vnius.1 6,& vnius.1 7.
Infra mammas vnius.1 8,& vnius.1 9.
Per lumbos vbi incingunt vnius.9.
Per vmbilicum vnius.8.
Per femora vnius.6.
Per aluum duarum.1 3.
Femoris ſub natibus vnius.9.
Supra genu vnius.1 3.
Per medium genu vnius.1 6.
Infra genu vnius.1 7.
Per mediam ſuram vnius.1 6.
Per imum ſuræ interioris vnius.1 7.
Tibiam ſupra calcem facies latam vna.2 6.
Per montem pedis vna ducetur.2 4.
Obliquæ imaginis brachium aliter quàm ſupra demonſtratum eſt ita licet facias.
Sub alis latum eſto vnam.1 8.
In cubiti nexu vnam.2 6.
Proximè hunc per cubitum vnam.2 4.
Per manus iuncturam vnam.2 4.
Palma latitudinem habeat vnius.3 6.
Sed aduerſæ formæ hæc oſtẽdatur mutatio.
Caput aduerſum per frontem latum eſto vna,1 9,& 2 0.
Per aures vna.9.
Per naſum vna.1 2.
Gulam ſub mento dilatabis in vnam.1 8.
Per ſummas ſcapulas vna eſto.1 9.
Oſſa humerorũ ſiue acetabula iuxta iugula inter ſe diſiuncta ſint vna.7.
Per pectus & humeros latitudo eſto duarum.6.
Intra alas duarum.1 5.
Intra mammas vnius.1 0.
Per lumbos vbi incingunt vnius.7.
Per vmbilicum duarum.1 1.
Per coxas ſiue femur ſummum vnius.5.
Atque ibidem inter ſe diſtantes coxendices facies vna.7.
Femur ſub natibus latum eſto vnam.2 0, & vnam.2 1.
Supra genu latitudo ducatur vnius.1 5.
Per genu medium vnius.1 7.
Infra genu ſimiliter.1 7.vnius.
Per imam ſuram exteriorem vnius.1 6.
Per imam ſuram interiorem vnius.1 8.
Per imam tibiam vnius.3 5.
Per conuexum pedem & talum vnius.3 0.
Calcis extremitas, id eſt,digiti occupẽt ſpacium vnius.1 8.
Brachium verò ſecundum hanc rationem ſub alis quidem dilatabis in vnam.2 2.
Supra nexum cubiti vnam.2 9.
Infra eundem per cubitum vnam.2 2.
Per iuncturam manus vnam.3 6.
Sed manus ipſa lata eſto vnam.2 0.
Poſtremò auerſam huiuſmodi effigiem intra alas latam facies vnam.6.
Podicis rima longa ſit vna.9.
Calcaneus vnius.3 4. latitudinem obtineat.
Atque ita inſtitutam imaginem formabis omnibus in partibus ſuis conuenienti delineatione. Exemplum etiã noſtrum ſubiecimus.

C I

C I

Syncipur vbi eſt capilli diſcretio.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Summæ ſcapulæ.
Iuguli.

Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incingunt.
Vmbilicus.

Summum femur ſiue coxa.
Ima aluus.
Summa pubes.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Supra genu.

Medium genu.

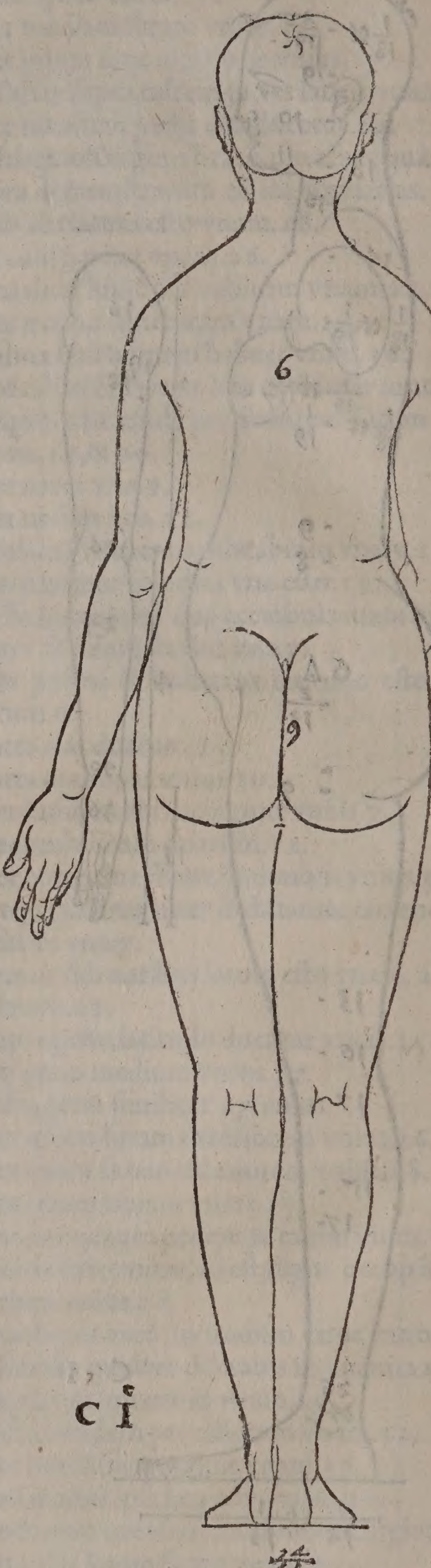
Infra genu.

Imum ſuræ exterioris.
Imum ſuræ interioris.

C I

Conuexus pes.
Ima tibia.
Planta.

C I

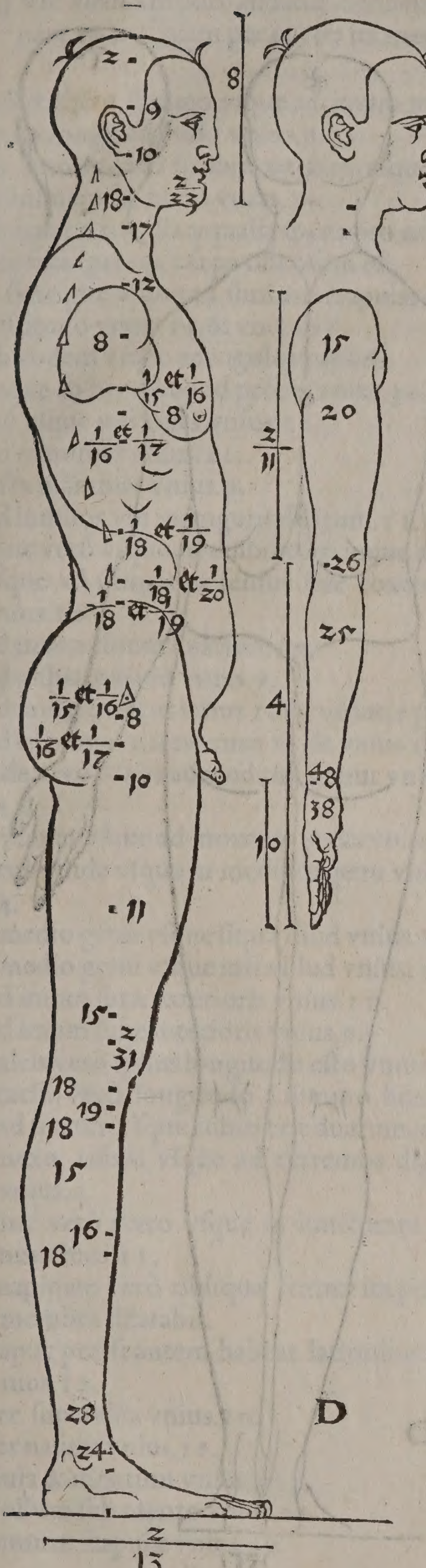
SEquitur commenſuratio corporis virilis, cuius longitudinis totius caput ſit nona pars. Eius ſimilis ratio tradetur atque ſumus in ſuperioribus ſecuti. Nam huiuſmodi imaginem ita per partes ſuas metieris, primúmque longitudinis.

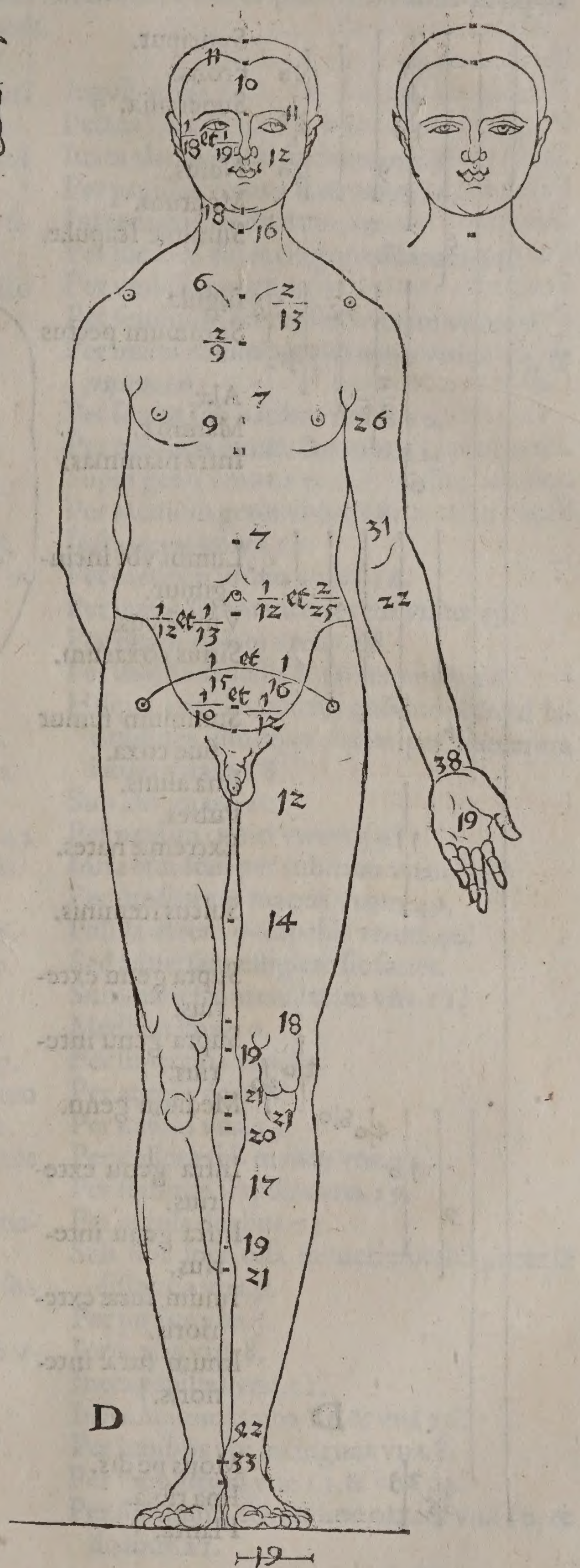
A ſyncipite ſummo vſque ad imum me͂tum altitudo eſto vnius. 9.
Hinc ſurſum verſum vſque ad fronte͂ vnius 10. Atque hæc ipſa altitudo erit verticis quoque. In hancq; item. 10. faciem diſtribues ſecundum ſupra oſtenſam rationem.
A ſyncipite vſque ad ſummas ſcapulas altitudo eſto vnius. 15, & vnius. 16.
Atque item inde vſque ad iugula vnius. 6.
A iugulis ad vſque ſummum pectus vnius. 28.
Infra alas vnius. 14.
Ad mammas vnius. 12.
Infra mammas duarum. 19.
Ad lumbos vbi incingimur vnius. 6.
Hinc verò vſque ad vmbilicum vnius. 26.
Ad ſinus coxarum vnius. 22.
Ad ſummum femur ſiue coxas vnius. 9.
Ad extremum ventrem vnius. 8.
Ad pubem vnius. 7.
Ad extremas nates vnius. 6.
Ab extremis natibus vſq; ad fœminum ſulcos vnius. 11.
A planta vſque ad conuexitatem ſummam pedis vnius. 23.
Atque item inde vſque ad talum vnius. 35.
Ab imo talo ad medium genu vnius. 4.
A medio genu vſque ſupra ipſum exterius vnius. 20.
A medio genu vſque ſupra ipſum interius vnius. 30.
A medio genu vſque infra ipſum exterius vnius. 80.
A medio genu vſque infra ipſum interius vnius. 40.
Itémque à medio genu vſque ad imam ſuram exteriorem vnius. 10.
Itémque illinc vſque ad imam ſuram interiorem vnius. 9.
Calcis verò longitudo ſit duarum. 13.
Poſt hæc brachij longitudinem notabis ſic vt ea ducatur ab humero vſque ad cubiti nexum duarum. 11.
A nexu cubiti vſque ad extremos digitos vnius. 4.
Ab extremis digitis retro ad iuncturam manus vnius. 10.
Deſignata autem partium altitudine latitudinem quoque notabis. Primúmque obliquæ imaginis hoc modo.
Caput per frontem latum eſto vnam. 12.
Per ſupercilia vnam. 9.
Per naſum vnam. 10.
Per gulam & mentum ducito duas. 23.
Per collum ſub mento vnam. 18.
Per ſummas ſcapulas vnam. 17.
Per iugula vnam. 12.
Per ſummum pectus vnam. 8.
Iuxta alas vnam. 15. & vnam. 16.
Per mammas vnam. 8.
Infra mammas vnam. 16, & vnam. 17.
Per lumbos vbi incingimur vnam. 18, & 19.
Per vmbilicum vnam. 18, & vnam. 20.
Per ſinus coxarum vnam. 18, & vnam. 19.
Per coxas ſiue ſummum femur vnam. 15, & vnam. 16.
Per extremum ventrem & nates vnam. 8.
Per pubem vnam. 16, & vnam. 17.
Ipſum femur ſub natibus vnius. 10. habeat latitudinem.
Atque inferius per ſulcum vnius. 11.
Supra genu exterius latitudo ſit vnius. 15.
Supra genu interius duarum. 31.
Per medium genu vnius. 18.
Infra genu exterius vnius. 19.
Infra genu interius vnius. 18.
Per mediam ſuram vnius. 15.
Per imam ſuram exterius vnius. 16.
Interius vnius. 18.
Imæ tibiæ vnius. 28.
Per montem pedis vnius. 24.
Sequitur deſcriptio brachij obliquæ imaginis.
Per humeros brachium latum acito vnam. 15.
Sub alis vnam. 20.
Per nexum cubiti vnam. 26.
Supra illum vnam. 25.
Per manus iuncturam vnam. 48.
Ipſa palma dilatetur in vnam. 38.
Sed aduerſæ imaginis latitudines ſic notabis.
Per frontem vnius. 11.
Paulóque inferius vnius. 10.
Per ſupercilia vnius. 11.

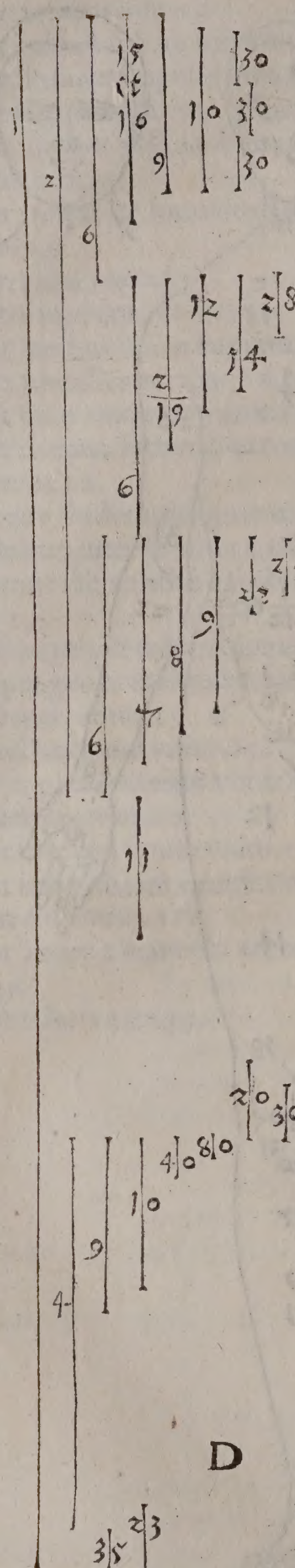
Per aures vnius.18,& vnius.19.
Per naſum vnius.12.
Per collum ſub mento vnius.18.
Per ſummas ſcapulas vnius.16.
Per iugula vnius.6.
Sub quibus oſſa humeri inter ſe diſtabunt duabus.13.
Per pectus & humeros latitudo eſto duarum.9.
Intra alas vnius.7.
Intra mammas vnius.9.
Per lumbos vbi incingimur vnius.7.
Per vmbilicum vnius.12,& duarum.25.
Per ſinus coxarum vnius.12,& vnius.13.
Per ſumma femora ſeu coxas vnius.10,& vnius.12.
Atque ibidem deſignentur coxendices diſtantes inter ſe vna.15,& vna.16.
Femur ſub natibus habebit latitudinē vnius 12.
Idémque per ſulcum fœminis vnius.14.
Supra genu exterius latitudo erit vnius.18.
Interius vnius.19.
Medium genu vnius.21.
Infra genu exterius vnius item.21.
Interius vnius.20.
Per mediam ſuram vnius.17.
Per imam ſuram exterius vnius.19.
Interius vnius.21.
Per imam tibiam vbi eſt coactiſsima vnius. 42.
Per talos vnius.35.
Per digitos pedis, id eſt, extremam calcem vnius.19.
His adiungatur latitudo brachij aduerſæ imaginis.
Erit igitur illud ſub alis latum vnam.26.
Supra nexum cubiti vnam.31.
Infra illum per cubitum vnam.22.
Per iuncturam manus vnam.38.
Per palmam vna ducetur.19.

Poſtremò effigiem auerſam intra alas in vnam.6.dilatabis. Ipſum calcaneū in vnam. 35.Rimæ autem podicis erit vna.11.Atque his ſpatiis,ita vt oſtenſum eſt, pūctis numeríſq; deſignatis formam conſequenter imaginis propoſitæ congrua delineatione exprimes. Cuius rei exemplum ſubiecimus notatum litera D.

Quod ſi fortè caput huius effigiei maiuſculum & altiuſculum facere collibitum tibi fuerit,licet ſumas totius longitudinis à vertice vel quo rectius vt hoc in argumento loquar, à ſyncipite vſque ad plantam, partem octauam, & ſecundum illam caput à mento ſurſum eminētiuſculum facias, reliquis omnibus immutatis. Sic autē fiet vt verticis locus ea in altitudine inueniatur qua erat prioris capitis ſyncìput. Conueniétque in obliqua effigie frontem ſupra ſupercilia prominentiuſculam deſcribere. Atque hoc modo erit huius corporis tota lōgitudo ferè octuplex caput. Quod & ipſum ſubiectis exemplis declaratur.

D

D

Syncipur.
Frons.
Supercilia.

Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.

Iugula.
Summum pectus

Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.

Summum femur siue coxa.
Ima aluus.
Pubes.
Extremæ nates.

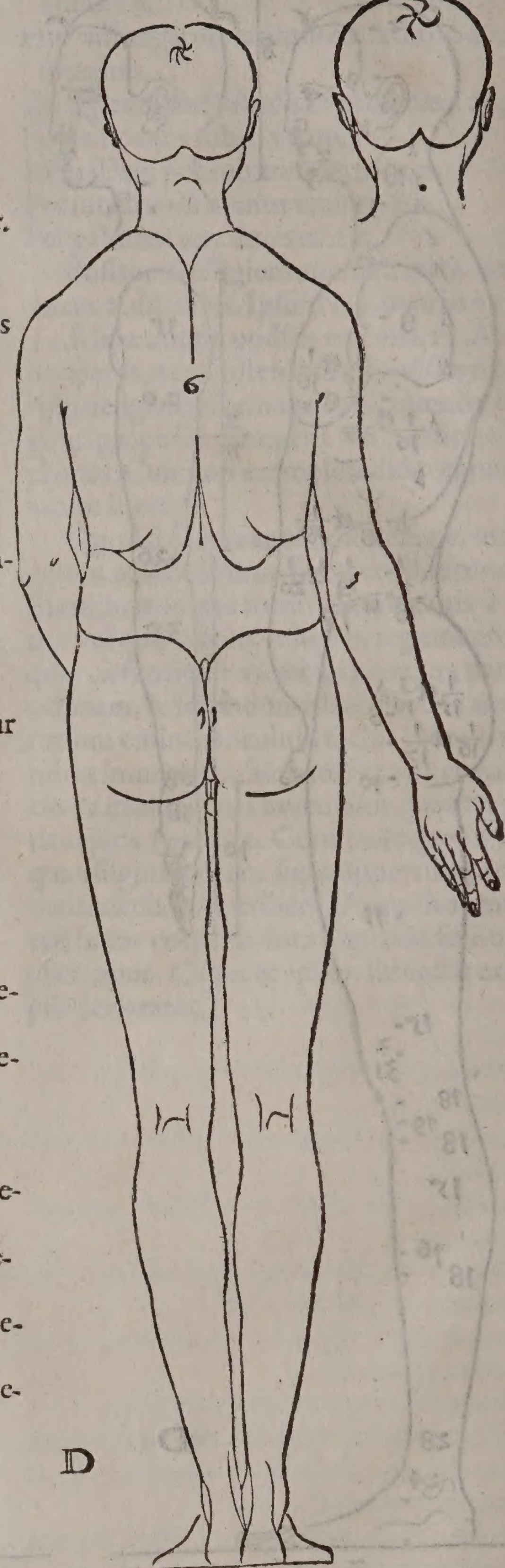
Sulcus fœminis.

Supra genu exterius.
Supra genu interius.
Medium genu.

Infra genu exterius.
Infra genu interius.
Imum suræ exterioris.
Imum suræ interioris.

D

Mons pedis.
Ima tibia.
Planta.

D

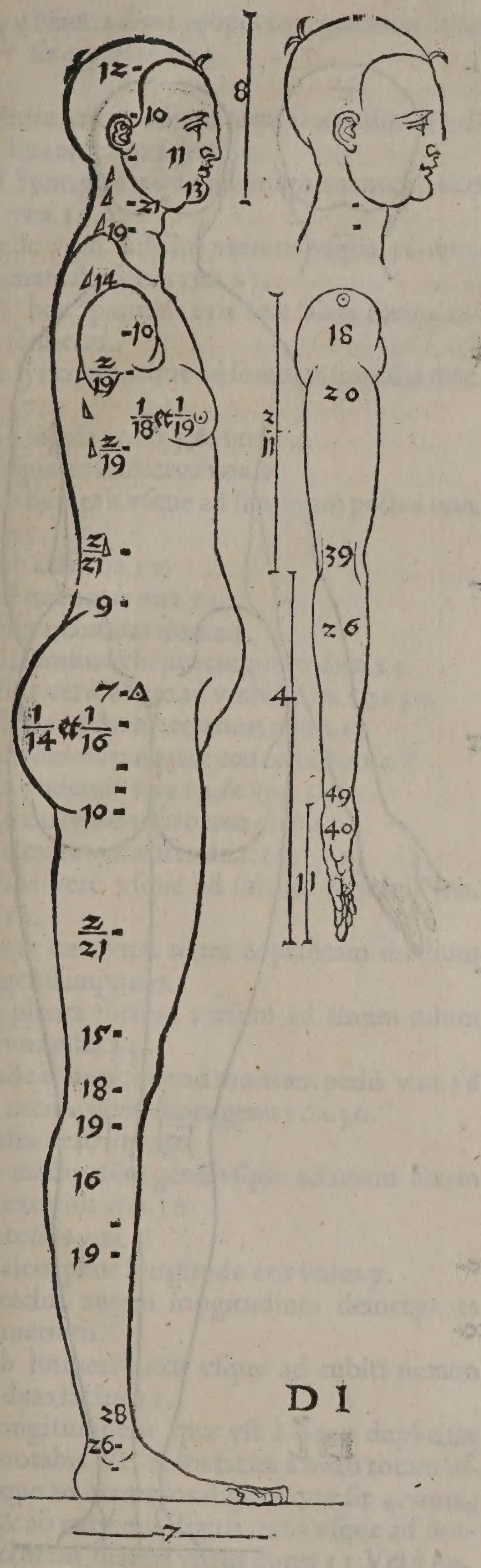
HVic virili corpori addatur conueniens muliebre, cuius & ipsius altitudinis sit caput pars nona. Quam per partes ita metieris.

A Syncipite summo vsque ad imum mentum longitudo esto vnius.9.
Ab imò mento sursum versum vsque ad summam frontem vnius.10.
Ab hac 10.tria illa æqualia spatia pro ore siue facie petes, vt sæpe ostensum est.
A syncipite vsque ad summas scapulas esto altitudo vnius 15,& vnius.16.
Ab eodem vsque ad iugula vnius.6.
Atque ab his vsque ad pectus vnius.30.
Sed vsque infra alas vnius.16.
Ad mammas vnius.11.
Infra mammas vnius.9.
Ad lumbos vbi incingunt duarum.11.
Illinc verò vsque ad vmbilicum vnius.26.
Vsque ad summum femur siue coxam vnius.10.
Ad imam aluum duarum.17.
Ad pubis initium vnius.7.
Ad imam pubem vnius 12,& vnius.13.
Ad extremas nates vnius 11,& vnius 12.
Inde verò vsque ad medium femur vnius. 12.
A planta vsque ad montem pedis vnius.42
Atque inde vsque in medium genu vnius. 4.
E medio genu vsque supra illud vnius.26.
E medio genu vsque infra illud vnius,30.
Ad imum suræ exterioris vnius.11.
Ad imum suræ interioris vnius.9.
Calcis verò ipsius longitudo esto vnius.7.
Brachij verò longitudo à summo humero ad nexum vsque cubiti erit duarum.11.
E nexu cubiti vsque ad extremos digitos vnius.4.
Hinc verò retro vsque in iuncturam manus vnius.11.
Imaginem verò obliquæ formæ ita per sua membra dilatabis.
Caput per frontem habeat latitudinem vnius.12.
Per supercilia vnius.10.
Per nasum vnius.11.
Gula & mentum vnius.13.
Collum sub mento vnius.21.
Summæ scapulæ vnius.19.
Iuguli vnius.14.
Pectus vnius.10.
Iuxta alas spatium sit duarum.19.
Per papillas vnius 18,& vnius.19.
Infra mammas duarum.19.
Per lumbos vbi incingunt duarum.21.
Per vmbilicum vnius.9.
Per summum femur siue coxam vnius.7.
Per imam aluum pérque nates vnius 14, & vnius.16.
Per femur sub natibus vnius.10.
Per medium femur duarum.21.
Supra genu vnius.15.
Per medium genu vnius.18.
Infra genu vnius.19.
Per mediam suram vnius.16.
Per imam suram interiorem vnius.19.
Per imam tibiam vnius.28.
Per montem pedis & talum vnius.26.
Hísque adiicies brachij quoque obliqui latitudines illúdque facies per humerum latum vnam.18.
Sub alis vnam.20.
Per nexum cubiti vnam.39.
Infra eundem per cubitum vnam.26.
Per iuncturam manus vnam.49.
Palma autem occupabit vnam.40.
Sed aduersam effigiem sic facies.
Summam frontem latam vna.11.
Mediam vna.10.
Per supercilia vna.11.
Per aures vna.10.
Per nasum vna.13.
Per collum sub mento vna.21.
Per summas scapulas vna.19.
Per iugula duabus.13.
Sub hoc loco ossa humeri notabis inter se distantia vna.7.
Per pectus vna.5.
Intra alas vna.8.
Intra papillas vna.11.
Infra mammas vna 15,& vna 16.
Per lumbos vbi incingunt vna.8.
Per vmbilicum vna 11,& vna 12.
Per summum femur siue coxam vna 10, & duabus.21.

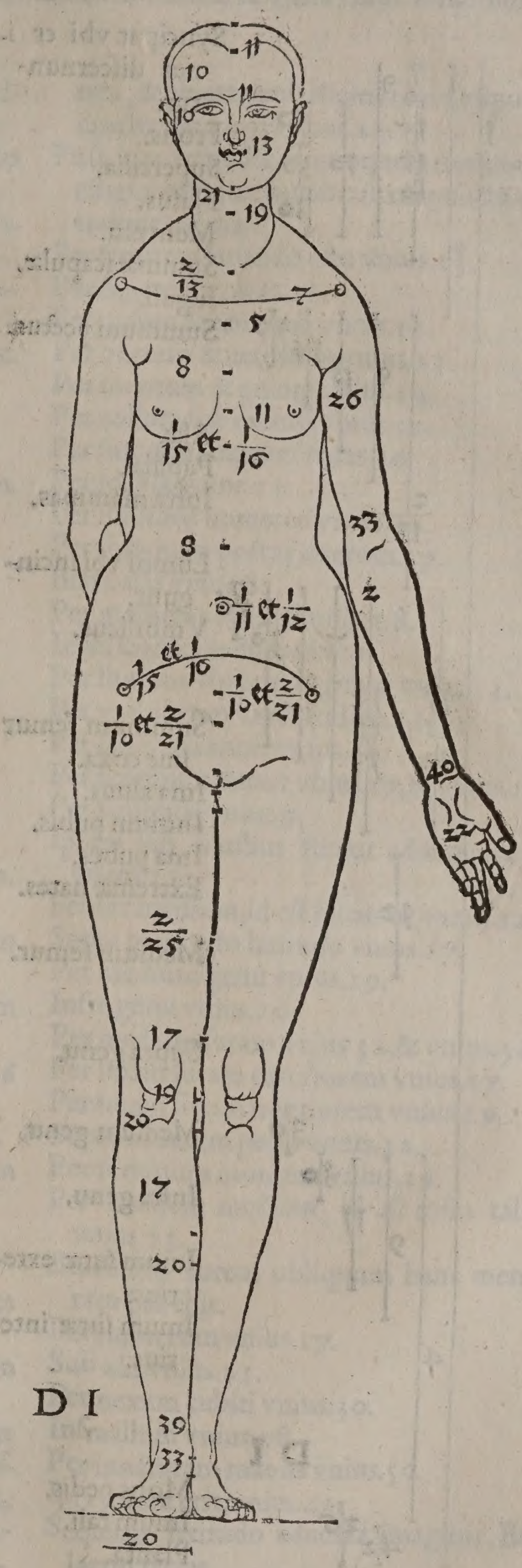
Atque ibidem designentur coxendices distantes inter se vna 15,& vna 16.
Per imam aluum vna 10,& duabus.21.
Per femur sub natibus duabus.21.
Per medium femur duabus.25.
Supra genu vna.17.
Per medium genu vna.19.
Infra genu vna.20.
Per mediam suram vna.17.
Per imum suræ interioris vna.20.
Per imam tibiam vna.39.
Per montem pedis & talos vna.31.
Calcis per extremos digitos latitudo esto vnius.20.
His accedat & consimile brachium.
Sub alis quidem latum vnam.26.
Supra nexum cubiti vnam.33.
Infra illum per cubitum vnam.23.
Per manus iuncturam vnam.40.
Palma autem lata erit vnam.22.
Cæterum auersum corpus intra alas latum facies vna.7.
Rimam vero podicis vnius.10.
Calcaneus autem patescet vna.37.

Atque ita omnibus membris notabis formam describes conuenientem vt sæpe monuimus & in subiecto exemplo cernere est à nobis factitatum, quod quidem signetur litera D.i.

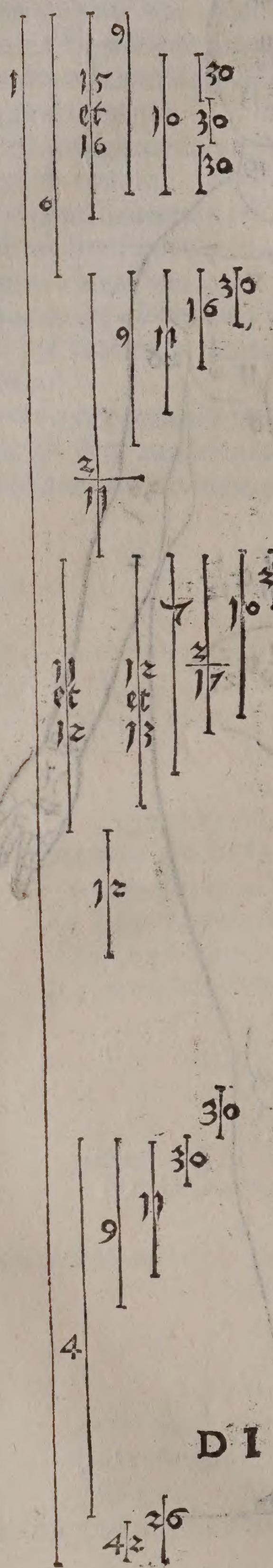
Iam si lubet caput grandiusculum huiusmodi corpori imponere, in proxima ante hanc effigie demonstratam rationem sequere.

D I

D I

Synciput vbi cr i-
nes difcernun-
tur.
Frons.
Supercilia.
Nafus.
Mentum.
Summæ fcapulæ.
Iuguli.
Summum pectus.

Alæ.
Papillæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incin-
gunt.
Vmbilicus.

Summum femur
fiue coxa.
Ima aluus.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Medium femur.

Supra genu.

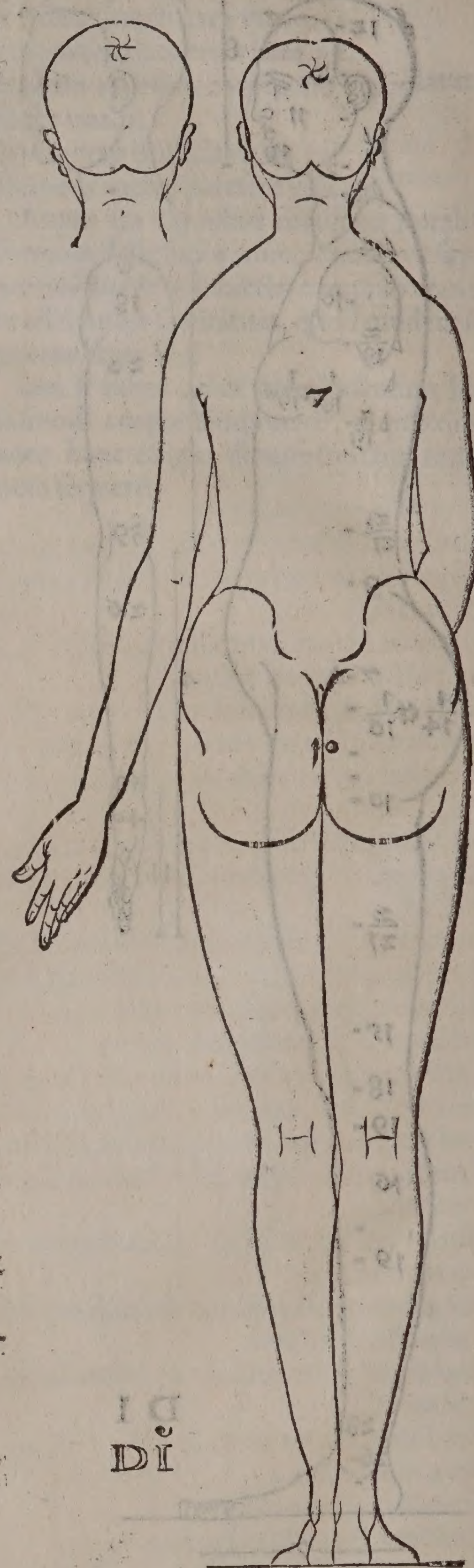
Medium genu.

Infra genu.

Imum furæ exte-
rius.
Imum furæ inte-
rius.

D I

Mons pedis.
Imum tali.
Planta.

D I

VNam adhuc proponam gracilem & productioris staturæ effigiem cuius longitudinis sit caput vna.10.

Virile autem corpus prius facere docebo, illius altitudo talis erit.

A Syncipite vsque ad imum mentum esto vna.10.

Inde verò sursum versum vsque ad summam frontem vna.11.

In hoc spatium oris siue faciei forma inscribetur.

A syncipite vsque ad summas scapulas duæ.17.

Ad iugula vna 13, & vna.14.

Vsque ad humeros vna.6.

Ab humeris vsque ad summum pectus vna.25.

Sub alas vna.17.

Ad mammas vna.13.

Infra mammas duæ.21.

Ad lumbos vbi præcingimur duæ.13.

Hinc verò vsque ad vmbilicum vna.30.

Vsque ad sinus coxarum vna.21.

Ad summum femur ceu coxam vna.8.

Ad pudenda vna 14, & vna.15.

Ad extremum scrotum duæ.13.

Ad extremas nates duæ.11.

Hinc verò vsque ad sulcum fœminis vna.11.

Inter extremas nates & plantam medium genu impones.

A planta sursum versum ad imum talum vna esto.35.

Inde etiam vsque ad montem pedis vna.26

A medio genu supra genu vna.30.

Infra verò vna.40.

A medio item genu vsque ad imam suram exterius vna.10.

Interius vna.9.

Calcis ipsius longitudo erit vnius.7.

Brachij autem longitudines deinceps ita metieris.

Ab humeri nexu vsque ad cubiti nexum duas facies.11.

Longitudinem quæ est à nexu dupliciter notabis. Vel enim facies à nexu totam vsque ad extremos digitos quæ sit 4.vnius, & ab extremis digitis retro vsque ad iuncturam manus vnam duces 11. Vel à nexu vsque ad extremos digitos duces 11. tres, & ab extremis digitis retro vsque ad iuncturam manus duas.21.

Post hæc latitudines quoque primúmque effigiei obliquæ notabis iuxta puncta altitudinis tali via.

Per frontem latitudo esto vnius.13.

Per supercilia vnius.11.

Per nasum & tempora vnius.11.

Per buccam & ceruicem vnius.13.

Per mentum & gulam vnius.14.

Per collum sub mento vnius.22.

Per summas scapulas vnius.20.

Per iugula vnius.13.

Per summos humeros vnius.11.

Per summum pectus duarum.17.

Iuxta alas vnius.8.

Per mammas vnius similiter.8.

Infra mammas duarum.17.

Per lumbos vbi præcingimur vnius.11.

Per vmbilicum vnius itidem.11.

Per sinus coxarum vnius.10.

Per summum femur vnius 17, & vnius.18.

Per pudenda vnius.9.

Ipsum sub natibus femur addensatur in vnam.11.

Femur medium, id est sulcus in vnam.12.

Supra genu esto latitudo vnius.17.

Per medium genu vnius.19.

Infra genu vnius.20.

Per mediam suram vnius 32, & vnius.34.

Per imam suram exteriorem vnius.17.

Per imam suram interiorem vnius.19.

Supra montem pedis vnius.32.

Per summum montem vnius.29.

Per eundem medium, id est infra talum vnius.23.

Brachium autem obliquum hanc mensuram habebit.

Per humerum vnius.17.

Sub alis vnius.21.

Per nexum cubiti vnius.30.

Infra illum vnius.28.

Per iuncturam manus vnius.50.

Ipsa palma erit, vnius.42.

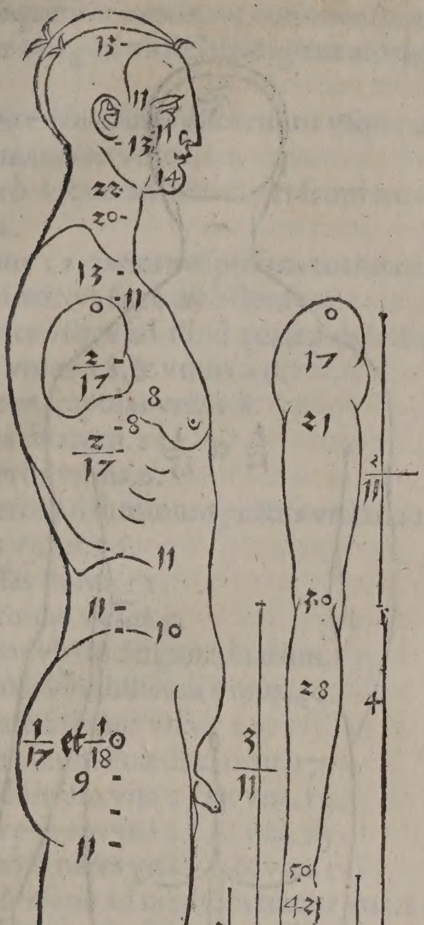
Sequitur latitudo aduersæ imaginis. Eam latam facies.

Per frontem vna.14.

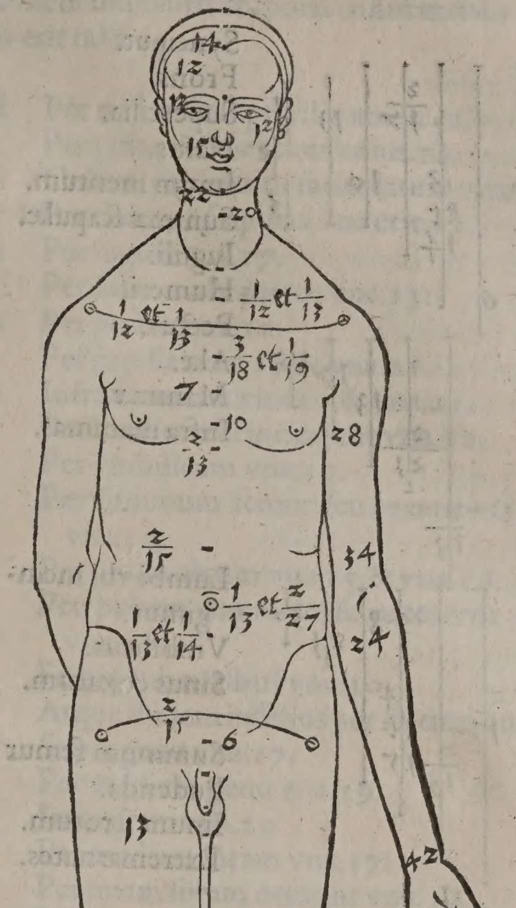
Per ſumma tempora vna.1 2.
Per ſupercilia vna.1 3.
Per aures vna.1 2.
Per naſum vna.1 5.
Per collum ſub mento vna.2 2.
Per ſummas ſcapulas vna.2 0.
Per humeros vna 1 2,& vna.1 3.
Ibidémque infra notabuntur oſſa humerorum diſtantia inter ſe vna 1 2,& vna.1 3.
Per pectus & humeros tribus 1 8,& vna.1 9.
Intra alas vna.7.
Intra mammas vna.1 0.
Infra mammas duabus.1 3.
Per lumbos vbi incingimur duabus.1 5.
Per vmbilicum vna 1 3,& duabus.27.
Per ſinus coxarum vna 1 3,& vna.1 4.
Per ſummum femur vna.6.
In hoc ſpatio diſtabunt coxendices inter ſe duabus.1 5.
Femur ſub natibus latum eſto vna.1 3.
Per ſulcum fœminis vna.1 6.
Supra genu latitudo ſit vnius.2 0.
Per medium genu vnius.2 2.
Infra genu vnius.2 3.
Per mediam ſuram vnius.1 9.
Per imam ſuram interius vnius.2 3.
Per tibiam vnius.4 5.
Per talos vnius.3 5.
Infra talos vnius.4 6.
Latitudo calcis per extremos digitos vnius.2 1.
Brachium vero aduerſum ſub alis latum facies vna.2 8.
Supra nexum cubiti vna.3 4.
Infra hunc per cubitum vna.2 4.
Per iuncturam manus vna.4 2.
Palma lata eſto vnam.2 2.
Auerſa autem imago intra alas lata eſto vnam 1 2,& vnam.1 3.
Podicis rima occupet ſpatium vnius.1 1.
Calcaneum pandes vna.3 7.

Atque ita diſpoſitis omnibus partibus, delinationibus congruis has imagines effinges vt nos in exemplis ſtuduiſſe facere cernere potes.

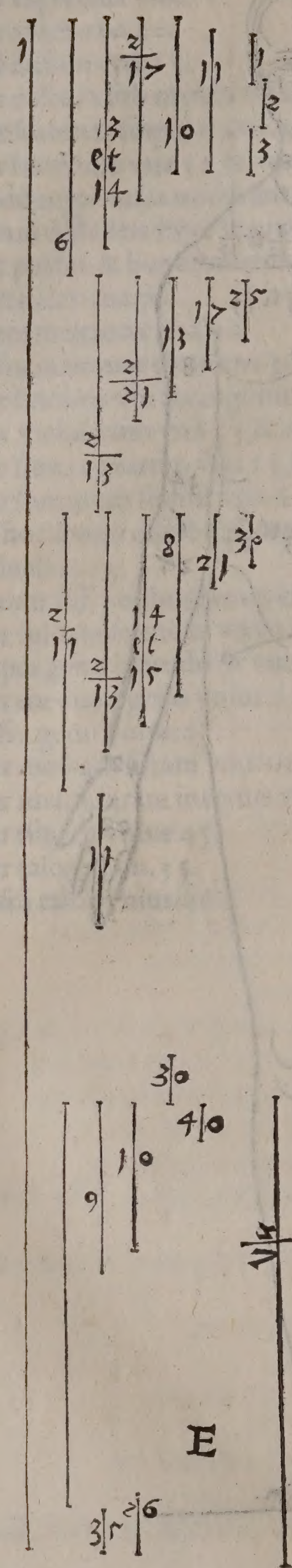
Cæterum ſi fortè libuerit huius corporis grandiuſculum caput efficere ſumes partem vnam 9, eiúſque punctum inferius facies eſſe menti, & ſuperius ſynciput, ita altitudo capitis aliquantulum excreſcet, Quam conſequetur quoque vt par eſt maiuſcula latitudo. reliqua autem facies in demonſtrata forma remanebit. Quod nos & ipſum in exemplis expreſsimus. verùm tum non magis erit ſtaturæ huius corporis caput vnius 1 0, ſed ferme vnius 9. Eſto huius imaginis nota. E.

E

E

Synciput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Imum mentum.
Summæ scapulæ.
Iuguli.
Humeri.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.

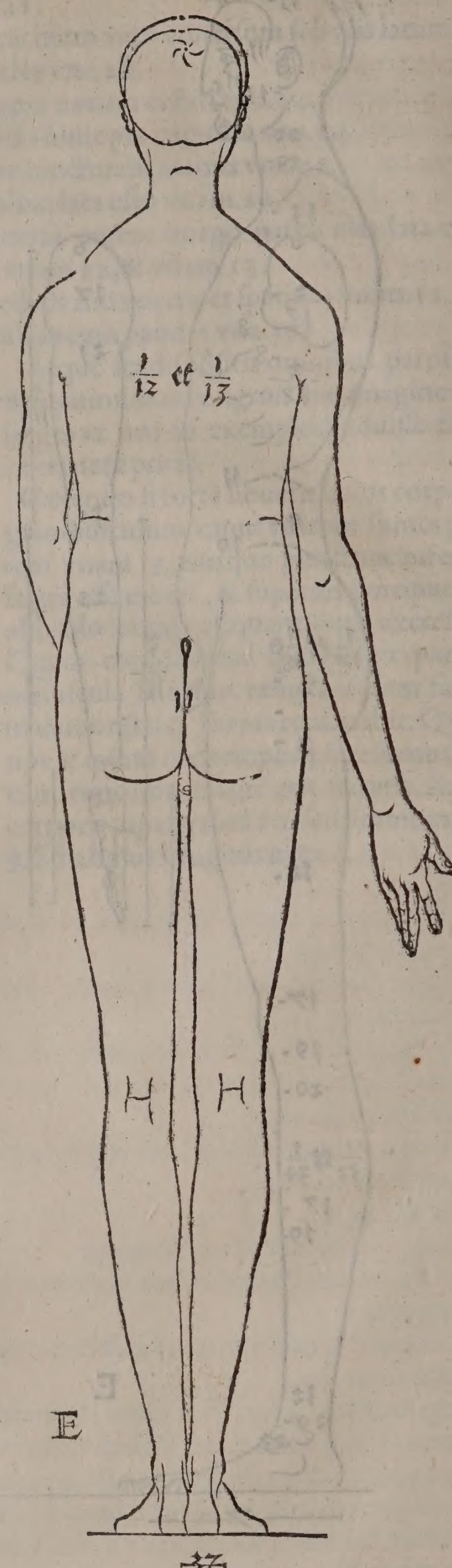
Summum femur
Pudenda.
Imum scrotum.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Ima sura interius.

Mons pedis.
Ima tibia.
Planta.

E

E

Consequenter exponam commensurationem muliebris corporis conuenientis descriptæ imagini virili. Illius igitur altitudo erit talis.

A syncipite vbi crines discernunt vsque ad imum mentum vnius. 10.
Hinc verò vsque ad summum frontem vnius. 12.
Inque hanc 12, facies vel positus totius oris distribuetur, vt sæpe est ostensum.
A syncipite vsque ad illud quasi palear sub mento vnius 18, & vnius. 19.
Ad summas scapulas vnius. 8.
Ad iugula duarum. 13.
Ad humeros vnius. 6.
Ad humeros ad summum pectus vnius. 22,
Infra alas vnius. 16.
Ad papillas vnius. 11.
Infra mammas vnius. 9.
Ad lumbos vbi incingunt duarum. 11.
Hinc verò ad vmbilicum vnius. 40.
Ad summum femur vnius. 10.
Ad imum aluum duæ ducantur. 17.
Ad pubis initium vna 13, & vna. 14.
Ad imam pubem vna 12, & vna. 13.
Ad extremas nates vna 11, & vna. 12.
Hinc verò vsque ad medium femur vna. 12
A planta vsque sursum ad medium genu duæ sunto. 7.
Vsque ad imum talum vna, 38.
A medio genu vsque ad montem pedis vna. 4.
Vsque ad imam suram interius vna. 9.
Exterius vna. 10.
Infra genu, vna. 30.
A medio itẽ genu vsque supra illud vna. 30.
Longitudo autem calcis vnius 14, & vnius. 15.
Brachij autem longitudo hæc erit.
Ab humero vsque ad nexum cubiti duæ ponantur. 11.
A nexu cubiti vsque ad extremos digitos vna. 4.
Hinc verò retro ad iuncturam vna. 11.

Atque ita disposita altitudine membrorum & vbique notata locis suis, ipsa latitudinis quoque spatia signabis. Ac obliquæ primum imaginis.

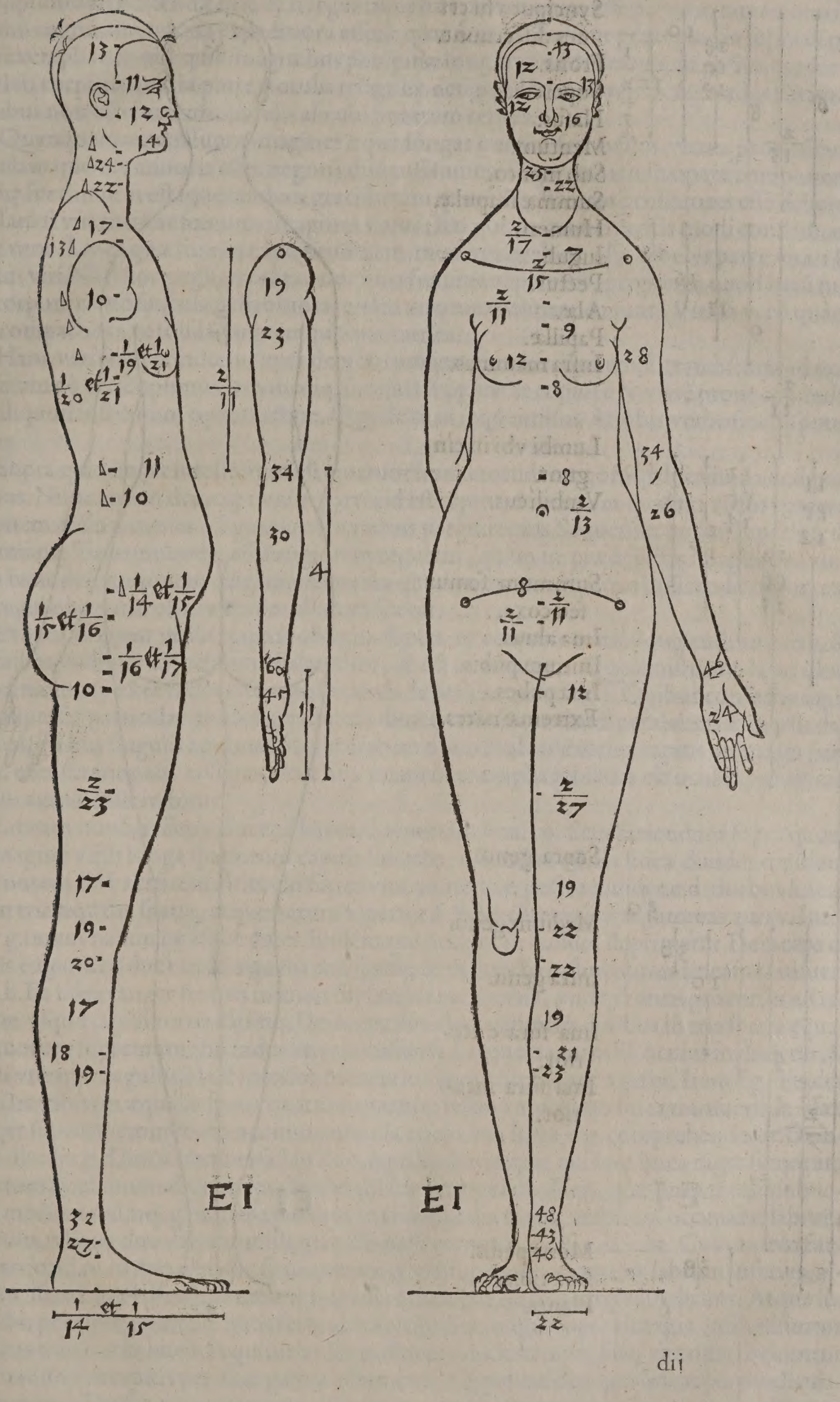
Per frontem igitur esto latitudo vnius. 13.
Per supercilia vnius. 11.
Per nasum & supercilia vnius. 12.
Per gulam & mentum vnius. 14.
Collum sub mento facies latum vnam, 24.
Per summas scapulas vna erit. 22.
Per iugula vna. 17.
Per summos humeros vna. 13.
Per pectus vna. 10.
Per papillas vna 19, & vna. 21.
Infra mammas vna 20, & vna. 21.
Per lumbos vbi incingunt vna. 11.
Per vmbilicum vna. 10.
Per summum femur seu coxam vna 14, & vna. 15.
Per imum aluum vna 15, & vna. 16.
Per pubem summam & nates vna 16, & vna. 17.
Femur sub natibus vna. 10.
Atque ibidem inferius per sulcum duæ. 23.
Supra genu vna. 17.
Per medium genu vna. 19.
Infra genu vna. 20.
Per mediam suram vna. 17.
Per imam suram exterius vna. 18.
Per imam suram interius vna. 19.
Per imam tibiam vna. 32.
Per conuexum pedem & talos vna. 27.
Sed brachium tale erit. Per humerum vnius 19 latitudine.
Sub alis vnius. 23.
Per nexum cubiti vnius. 34.
Supra illum vnius. 30.
Per iuncturam manus vnius. 60.
Palma quidem dilatabitur in vnam. 45.

Sequuntur latitudines aduersæ imaginis.

Per frontem esto vna. 13.
Per summa tempora vna. 13.
Per supercilia vna. 13.
Per aures vna. 12.
Per nasum vna. 16.
Collum sub mento latum esto vnam. 25.
Per summas scapulas ducatur latitudo vnius. 22.
Per iugula duarum. 17.
Per summos humeros vnius. 7.
Ibidémque prope imponentur ossa humeri distantia inter se duabus. 15.

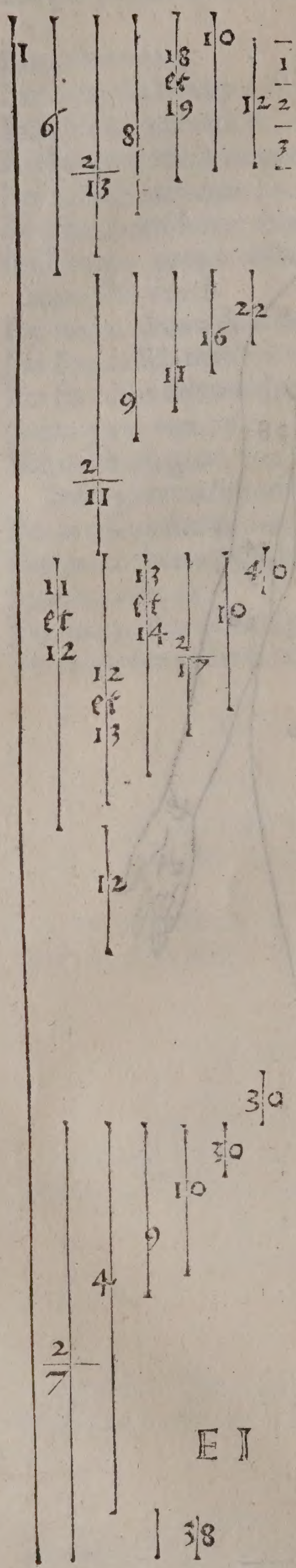
Sed per pectus & humeros ducantur duæ. 11.
Intra alas vna.9.
Intra papillas vna.12.
Infra mammas vna.8.
Per lumbos vbi incingunt vna similiter.8.
Per vmbilicum duæ.13.
Per summum femur duæ.11.
Ibidémque prope distabunt coxendices inter sese vna.8.
Per imam aluum duæ erunt.11.
Per femur sub natibus vna.12.
Per fœminis sulcum duæ.27.
Supra genu vna.19.
Per medium genu vna.22.
Infra genu tantundem.
Per mediam suram vna.19.
Per imam suram exterius vna.21.
Interius vna.23.
Per imam tibiam vna.48.
Per montem pedis & talos vna.43.
Inferius autem vna.46.
Ipsius calcis per extremos digitos latitudo esto vnius.22.
Ad hanc autem imaginem pertinens brachium latum erit sub alis vna.28.
Supra nexum cubiti vna.34.
Infra hunc vna.26.
Per manus iuncturam vna.46.
Palma autem deducetur in vnam.24.
Auersæ verò imaginis latitudo intra alas erit duarum.15.
Rima podicis vnius.10.
Calcaneus vnius.40.

Tum verò vt sæpe dictum est formam his notationibus : circum inque scribes conuenientem vnicuique faciei, obliquæ, aduersæ, auersæ. Quod si grandiusculum facere volueris huius corporis caput, ita facies vt in virili corpore docuimus, & nostrum exemplum quod subiecimus indicat. Estóque huius imaginis nota E.I.

EI

EI

Synciput vbi cri-
nes diſcernunt.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Sub mento.
Summæ ſcapulæ.
Humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Papillæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi in cin-
gunt.
Vmbilicus.

Summum femur
ſeu coxa.
Ima aluus.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

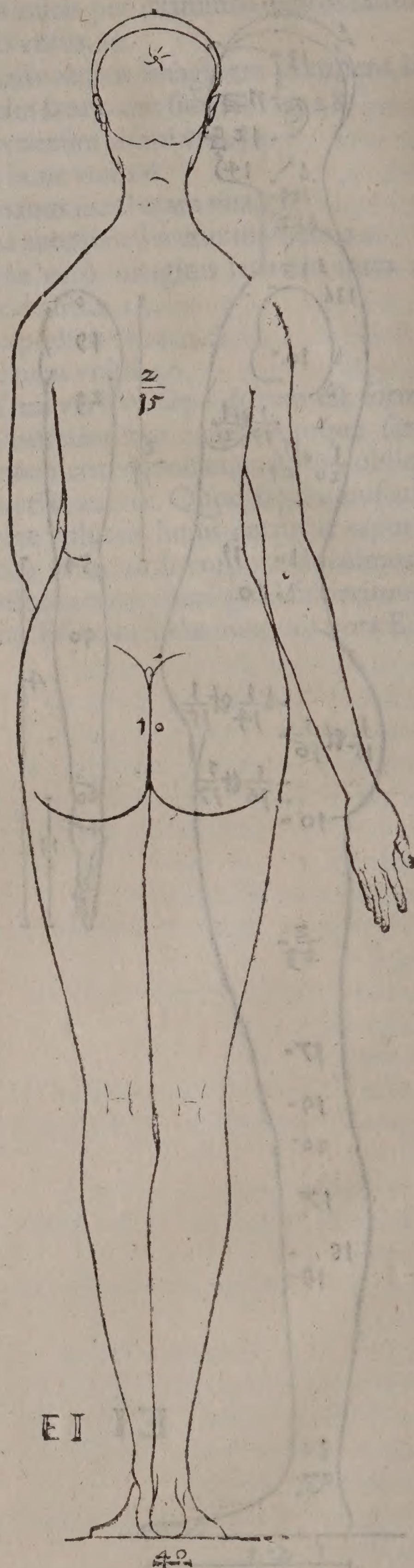
Supra genu.

Medium genu.

Infra genu.

Ima ſura exte-
rior.
Ima ſura inte-
rior.

Mons pedis.
Ima tibia.
Planta.

E I

Has præſcripta ratione depictas imagines in ſpina & aliorum membrorum compagibus,quomodo flectendæ ſint, & ſi legentibus hæc prius notum eſſe par erat, tamen quo illorum cognitioni omnia expeditiora eſſent quæ à nobis fuiſſent præcepta, in ſupra depictis exempli loco obliquis imaginibus per ſpinæ longitudinẽ & flexum, in poſteriore ſemper lati corporis quarta parte,notulis triãgulis deſignauimus. Similiter & in aduerſis imaginibus non nihil artuum circulis alicubi notatum cernes.

Quanquam autem ſupra imagines æquè longas omnes ſecundum vnam propoſitam regulam quo res minoris eſſet negotij,dimenſi ſumus. Si quo tamen in opere componendæ hę fuerint non eſt ignorandum graciliorum quarúmq; ſtaturas prolixiores eſſe debere.

Iam ſi viri fortè ac fœminæ imagines vnius, ſeu potius conuenientis modi conſtituendæ erunt. Linea quæ fœminæ longitudinem metiatur breuior eſſe debebit parte vna. 18. quàm viri.Nã ſi hoc negligeretur maior viro fœmina appareret, propterea quod harũ nuda corpora carnoſiuſcula & habitiora, quàm virorum delineanda ſunt. Virilia verò quàm illa compactiora & ſolida magis minúſque carnea.

Hanc verò tam remotam ſupra depictarum imaginum rationem,à grandiſsima ad exiliſsimam eò perſcripſimus, vt vnicuiq; facultas ſuppeteret copioſè & variè prout collibuiſſet,aliquod inſtitutum opus tractare. Qua de re in ſequentibus à nobis verboſius diſputabitur.

Supra quidem(vt intellectum eſt)quatuor humanorum corporum diſcrimina deſignauimus. Nunc autem deinceps vnius partis,id eſt capitis, & primum quidem virilis compoſitionem & lineamenta diligentius & exactius perquiremus.Sequemur tamen ſuperiorem rationem. Tantummodo ad longiorem regulam, quàm in prædepictis imaginibus vſus ſum hanc deſcriptionem exigam,propterea quod minutiores partes indicandæ erunt, cui rei regulæ breuitas obſcuritatem allatura fuerat.

Propoſita igitur virilis capitis obliqua figura ex corporis totius longitudine partis. 8. deſcribes vndique æquale quadrilaterum, id eſt quadratum. Quo conſtituto latus illud quod naſum ſpectet facies eſſe.a. poſterius.b. ſuperius.c.inferius.d. Quibus confectis capitis vniuerſas particulas per longitudinem dimetieris eáſque lineis paralelis tranſuerſis deſcribes,quibus ſingulis appones ſuas literarum notas,ita facilè totius capitis omnium partium menſurationem colliges, ſicut nos etiam in exemplis ſubiectis ob oculos poſuimus. Ratio autem talis inibitur.

Lineam tranſuerſam.e.duces à latere.d.remotam vna. 10. ſicut faciendum ſupra quoq; in imagine virili longa ſpatiorum capitis ſui octo, oſtenſum eſt.Ea linea diuidet capillum & frontem.Sed verticem altiorem facies vna. 3. inter.c.e. poſtea diuides.e.d. duabus lineis. f.g.in tria æqualia ſpatia, atque harum ſuperior.f. ſupercilia tanget & ſummas aures. Inferior.g.imum naſum imáſque aures.Ibidémque occiput in collum deprimetur.Deinceps diuides.e.f.punctis duobus in æqualia tria ſpatia, & in puncto infimo duces lineam tranſuerſam.h.Ea linea tanget frontis initium ſuperciliis imminens, vnde frontis procurſus ad radicem vſque capilli rotundabitur.Deinceps diuides.f.g.punctis duobus in tria ſpatia ęqualia,quorum ſupremum abſcindes linea tranſuerſa.I.atque ita intra.f.I.oculus includetur,& oculi vterque angulus,id eſt interior & exterior in medio.f.I. porrigetur. Item.f.g. diuides punctis tribus in æqualia ſpatia quatuor,quorum infimũ abſcindes linea tranſuerſa.k. Hæc tanget ſuperius eminẽtiam narium:auricula etiam ima intra k.g. comprehendetur.Deinceps diuides.g.d.linea tranſuerſa.l.in duo æqualia ſpacia.quæ quidem linea tãget ſummum mentum,ſicut imum.d.deinceps diuides.g.l.linea.m. per medium, quæ linea tranſibit buccam mediam.Cúmq;.g.m.fueris partitus in tria æqualia ſpatia, infimum occupabit labrum ſuperius,reliqua duo dabuntur illi,quæ ſub naſo cernitur, quaſi cannulæ. Cum autem fueris partitus.l.m.in duo æqualia ſpatia,vnum quod ſupra erit occupabit labrum inferius, alterum illam inter labrum & mentum quaſi conuallem,quam nympham dicunt. Atque ita habebis præcipuas partes capitis ſecundum altitudinem quæ ſupra quæque infra viſuntur notatas tranſuerſis lineis.Sequitur vt latitudinem denſitatémve, ſiue, vt noſtri loquuntur profunditatem capitis per ſuas partes oſtendam. Quod quidem per lineas perpendiculares faciemus.Profunditatem autem accipies,quicquid à priore parte,in qua naſus eſt retro deducitur.

Duo latera.a.b. diuides perpendicularibus lineis ſex.n.o.p.q.r.s. in ſeptẽ æqualia ſpacia. Linea. n. tanget pupulam oculorum & buccæ angulos. Sed interiorem angulum oculo-

rum vt nunc loquimur,id eſt temporibus proximum terminabis in medio.n.o.Hęc autem bifariam accipientur,id eſt vtroque verſum,pro eo ac ſpectabit facies huc vel illuc.

Poſt hæc duces diagonion, id eſt obliquam lineam inde vbi angulum facit tranſuerſa c. & perpendicularis. n. ad angulum quem facit.a.f.& notabis litera. t. poſtea duces aliam obliquam ex angulo item.c.n. ad angulum quem faciunt.a.g.apponéſque notam.v. Per lineam quidem.n.t. frons curuabitur,per lineam vero.n.v. naſum figurabis. Iam qua tranſuerſa.e.obliquam.n.t. ſecat deſcribes ſupra frontem radicem capilli. Deinceps duces inter perpendiculares.a.n. intérque tranſuerſas.d.g. vnam perpendicularem.x. quæ tanget labri ſuperioris & menti extremitates. Deinceps diuides.n.x.intra tranſuerſas.m.d. duabus perpendicularibus in tria æqualia ſpatia, quarum linearum prior tanget inferioris labri extremitatem, poſterior illam quam ſupra dicebam ſub hoc labro quaſi conuallem. Supercilia deduces propemodum ad.o.ſic vt media extumeſcant pauliſper vltra tranſuerſam.f. Intra verò perpendiculares.q.r.& tranſuerſas.f.g.comprehendes aurem totam.Imam tamen auriculam collocabis in ſpatij dimidiati priorem partem, quod eſt inter.q.r.&.k. g. verticem capitis pones intra.s.b.&.c. e. iuxta quidem huius ſpatij partem tertiam eam quæ erit proximé.s. & item tertiam proximam tranſuerſam.e. In tranſuerſa.g.intra.s. b. in huius ſpatij parte 4,proximé.s.caput in collum ſtatues.His ita diſpoſitis lineamenta obliqui capitis per iſtos linearum tanquam cancellos deſcribes,ſic vti ſummum caput tangat.c.inter.p. q. poſtremúmque.b.inter.h.f.ſic quidem circumductum in hoc quadrilatero vſque ad collum, quod porrò & ipſum ad inferius latus perueniet.

Poſtea ſynciput à ſummo ad frontem deduces, & conſequenter hanc & naſum & buccam figurabis. Extremus naſus tanget.a.inter.k. g. Hoc modo totum caput in quadratum illud incluſum ſingula eius latera attinget. Cæterum maxillam ſurſum verſum retróque poſt aurem abduces,Et aures ac palpebras ſuis locis exprimes.Frontis autem totum ambitum ſubter radices capillorum & ſynciput deduces per.e.intra.p.q.interius quidem ad mediam aurem vſque. At gulam de linea.d.deorſum,intra.o.p. deſcribes ſumpto initio ſpatij parte quarta proxima. o. collum autem ſi lubebit vel vnam 14, vel duas 27. latum facere poteris. Qui has res tractabis magna diligentia obſeruato lineamentorum ductus, quod qui neglexerit cito aliqua deformitate opus vitiabit,& ſi linearum ſupra demonſtratarum iuncturæ & cancelli non longè aberrari patiuntur.

Hac via obliqui capitis forma perquiſita, ſequitur vt aduerſi eodem modo demonſtremus, in quadrilaterum rectangulum & ipſum conſtituentes quod quidem erit altera parte ſui longius æquè altum quidem ſed minus latum.

Lineas tranſuerſas ſecundum eam rationem quàm in obliqua facie ſecutus es, ordine produces per quadrilaterum propoſitum, ab. c. ad vſque. d. iuxta diſpoſitas litterarum notas.

De his lineis animaduertes ſummas imáſque faciei partes.Poſtea eaſdem perpendicularibus tranſcindes de quibus latitudo appareat.

Duas perpendiculares.a.b. Adiunges vtrinque tranſuerſis propoſitis, quæ inter ſeſe diſtent vna parte 10. Deinde hoc ſpatium diuides aliis perpendicularibus quatuor.c.d. e. f. æqualiter.In medio. d. e. conſtitues ſynciput intra tranſuerſas.c.e. Poſtea naſum ſic inſcribes vt narium eminentia attingat vtrinque.d.e. intra tranſuerſas.k.g. Buccæ verò angulos adduces per tranſuerſam. m. ad. d. e. interque eaſdem & mentum figurabis. At oculos ſic collocabis vt quatuor ſuis angulis pertingant ad.c.d.e.f.intra tranſuerſas.f.I.

Poſt hæc diuides perpendiculares.a.c.&.f.b.duabus aliis perpendicularibus.g.h.per medium.has duas lineas tãgent vtrinque ſummæ genæ,per tranſuerſam.k. Cæterum ſupercilia deſinent vtrinque inter.g.c.&.f.h.ſub tranſuerſa. f. Præterea diuides.a.g.&.h. b. per medium duabus. Item perpendicularibus. i. k. Atque his ſeparabitur quaſi apertum æquor frontis à radice capillorum vtrinque inter tranſuerſas.e.f. Porrò tempora has vtrinque lineas tranſcendent ſic vt dimidium aurium contegatur & ſubducatur conſpectui, intra tranſuerſas.f.g.At aures afformabis vtráſque inter.a.i. &.k.b.& tranſuerſas.k.g.ita vt ſupra excedant perpendiculares.a.b.infra tendant ad perpendiculares.i.k.

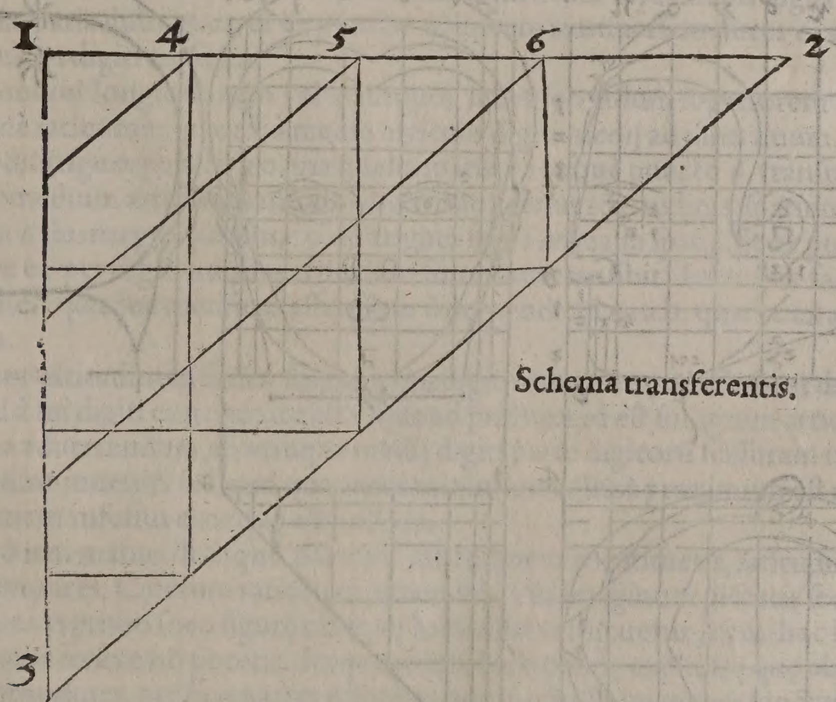
His omnibus perfectis lineamenta addes ſic vt vbi ſummum caput tranſuerſam c tangat intra perpendiculares.d. e. inde vtrinque rotundetur.a. b. verſus perpendiculares, & tranſuerſam.h.indéque ad aures iuxta tranſuerſam.f. vtrinque inter medias.a.i.&.k.b. Deinceps patentem frontem nec non maxillas duces per.g. h. perpendiculares & tranſuer-

ſam.m. ac mento concludes.Itémque ab.m. tranſuerſa collum deduces ad infimam tranſuerſam.d.& latum facies vna 1 5,vel paulo plus.Mox faciem,oculorum,naſi, buccæ menti & aliarum partium expreſsione congruenter inſignies.

Poſtremo peruenies ad tertium quadrilaterum rectangulum,inque illo deſcribes auerſum caput. Quod ſecundum deſcriptionem & ambitum linearum capitis aduerſi exprimes,& verticem conſtitues loco ſuo quaque infra parte caput rotundatur ibi aptè & compoſitè in ceruicem collocabis.

Caput verò iſta quam præſcripſimus, ratione effictum,proiecturus ſic vt illius partium omnium circumductus & fines ac ſuperficies per tranſuerſas lineas appareant, veluti ſi caput cuius picturam demonſtraui è cera fortè fictum, per aliquam tranſuerſarum linearum quæ indicatæ ſunt,amputaretur,iam qualis huius amputationis planicies futura eſſet, ſciretur, quod quidem verbo ſibi vſitato pictores hodie in fundamentum deprimi vocant.Hoc igitur aggreſſurus triangulo te inſtrues vti docebo,per quem, quoniam id quod propoſitum, in aliud transferri mutatiue poterit ſeruata proportionis rectitudine, placuit transferentem nominare.Hunc ita parabis.triangulum cuius vnus rectus ſit angulus notabis, vt his numeris 1 2 3. Rectus autem omnino, vt dixit angulus vnus erit, vti vſus quoquo verſus eſſe poſsit,ſeu æqualia,ſiue inæqualia,longa vel breuia latera contineat. Huius trianguli latus vnum quodlibet,nihil enim refert,punctis diſcernes,vt verbi gratia,in præſentia, 4 5 6. Ex quibus æquè diſtantes lineas ad alterum trianguli latus deduces quibus ſimiliter & ipſum diuidatur, ex cuius diuiſionis nouis punctis duces alias æquè diſtantes in nondum diuiſum latus reliquum,quo facto & illius ſimiliter diuiſio facta erit.

Ex hoc ſchematæ multarum rerum diſcrimina proferre poteris,quod prius ſubiecimus delineatum, quam quomodo ad capitis depreſsionem quam diximus, accommodari poſſit,docere aggrederemur.

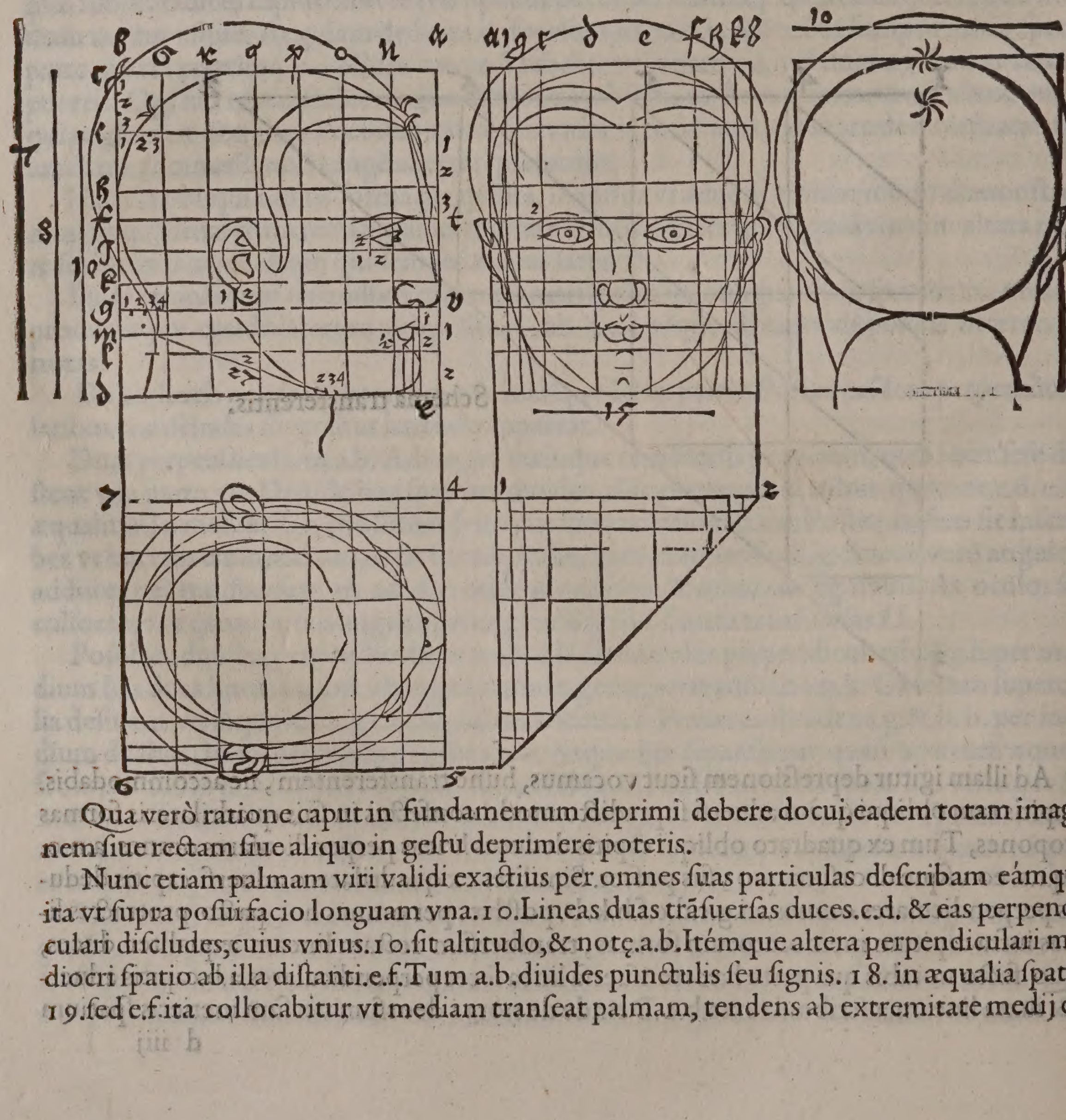
Schema transferentis.

Ad illam igitur depreſsionem ſicut vocamus, hunc transferentem, ſic accommodabis. Capitis tam obliqui quàm aduerſi ſupradicto modo confectas in ſuis quadrilateris formas propones, Tum ex quadrato obliqui capitis deduces lineas perpendiculares omnes. a.n.o. p.q.r.s. eo vſque deorſum quo vſus poſcet. Similiter ex quadrilatero aduerſi capitis deduces perpendiculares omnes.a.i.g.c.d.e.f.h.k. b. poſthæc per omnes hoc pacto protractas lineas infra capitum memoratorum formas, tranſuerſam rectam lineam æqualiter duces, Quo facto notabis qua parte hæc tranſuerſa linea ſecet perpendiculares.a.b.capitis aduerſi & iuxta lineam.a.ſcribes.i.iuxta.b.2.Deinde de nota.i.deorſum verſum metieris ſpatium

quantum aduersi capitis latitudo continet, ínq; fine illius spatij ascribes. 3 .& 2.3 . obliqua, id est hypotenusa linea iunges, & triangulum quem ego transferentem nominaui absolueris. Post hæc animaduertes vbi obliqua linea. 2. 3 . secet perpẽdiculares ex capitis aduersi figura protractas, æquè illius sectionis punctis transuersas æquè distãtes duces per eas perpendiculares quæ sunt protractæ ex capite obliquo. Quoque in loco transuersa linea. 2. 1. & linea. 3 . transibunt perpendiculares duorum laterum obliqui capitis. a.b. illis appones priori in loco notas. 4. 5 . posteriore verò. 6. 7. Hoc erit quadrilaterum oblongum, in qua comprehendetur capitis, quam dixi, depresſio.

Qua confecta & notata numeris. 4. 5. 6. 7. adminiculo præparati trianguli, inductis lineis aduersi & obliqui capitis, iam de inclusis quadrangulis quæ in illo cernes, indicabitur, quo omnium capitis partium, quasi defecturæ cadant. Nam singula illa quadrangula minutiora suarum partium loca obtinebunt, veluti oculorum, nasi, buccæ, menti, auriũ, colli, & vt dicam semel, lineamẽtorum totius capitis. Subiecimus autem horum quoq; omnium exempla, capitis obliqui, aduersi, auersi, & depressi, vt nos loqui, diximus. Per quam vtile est hæc explorata & partium planas superficies, sic vt dixi, cognitas habere.

Cæterùm si cui magis libeat caput ita describere, vt longitudinis corporis totius sit pars septima, cum nos in hac depictione octauam fecerimus. Is conseruatis aliis omnibus partibus, caput primum obliquum ad illam saltem mensuram producet & dilatabit. Collum faciet latum duas. 27. Similiter & aduersum caput conuenienter distendetur vt spatium per frontem sit quasi duarum. 17. iuxta verò aures rursus contrahetur, quæ & ipse iam magis eminebunt. Item capillorum radices & frontis quasi campus longius aperietur, quæ omnia in subiectis exemplis licet studiosi harum rerum contemplentur. Sanè ignorãdum non est corporis cuius longitudinis totius caput vna sit. 7. exquisitam commensurationem, neutiquam esse contemnendam.

Qua verò ratione caput in fundamentum deprimi debere docui, eadem totam imaginem siue rectam siue aliquo in gestu deprimere poteris.

Nunc etiam palmam viri validi exactius per omnes suas particulas describam eámque ita vt supra posui facio longuam vna. 1 0. Lineas duas trãsuersas duces. c.d. & eas perpendiculari discludes, cuius vnius. 1 0. sit altitudo, & notę. a.b. Itémque altera perpendiculari mediocri spatio ab illa distanti. e.f. Tum a.b. diuides punctulis seu signis. 1 8. in æqualia spatia. 1 9. sed e.f. ita collocabitur vt mediam transeat palmam, tendens ab extremitate medij di-

giti vbi tangat.c.ad lineam.d.quæ manus cum cubito compagem,id eſt carpon, findat.Deinceps ex puncto .i.produces trãſuerſam lineam.g. ea tanget extremum digitum, eum qui eſt minimo proximus.Græci vocant parameſon.Deinceps ſcribes inter.1.2.medium punctum ex quo produces tranſuerſam.h.ea tanget extremitatem indicis.Deinceps ex puncto 4.duces lineam tranſuerſam. I.ea tanget extremitatem digiti minimi. Poſtremò duces ex puncto.7.tranſuerſam.k.ea tanget extremitatem pollicis.

Poſteaquam ſummitates digitorum notatas habueris, imas quoque illorum partes,& quaſi radices,vnde è manu enaſcantur conſtitues,hoc modo. Ex puncto.11. duces lineam tranſuerſam. l.ea tranſibit per imos articulos indicis & medij digiti, quorũ poſitura in manu exæquata cernitur.Atq; ita fiet medius digitus longior,quam inferior reliqua pars tota manus.Vbi verò linea.l.perpẽdicularem.e.f.ſecuerit,illic inſcribes. m. & circini vnum brachium impones in punctum.f.alterum in.m.Indéque promouebis recta per manum à medio digito minimum verſus, quatenus vſus indigebit, inque huius lineæ flexum inſcribes imos articulos minimi digiti,& proximi huic,id eſt parameſi. Horum enim poſitura quàm priorum demiſsior eſt.Poſt hæc duces ex ſigno.14.lineam tranſuerſam.n.quæ per inferiorem pollicis articulum curret.

Iámque emetitus manus digitorúmq; altitudines conſequens erit,vt articulorum omnium ſitus ordines hoc modo.

Ex ſigno.10.lineam tranſuerſam duces.o.quę pollicis articulum ſuperiorem percurret. Deinceps inter h.l.linea tranſuerſa medium indicem diuides, ea tranſibit per eius medium articulum.Ab hoc quantũ ſupra digiti eſt id punctis 6.diſtingues in æqualia ſpatia 7. Tum è puncto 3. tranſuerſam duces lineam, ea tranſibit per ſummum articulum indicis. Linea verò trãſuerſa p.ducta è puncto 6.tranſibit articulum medium digiti medij. Item ſpatium inter c.p.tranſuerſas,diſtingues in partes 7.punctis 6.æqualiter, & lineam tranſuerſam duces è puncto 3.ea tranſibit articulum ſummum medij digiti. Linea verò tranſuerſa k. cernetur tranſire medium articulum parameſi.Inde quantum ſupra huius digiti eſt 8.punctis in 9.æqualia ſpatia diſtingues, & ex puncto 4. lineam tranſuerſam duces ea tranſibit ſummum articulum digiti eiuſdem.

Digiti minimi longitudinem vel relinques, ita vt ſecundum ſuperiorem rationem cecidit,vel ſanè facies eam quæ eſt à medio articulo digiti medij ad illius imum. Sed hãc longitudinem diſtingues punctis 10. inæqualia ſpatia 11. æquè puncto 6. tranſuerſam duces, ea tranſibit medium articulum minimi digiti.Mox huius lõgitudinis ſpatium ſuperiorum punctorum 6.de integro punctis 10.diſtingues in 11.æqualia ſpatia.Et ex puncto 6.duces tranſuerſam ea per digiti minimi articulum ſummum tranſibit. Inter hæc fac animaduertas,qui numeri quæque menſuræ,aſſumãtur è perpendiculari a.b. quæ've ex aliis minutioribus ſpatiis.

Vnguium altitudinem facies ſingulorum digitorum eam, quæ habeat dimidium eius ſpatij,quod à ſui digiti extremitate eſt vſque ad primum,id eſt ſummum articulum.

Præterea aduertendum,ab vtraque medij digiti parte digitorũ ſciſſuram in manus media longitudine inueniri,ſed eam quæ inter minimum & huic proximum eſt aliquanto inferius,hac etiam inferius eam quę eſt pollicis.

Vbi verò iam manus illiúſque partium altitudinem conſtitueris, latitudinem quoque deinceps perquires. Cęterum rationem quam ſupra in imaginum picturis ſequẽdam propoſui,nempe vti primo loco figurę obliquę habitudo veſtigaretur, eam hoc loco rei proprietate ſeruata tenere nõ poteris. Itaque priore loco palmę explicatę quę obliquę ſtatuere non eſt latitudines, per ſuas partes diſpones hoc modo.Palmam per iuncturam vbi cum brachio committitur facies in tranſuerſa d.latam ſeptem 19.eius longitudinis, quę eſt in ſpatio a.b.Palmam verò per tranſuerſam m.facies vndecim 19. huiuſmodi partibus. Nam per pollicis articulum latiſsimi eſſe debebit. Cæterùm eam latitudinem manus quę ſit ab extremo indice per lineam trãſuerſam l.pérque imos digitorum articulos, eius cuius ſupra facta eſt mentio circinationis fragmentum verſus,iuxta radicẽ minimi digiti,eam inquam latitudinem indicis longitudine metieris.Mediũ digitum qui longiſsimus eſt,ima ſui parte latum facies vna. 5.parte proprię longitudinis.Summa verò ſui parte,eam latitudinem coactiorem facies ſubducta vna 4.Indicem imum tam latum facies quàm mediũ digitum feceras.Summum verò paulò cõtractiorem. Digitum minimum huicque proximũ ſingulos latos facies imos vna 5.proprię longitudinis,ſed ab hac latitudine detrahes ſummis vnã 4.

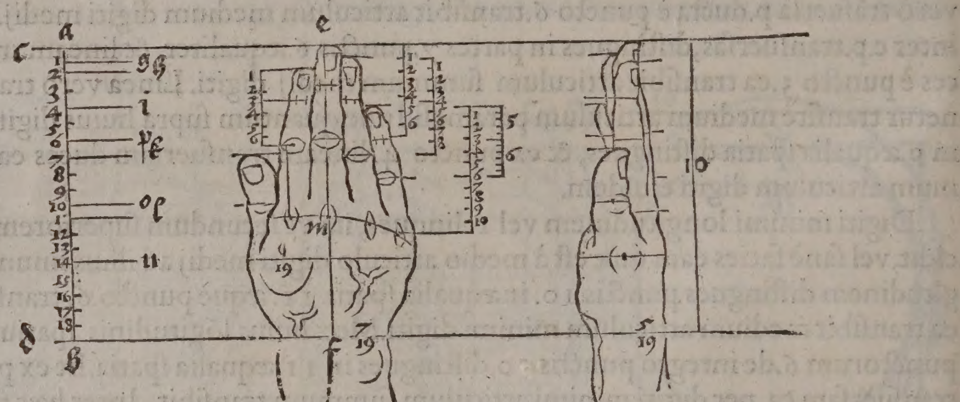
pollicem medium vna.3.ſuæ longitudinis dilatabis.

Digiti imi in manu ita infixi ſunt vt ſingulorum radices in eorum latitudinum media penetrent,quod ipſum in exemplis paruulis circulis notatum expreſsimus.

Conſiderandum, hoc loco nullum digitum in manu alteri ſimiliter & conformem inueniri, quod cuiuis inquirenti facilè apparebit. Etiam hoc animaduertendum, palmæ totius non eſſe directam extenſionem:ſed iuxta minimum digitum hanc quaſi extrauagari.

His confectis etiam obliquæ manus latitudinem ſiue denſitatem exquires. Ea eſto per compaginem vbi cum brachio coniungitur lata quinque.19. longitudinis.a.b. Per pollicis imum articulum & tranſuerſam.n.dimidium duces eius latitudinis quam palmæ explicatæ eſſe debere ſupra demonſtrauimus.Tantum duces & iuxta volam per pulpulam. Sed quia illa parte manus in volam quaſi concauatur intus conuergentibus imis partibus pollicis & minimi digiti,fit vt obliquæ manus tanta denſitas non ſit atque apparet, & extremæ lineæ exprimunt. Per priorem articulum facies pollicem ita denſum vti ſpatium eſt minimi digiti à ſummo articulo ſurſum: ſed in faſtigio contrahes ſubducta ex hac denſitate vna.4. Rurſus qua ad inferiorem articulum tendit bene craſſulum facies digitorum omnium ea fermè erit obliqua latitudo,id eſt denſitas,quam oſtendimus in explicata palma.In articulis tantum alicubi hoc fallit.

Atque hoc modo notata manus longitudine, latitudine, & denſitate conſequēter formam illius in ſcriptis conuenienter lineis effinges, cuius rei exemplum à nobis ſubiectum vides.Quod ſi quis imitari volet,ei magna cenſeo diligentia allaborandum nequid deprauet,néve in linearum ductibus deliret. Quandoquidem has congruenter depingere non vulgaris opere neque ignauæ manus eſt.

Nunc deinceps pedem ſiue calcem hominis validi exactius & perquiſitius deſcribam vt de manu feci, ducta ſimiliter ratione ad longitudinem corporis cuius caput inueniatur vna.8.

Huius igitur vna.6. pedi dabitur,qui dilatabitur in vnam.17. Quod ſpatium in vnum quadrilaterum includito, quod pro rei natura oblongum ſit. Quod qua parte ſuperiore ſui erit longius ad eam aſcribes notam. a. ad huic reſpondentem inferiorem longiorem partem.b.laterum verò breuiorum prius hoc eſt dextrum qua digiti ſpectant,ſignato littera.c. poſterius iuxta calcaneum.d. In hoc quadrilaterum depingetur pes ſic, vti planus depreſſúſque poſitus omnia latera ipſius attingat. Huius autem quadrilateri longitudinem diuides primum inter.c.d.lineis duabus.e.f.in æqualia ſpatia tria,ita vti e.præponatur.Quo oco obſeruandum,quamuis literarum notæ promiſcuè poſitæ fuerint,tamen priores cenſeri ſemper, quarum nomina priora ſint prolata. Atque ita iſtis ſpatiis diſpoſitis, In primum inter.c.e.conſtitues digitos pedis,In medium inter.e.f.quicquid eſt pedis patentis inter digitos & talos vbi ſunt oſſa & nerui.In poſtremum inter.f.d. calcaneum & iuncturam cruris cum pede.Poſtea diuides lineam.d.punctis ſex.g.h.i.k.l. m. In ſeptem æqualia ſpatia, & ex puncto.g. rectam lineam duces ad lineam. c. vbique illa hanc attigerit ſcribes notam n. Vbi verò ſciderit perpendicularem.f.ſcribes.o. Poſtea diuides.l.m. per medium puncto. p.ex quo puncto ducetur parallelos ad perpendicularem.f.vbique eam attigerit,eo pones. q.Atque inde mox ad. k. obliquam lineam duces. Poſtea punctum. r. collocabis in medio latere.c. medium inter.a.b. ac mox.r.b. diuides duobus punctis.S. T. in æqualia tria ſpatia.

Poſtea diuides.b.e.punctis duobus.v.x.in tria æqualia ſpatia.Atque etiam diuides.e.f.lineis duabus.y.z.in æqualia tria ſpatia.Etiámque diuides.f.d.punctis duobus.ſt.ſ;. in æqualia tria ſpatia. Mox vbi lineam. g. videris ſecantem lineam.e. ibi aſcribes notam.t;. Poſtea ex puncto.h.duces tranſuerſam lineam,ad lineam.f.Vbique attigerit aſcribes.a.i. Poſtea diuides.r. s.punctis duobus.1.2.in tria æqualia ſpatia. Diuides etiam.x.e. duobus punctis.1.2.in tria æqualia ſpatia. Ac deinde diuides.ſ;.d. punctis quatuor.1.2.3.4. in quinque æqualia ſpatia. Æquè puncto.3.lineam duces perpendicularem ad tranſuerſam.h.a.i. ibique appones notam.b.i. Hoc loco ſciendum, ſecundum hanc noſtram rationem breuiarum linearum notas omnes reperiri inſcriptas tranſuerſæ lineæ.a.Vnde deducantur & obliquæ aliquot, vna e.n.diagonios.Item vna.r.t;.Itémque vna à puncto.2.inter.r.s.ad punctum.y.Item vna.t.z. Itémque vna.b.o.& ipſa diagonios.Item vna.v.a.i.Poſtea duces à puncto.ſt.rectam lineam ad obliquam.k.q. vbique attigerit, aſcribes.c.i.Poſtea circini pedem vnum infiges puncto. t;.attingente altero punctum.n. Hunc igitur in illo,vt dictum eſt,fixo in.t;. circumages deorſum verſum ad obliquam vſque lineam.r. t;. Atque ita etiam num retento fixo pede illo circini circumages vlterius ab obliqua. t. z. ad obliquam.b. o. Præterea eodem in loco fixo vno circini pede, paululum adduces alterum vt attingat punctum.2. in linea.b.intra. x. e. atque inde prorſus circumages vſque ad obliquam. b. o. Deinceps adhuc quidem illum vnum pedem circini infixum relinques puncto. t;. verùm paululum diduces circinum, vti pes alter tangat punctum.r.atque inde circumages deorſum verſum aduſque obliquam.t. z. Atque his curuis lineolis digiti pedis illorúmque extremitates notabuntur. Quorum quidem imi articuli,& cum pede iuncturæ ita diſponentur,punctum ſtatues in linea.e.medium inter obliquas.b.o.&.v.a.i. Ibidémque collocabis digiti pedis qui minimo eſt proximus imum articulum. Poſtea circini vnum pedem infiges puncto. t;. & alterum in iſtum iam factum punctum in linea.e. Et fixo illo pede in.z.circumages hunc ſurſum verſum vſque ad tranſuerſam.g.n.vbique illam circini circumactus pes attigerit, ibi locus erit articuli inferioris digiti pedis maximi. Mox in ſurſum verſum hoc modo ductam curuam lineam impones puncta duo media intra obliquas.S.y.T.z. h. o. Ibidémque collocabis articulos imos digiti medij in pede, & eius qui eſt proximus maximo. Quorum loca in exemplo indicata circulis oblongulis ſubiecta cernes. Minimi digiti imum articulum puncto notabis poſito ſuper linea.e.medio inter tranſuerſam.b.& obliquam.v.a. i. Maximi autem digiti in pede in quo articuli duo inſint priorem partem animaduertes eſſe longiuſculam. Digitos tres medios diuides per ſpatia, quæ ſunt intra ipſorum articulos, ita vt imum quódque reliqua duo æquet longitudine ſua. Cæterùm ſumma horum ſpatia excedent vna 4.media ſpatia,quòd fit propter illã ſub vnguibus carnis quaſi excreſcẽtiam. Minimo digito iuxta imum articulum appones valentiuſculum callum, & illius extremitatem definies ad lineam. x. imam etiam partem huius facies quàm reliquas longiuſculam. Vngues ſingulos digitorum facies dimidio minus longos quàm eſt eius partis ſpatium, cui inſunt. Poſt hæc circini vnum pedem conſtitues in punctum. y. alterum verò pauló ſupra punctum imi articuli, digiti minimi ſuper linea. e. Atque ita hinc circumagens ſurſum verſum annotabis paruis lineolis, vbi pes in digitos findi incipiat.

Cæterùm retro aliquanto longius fiſſuræ formas, & quaſi excauationes abduces.Poſt hæc animaduertes lineam.f.attingere pedis ſupremam partem,vbi cruri agglutinatur, nũc montem vocant. Verùm ſectionis ſiue abſciſionis, id eſt, plani hac in parte figura,inferius excedet lineam.f.duabus.3.verſus lineam.z. Poſtremò diuides.ſ;.d.quatuor punctis,in tria æqualia ſpatia: Et ex puncto. 3. duces rectam lineam perpendiculariter, ea attinget poplitem iuxta calcem,quem Græci tenonta vocant.

Atque ita diſpoſitis tranſuerſis parallelis,perpendicularibus.Item obliquis,diagoniis & curuis lineis,quibus habitus ita proiecti in planum pedis deſcriberetur. Conſequenter exprimes figuram,tali quodammodo.

Digitum maximum ab linea. e. paululum ſupra lineam obliquam.e. n. extendes, ſicuti illius inferior articulus prominet. Mox inflectes paululum infra lineam obliquam.e.n. Ac rurſus,vti illius ſuperior articulus vtrinque prominet,reflectes ſurſum ad lineam.e.n.Inde recta produces illum,dum in prænotatam curuaturam includatur intra.n. r. Atque totum retroduces ſuper linea.r.t;.vſque eo vbi pes in digitos finditur.

Poſtea ſimiliter in præſcriptas ſuas digitos ſingulos curuaturas, intra productas obliquas lineas includes.Quo loco obſeruabis maximum digitum,non recta protendi in bene

composito pede,vt in quibusdam inuenustis corporibus fit.Quod quo melius intelligeretur situs digitorum per illas obliquas lineas in exemplo descripsi,quibus digiti plus minúsue deprimerentur, pro eo ac venustas & ratio compagum exigeret. Itaque animaduertes inter maximum digitum, illique proximum spatium relictum. Cum reliqui omnes ad minimum vergant, minimúsque in aduersos nitatur, super obliqua linea.v. a. i. Eum autem minimum digitum longum facies vna tertia parte lineæ. b. ducta mensura à puncto.e. vbi stat illius imus articulus.

Velim diligenter cognoscas & contemplere singulorum digitorum facies inter se dissimiles, articulorúmque tuberculos, & aliarum partium formas quas nominatim omnes dicere possit nemo. Quare ad exemplum, vbi & debuere & potuere exprimi, te dimitto. Posthæc ab imò digito minimo retrouersus pedis, quasi excessum rotundabis ad angulum.b.y.

Pedis autem interiora lineamenta duces peculiariter, deflexa ad lineam.y. Intra transuersas.a.&.n.g. & retro longè repanda ad lineam. f. intráque. f. o. reflexa, vsque ad calcaneum.Eúmque hinc incipies rotundare donec pertingat ad lineam.d.& punctum.h.Vnde porrò calcanei imparilem curuaturam deduces vsque ad obliquam.k.q.Et iuxta lineam.st. sursum versus curuaturam inscribes. Sed à puncto. q. perges formare pedem, dum ad illum,quem dixi, quasi excessum perueniatur,qui secundum minimum est digitum, ad.y. b. Plantam seu vestigium in exemplo animaduertes signatum certis quibusdam punctulis. Iam pedis quasi cæsuræ ibi vbi cum calce crus committitur, siue vbi pes conuexus fit, intra vtrumque talum,in linea.st.spatium erit vnius.26.Infra verò talos vnius 31. Et illius quasi, quam diximus, cæsuræ formam,produces vltra lineam.f.duabus.3. versus lineam.z. Talum etiam interiorem facies planiusculum,exteriorem acutiusculum.Itémque interiorem longiusculæ distantem à calcaneo quàm exteriorem.Ita existet illa intra talum interiorem & poplitem,iuxta calcaneum siue tenonta concauitas planior & longior, quàm ea quæ est inter hunc & exteriorem. Post hæc in pedem illum, quasi singularem callum à linea. f. ad lineam.z.quo fiat aspectu venustior, Illúmque etiam callum minimi digiti inscribes,per lineam. y. retroducens vsque ad dimidiatum spatium quod est inter.y. &. z. Inter hæc diligenter dabis operam,ne detortis lineamentis species deprauetur.

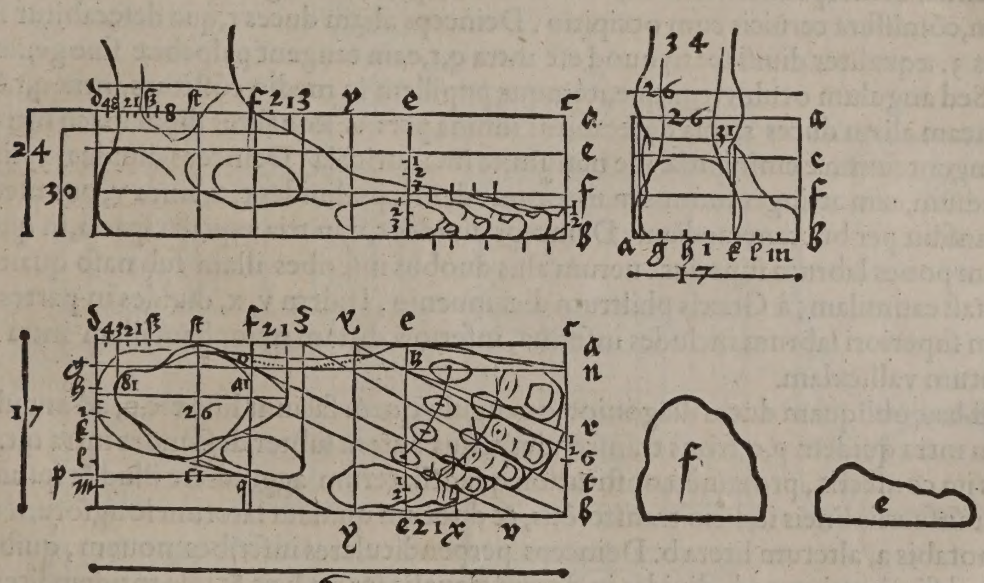
His ita perfectis, ne illas quidem quasi cæsuras, per.e.itémque per.f.quales in plano appareant,seorsim figuratas, proponere neglexi, quo melius nostra tota hæc ratio perspiceretur. Nam quo ego modo has duas præcisiones perscripsi: Eò cæsuras omnium partium totius corporis vestiges licet,quamcunque informam cadant seu rectam siue obliquam.

Nunc verò deinceps pedem iacentem in planicie,& quasi pressum extructurus,vt obliquæ effigiei fiat,ita facies.Locum notabis(vt à me factum videbis)in exemplo,supra spatio vnius 24. Ibi educes ex descripta forma secundum transferentem lineas.c.e.y.z.f.d. & alia, quæ huc pertinebunt,ordine simili & modo superioris descriptionis. Has lineas perpendiculariter eductas, duabus transuersis claudes: Ita spatium quadrilaterum altera parte sui longius effeceris, longitudine quidem(vt dictum est)in superioris pedis forma, altitudine verò vnius 24. Atque huic inscribes hanc pedis extructionem. Postmodo latus. a. b. diuides duabus transuersis.e.f.in spatia æqualia tria. Ita illæ perpendiculares lineæ, indicabunt tibi situs omnium partium pedis in longitudinem,vtpote digitorum extremitates,deinde articulos ac fissuras,mox vnguium positus.Postremò totius pedis faciem,quomodo(vt dixi)quasi extruatur: Et illius cæsuram, vbi tibia siue crus in calcem desigitur. Verùm transuersæ,altitudinem quæ est in hoc loco densitatis,tibi demonstrabunt hoc modo. Plantam siue vestigium in lineam.b.planè colloca.Mox latus.c. intra transuersas.f. b. diu de punctis duobus. 1. 2. in tria æqualia spatia. Postea perpendicularem.e. diuide in quatuor æqualia spatia, punctis tribus.1.2.3.intra transuersas.e.f. Præterea transuersam ducito aliam intra transuersas.a. e. & perpendiculares.z. d. Atque ita secundum has notas lineamenta pedis inscribito,ordiens ab angulo.a.f.producere montem pedis vsque ad perpendicularem.e.in punctum.3.Ab hinc illam inferioris articuli in maximo digito prominentiam,deflectes ad transuersam.f. Ac inferius paulò iuxta punctum. i. terminabis maximum digitum. Sed inferiorem articulum in minimo digito illiúsque prominentiam sursum obduces in quartam partem spatij quod est inter.f.b. Cæterùm reliquos digitos dabis operam(vt decenter inscribas)ita vt in ordine quisque longior,densitate quoque proximum sibi excedat, ita fit vt minimi extremitas valde attenuanda sit. Verùm huius circa inferiorem articulum ex-

cessum,& quasi euagationem retro sanè abduces vltra lineam,y. Iam illum alterum & singularem callum pedis, suprà quidem ad transuersam e,adduces: Infrà verò ad primum ex tribus spaciis designatis intra transuersas f,b. Qua verò digitos spectat, attingere debebit angulum transuersæ f,& recte z. Calcaneum autem versus, excedere rectam st,intra transuersam e,f. Post hæc calcaneum ita rotundabis vt in transuersa f, attingat perpẽdicularem d. Et suprà adduces ad angulum qui efficitur linea de puncto 3. decidẽte in transuersam e, intra st,d,in trãsuersa a. In deneruum tibię seu tenonta sursum educes. Talum exteriorem, id est,qui apparet,duces à puncto st,infra paulo lineam transuersam, eam quæ sit media intra transuersas a,e,& supra quidem pedis mõtem,ac talum latitudo siue densitas erit vnius 24. Tibiáque describetur sursum à perpendiculari f,vtrinque. Calcanei autem formam in pede,& sub talo produces prorsum deorsúmque à transuersa e.

Consequenter etiam auersi pedis descriptionem proponemus. Hìc includetur & ipse in quadrilaterum congruum pedis altitudini siue densitati,itémque latitudini, secundum transferentem verò lineæ & puncta inducentur, quibus omnes pedis partes discernantur & declarentur. Sed in figuratione seruabitur situs diuersus talorum: interior enim erit elatior, exterior depressior. Latitudinem verò in monte per talos facies vnius 26. per lineam verò mediam intra transuersas a, e,vnius 31. Verùm tibiam supra talos diduces in vnam 34.

Simili ratione & aduersum pedem poteris exprimere. Quæ quidem omnia,ita vt à nobis præceptis sunt comprehensa, studuimus depicta quoque omnibus lineamẽtis suis subiicere oculis,cupiẽtium hæc cognoscere, quo præceptis quasi lumen quoddam inferretur. Quantopere enim cognitionem exempla instruere possint,constat compertúmque est.

Explicata etiam pedis ratione,in sequẽtibus caput muliebre exactius quàm suprà describam. Ingrediar autem eam viam qua superius capitis virilis exquisitionem vestigaui.

Sicut igitur in imaginibus altum te facere alicubi iussimus muliebre caput vnam 8. Ita nunc quoque facies,ínque hac exactione quantitatem accommodabis ad virilis capitis accuratum modum. Tota autem res ita peragetur.

Quadrilatera tria collocabis,transferentis vsus adminiculo: horum vnumquodque altitudinem habebit vnius 8. Primùm etiam similem latitudinem,sicque erit quadratum,reliquorum vtriusque latitudinem facies vnius 10. Quadratum dabitur obliquo capiti,è reliquis vnum aduerso,alterum auerso ascribetur. Bina verò latera literis insignies,dextrum quidem qua nasus ósque spectat literæ a, nota, sed sinistrum literæ b. Deinceps lineis perpendicularibus aliis,intra a,b,totam discernes capitis latitudinem,siue vt diximus profunditatem,omnium partium quas ab aspectu ordiens retróque quasi abiens,notabis. Eas singulas appositis notis insignies,mensurationis autem numeri, erunt particulæ è totius imaginis longitudine. Itaque primam lineam c,pones post a, spacio vnius 80. Quam attinget

pars ea ſupra frontem vbi capilli radices ſunt, attingent etiam extrema ſupercilia, quæ ſupra naſum non debent coniungi. Eandem attinget & ſuperius labrum. Deinceps aliam lineam pones d, vna ab a, 64. eam lineam extremæ palpebræ tangant. Item labrum inferius. itémque extremum mentum. Deinceps pones lineam aliam e, ab a, vna 56. Ad eam attinget illa ſupra palpebras quaſi cõcauitas, & extremitas pupillæ. item narium intima eminentia. angulúſque etiam buccę, & ea quam diximus nympham. Deinceps pones aliam lineam f, vna ab a, 40. eam tangent oculorum anguli iuxta tempora. Deinceps lineam pones aliam g, vna ab a, 32. eam tangent intima ſupercilia iuxta tempora, & illi ſub maxillis quaſi receſſus. Deinceps lineam pones aliam h, vna ab a, 22. eam tãget extremum collum. Deinceps pones aliam lineam i, vna ab a, 14. eam tanget enaſcens auris. Deinceps pones aliam lineam k, vna ab a, 11. ad quam extrema auris pertinget, ſed ima auricula intra hanc & i, appendetur. Deinceps pones aliam lineam l, vna ab a, 9. eam tanget capitis vertex & commiſsio occipitij cum ceruice. Quam etiam hinc deorſum abduces. Poſtremo lineam m, pones ab a, duabus 17. hæc definiet mediæ ceruicis extremitatem.

Deductis autem perpendicularibus omnibus, & notatis partibus quæ quas attingere debeant, conſequenter altitudinem, id eſt caput ſuprà ac infrà diſcernes, quod fiet lineis tranſuerſis paralelis.

Quarum primam, quæ erit lateris ſuperioris, facies n, ad eam ſummum caput attinget. vltimam, & lateris inferioris y, facies. Deinceps duces tranſuerſam o, vna infra n, 80. eam tanget vertex. Deinceps duces tranſuerſam p, vna ab n, 30. eam tanget ſupra frontem capillorum origo. Deinceps duces aliam lineam q, vna ab n, 16. eam ſummæ palpebræ tangent. Item ſummæ aures. ínque eadem ſupercilia iacebunt, in medio ſui pauliſper ſurſum excurrentia. deinceps aliam duces t, mediam intra q, y, eam tanget imus naſus, & incidet in eandem, cõmiſſura ceruicis cum occipitio. Deinceps aliam duces r, qua deſecabitur ſuprema pars 3. æqualiter diuiſi ſpatij quod eſt intra q, t, eam tangent palpebræ ſiue genæ inferiores. Sed angulum oculi vtrunque, itémque pupillam in medio cõſtitues, intra q, r. Deinceps lineam aliam duces s, qua deſecabitur infima pars 4. æqualiter diuiſi ſpacij intra q, t, eam tangent ſummæ eminentiæ ille narium, & ima auricula. Deinceps diuide t, y, linea x, per medium, eam attinget ſummum mentum. deinceps diuides t, x, linea v, per medium, quæ tranſibit per buccam mediam. Deinceps diuides t, v, in tria æqualia ſpacia, in quorum infimum pones labrum ſuperius. uerum aliis duobus inſcribes illam ſub naſo quam diximus quaſi cannulam, à Græcis philtrum dici inuenio, Itidem v, x, diuides in partes duas, quarum ſuperiori labrum includes inferius, inferiori dictam nympham illam intra labrũ & mentum valliculam.

Poſt hæc obliquam duces diagonion ex angulo quem faciunt lineæ c, p, ad angulum a, y, quam intra quidem p, q, frons tranſcendet, naſus autem ſubter deſcendet intra q, t.

His ita confectis, proximè conſtitutum quadrilaterum aggrediere illud & ipſum inſignies tranſuerſis lineis iudicio transferẽtis, & duorum quidem laterum longiorum vnum litera notabis a, alterum litera b. Deinceps perpendiculares inſcribes nouem, quibus totum illud ſpacium intra a, b, diuides in decem æqualia ſpacia, hæc & ipſa totidem literarum notis diſcernentur, nempe, d, e, f, g, h, i, k, l, m. Deinceps diuides a, d, & m, b, aliis duabus lineis c. n. vtraſque per medium.

Atque ita omnibus diſpoſitis & deſignatis partibus faciei, in pręparata quadrilatera formam conſequenter exprimes, ſed tenuioribus lineamentis & quaſi mollioribus minúſque validis quàm fuere virilium imaginum. Primum obliquum caput ita deduces, vti ſummũ attingat lineam tranſuerſam n, iuxta perpendicularem l, vtque occiput incumbat in latus b, intra p, q. Tum deinceps inſcribes, ſynciput, frontem, naſum, buccam, mentum, genas, aures, oculos, patentem frontem, ſingula ſuis ante notatis ſedibus collum autem addenſabis in vnam 14.

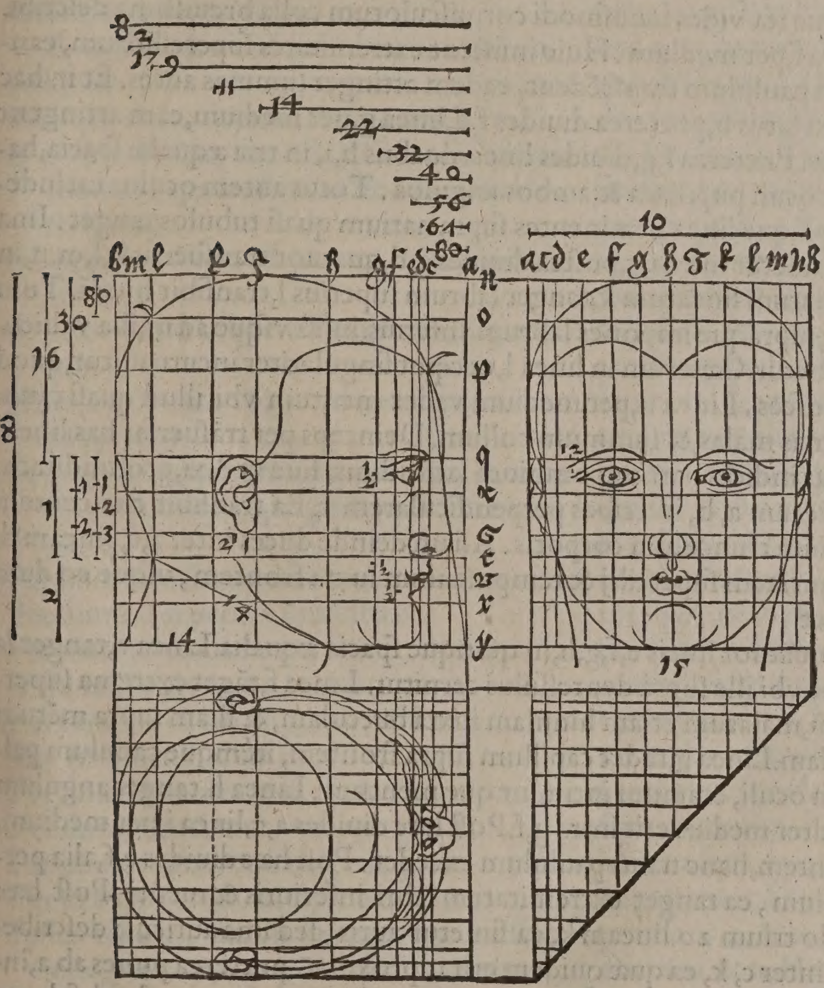
Mox effinges etiam aduerſum caput. ſic vti ſummum mediam lineam n, radat. tempora autem deſcendant ad a, b, latera, quibus vtrinque applicentur intra p, q, poſtea deducetur maxillarum rotundatio à perpendicularibus c, n. Sub tranſuerſa r, dum in mento coeat. Ambæ aures exprimantur intra a, c, & n, b, & tranſuerſas q, s. Sed imæ auriculæ decliuiuſculæ hinc vltra c, illinc vltra n, porrigantur. Tum deinceps collum ab auribus deducatur, ad

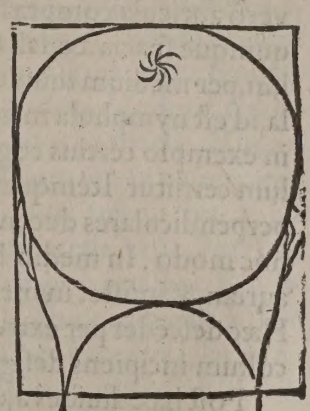
inferius vſque latus y, ibidémque latitudinem habeat vnius 15. Poſtea aperiatur frons vtrinque intra perpendiculares a, c, & n, b, & tranſuerſas p,q. Radices autem capillorum deſcribantur ex angulo h,p, vtrinque ſurſum in medio p,o, tranſuerſarum Oculi ſic imponantur vt angulos definiant lineæ e,g,& i,l. Supercilia in f,k, tranſcendant media tranſuerſam q,& vtrinque iuxta tempora deſinant intra perpendiculares d,e, & l,m. Deinceps naſus inſcribatur, ſed narium eminentes vtrinque quaſi tubuli, cohibeantur à perpendicularibus g,i, hinc & illinc, ad quas quidem anguli buccæ penitus attingent.

Poſt hæc, inque illud, quod reſtat quadrilaterum, ſimile iſti in quo aduerſum eſt caput effictum, impones capitis auerſi figuram, & formationem. Atque ita tandem ad illam proiectionem in planum, & ſuperficies ſingularum altitudinis partium exquirendas accedes, ea prorſus via quam ingrediendum tibi eſſe ſupra oſtendimus, in tractatione capitis virilis.

Atque hæc vniuerſa ea diligentia & attentione ſtudui in exemplis proponere, vt ſine ſcriptura quoque præceptionum facilè intelligi à modo non penitus ex cordibus poſſe confidam.

Cæterum in exaltando muliebri capite, ſequere quidem ſupra in virili oſtenſam rationem, ſed eam tamen moderabere, pro eo ac debent minus grandia apparere huius ſexus omnia.

His imaginibus vtriuſque ſexus adultorum corporum adiiciam & tenellæ, id eſt infantilis ætatis corpuſculi deſcriptionem. Cuius ratio erit ſuperiorum ſimilis. Nam ad effigies tres,vt ante oſtendi,ita etiam hoc loco proponendæ erũt longitudinis tres lineæ, quarum vna ſit formæ obliquæ,altera aduerſæ,auerſæ tertia. His ſuprà infráque tranſuerſæ duæ lineæ apponentur, quarum ſuperioris nota eſto a, inferioris z. Atque ita deinceps altitudines corpuſculi tranſuerſis lineis diſcernẽtur hoc modo Propoſitæ lineæ longitudinis cum ſpacium occupẽt corpuſculi à ſummo capite ad imam plantam,vt ſummi capitis ſit a,plantæ z,primum metiere à ſummo capite,quod ſyncıput dixımus,vnam 4.ibíque duces tranſuerſam vnam b, hæc ſcindet imum collum à capite per iugula. Hoc ſpacium includes in quadratum quo caput cõprehendatur,quod placuit exactius per omnes ſuas partes deſcribere priuſquam ad alias mẽſurationes accederem.Eſto autem huius quadrati latus rectum illud qua naſus ſpectat ſiue prius,itidem a,alterum ſiue poſterius b.Exquires autẽ primum altitudines partium notatione tranſuerſarum,vt de ſuperioribus quoque imaginibus prȩcepimus,ducéſque vna ab a,tranſuerſa 24. tranſuerſam aliam,eam tanget ſummam extremámque frontem.Mox ab a,vna 16.ducetur tranſuerſa c,ea tranſibit per capitisverticem. A qua vna 6.ducito aliam tranſuerſam d,quæ tanget imum mẽtum & commiſsionem occipitij cum ceruice.Et ad hanc etiam extumeſcent ſummæ ſcapulæ. Nam ita fit de circumductione colli, cum illud curuis lineolis exprimendum ſit. poſt hæc diuides d, b, punctis duobus in æqualia ſpacia tria, quorum infimum abſcindes linea e, cui incumbet illud ſub mento palearculum, atque ita vides huiuſmodi corpuſculorum colla breuiſsima deſcribi. præterea diuides a,b,linea f,per medium. Huic inſiſtent extremitates ſuperciliorum, eandémque in medio ſurſum paululum tranſcẽdent, eadem attinget ſummas aures. Et in hac occipitium inclinabitur in latus b,præterea diuides f,d,linea g,per medium,eam attingent imæ nares & ima auricula. Præterea f,g,diuides lineis duabus h,i, in tria æqualia ſpacia,harum ſuperior h, tranſibit oculi pupillam & ambos angulos. Totus autem oculus includetur intra tranſuerſas f,i,ipſáque linea i,eminentes ſupra narium quaſi tubulos tanget. Ima verò auricula compræhendetur intra i,g,poſtea diuides g,d,quatuor tranſuerſis k,l,m,n,in quinque ſpacia æqualia,harum linearum k,tanget labrum ſuperius l,tranſibit buccã. Tum l,m,per medium diuides,ſupráque impones labrum inferius,infrà vſque ad m,illa vallicula,id eſt nymphula inſcribetur.Cæterum in linea l,occiput ſingulariter incuruabitur,quod in exemplo certius cognoſces. Linea n,per medium vadet mentum vbi illud quaſi cauulum cernitur. Itémque imas malas,& ſummum collum. Deinceps per trãſuerſas has lineas perpendiculares ducentur indices partium omnium latitudinis, ſiue vt dixi,profunditatis, hoc modo. In medio laterum a, b, inſcribes perpendicularem c. Ea tranſibit enaſcentem aurem,& inſiſtet in medium trunculum corporis. Aliam deinde duces inter a,c, lineam d. Hæc deſcẽdet per extremitatem ſupercilij & tempuſculum iuxta frontem, vſque eo dum collum incipiens deſignet.

Poſt hæc diuides a,d,quatuor lineis e,f,g,h,in quinque ſpacia æqualia.Linea e,tanget labrum ſuperius,naſúmque vbi ille ſuprà depreſſulus cernitur. Linea f,tãget extrema ſupercilia naſíque eminentiam,malarum etiam lunulam iuxta bucculam, & illam ſupra mẽtum quam diximus nymphulam.Linea g,radet capillum ſupra frontem, itémque cauulum palpebrarum,item pupillam oculi, & imum intimúmque mentum. Linea h,tanget angulum oculi iuxta tẽpora. Sed alter medius erit intra g,f.Poſt hæc diuides a,e,linea i,per medium, ea tanget extremam frontem,hanc naſus paululum excedet. Poſt hæc diuides e,f,alia perpendiculari l,d, per medium, ea tanget extremitatem labri inferioris & menti. Poſt hæc conſtitues ab a, interuallo trium 20.lineam k, ea finietur auris, ſed ima auricula deſcribetur in altera parte ſpacij inter c, k, ea quæ quidem erit c, proxima. præterea pones ab a,interuallo vnius 5. lineam l. Hæc attinget ad imum occiput vbi illud cum quaſi ſubſidente ceruice committitur.Ceruix autem finietur in medio ſpacio k,l,poſtremo diuides l,b, punctis tribus in æqualia ſpacia quatuor,quorum tertium deſignabit verticem. Atque ita notatis omnibus partibus capitis in conſtituto quadrato altitudinum & latitudinum, priuſquam eas expreſſas, ſubiiciam reliquorum partium cõmenſurationem huius ſtaturæ imagunculæ itémque aduerſæ auerſæque perſequar.

Primùm infra b, vna 60. summi notentur humeri.
Sed ad summum pectus esto, vna 16.
Sub alam, vna 10.
Ad mammulas, vna 9.
Infra easdem, vna 7.
Ad lumbulos vbi incingimur, vna 5.
Hinc verò vsque ad vmbilicum 21.
Ad sinus coxarum, vna 14.
Ad summum femur, vna 15.
Ad imam aluum, vna 6.
Ad virgulam, vna 10, & vna 11.
Ad extremos testiculos, duæ 9.
Ad extremas nates, vna 4.

Atque hinc inferius vna 50. incipies femina corrugare. Nam ita est hæc ætas impariter fartula. Postea iterum supra genu corrugabis, à natibus, vna 18.
Intra femur snmmum seu coxam & plãtam medium genu inscribes.

A medio genu vsque ad imos talos interius esto, vna 36.
Itémque inde ad imam suram, vna 9.
A planta sursum, vna 20. esto locus summi montis in pede. Brachium autem sic describitur.
Ab humero vsque ad nexum cubiti ducantur duæ 11.
A nexu cubiti vsque ad extremos digitos, vna 4.
Hinc verò retro vsque ad iuncturam manus, vna 9.
Sequuntur notationes partium per latitudinem obliquæ imaginis, quæ sunt crassitiei.
Per humeros sunto, duæ 15.
Per summum pectus, vna esto 6.
Per mammulas, duæ 11.
Infra easdem, vna 11, & vna 12.
Per lumbos vbi incingimur, vna 6.
Per vmbilicum, duæ 11.
Per sinus coxarum. vna 10, & vna 11.
Per summum femur, vna 9, & vna 10.
Per imam aluum & nates, vna 5.
Per extremos testiculos, vna 6.
Ipsius femoris statim sub natibus densitas esto, vnius 7, & paulo inferius, vnius 14, & vnius 15.
Supra genu esto, vnius 8.
Per genu medium, vnius 10.
Infra genu, vnius 11.
Per mediam suram, vnius 10.
Per imam suram. vnius 12.
Supra montem pedis, vnius 16.
Calcis autem lõgitudo erit, vnius 13, & 14.
Sed obliqui brachij partes sic dilatabuntur.
Per humeros esto, vna 10.
Sub ala, vna 12.
Pet nexum cubiti, vna 16.
Per cubitum proximè nexum, vna 15.
Paulo vlterius, vna 18.
Paulo supra manum, vna 23.
Sed Palma addensabitur in vnam 21.

Atque ita omnibus partibus obliqui corporis notatis, transibis ad locũ aduersę imaginis, eóq; deduces ex obliquo corpore per transferentem omnes lineas longitudinis. Atque ita deinceps latitudines quoque scrutabere. Ac primum quidẽ in capite exactius vestigabis constituto hic quoque quadrilatero, quod iam tamen quadratum esse desinet, nam latitudo erit duarũ 9. atque ita aliquanto breuior quã longitudo. Huius quadrilateri altitudinis latera, id est recta, notẽtur literis a,b. Tum diuides perpendiculari linea c, per medium, quæ quidem transibit per syncipút, nasum, buccam & mentum. Postea diuides a,c, & c,b, duabus lineis d,e, vtraque spatia per medium. Hæ duæ lineæ definient extrema supercilia iuxta tempora, itémque collum. Postea diuides d,e, duabus lineis f,g, in tria æqualia spacia. Huc attingent anguli oculorum iuxta nasum, eminentiæ extremæ narium. anguli buccæ. atque his etiam mentum definietur. Post hæc diuides a,d, lineis duabus h,i, in spacia ęqualia tria. Itémque e,b, lineis totidem k, l, in totidem æqualia spacia. Lineæ h,l, latitudinem faciei definient in transuersa h. Aures quidem sic inscribentur, vt summæ tendant vtrinque ad a,b. Imæ verò auriculæ vt decliues cadant intra h,l. Duæ perpendiculares i, k, tangent lunulas malarum, id est, quasi inflatas bucculas. Post hæc diuides a,h, itémq; l,b, vtrásque in quinque æqualia spacia punctis quatuor. Et vtrinque de duabus punctis proximis a, & b, perpendiculares duas deduces m. & n. Hæ latitudinem capitis definient intra transuersas c,f, frons autem aperietur vtrinque vltra h,l, intra c,f, transuersas. Supercilia vtrinque definent intra i,d, & e,k, infra transuersam f.

Atque ita diſpoſita & in hoc quadrilatero omnium partium notatione, progredieре ad veſtigandas latitudines reliquas huius corpuſculi. Idque facies latum per humeros vna 4. Atque ibidem impones humeri oſſa, diſtantia inter ſe duabus 9.

Per ſummũ pectus erit latitudo duarum 7.

Intra alas, vnius 5.

Intra mammulas, vnius 7.

Per lumbos vbi incingimur, vnius 5.

Per vmbilicum quatuor 17.

Per ſinus coxarum tantundem.

Per coxam, vnius 15, & trium 16. Atq; ibidem diſtabunt coxendices inter ſe duabus 11.

Per imam aluum quatuor 15.

Iuxta extremos teſticulos latitudo erit femoris, vnius 15, & vnius 16.

Per extremas nates, vnius 8.

Per ſulcum feminis duarum 17.

Supra genu, vnius 19, & vnius 20.

Per genu medium, vnius 12.

Infra genu, vnius 13.

Per ſuram mediam, duarum 23.

Per imam ſuram, vnius 16.

Per tibiã ſupra mõticulum pedis, vnius 19.

Calcis autem per extremos digitos latitudo erit, duarum 27.

Brachium autem accommodabitur tale.

Sub ala latum, vnam 17.

Per nexum cubiti, vnam 16.

Infra illum, vnam 14.

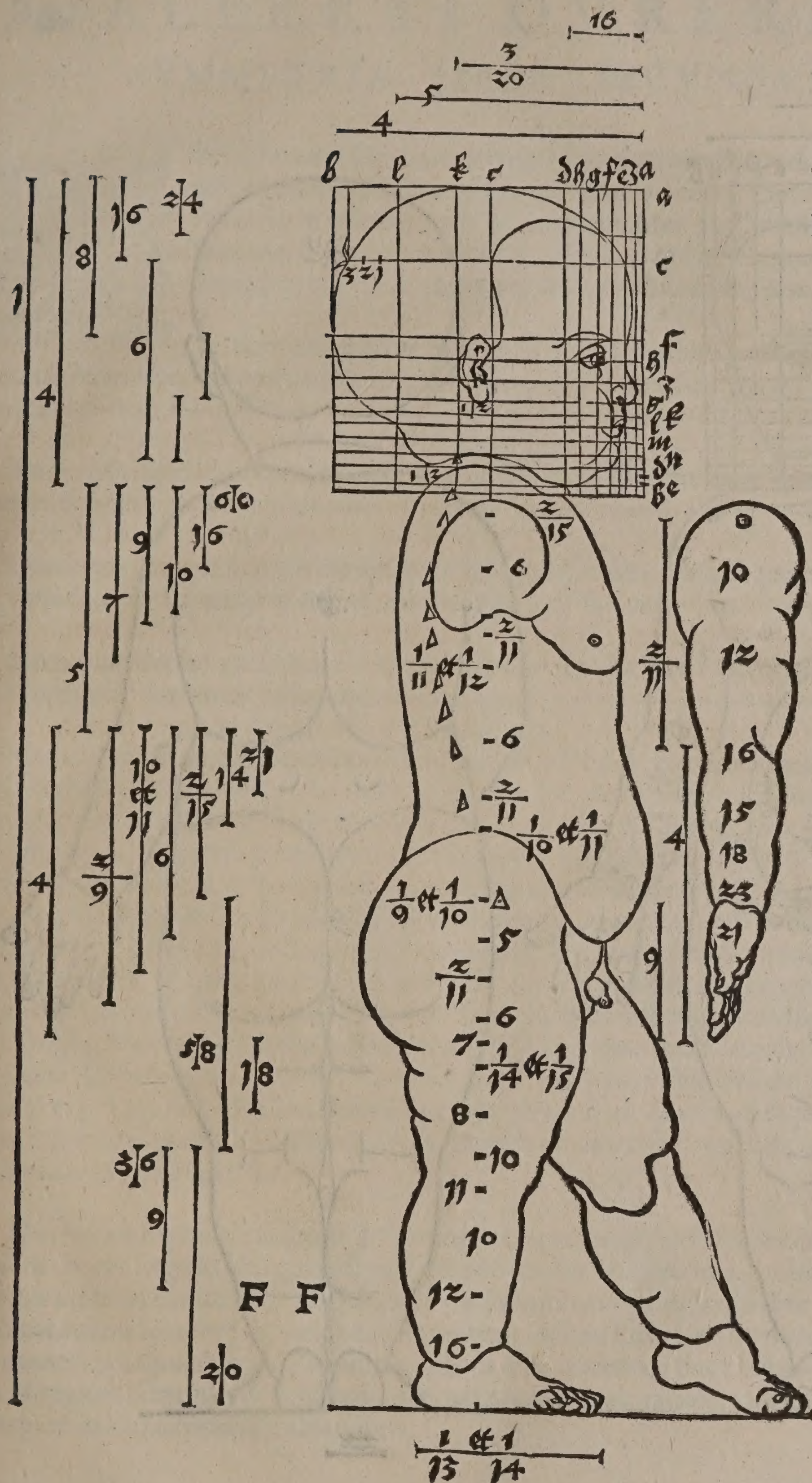
Per iuncturam manus, vnam 20.

Palma autem lata eſto, vna 13.

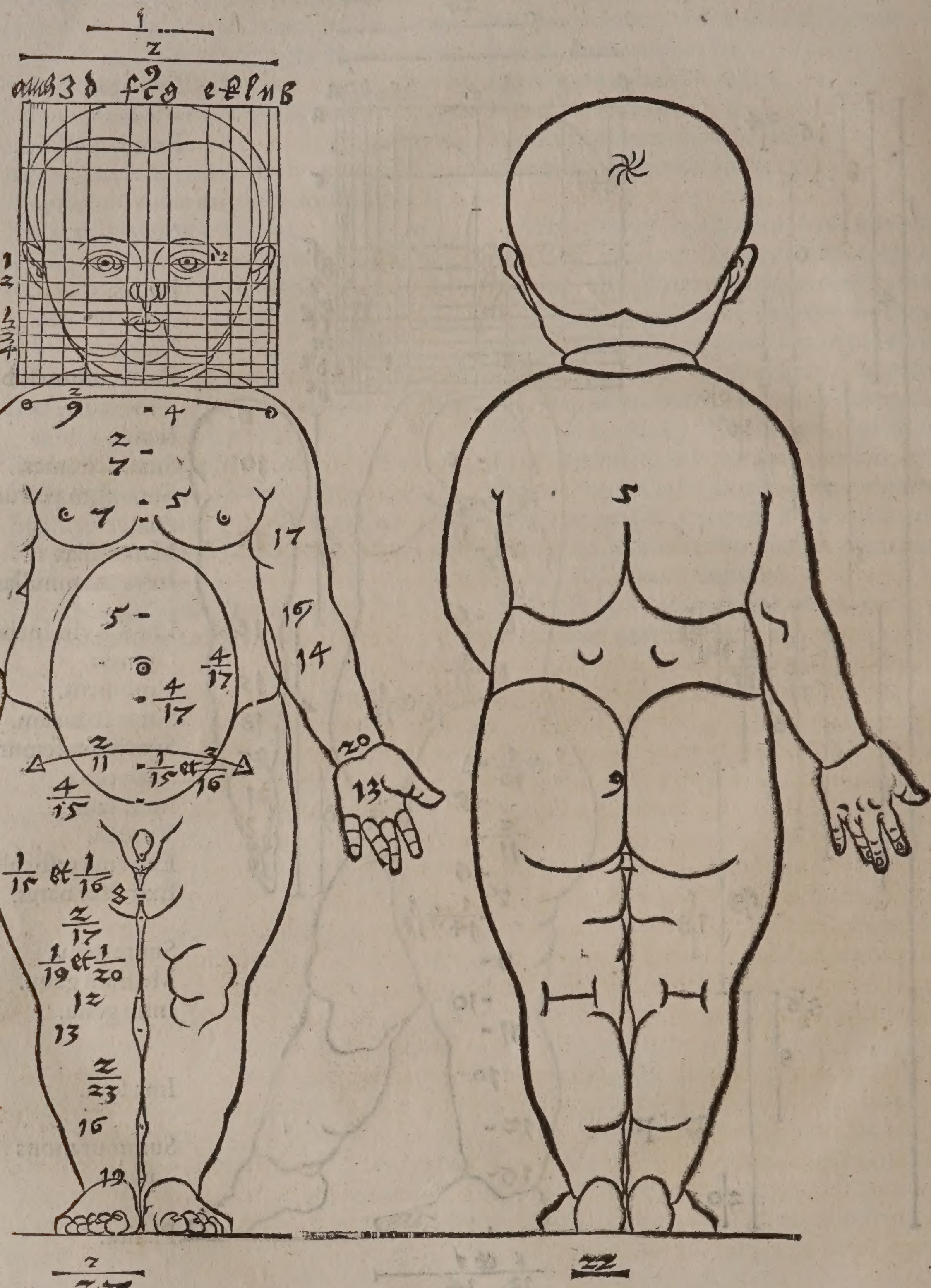
Huius autem modi corpuſculi tota longitudo ſit pars tertia longitudinis corporis materni. Quo ſicut præſcriptum eſt dimenſo, conſequenter forma conueniens exprimi debebit, obliquo, aduerſóq;, atque etiam auerſo. Quemadmodum non minus, quàm ſcriptura, atque etiam aliquanto euidentius ſubiectis exemplis oſtendimus. Vbi & illi ſpinæ flexus & reliquorum artuum ſitus ſunt indicati. Cæterum auerſum corpuſculum extremas lineas eaſdem habebit quas aduerſum. Intra alas verò latitudo erit paulò diductior quam vnius 5.

Sed rima podicis obtinebit, vnam 9.

Calcaneus pateſcet, vna 22.

Synciput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Palearculum sub mento.
Iuguli.
Summi humeri.
Summum pectus.
Alæ.
Mammillæ.
Infra mammillas.
Lumbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Summum femur seu coxa.
Ima aluus.
Virgula.
Extremi testiculi.
Extremæ nates.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura.
Summus mons pedis.
Planta.

ALBERTI DVRERI DE SYMMETRIA LIBER SECVNDVS.

HIC ſecundus liber commenſurationum membrorum humani corporis continebit eandem quidem rem quam in ſuperiori tractauimus, ſed aliam viam oſtendet qua ad conuenientes magnitudines partium in humano corpore perueniatur. Erit autem hæc aliquanto exquiſitior, peragetúrque menſuraria perticula, & illius diſtinctionibus hoc modo.

Perticulam parabis cuius longitudo ſit pars tertia totius ſtaturæ cuius imaginem eſſe volueris. huius in præceptionibus noſtris ſignum vel notam fecimus talem. ———————————— ƭ

Hanc diſtingues in decem ſpacia æqualia. quorum quidem vnumquodque numerus dicatur & hoc ſigno notetur. ———————————— ℊ

Deinceps numerum quem dixi partiere in decem itidem ſpacia æqualia. Et horum ſane vnumquódque portio nominetur. habeátque tale ſignum. ———————— ⊥

Harum poſtremò portionum vnam diuides in æqualia ſpacia tria, quorũ vnumquodque appelletur fruſtulum & hoc ſigno intelligatur. ———————— ⁒

Hac autem via ſic incedes. Cum opus aggredi volueris, habebis ad manum aptam tabellam, in qua quaſi columnulas rectis lineis quinque duces, ita erunt columnularum quæ dixi ſpacia quatuor, illis ſingulis ſua ſigna aſcribes. Primo quidem perticulæ tale ƭ. Secundo numeri ita ℊ. Tertio portionis. ſic ⊥. Quarto fruſtuli hoc modo ⁒. Cúmque cœperis exquirere altitudines, latitudinéſque ac craſsities corporis, per omnes partes ſuas & membra ſingulis illis perſcriptis addes notis numerorum conuenientem menſurationem, inſcriptam ſuo ſpacio, in quodcunque illa inciderit, ſeu particulæ, ſiue numeri, ſiue portionis, ſiue fruſtuli. Si quod autem forte in ſpacium nihil ceciderit, notabis ita. o. progredieris autem in commenſurationibus ordine ſuperius demonſtrato. Lineáſque tres propones longitudinis totius ſtaturæ faciendæ imaginis. Quorum vna deſeruiat obliquo corpori, altera aduerſo, tertia auerſo. His ſuper ſummis appones ſubiiciéſque imis tranſuerſas duas protractas lineas. Poſtea definies omnes partes altitudinis in obliquo primum corpore tranſuerſis paralellis lineis, vnde produces & in aduerſum, quas res poſtulabit. nam altitudinis eſt ſimplex ratio.

Hæc vti ante quoque fecimus & faciemus vbique, exemplis ſubiectis declarauimus. in quibus cernes ſingulis obliquis corporibus adiectas in margine longitudinum ſiue altitudinum mẽſuras extractas de ſingulis tranſuerſis lineis indicibus, vt dictum eſt, illarum. Habebunt autem menſurę ſignationes vna quæque ſuas, ex illis quas memorauimus. perticulæ. numeri. portionis. fruſtuli. Similiter videbis & latitudinum ſiue craſsitudinis notata ſpacia. His igitur præmiſsis & explanatis pergam menſurarum rationem ſubiicere. precipiens vſurpato modo. ac primum altitudinis.

	ꝕ perticula	ꝯ numerus	⊥ portio	⁒ fruſtulũ.
Eam facies à ſincipite adverticem	o	o	5	o
Ad frontem	o	1	6	o
Ad imum mentum	o	8	5	o
Ad iugula	1	o	6	o
Ad ſummas ſcapulas	1	1	6	o
Spatium quod intra ſummam frontem erit & imum mentum diuides lineis duabus in tria æqualia ſpacia, eorúmque ſupremo patentem frontem inſcribes medio naſum, infimo buccam & mentum.				
A ſummis ſcapulis vſq; ad pectus	o	2	3	o
Ad alam auerſam	o	4	o	o
Ad mammas	o	5	4	o
Infra eaſdem	o	6	9	o
Ad lumbos vbi precingimur	1	5	o	o
Hinc verò vſque ad vmbilicum	o	1	5	o
Ad ſinus coxarum	o	3	o	o
Ad ſummum femur ſeu coxam	o	6	7	o
Ad verenda	o	8	o	o
Ad extremum ſcrotum	1	o	6	o
Ad extremas nates	1	1	o	o
Ab extremis natibus ad ſulcum feminis	o	4	5	o
Supra genu	o	8	o	o
Ad medium genu	1	1	o	o
Hinc autem vſque infra genu	o	1	6	o
Ad imam ſuram exterius	o	6	o	o
Interius	o	7	2	o
Ad ſummum montem pedis	1	2	6	o
Ad imum talum exteriorem	1	4	o	o
Ad imam plantam	1	5	9	o
Sed calcis longitudo erit	1	o	3	o
Brachiũ autem ita permetieris.				
Ab humero vſq; ad nexum cubiti	1	o	6	o
A nexu cubiti ad iuncturã manus	o	7	6	o
Atque hinc vſque ad extremos digitos	o	6	5	o

	ꝕ perticula	ꝯ numerus	⊥ portio	⁒ fruſtulũ.
Verum latitudines ſiue denſitates obliqui corporis tales facies.				
Per verticem	o	5	o	o
Per frontem	o	7	o	o
Per ſupercilia	o	8	2	o
Per naſum	o	7	5	o
Per labrum	o	7	o	o
Per mentum & ceruicem	o	7	o	o
Vbi quidem colli craſsitudo erit	o	5	o	o
Per iugula	o	6	o	o
Per pectus	o	9	7	o
Iuxta alam	1	o	4	o
Per mammas	1	o	3	o
Infra eaſdem	o	9	7	o
Per lumbos vbi incingimur	o	8	6	o
Per vmbilicum	o	8	4	o
Per ſinus coxarum	o	9	5	o
Per femur ſummum ſeu coxam	1	o	4	o
Per verenda	o	9	6	o
Iuxta extremas nates craſsitudo eſto femoris	o	7	6	o
Proximè ſub natibus	o	7	3	o
Iuxta ſulcum feminis	o	7	5	o
Supra genu	o	5	7	o
Per medium genu	o	5	3	o
Infra genu	o	4	5	o
Per mediam ſuram	o	5	4	o
Per imam ſuram exterius	o	5	3	o
Per imam ſuram interius	o	4	5	o
Per imã tibiã vbi coactiſsima eſt	o	3	2	o
Per montem pedis	o	3	5	o
Per imum talum exteriorem	o	5	3	o
Sequuntur brachij obliqui latitudines.				
Hoc erit per humeros latum	o	5	5	o
Per muſculos humeri	o	4	7	o
Per nexum cubiti	o	3	5	o
Per cubitum	o	3	6	o

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per iuncturam manus	0	2	1	0
Palma autem addensabitur in	0	2	3	0

Post hęc iuxta propositarum linearum seriem, quam seruire aduersæ imagini diximus, notabis latitudinum spacia hoc pacto.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Caput per verticem habeat	0	5	5	0
Per frontem	0	7	2	0
Per tempora	0	7	8	0
Per supercilia	0	7	3	0
Per aures	0	8	0	0
Per nasum	0	6	0	0
Gulæ autem esto latitudo	0	4	3	0
Per imum mentum	0	6	6	0
Per iugula	1	4	3	0
Per humeros	1	5	8	0
Atque ibidem impones ossa humerorum distantia inter se	1	2	4	0
Per pectus	1	8	0	0
Intra alas	1	2	3	0
Intra mammas	0	8	2	0
Per lumbos vbi incinguntur	1	1	4	0
Per vmbilicum	1	2	7	0
Per sinus coxarum	1	2	8	0
Per summum femur siue coxam	1	4	6	0
Atque ibidem insigentur coxendices distantes inter se	1	0	5	0
Per pubem	1	4	5	0
Femur sub natibus	0	6	7	0
Per sulcum feminis	0	0	0	0
Supra genu	0	4	6	0
Per medium genu	0	4	4	0
Infra genu	0	4	0	0
Per mediam suram	0	5	0	0
Per imam suram exterius	0	4	6	0
Interius	0	3	9	0
Per imam tibiam	0	2	2	0
Per montem pedis & talos	0	2	7	0
Infra talos	0	2	4	0
Extremi digiti patescent	0	4	2	0

Sed brachium aduersum facies latum.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Sub ala	0	3	5	0
Supra nexum cubiti	0	3	4	0
Infra eundem per cubitum	0	4	0	0
Per iuncturam manus	0	2	4	0
Palmæ autem erit latitudo	0	4	1	0

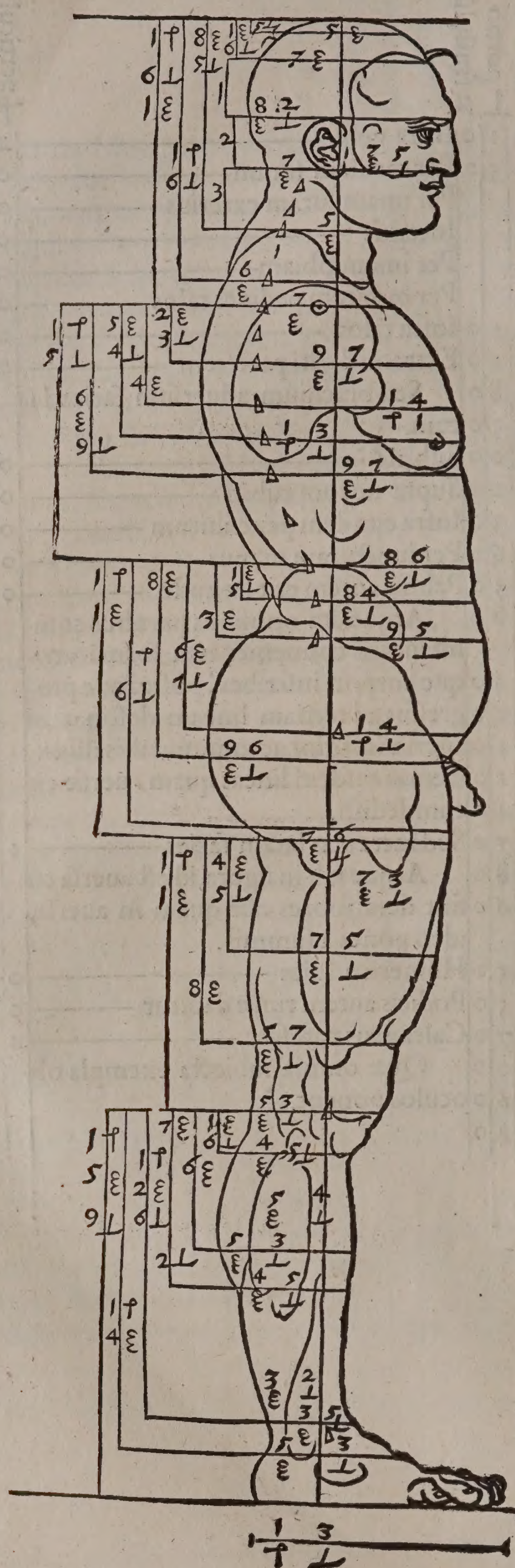
Atque ita omnibus partibus commẽsuratis conuenientem formã vtrique corpori inscribes, posteáque progressus ad tertiam lineam destinatam auersæ imagini, accommodabis illi extremas easdem lineas quam auersæ circumdedisti.

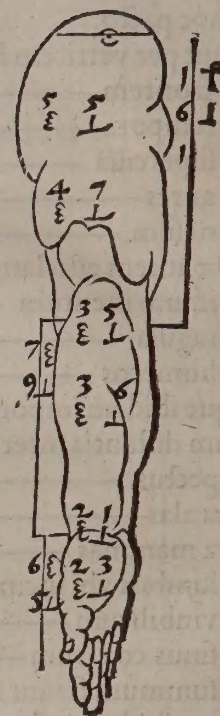
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Sed intra alas latam facies	1	3	7	0

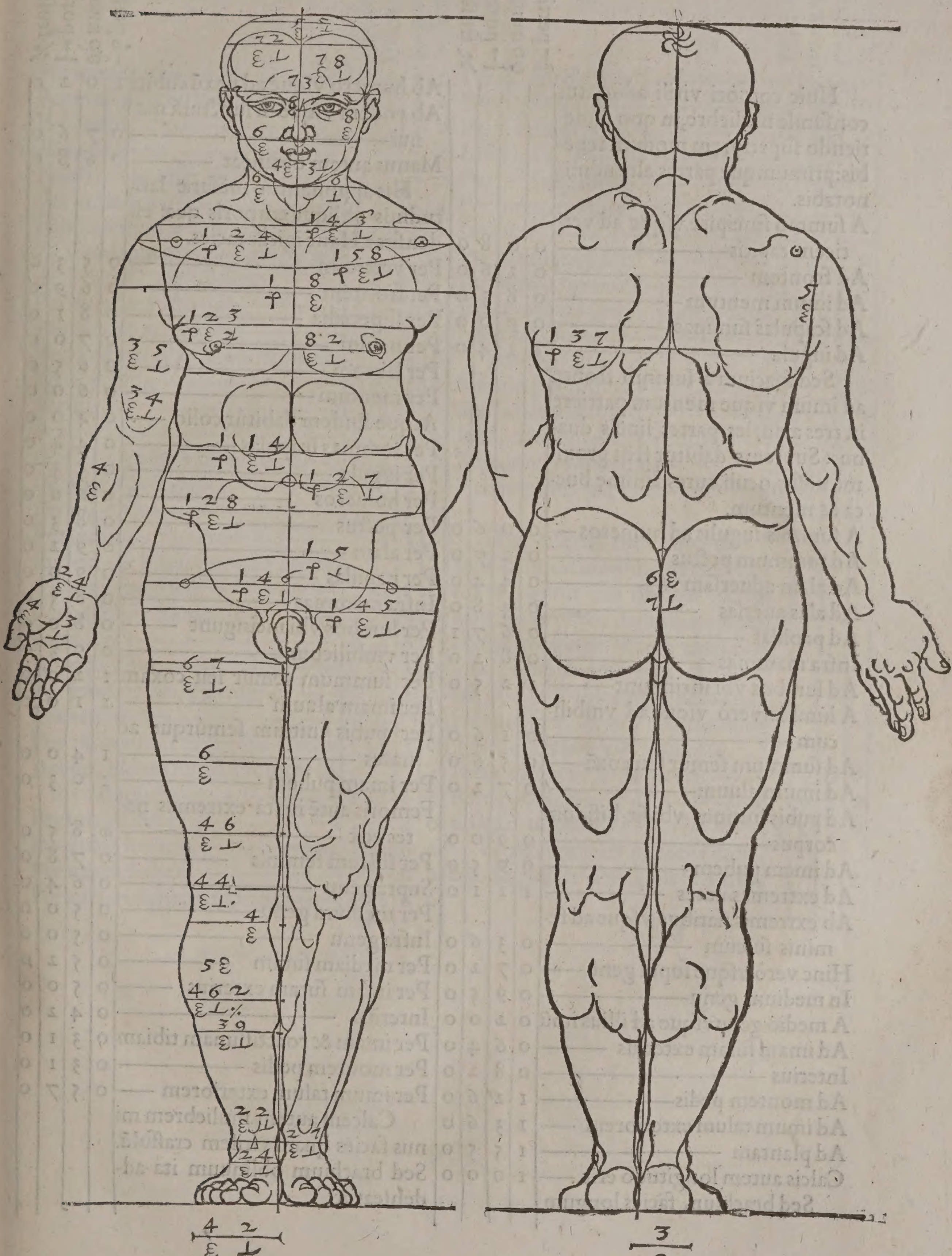
Atque tali in figura, id est auersa cũ sint demisiores alæ quam in auersa, ideo pones à summis.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Humeris ad alas	0	5	0	0
Podicis autem rimæ dabitur	0	6	7	0
Calcaneus patescet	0	3	0	0

Quæ omnia subiecta exempla ob oculos ponent.

Summum ſyncipur.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.
Alæ aduerſæ.
Mammæ.
Infra mammas.
Lumbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Summum femur ſeu coxa.
Verenda.
Extremum ſcrotū.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Imum ſuræ exterioris.
Imum ſuræ interioris.
Mons pedis.
Imum tali exterioris.
Planta.

Huic corpori virili adiiciatur consimile muliebre, in quo dimetiendo superiorem modum tenebis: primúmque partes altitudinis notabis.

	perticula	numerus	portio	frustulū
A summo sincipite vsque ad verticem capitis	o	o	8	o
Ad frontem	o	1	6	o
Ad imum mentum	o	8	3	o
Ad scapulas summas	o	9	o	o
Ad iugula	1	1	4	o

Sed spacium à summo fronte ad imum vsque mentum partiere in tres æquales partes lineis duabus: Supreme dabitur frōs proximè nasus, oculi, aures. Infimę bucca & mentum.

	perticula	numerus	portio	frustulū
A summis iugulis ad humeros	o	o	6	o
Ad summum pectus	o	2	7	o
Ad alam aduersam	o	4	4	o
Ad alas auersas	o	4	8	o
Ad papillas	o	6	7	1
Infra mammas	o	8	2	o
Ad lumbos vbi incingunt	1	2	5	o
A lumbis verò vsque ad vmbilicum	o	1	6	o
Ad summum femur seu coxā	o	5	6	o
Ad imum aluum	o	7	2	o
Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	o	9	o	o
Ad imam pubem	o	9	5	o
Ad extremas nates	1	1	1	o
Ab extremis natibus vsque ad feminis sulcum	o	3	6	o
Hinc verò vsque supra genu	o	7	2	o
In medium genu	o	9	5	o
A medio genu vsque ad illius imū	o	2	o	o
Ad imam suram exterius	o	6	4	o
Interius	o	8	2	o
Ad montem pedis	1	2	6	o
Ad imum talum exteriorem	1	3	6	o
Ad plantam	1	5	5	o
Calcis autem longitudo erit	1	o	o	o

Sed brachium facies longum

	perticula	numerus	portio	frustulū
Ab humero vsque ad nexū cubiti	1	o	2	o
Ab eodem vsque in iuncturā manus	o	7	6	o
Manus autem obtineat	o	6	8	o

His apponantur mēsuræ latitudinis obliqui corporis quæ est densitas. Hanc igitur facies.

	perticula	numerus	portio	frustulū
Per verticem	o	5	3	o
Per frontem	o	6	9	o
Per supercilia	o	8	1	o
Per nasum	o	7	o	o
Per labrum	o	6	5	o
Per mentum	o	6	o	o
Atque ibidem dabitur collo	o	4	o	o
Per summas scapulas	o	4	4	o
Per iugula	o	5	5	o
Per humeros	o	6	6	o
Per pectus	o	8	3	o
Per alam	o	9	2	o
Per papillas	o	9	o	o
Infra mammas	o	8	5	o
Per lumbos vbi incingunt	o	8	o	o
Per vmbilicum	o	9	3	o
Per summum femur seu coxam	1	2	o	o
Per imam aluum	1	1	o	o
Per pubis initium femúrque ac nates	1	4	o	o
Per imam pubem	1	o	3	o
Femoris autē iuxta extremas nates erit	o	8	5	o
Per sulcum feminis	o	7	8	o
Supra genu	o	6	4	o
Per medium genu	o	5	o	o
Infra genu	o	5	o	o
Per mediam suram	o	5	2	o
Per imam suram exterius	o	5	o	o
Interius	o	4	2	o
Per imam & coactissimam tibiam	o	3	1	o
Per montem pedis	o	3	1	o
Per imum talum exteriorem	o	5	7	o

Calcem autem muliebrem minus facies quam virilem crassulū. Sed brachium obliquum ita addenseatur.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per humerum	o	5	3	o
Per muſculos humeri	o	4	5	o
Per cubiti nexum	o	3	3	o
Infra eundem	o	3	7	o
Paulo etiam inferius	o	2	7	o
Per iunɗuram manus	o	2	o	o
Palmæ autem menſura erit	o	2	4	o

Conſequenter notabis & aduerſi corporis latitudines.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem eſto	o	5	2	o
Per ſummam frontem	o	6	9	o
Per mediam & apertam frontem	o	7	5	o
Per ſupercilia	o	7	2	o
Per aures	o	8	o	o
Per naſum	o	5	6	o
Gulæ ſub mento latitudo erit	o	4	o	o
Per ſummas ſcapulas	o	4	2	o
Per iugula	1	1	o	o
Per ſummos humeros	1	2	2	o
Ibidémque diſtabunt oſſa humerorum inter ſeſe	1	o	1	o
Per peɗus & humeros	1	4	8	o
Intra alas	o	9	6	o
Intra papillas	o	7	2	o
Per lumbos vbi præcingunt	1	o	2	o
Per vmbilicum	1	3	7	o
Per ſummum femur ſeu coxam	1	5	2	o
Atque ibidem diſtabunt inter ſeſe coxendices	1	1	1	o
Per imam aluum	1	5	4	o
Per pubis initium	1	5	6	o
Per imam pubem	o	7	6	o
Per extremas nates ſimiliter	o	7	6	o
Per ſulcum feminis	o	6	9	o
Supra genu	o	5	3	o
Per medium genu	o	4	5	o
Infra genu	o	4	5	o
Per mediam ſuram	o	5	o	o
Per imam ſuram exterius	o	4	5	o
Interius	o	3	8	o
Per montem pedis	o	2	5	o
Infra talos ſimiliter	o	2	5	o
Calcis autem per extremos digitos latitudo erit	o	4	o	o

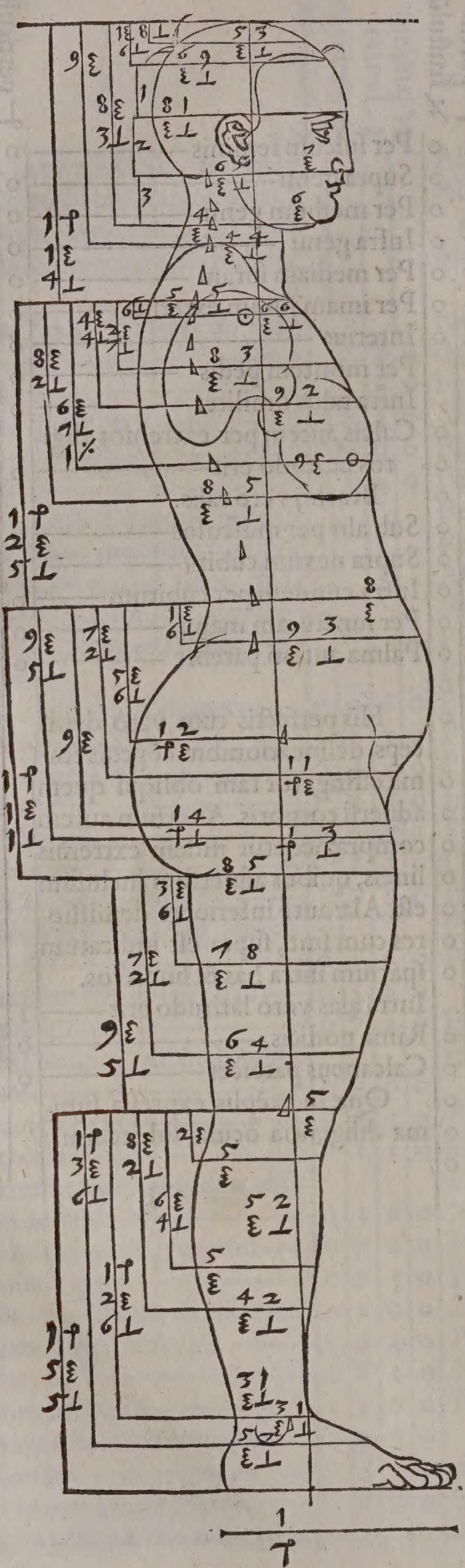
Brachij vero talis.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Sub alis per muſculos	o	3	4	o
Supra nexum cubiti	o	3	o	o
Infra eundem per cubitum	o	3	8	o
Per iunɗuram manus	o	2	4	o
Palma autem patebit	o	3	9	o

His perfeɗis tum verò deinceps delineationibus cõgruis forma effingetur tam obliqui quem aduerſi corporis. Auerſum autem compræhẽdetur iiſdem extremis lineis, quibus aduerſum incluſum eſt. Alæ autẽ inferiores demiſſiores cum ſint, ſupra eſt indicatum ſpacium intra has & humeros.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Intra alas vero latitudo erit	1	2	o	o
Rima podicis	o	7	5	o
Calcaneus pateſcet	o	2	5	o

Quæ in exẽplis expreſſa ſumma diligentia oculis ſubiecimus.

Syncipⁿut.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.

Mentum.
Summæ scapulæ.
Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.
Alæ aduersæ.

Papillæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incingunt.
Vmbilicus.

Summum femur seu coxa.
Ima aluus.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

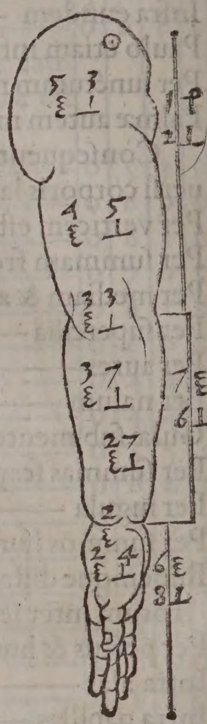
Supra genu.

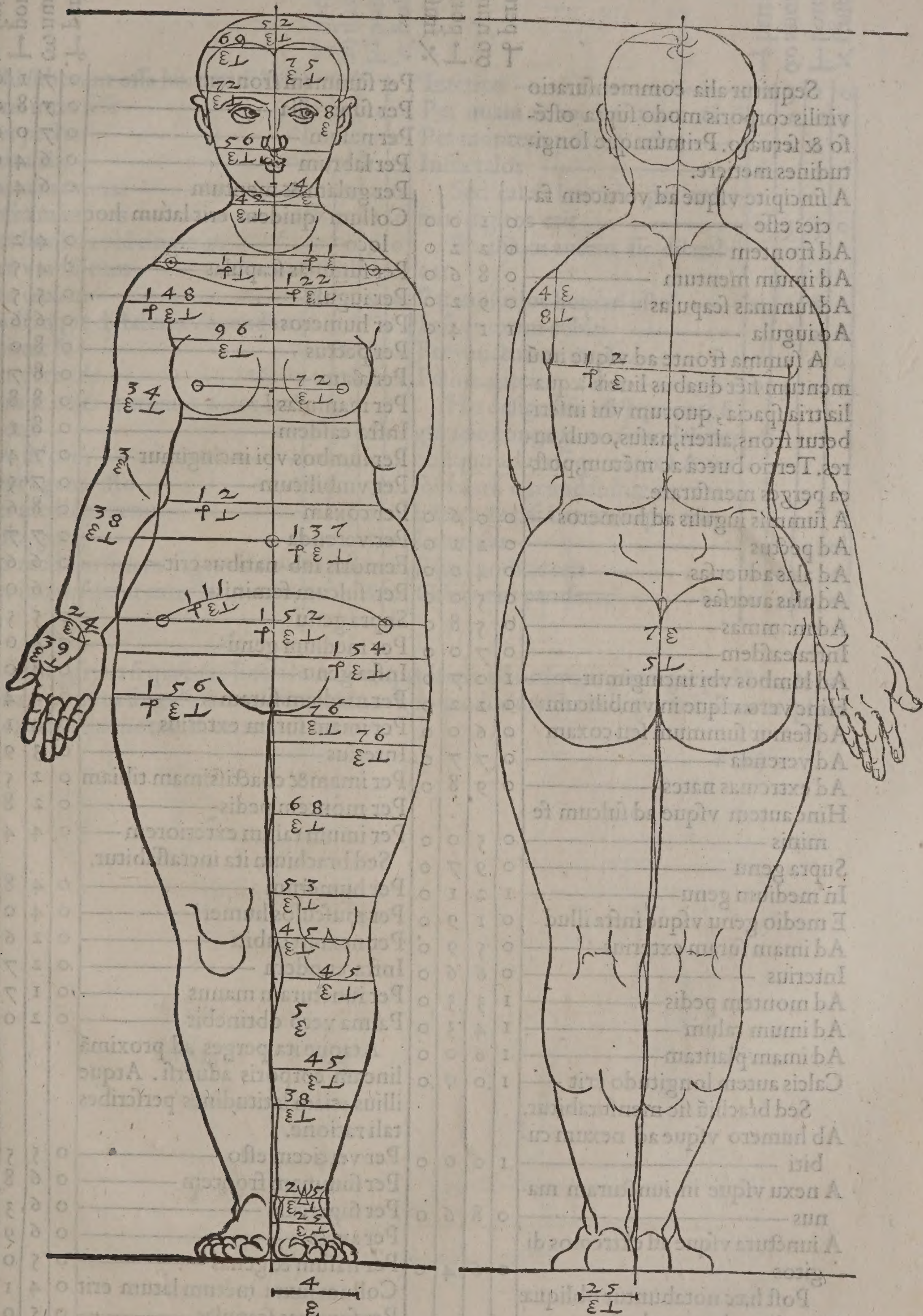
Medium genu.

Infra genu.

Imum suræ exterioris.
Imum suræ interioris.

Mons pedis.
Imum tali exterioris.
Planta.

Sequitur alia commenſuratio virilis corporis modo ſupra oſtẽſo & ſeruato. Primúmque longitudines metiere.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A ſincipite vſque ad verticem facies eſſe	0	1	0	0
Ad frontem	0	2	2	0
Ad imum mentum	0	8	6	0
Ad ſummas ſcapulas	0	9	2	0
Ad iugula	1	1	4	0

A ſumma fronte ad vſque imũ mentum fiẽt duabus lineis æqualia tria ſpacia, quorum vni inſcribetur frons, alteri, naſus, oculi, aures. Tertio bucca ac mẽtum, poſtea perges menſurare.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A ſummis iugulis ad humeros	0	0	6	0
Ad pectus	0	2	2	0
Ad alas aduerſas	0	4	0	0
Ad alas auerſas	0	5	0	0
Ad mammas	0	5	8	0
Infra eaſdem	0	7	0	0
Ad lumbos vbi incingimur	1	0	7	0
Hinc vero vſque in vmbilicum	0	2	2	0
Ad femur ſummum ſeu coxam	0	6	0	0
Ad verenda	0	7	7	0
Ad extremas nates	0	9	8	0
Hinc autem vſque ad ſulcum feminis	0	5	0	0
Supra genu	0	9	7	0
In medium genu	1	2	1	0
E medio genu vſque infra illud	0	1	9	0
Ad imam ſuram exterius	0	5	9	0
Interius	0	6	6	0
Ad montem pedis	1	3	3	0
Ad imum talum	1	4	3	0
Ad imam plantam	1	6	0	0
Calcis autem longitudo erit	1	0	0	0

Sed brachiũ ſic menſurabitur.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Ab humero vſque ad nexum cubiti	1	0	0	0
A nexu vſque in iuncturam manus	0	8	6	0
A iunctura vſque ad extremos digitos	0	6	4	0

Poſt hæc notabuntur obliquæ latitudines, hoc modo.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem eſto	0	5	3	0
Per ſummam frontem	0	7	1	0
Per ſupercilia	0	7	8	0
Per naſum	0	7	0	0
Per labrum	0	6	4	0
Per gulam & mentum	0	6	4	0
Collum quidem erit latum hoc loco	0	4	2	0
Per ſummas ſcapulas	0	4	5	0
Per iugula	0	5	5	0
Per humeros	0	6	6	0
Per pectus	0	8	0	0
Per alam	0	8	7	1
Per mammas	0	8	8	0
Infra eaſdem	0	8	1	0
Per lumbos vbi incingimur	0	7	4	0
Per vmbilicum	0	7	5	0
Per coxam	0	8	6	0
Per verenda	0	7	7	0
Femoris ſub natibus erit	0	6	6	0
Per ſulcum feminis	0	6	0	0
Supra genu	0	5	5	0
Per medium genu	0	4	0	0
Infra genu	0	4	0	0
Per mediam ſuram	0	4	4	0
Per imam ſuram exterius	0	4	1	0
Interius	0	3	9	0
Per imam & coactiſsimam tibiam	0	2	5	0
Per montem pedis	0	2	8	0
Per imum talum exteriorem	0	4	4	0

Sed brachium ita incraſſabitur.

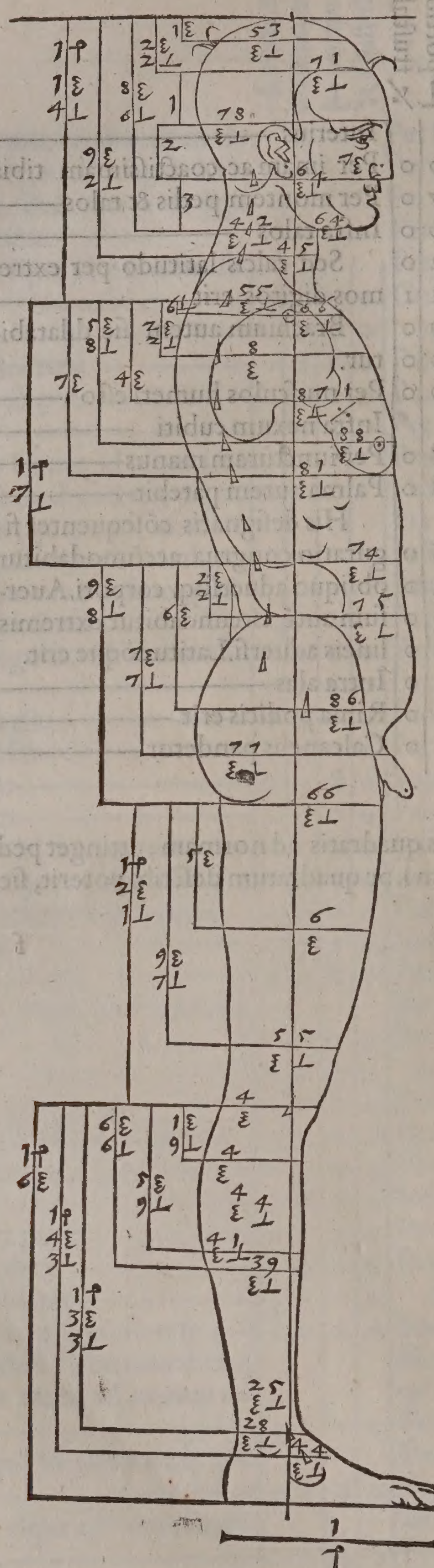
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per humerum	0	4	8	0
Per muſculos humeri	0	4	0	0
Per nexum cubiti	0	2	6	0
Infra eundem	0	2	7	0
Per iuncturam manus	0	1	7	0
Palma vero obtinebit	0	2	0	0

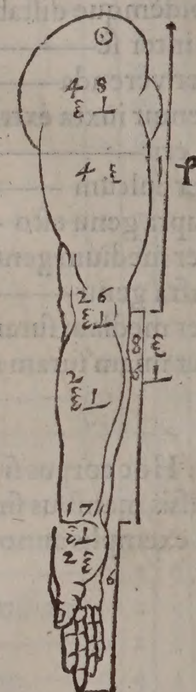
Ataque ita perges ad proximã lineam corporis aduerſi. Atque illius etiam latitudines perſcribes tali ratione.

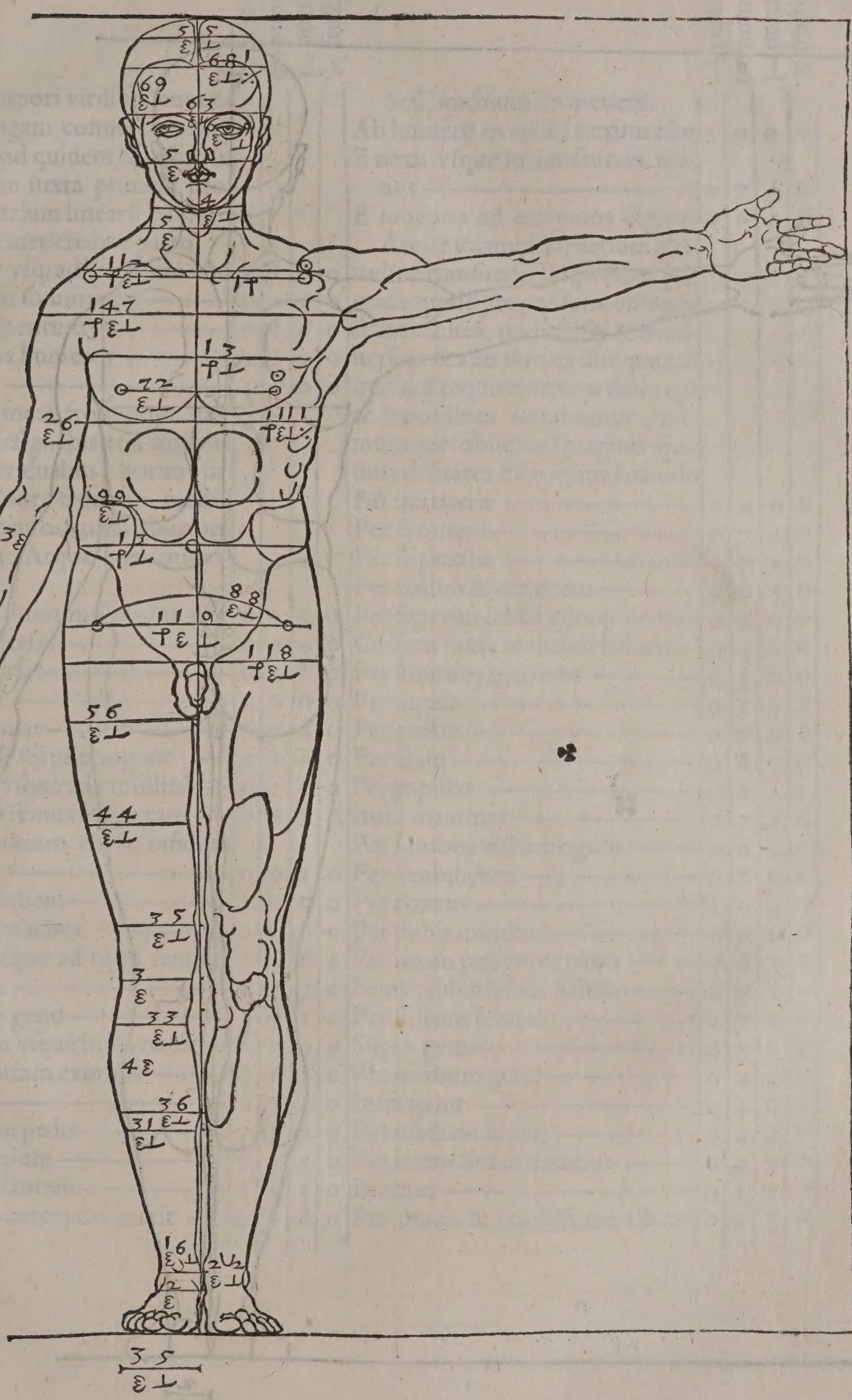
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem eſto	0	5	5	0
Per ſummam frontem	0	6	8	1
Per ſupercilia	0	6	3	0
Per aures	0	6	9	0
Per naſum & genas	0	5	0	0
Collum iuxta mẽtum latum erit	0	4	1	0
Per ſummas ſcapulas	0	5	0	0
Per iugula	1	1	2	0

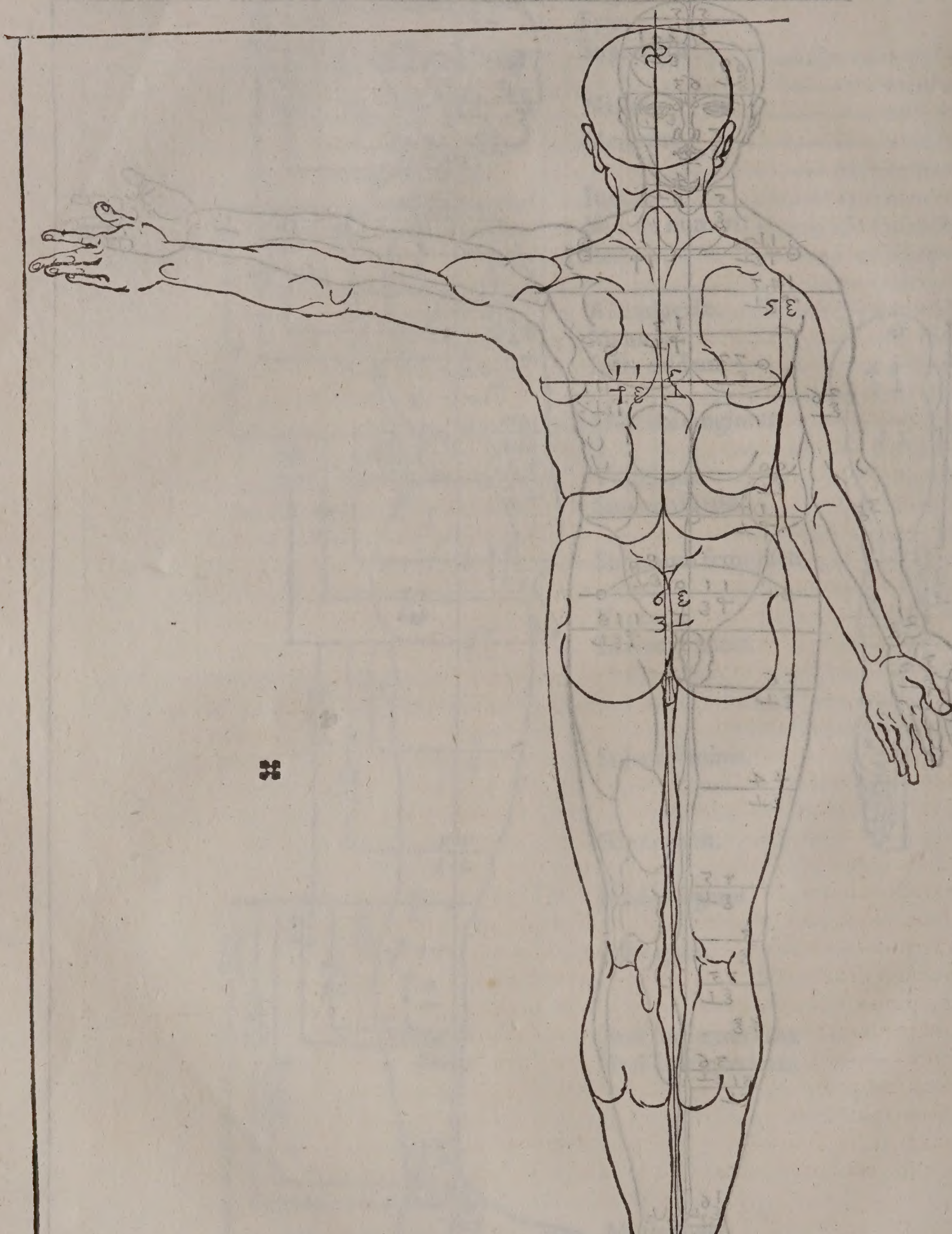
	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Vbi ſuberunt oſſa humeri diſtantia inter ſeſe	1	0	0	0
Per pectus	1	4	7	0
Intra alas	1	3	0	0
Intra mammas	0	7	2	0
Infra mammas	1	1	1	1
Per lumbos vbi cingimur	0	9	9	0
Per vmbilicum	1	3	0	0
Per coxam	1	1	9	0
Ibidémque diſtabunt coxendices inter ſe	0	8	8	0
Per verenda	1	1	8	0
Femur iuxta extremas nates latũ erit	0	5	6	0
Per ſulcum	0	4	4	0
Supra genu eſto	0	3	5	0
Per medium genu	0	3	0	0
Infra genu	0	3	3	0
Per mediam ſuram	0	4	0	0
Per imam ſuram exterius	0	3	6	0
Interius	0	3	1	0
Per imam ac coactiſsimam tibiã	0	1	6	0
Per montem pedis & talos	0	2	2	0
Infra talos	0	2	0	0
Sed calcis latitudo per extremos digitos erit	0	3	5	0
Brachium autem ſic dilatabitur.				
Per muſculos humeri eſto	0	2	6	0
Infra nexum cubiti	0	3	0	0
Per iuncturam manus	0	2	0	0
Palma autem patebit	0	3	2	0
His deſignatis cõſequenter figuratio congrua accõmodabitur obliquo aduerſóq; corpori. Auerſum autẽ circundabitur extremis lineis aduerſi. Latitudóque erit.				
Intra alas	1	1	5	0
Rima podicis erit	0	6	3	0
Calcaneus pandetur	0	2	0	0

Hoc corpus ſi quatuor lineis incluſeris quadratis ad normam, attinget pedibus, & expaſsis manibus ſingula latera. Ita ſecũdum hoc quadratum deſcribi poterit, ſicut & ipſum in exemplis annotatum cernes.

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.
Alæ aduersæ.
Mammæ.
Infra easdem.
Lũbi vbi cingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Summum femur seu
coxa.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Imũ surę exterioris.
Imũ suræ interioris.
Mons pedis.
Imũ tali exterioris.
Planta.

Huic corpori virili in ſequentibus adiungam conueniens muliebre. Quod quidem & ipſum ſimili ratione iuxta primam propoſitarum trium linearũ per longitudinem metiere hoc pacto.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
A ſincipite vſq; ad verticem eſto	o	1	o	o
Ad frontem ſummam	o	2	4	o
Ad imum mentum	o	8	6	o
Ad ſummos humeros	1	1	o	o
Ad iugula	1	2	o	o

Intra ſummã frontem & imũ mentum deſignabis tria æqualia ſpacia lineis duabus, horum ſupremo includes frontem, medio naſum, & oculos, infimo buccam & mentum. Atque ita menſurare perges.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
A iugulis ad ſummũ pectus eſto	o	1	5	o
Ad alas aduerſas	o	3	4	o
Ad alas auerſas	o	4	o	o
Ad papillas	o	6	o	o
Infra mammas	o	7	4	o
Ad lumbos vbi præcingunt	1	1	6	o
Hinc verò vſque ad vmbilicũ	o	1	9	o
Ad ſummũ femur ſeu coxam	o	6	3	o
Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	o	9	1	o
Ad imam pubem	1	o	o	o
Ad extremas nates	1	1	o	o
Sed hinc vſque ad ſulcũ feminis	o	2	6	2
Supra genu	o	7	7	o
In medium genu	1	o	1	o
Hinc autem vſque infra genu	o	2	o	o
Ad imam ſuram exterius	o	6	3	o
Interius	o	7	4	o
Ad montem pedis	1	2	7	o
Ad imum talum	1	3	5	o
Ad imam plantam	1	5	3	o
Longitudo autem calcis erit	o	9	8	o

Sed brachium ita metiere.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Ab humero in cubiti nexum eſto	1	o	o	o
E nexu vſque in iuncturam manus	o	7	6	o
E iunctura ad extremos digitos	o	6	2	o

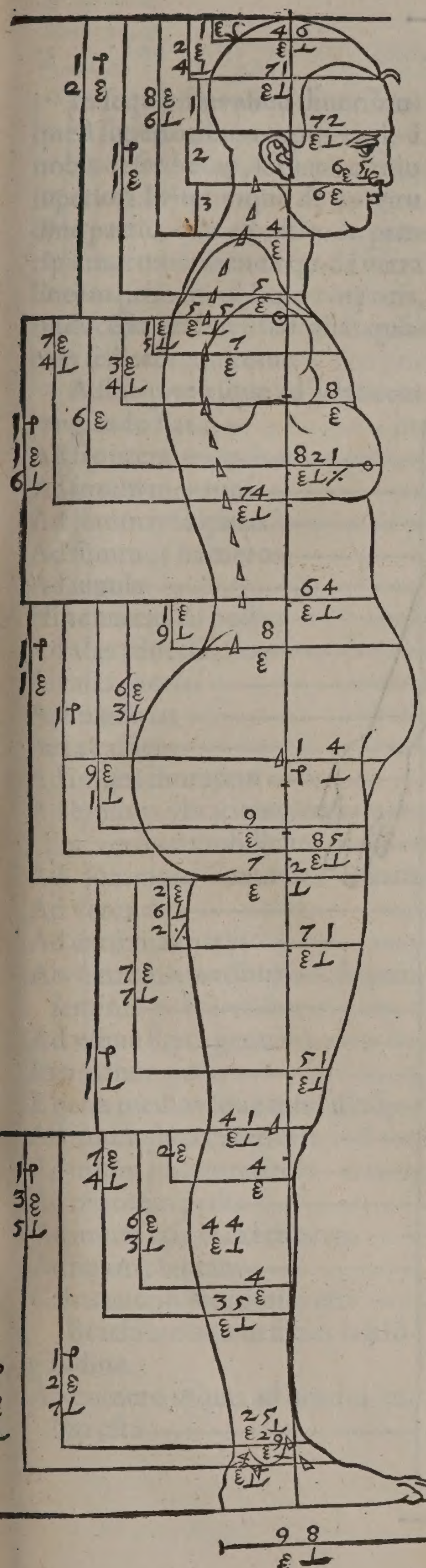
Atque ita notatis partium altitudine tranſuerſis lineis iuxta primam quidẽ propoſitam obliquæ ſtaturæ lineã, traductiſq; & in aduerſam & auerſum ex illis quantũ quidem requiretur, tum deinceps & latitudines notabuntur, primúmque obliquæ imaginis quæ ſunt dẽſitates. Eſto igitur latitudo

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Per verticem	o	4	6	o
Per frontem	o	7	1	o
Per ſupercilia	o	7	2	o
Per naſum & ceruicem	o	6	5	o
Per ſuperius labrũ itémq; ceruicẽ	o	6	o	o
Collum iuxta mentum habeat	o	4	o	o
Per ſummos humeros	o	5	o	o
Per iugula	o	5	5	o
Per pectus	o	7	o	o
Per alam	o	8	o	o
Per papillas	o	8	2	1
Infra mammas	o	7	4	o
Per lumbos vbi incingunt	o	6	4	o
Per vmbilicum	o	8	o	o
Per coxam	1	o	4	o
Per pubis initium	o	9	o	o
Per imam pubem & nates	o	8	5	o
Femur ſub natibus habeto	o	7	2	o
Per ſulcum feminis	o	7	1	o
Supra genu	o	5	1	o
Per medium genu	o	4	1	o
Infra genu	o	4	o	o
Per mediam ſuram	o	4	4	o
Per imam ſuram exterius	o	4	o	o
Interius	o	3	5	o
Per imam & coactiſsimã tibiam	o	2	5	o

	particula	numerus	portio	frustulũ.
Per montem pedis	0	2	9	0
Per talum imum exterius	0	4	4	0
Brachij autẽ latitudo erit talis.				
Per humerum	0	4	4	0
Sub alis per musculos	0	3	8	0
Per nexum cubiti	0	2	7	0
Infra illum per cubitum	0	2	6	0
Per manus iuncturam	0	1	5	0
Palma autem habebit	0	1	8	0
Post hæc iuxta secundam propositam lineam aduersæ imaginis latitudines sic describes.				
Per verticem latitudo ducatur	0	4	8	0
Per frontem	0	6	5	0
Per supercilia	0	6	0	0
Per aures	0	6	5	0
Per nasum & genas	0	4	9	0
Collum iuxta imum mẽtum obtineat	0	3	8	0
Per summos humeros esto	1	0	2	0
Per iugula	1	2	2	0
Atque ibidem distabunt inter se humeri ossa	0	9	3	0
Per pectus & humeros	1	3	9	0
Intra alas	0	9	0	0
Intra papillas	0	7	4	0
Infra mammas	0	9	9	0
Per lumbos vbi incingunt	0	9	3	0
Per vmbilicum	1	2	6	0
Per summũ femur seu coxam	1	4	0	0
Atque ibi inter se distabunt coxendices in perpendiculari supra talum † exteriorem († al. interiorem.)	1	0	0	0
Supra pubem vbi fit corpus bifidum	1	3	8	0

	particula	numerus	portio	frustulũ.
Femur iuxta imã pubem latũ erit	0	7	0	0
Idem iuxta extremas nates	0	6	7	0
Per sulcum feminis	0	6	2	0
Supra genu	0	4	4	0
Per medium genu	0	4	0	0
Infra genu	0	3	8	0
Per mediam suram	0	4	0	0
Per imam suram exterius	0	3	5	0
Interius	0	3	0	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	1	7	0
Per talos	0	2	0	0
Infra eosdem	0	1	8	0
Calcis autem latitudo per extremos digitos erit	0	3	4	0
His addantur brachij aduersi latitudines.				
Per musculos esto	0	2	9	0
Supra nexum cubiti	0	1	5	0
Infra eundem per cubitum	0	2	9	0
Per manus iuncturam	0	1	9	0
Palma autem explanabitur	0	3	0	0
His peractis figurationẽ huius etiã corporis notationibus accõmodabis, sicut decebit obliquam aduersámque staturam. Sed auersam circunduces extremis auersæ lineis.				
Cæterum spacium altitudinis intra iugula & alas auersas, supra indicatum est. Sed latitudo intra alas erit	1	0	8	0
Sed podicis rima obtinebit	0	6	6	0
Calcaneus patebit	0	1	8	0

Hæc omnia & ipsa exemplis subiectis explanauimus.

Sinciput.
Vertex.
Frons.

Supercilia.
Nasus.
Mentum.

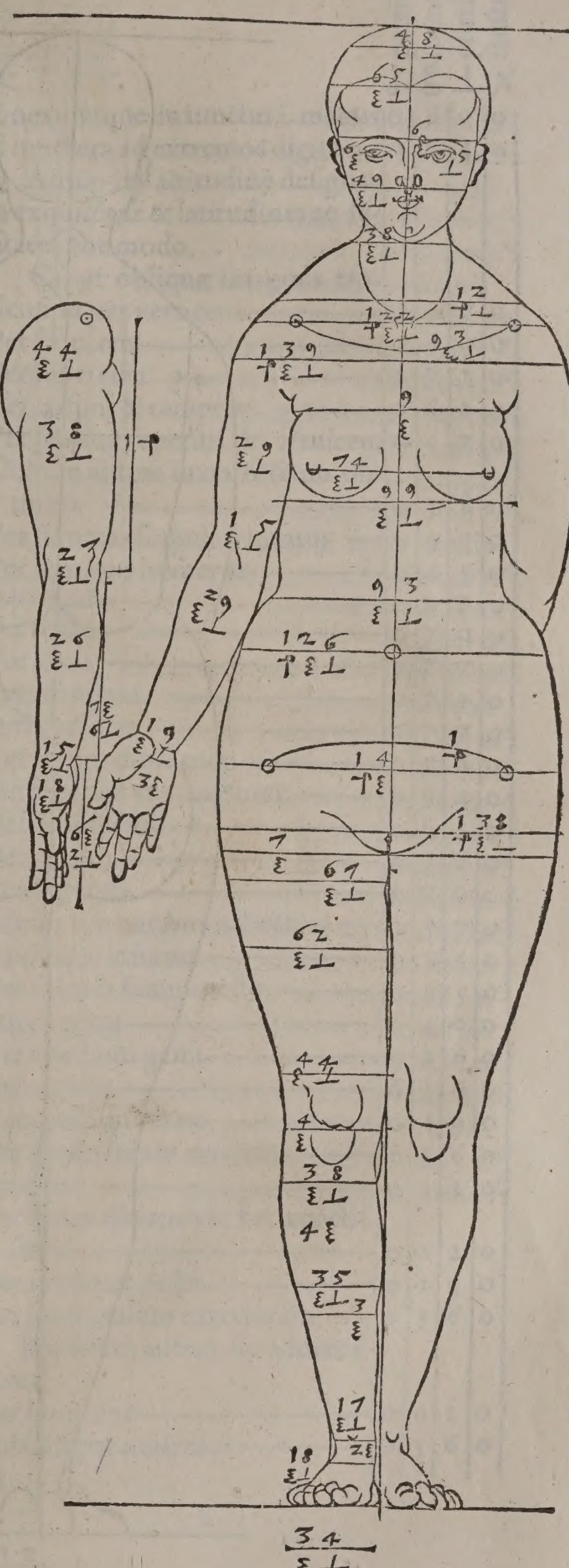
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Papillæ.
Infra mammas.

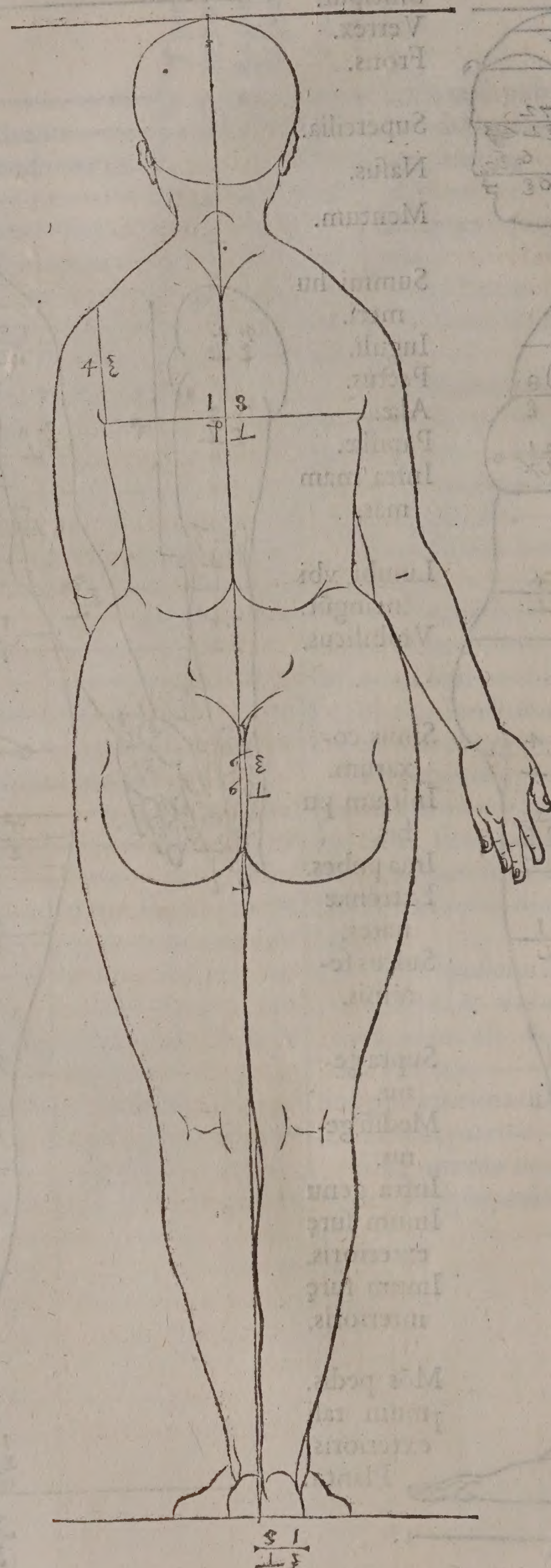
Lumbi vbi incingũt.
Vmbilicus.

Sinus coxarum.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.

Supra genu.
Mediũ genu.
Infra genu
Imum surę exterioris.
Imum surę interioris.

Mõs pedis.
Imum tali exterioris.
Planta.

In ſequẽtibus aliud diuerſúmque à ſuperioribus corpus virile à nobis deſcribetur, ſeruato modo ſuperiori. Primúmque de longitudine partiũ, quæ eſt altitudo præcipiam, conſcribenda quidẽ iuxta lineam primam obliqui corporis, traducẽda tamen & ad alias quãtum ſcilicet requiretur.

	pertica	numerus	portio	fruſtulũ.
A ſincipite vſque ad verticem longitudo fiat.	o	o	7	o
Ad frontem	o	1	4	o
Ad imum mentum	o	7	8	o
Ad ſummas ſcapulas	o	8	4	o
Ad ſummos humeros	1	o	o	o
Ad iugula	1	o	6	o
Hinc autem ad pectus	o	2	7	o
Ad alas aduerſas	o	3	5	o
Ad alas auerſas	o	4	3	o
Ad mammas	o	5	o	o
Infra eaſdem	o	6	2	o
Ad imum thoracem	o	7	5	o
Ad lumbos vbi incingimur	1	1	o	o
Hinc verò ad vmbilicum	o	1	9	o
Ad ſummum femur ſeu coxam	o	5	9	o
Ad verenda	o	7	3	o
Ad extremas nates	1	o	o	o
Ab extremis natibus ad ſulcum feminis	o	4	5	o
Ad vſque ſupra genu	o	9	o	o
In medium genu	1	1	6	o
E genu medio vſque infra illud	o	1	7	o
Ad imum ſuræ exterioris	o	6	2	1
Ad imum ſuræ interioris	o	7	o	o
Ad montem pedis	1	4	3	o
Ad imum talum exteriorem	1	5	o	o
Ad imam plantam	1	6	8	o
Calcis autem longitudo erit	o	9	3	o

Brachium autem facies tali lõgitudine.

	pertica	numerus	portio	fruſtulũ.
Ab humero vſque ad nexum cubiti eſto	1	1	2	o
E nexu vſque in iuncturã manus	o	8	o	o
E iunctura ad extremos digitos	o	6	5	o

Atque ita altitudine deſignata exquirẽtur & latitudines ac dẽſitates hoc modo.

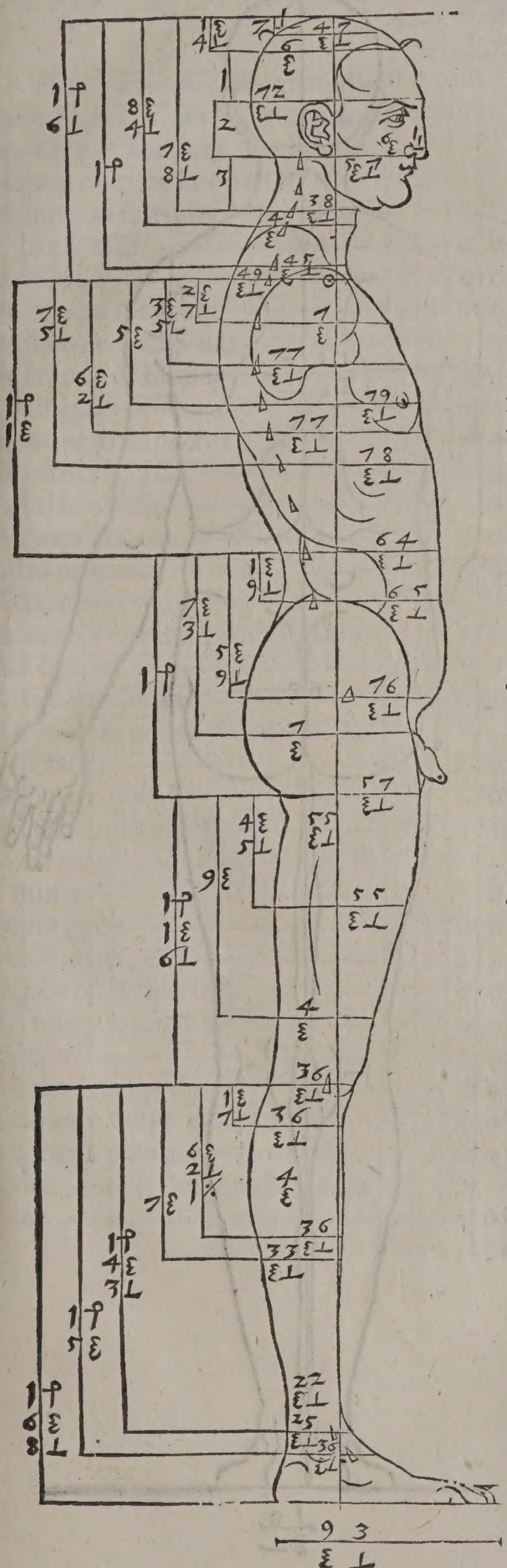
	pertica	numerus	portio	fruſtulũ.
Caput obliquæ imaginis eſto denſum per verticem	o	4	7	o
Per frontem	o	6	o	o
Per ſupercilia	o	7	2	o
Per naſum & tempora	o	6	1	o
Per labrum ſuperius & ceruicem	o	5	7	o
Collum autem iuxta mẽtum obtineat	o	3	8	o
Per ſummas ſcapulas ducatur	o	4	o	o
Per ſummos humeros	o	4	5	o
Per iugula	o	4	9	o
Per pectus	o	7	o	o
Per alam	o	7	7	o
Per mammas	o	7	9	o
Infra eaſdem	o	7	7	o
Per imum thoracem	o	7	8	o
Per lumbos vbi cingimur	o	6	4	o
Per vmbilicum	o	6	5	o
Per coxam	o	7	6	o
Per verenda	o	7	o	o
Femur ſub natibus habeat	o	5	7	o
Paulóque inferius	o	5	5	o
Per ſulcum feminis eſto	o	5	5	o
Supra genu	o	4	o	o
Per medium genu	o	3	6	o
Infra genu	o	3	6	o
Per mediam ſuram	o	4	o	o
Per imam ſuram exterius	o	3	6	o
Interius	o	3	3	o
Per imam tibiam vbi fiet coactiſſima	o	2	2	o
Per montem pedis	o	2	5	o
Per imum talum exteriorem	o	3	6	o

Brachium autem ſic addenſabitur.

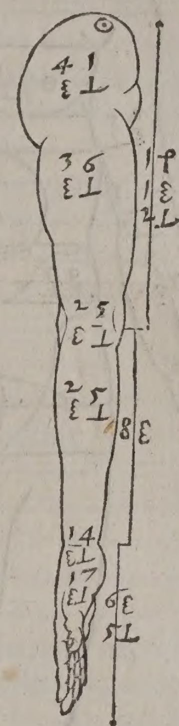
	pertica	numerus	portio	fruſtulũ.
Per humeros	o	4	1	o
Sub alis per muſculos	o	3	6	o

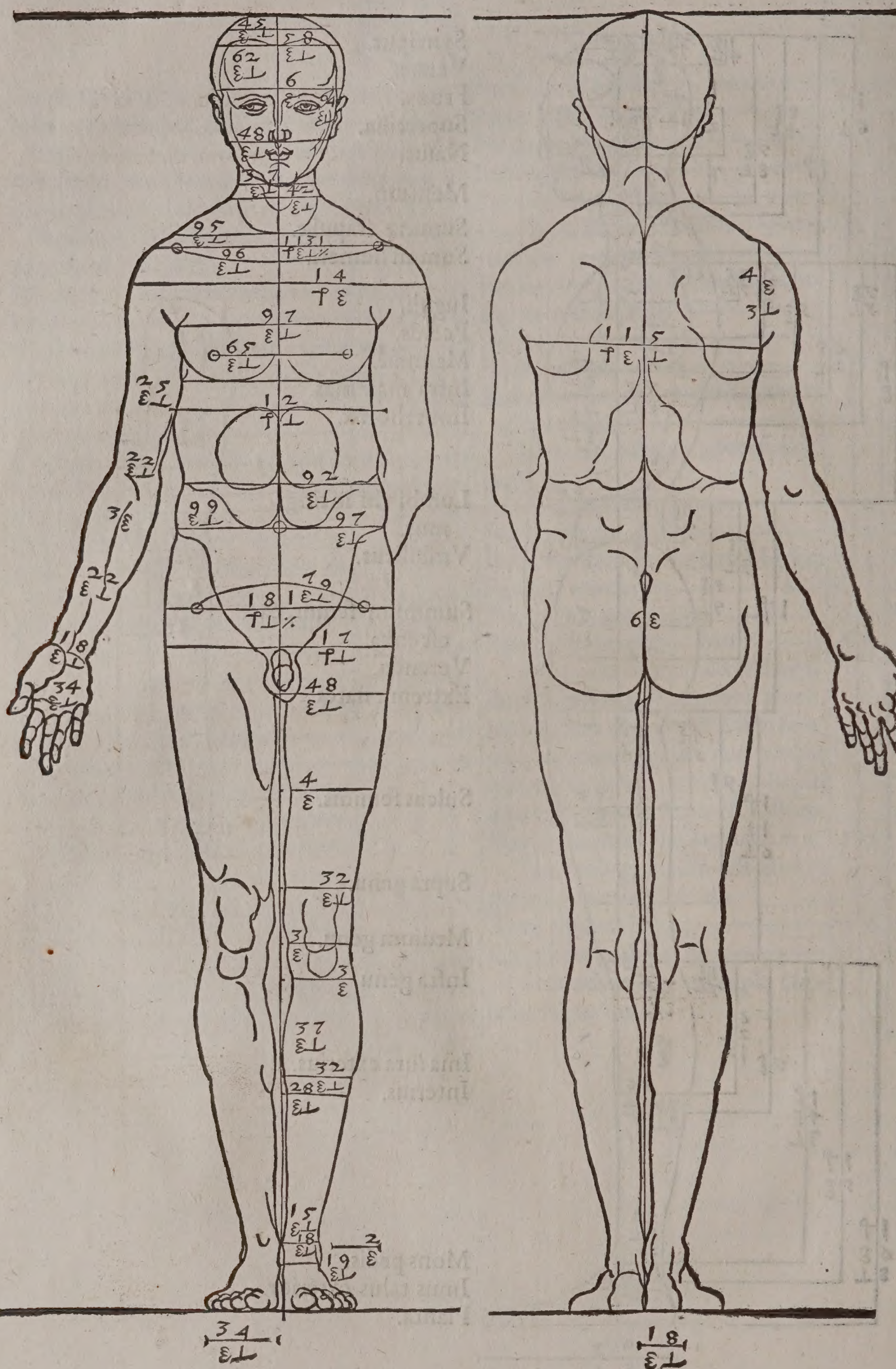
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Per nexum cubiti	0	2	5	0
Infra eundem per cubitum ſimiliter	0	2	5	0
Per iunɛturam manus	0	1	4	0
Palma autem obtinebit	0	1	7	0
Poſt hæc deſcribantur latitudines aduerſi corporis.				
Per verticem eſto latitudo	0	4	5	0
Per frontem	0	5	8	0
Per frontem mediam	0	6	2	0
Per ſupercilia	0	6	0	0
Per aures	0	6	4	0
Per naſum & genas	0	4	8	0
Collum iuxta mentū occupabit	0	3	7	0
Per ſummas ſcapulas eſto	0	4	2	0
Per ſummos humeros	0	[illegible]	[illegible]	0
Per iugula	1	1	3	1
Ibidémque oſſa humerorum diſtabunt inter ſeſe	0	9	6	0
Per pectus & humeros ducatur	1	4	0	0
Inter alas	0	9	7	0
Intra mammas	0	6	5	0
Per imum thoracem	1	0	2	0
Per lumbos vbi incingunt	0	9	2	0
Per vmbilicum	0	9	7	0
Cæterum intra lumbos & vmbilicum caro nonnihil quaſi extumeſcens deſcribetur, erit igitur ibi latitudo	0	9	9	0
Per coxam	1	8	0	1
Ibidémque coxendices diſtabunt inter ſe	0	7	9	0
Per verenda latitudo ſignetur	1	0	7	0
Femoris autem ſub natibus	0	4	8	0

	perticula	numerus	portio	fruſtulū.
Per feminis ſulcum	0	4	0	0
Supra genu	0	3	2	0
Per medium genu	0	3	0	0
Infra genu	0	3	0	0
Per mediam ſuram	0	3	7	0
Per imam ſuram exterius	0	3	2	0
Interius	0	2	8	0
Per imam & coactiſſimam tibiam	0	1	5	0
Per montem pedis	0	1	8	0
Per talos	0	2	0	0
Infra eoſdem	0	1	9	0
Sed calcis per extremos digitos latitudo erit	0	3	4	0
Sequitur brachij aduerſi latitudo.				
Per muſculos eſto	0	2	5	0
Supra nexum cubiti	0	2	2	0
Infra eundem per latum cubitum	0	3	0	0
Paulóque inferius	0	2	2	0
Per manus iunɛturam	0	1	8	0
Palma autem explicabitur	0	3	4	0
Atque ita altitudine & latitudine partium notatis, conſequenter figuram obliquam aduerſámque accurate effinges. Auerſæque accommodabis extremas lineas aduerſæ, vt iam ſæpe eſt dictum.				
Sed huius intra alas latitudo erit	1	1	5	0
Hæ verò quantum diſtent à iugulis ſupra eſt oſtenſum.				
Rima podicis habeat	0	6	0	0
Calcaneo verò detur	0	1	8	0
Secundum hæc exempla confecta ſubiecimus.				

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Summæ ſcapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Mammæ.
Infra mammas.
Imus thorax.
Lumbi vbi incingi-
mur.
Vmbilicus.
Summum femur, ea
eſt coxa.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima ſura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

Huic viro conueniens mulier adiungatur. Cuius corpus primũ quidem vt alia ante, per longitudinem metiere hoc pacto.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
A summo sincipite vſque ad verticem eſto	o	o	6	o
Ad frontem	o	2	o	o
Ad imum mentum	o	7	7	o
Ad ſummas ſcapulas	o	8	3	o
Ad ſummos humeros	1	o	4	o
Ad iugula	1	1	1	1
Hinc vero ad pectus	o	1	7	o
Ad alas aduerſas	o	3	2	o
Ad alas auerſas	o	4	o	o
Ad papillas	o	6	1	o
Infra mammas	o	7	6	o
Ad lumbos vbi incingunt	1	1	3	o
A lumbis vſque ad vmbilicum	o	2	1	o
Ad coxam	o	6	1	o
Ad imam aluum	o	7	o	o
Ad initium pubis vbi corpus findi incipit	o	8	5	o
Ad imam pubem	o	9	6	o
Ad extremas nates	1	o	3	1
Hinc autem vſque ad ſulcum feminis	o	4	5	o
Supra genu	o	9	o	o
Medium in genu	1	1	2	1
Hinc vero vſque infra genu	o	2	o	o
Ad imam ſuram exterius	o	6	4	o
Interius	o	7	2	o
Ad montem pedis	1	3	4	o
Ad imum talum exteriorem	1	4	4	o
Ad imam plantam	1	6	o	o
Calcis autem longitudo ponatur	o	9	o	o

Sed brachium erit tale.

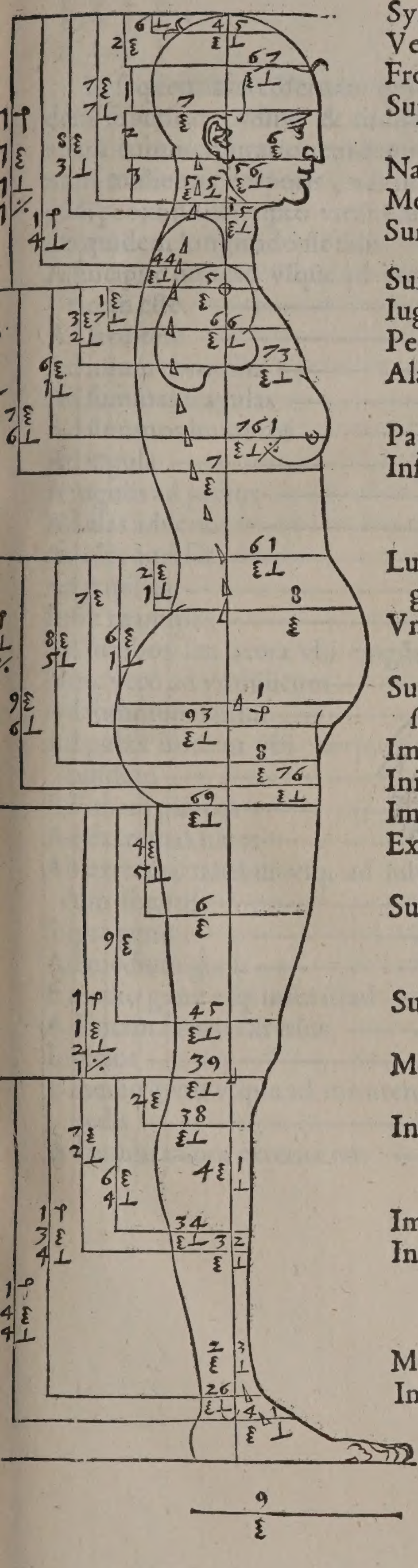
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Ab humero vſque in nexũ cubiti	1	o	6	o
E nexu vſque in iuncturã manus	o	8	8	o
E iunctura ad extremos digitos	o	5	8	o

His addantur latitudines primúmque corporis obliqui.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem ducatur	o	4	5	o
Per frontem	o	6	7	o
Per ſupercilia	o	7	o	o
Per naſum	o	6	o	o
Per labrum & ceruicem	o	5	6	o
Per mentum & collum	o	5	5	o
Ibidémque collum occupabit	o	3	5	o
Per ſummos humeros	o	4	4	o
Per iugula	o	5	o	o
Per pectus	o	6	6	o
Per alam	o	7	3	o
Per papillas	o	7	6	1
Infra mammas	o	7	o	o
Per lumbos vbi incingunt	o	6	1	o
Per vmbilicum	o	8	o	o
Per coxam	1	o	o	o
Per imam aluum	o	9	3	o
Per initium pubis	o	8	o	o
Per imam pubem	o	7	6	o
Per femur iuxta extremas nates	o	6	9	o
Per ſulcum feminis eſto	o	6	o	o
Supra genu	o	4	5	o
Per medium genu	o	3	9	o
Infra illud	o	3	8	o
Per mediam ſuram	o	4	1	o
Per imam ſuram exterius	o	3	4	o
Interius	o	3	2	o
Per imã tibiam vbi eſt coactiſſima	o	2	3	o
Per montem pedis	o	2	6	o
Infra talum	o	4	1	o

	perticula	numerus	portio	frustulū.
Brachium autē obliquum ita addensabitur.				
Per humerum esto	0	4	0	0
Per musculos	0	3	5	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0
Infra hunc	0	2	4	0
Per iuncturam manus	0	1	3	0
Ipsi Palmæ dabitur	0	1	6	0
Latitudines autē aduersæ imaginis erunt tales.				
Per verticem latitudo esto	0	4	5	0
Per frontem	0	6	2	0
Per supercilia	0	5	7	0
Per aures	0	6	4	0
Per nasum & genas	0	4	8	0
Collum iuxta imum mētum habeat	0	3	3	0
Per summas scapulas	0	3	6	0
Per summos humeros	0	8	7	0
Per iugula	1	0	2	2
Ibidémque distabunt inter se humerorum ossa	0	8	3	0
Per pectus & humeros	1	2	6	1
Intra alas	0	8	6	0
Intra papillas	0	5	6	0
Infra mammas	0	9	0	0
Per lumbos vbi præcingunt	0	8	5	0
Per vmbilicum	1	1	4	0
Per coxam	1	2	5	0
Ibidémque distabunt inter se coxendices	0	8	7	0
Per imam aluum erit	1	2	4	0
Per initium pubis	1	2	3	0
Femur iuxta imam pubem obtineat	0	6	1	0
Iuxta extremas nates	0	6	0	1
Per sulcum feminis	0	5	5	0
Supra genu esto	0	4	2	0

	perticula	numerus	portio	frustulū.
Per medium genu	0	3	5	0
Infra genu	0	3	4	0
Per mediam suram	0	3	9	0
Per imam suram exterius	0	3	4	0
Interius	0	3	0	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	1	5	0
Per montem pedis	0	1	8	0
Per talos	0	2	0	0
Infra eosdem	0	1	9	0
Calcis autem latitudo per extremos digitos erit	0	3	2	0
Brachium vero aduersum ita facies.				
Per humeri musculos latum	0	2	7	0
Supra nexum cubiti	0	2	3	0
Infra illum per cubitum	0	2	9	0
Per manus iuncturam	0	1	7	0
Palma autem patebit	0	3	0	0
His omnibus hoc modo constitutis forma etiam corporum exprimetur, ita vt obliqua aduersaque statura postulat. Erunt etiā lineamenta bellula, quomodo debent esse in corpore muliebri. Cæterum auersum corpus extremas lineas habebit easdem cum auerso. Intra alas autem erit spacium	1	0	0	0
Auersas autem alas quem aduersas demissiores esse diximus, harumque distātiam a iugulis supra indicauimus.				
Sed podicis rima obtinebit	0	6	5	0
Calcaneusque patescet	0	1	7	0
Hæc in exemplis cōtemplanda vniuersa subiecimus.				

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.

Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ aduersæ.

Papillæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incingunt.
Vmbilicus.

Summum femur seu coxa.
Ima aluus.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

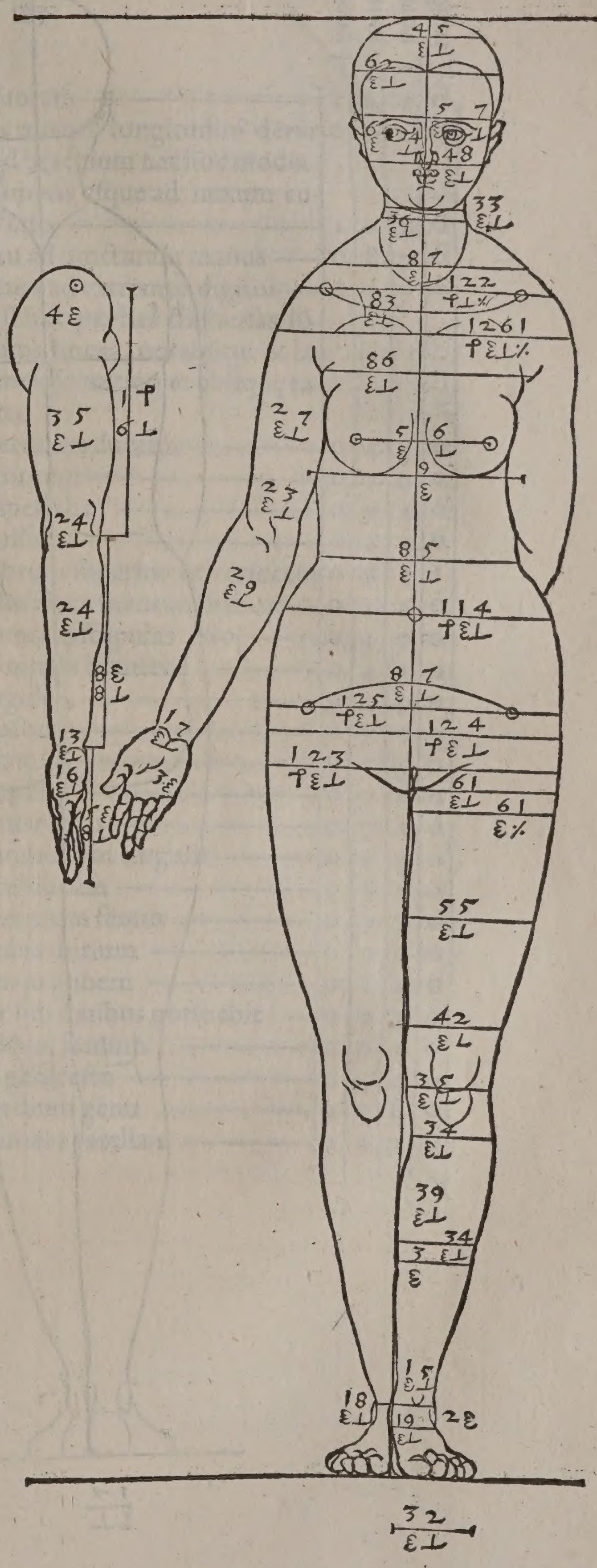
Supra genu.

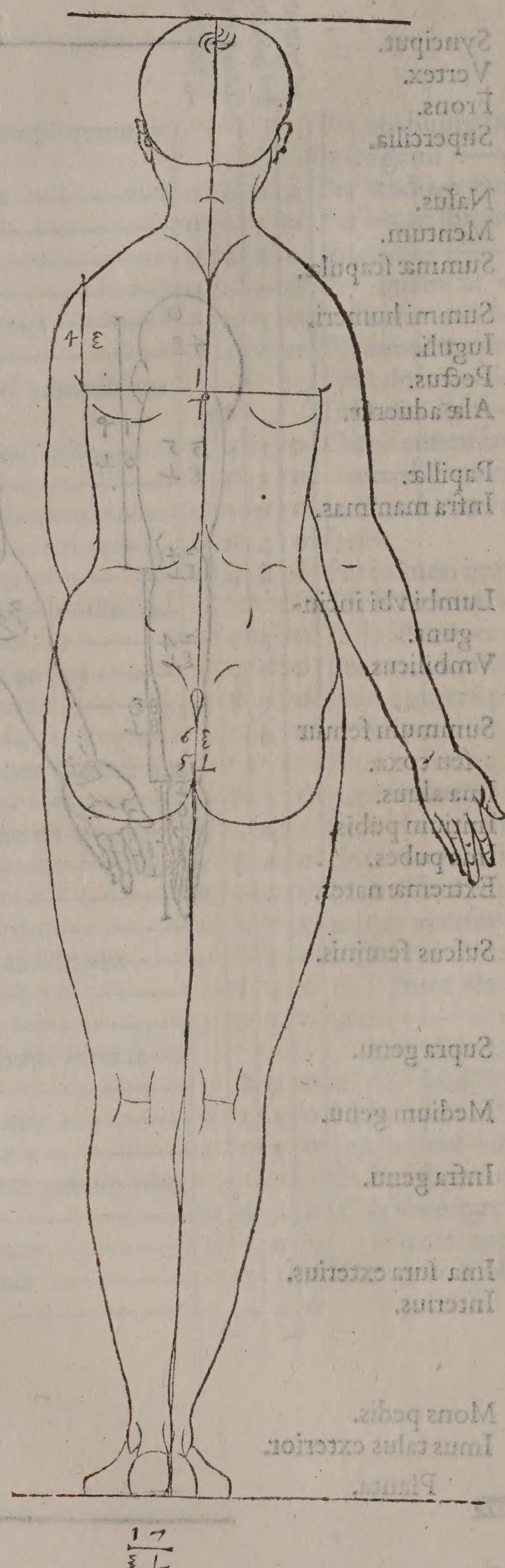
Medium genu.

Infra genu.

Ima sura exterius.
Interius.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

In ſequentibus cõſeruato quidem ſuperiore ordine & modo aliam commenſurationem expo nam muliebris corporis, adiungẽdi proximè deſcripto virili. Cuius quidem longitudo ſit talis.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
A ſincipite ſummo vſque ad verticem eſto	o	o	5	o
Ad frontem	o	1	9	o
Ad imum mentum	o	7	6	o
Ad ſummas ſcapulas	o	8	6	o
Ad ſummos humeros	1	o	2	o
Ad iugula	1	1	o	o
A iugulis ad pectus	o	2	o	o
Ad alas aduerſas	o	3	3	o
Ad alas auerſas	o	4	o	o
Ad papillas	o	6	2	o
Infra mammas	o	7	3	o
Ad lumbos ſeu latera vbi cingũt	1	1	4	o
Hinc verò ad vmbilicum	o	1	9	o
Ad ſummum femur	o	6	7	o
Ad pubis initium vbi corpus fit bifidum	o	8	6	o
Ad imam pubem	o	9	7	o
Ad extremas nates	1	o	4	o
Ab extremis natibus vſq; ad ſulcum feminis	o	4	4	o
Supra genu	o	8	9	o
Ad medium genu	1	1	1	o
E medio genu vſq; infra illud	o	2	2	o
Ad imam ſuram exterius	o	6	3	o
Interius	o	7	1	o
E medio genu vſque ad montem pedis	1	3	5	o
Ad imum talum exteriorem	1	4	3	2
Ad plantam	1	6	1	o
Calcis autem longitudini detur	o	9	2	o

Sed brachium fiat hoc modo.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Ab humeris vſque ad nexum cubiti eſto	1	o	8	o
E nexu ad iuncturam manus	o	8	7	6
E iũctura ad extremos digitos	o	5	7	o

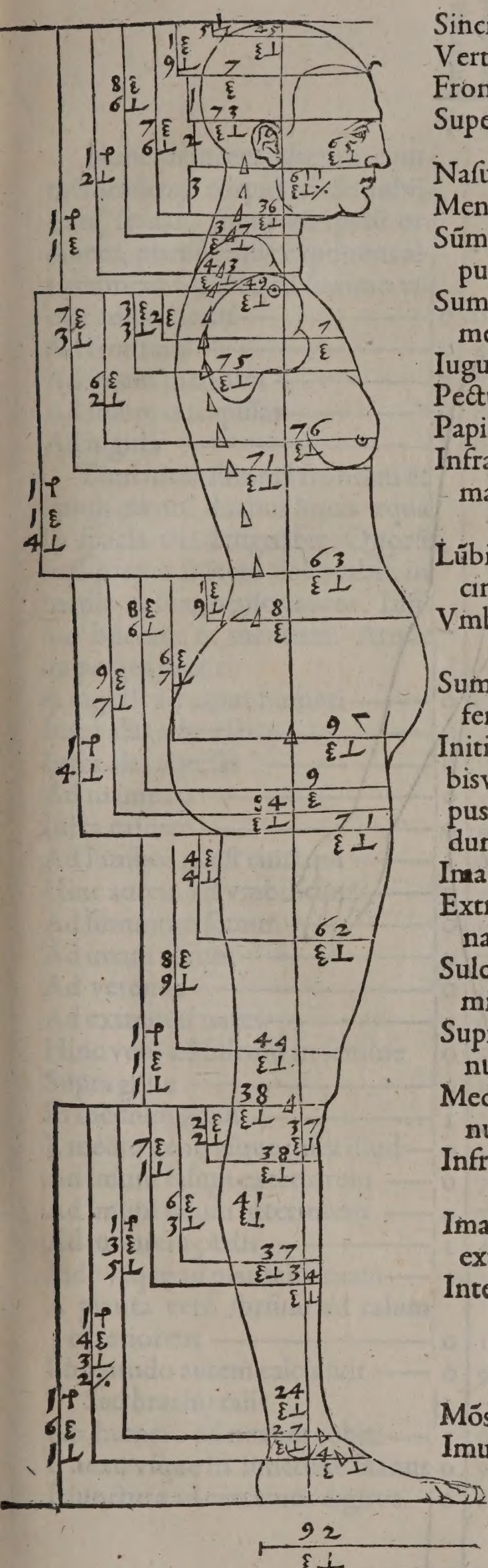
Poſt hæc per has trãſuerſas lõgitudinis lineas, notabũtur & latitudines, primúmque obliquę tali pacto.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Per verticem ducatur	o	4	5	o
Per frontem	o	7	o	o
Per ſupercilia	o	7	3	o
Per naſum	o	6	5	o
Per labrum ſuperius & ceruicem	o	6	1	1
Collum iuxta mentum habeat	o	3	6	o
Per ſummas ſcapulas eſto	o	3	7	o
Per ſummos humeros	o	4	3	o
Per iugula	o	4	9	o
Per pectus	o	7	o	o
Per alam	o	7	5	o
Per papillas	o	7	6	o
Infra mammas	o	7	1	o
Per lumbos vbi cingunt	o	6	3	o
Per vmbilicum	o	8	o	o
Per ſummum femur	o	9	7	o
Per pubis initium	o	9	o	o
Per imam pubem	o	8	4	o
Femur ſub natibus obtinebit	o	7	1	o
Per ſulcum feminis	o	6	2	o
Supra genu eſto	o	4	4	o
Per medium genu	o	3	8	o
Iuxta imam patellam	o	3	7	o

	perticula	numerus	portio	frustulū
Inferius	0	3	8	0
Per mediam ſuram	0	4	1	0
Per imam ſuram exterius	0	3	7	0
Interius	0	3	4	0
Per imam tibiam	0	2	4	0
Per montem pedis	0	2	7	0
Per imum talum	0	4	1	0
Sed brachium obliquum facies latum.				
Per humerum	0	4	0	0
Per muſculos ſub alis	0	4	0	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0
Infra eundem	0	2	5	0
Per iunctûram manus	0	1	4	0
Palmæ aſsignetur	0	1	6	0
Sequuntur latitudines aduerſi corporis, quæ iuxta ſecundam lineã ex propoſitis tribus, vt ſæpe dictum eſt, notabuntur hoc modo.				
Per verticem eſto	0	4	0	0
Per frontem	0	6	2	0
Per mediam frontem	0	6	4	0
Per ſupercilia	0	5	8	0
Per aures	0	6	3	0
Per naſum & genas	0	4	9	0
Collum iuxta mẽtum habeat	0	3	5	0
Per ſummas ſcapulas	0	4	2	0
Per ſummos humeros	0	9	4	0
Per iugula	1	0	8	0
Ibidémque diſtabunt oſſa humerorum inter ſe	0	8	5	0
Per pectus eſto	1	2	8	0
Intra alas	0	8	5	0
Intra alas auerſas	1	0	0	0

	perticula	numerus	portio	frustulū
Intra papillas	0	5	7	0
Infra mammas	0	8	9	0
Paulóque inferius	0	8	7	0
Per lumbos id eſt cinctum	0	9	2	0
Per vmbilicum	1	1	7	0
Per ſummum femur	1	3	5	0
Ibidémque diſtabunt inter ſe coxendices	0	9	0	0
Per initium pubis	1	3	5	0
Iuxta imam pubem femur habeat	0	6	8	0
Sed iuxta extremas nates	0	6	7	0
Per ſulcum feminis eſto	0	5	7	1
Supra genu	0	4	1	0
Per medium genu	0	3	6	0
Infra genu	0	3	4	0
Per mediam ſuram	0	4	0	0
Per imam ſuram exterius	0	3	5	0
Interius	0	3	1	0
Per imam tibiam	0	1	6	0
Per montem pedis	0	1	8	0
Per talos	0	2	0	0
Infra eoſdem	0	1	9	0
Calcis quidem per extremos digitos latitudo erit	0	3	3	0
Calcaneus autem obtinebit	0	1	7	0
His omnibus præparatis formæ corporum aptè exprimentur, ſingulæ iuxta ſuas lineas, vt ſæpe monuimus: ſimiliter & includetur auerſa extremis aduerſæ li neis, vbi quidem podicis rimæ dabitur	0	5	7	0

Quarum rerum exempla confecta ſubiecimus.

Sincipuṫ.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

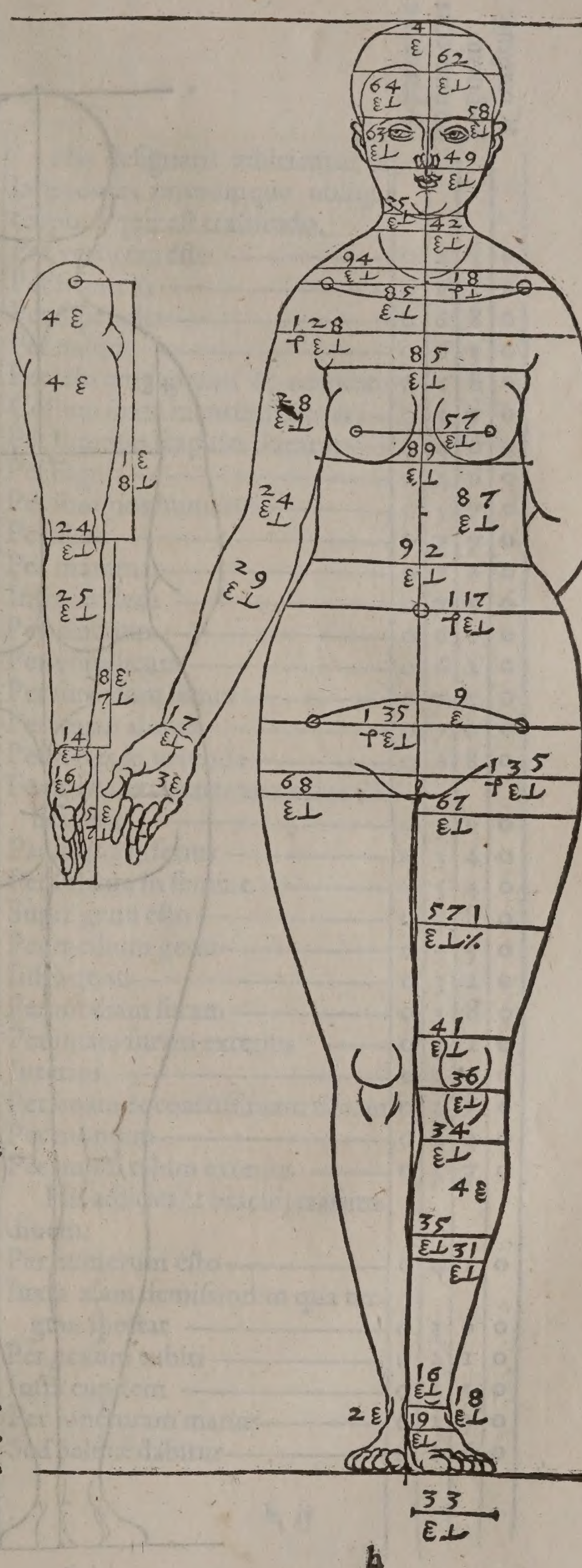
Nasus.
Mentum.
Sũmæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Papillæ.
Infra mãmas.

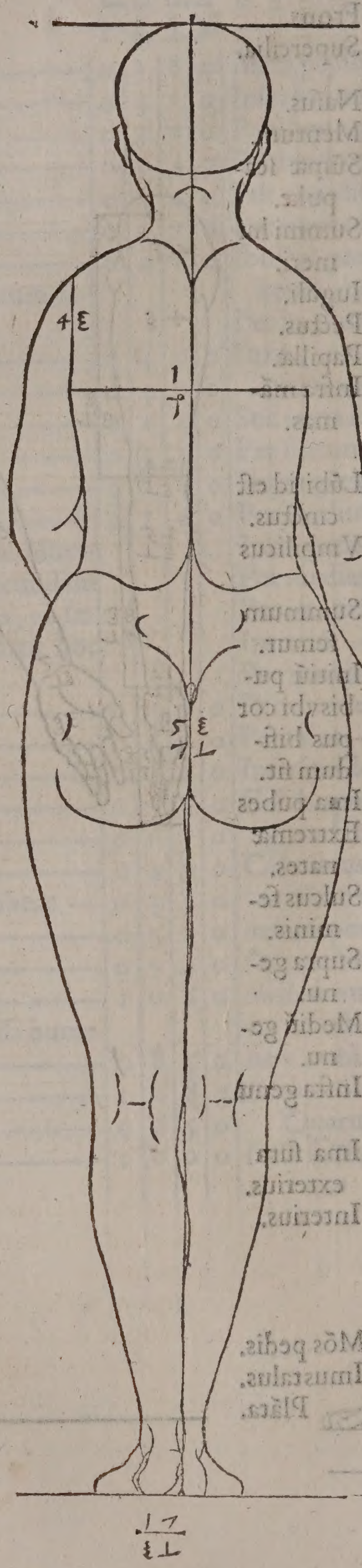
Lũbi id est cinctus.
Vmbilicus

Summum femur.
Initiũ pubis vbi corpus bifidum fit.
Ima pubes
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Mediũ genu.
Infra genu

Ima sura exterius.
Interius.

Mõs pedis.
Imustalus.
Plãta.

Nunc deinceps alterius commẽſurationis corpus virile ſubiiciam, ſeruans ſupra vſurpatũ ordinem, primúmque exponens altitudinem. Quæ erit à ſummo vſ-

	perticula	numerus	portio	frustulũ
que ad verticem	o	o	5	o
Ad frontem	o	1	5	o
Ad imum mentum	o	7	6	o
Ad ſummas ſcapulas	o	8	3	o
Ad iugula	1	o	6	o

Tum inter ſummã frontem & imum mentũ duabus lineis æqualia ſpacia tria deſignabis. Quorũ in ſupremo frõtem collocabis, in medio naſum, oculos, aures. Infimo buccam & mentum. Atque ita perges metiri.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
A iugulis ad caput humeri	o	o	6	o
Infra alas aduerſas	o	3	6	o
Infra alas auerſas	o	4	2	o
Ad mammas	o	5	4	o
Infra eaſdem	o	6	3	o
Ad lumbos id eſt cinctum	1	o	3	o
Hinc autem ad vmbilicum	o	2	2	1
Ad ſummum femur	o	6	5	o
Ad imam aluum	o	7	2	o
Ad verenda	o	8	2	1
Ad extremas nates	1	o	o	o
Hinc verò ad ſulcum in femine	o	5	o	o
Supra genu	o	9	8	o
In medium genu	1	2	3	o
E medio genu vſque infra illud	o	1	7	o
Ad imum talum exteriorem	o	7	o	o
Ad imum talum interiorem	o	7	6	o
Ad montem pedis	1	4	3	o
Inde vſque ad plantam imam	o	2	5	o
A planta verò ſurſum ad talum exteriorem	o	1	7	o
Longitudo autem calcis erit	o	9	4	o

Sed brachij talis.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Ab humero ad nexum cubiti	1	o	6	o
E nexu vſque in iuncturã manus	o	9	3	1
E iunctura ad extremos digitos	o	6	1	o

His deſignatis adiiciantur & latitudines primúmque obliqui corporis quæ eſt craſsitudo,

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Per verticem eſto	o	4	5	o
Per frontem	o	6	2	o
Per ſupercilia	o	6	8	o
Per naſum	o	6	3	o
Per labrum ſuperius & ceruicem	o	5	8	o
Collum iuxta mentum habeat	o	3	7	o
Per ſummas ſcapulas ducatur	o	4	o	o
Per iugula	o	4	6	o
Per ſummos humeros	o	5	7	o
Per alam	o	7	7	o
Per mammas	o	7	6	o
Infra eaſdem	o	7	5	o
Per cinctum	o	6	o	o
Per vmbilicum	o	6	2	o
Per ſummum femur	o	7	5	o
Per imam aluum	o	7	o	o
Per nates & verenda	o	6	8	o
Femoris iuxta extremas nates dẽſitas erit	o	5	6	o
Paulóque inferius	o	5	4	o
Per ſulcum in femine	o	5	4	o
Supra genu eſto	o	3	8	o
Per medium genu	o	3	3	o
Infra genu	o	3	2	o
Per mediam ſuram	o	3	8	o
Per imam ſuram exterius	o	3	2	o
Interius	o	2	9	o
Per imam & coactiſſimam tibiam	o	2	1	o
Per montem	o	o	4	o
Per imum talum exterius	o	3	7	o

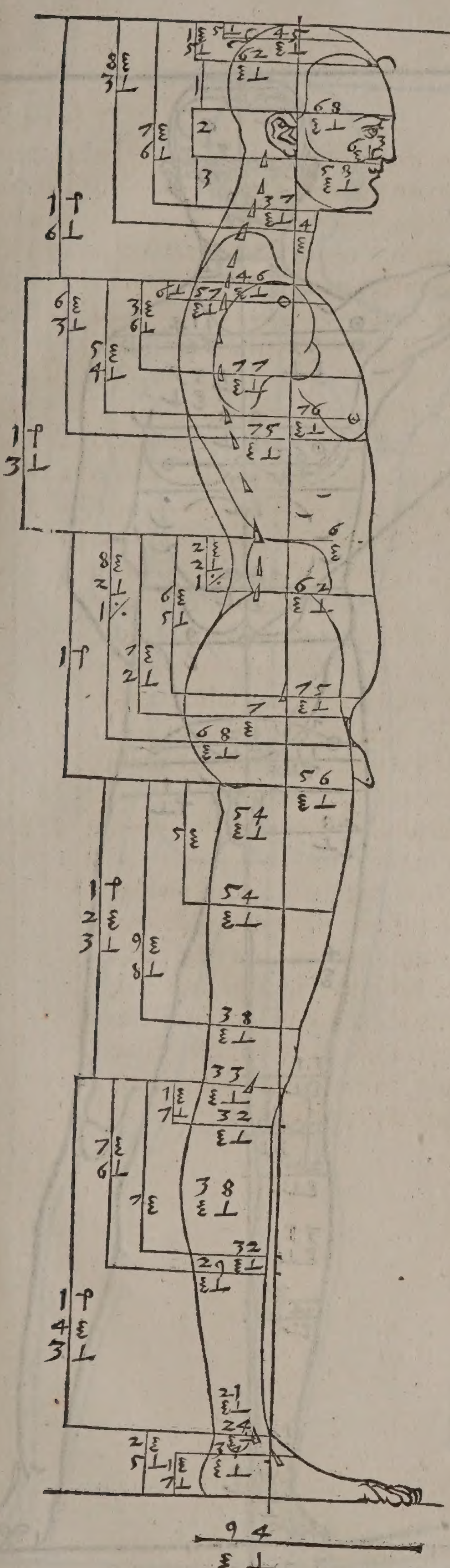
His adiicies & brachij craſsitudinem.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Per humerum eſto	o	4	1	o
Iuxta alam demiſsiorem qua tergum ſpectat	o	3	6	o
Per nexum cubiti	o	2	1	o
Infra eundem	o	2	5	o
Per iuncturam manus	o	1	3	o
Sed palmæ dabitur	o	1	6	o

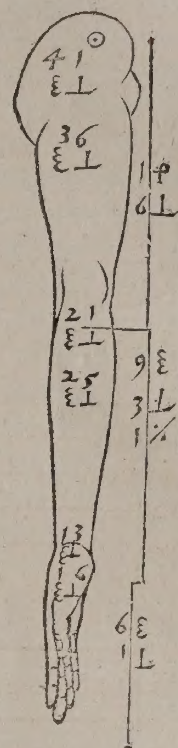
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Sequuntur latitudines aduersi corporis.				
Per verticem esto	0	4	1	0
Per frontem summam	0	5	5	0
Per mediam frontem	0	6	0	0
Per supercilia	0	5	5	0
Per aures	0	6	4	0
Per nasum & genas	0	4	4	0
Colli autem iuxta imum mētum latitudo erit	0	3	4	0
Per summas scapulas	0	4	0	0
Per iugula	1	1	4	0
Sed intra ossa humerorum spaciū sit	0	9	5	0
Per pectus esto	1	3	5	0
Intra alas	0	8	8	0
Intra mammas	0	6	3	0
Infra mammas	0	9	9	0
Per cinctum	0	8	2	0
Per vmbilicum	0	9	0	0
Per summum femur	1	0	2	0
Ibidémque distabunt coxendices inter se	0	7	3	0
Per imam aluum	1	0	1	2
Per verenda	1	0	1	0
Femur iuxta extremas nates habeat	0	4	8	0
Per sulcum in femine	0	4	0	0
Supra genu esto	0	3	1	0
Per medium genu	0	2	8	0
Infra genu	0	2	8	0

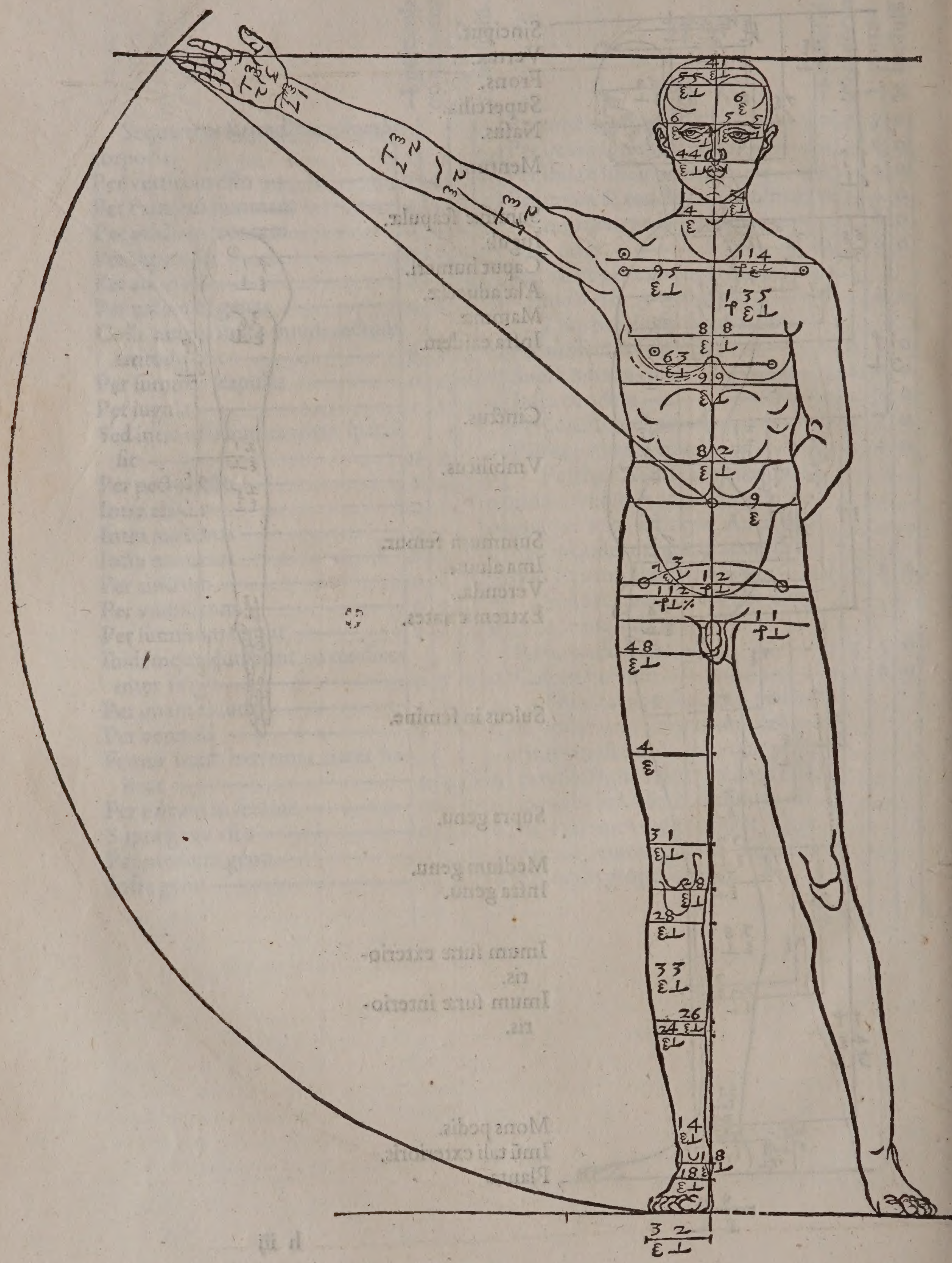
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Per mediam suram	0	3	3	0
Per imam suram exterius	0	2	6	0
Per imam suram interius	0	2	4	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	1	4	0
Per montem pedis & talos	0	1	8	0
Infra talos	0	1	8	0
Sed calcis per extremos digitos latitudo erit	0	3	2	0
Tum brachium facies latum.				
Per musculos humeri	0	2	5	0
Supra nexum cubiti	0	2	0	0
Infra eundem	0	2	7	0
Per iuncturam manus	0	1	7	0
Palma explanabitur	0	3	2	0
Posthæc accurate viriles imagines obliquam aduersámque suo quáque loco effinges. Auersámque includes extremis aduersæ lineis. Et intra alas facies latam	1	0	2	0
Sed alæ quantū à iugulis abesse debeant indicatum est.				
Rima podicis obtinebit	0	5	5	0
Calcaneus vero	0	1	6	0

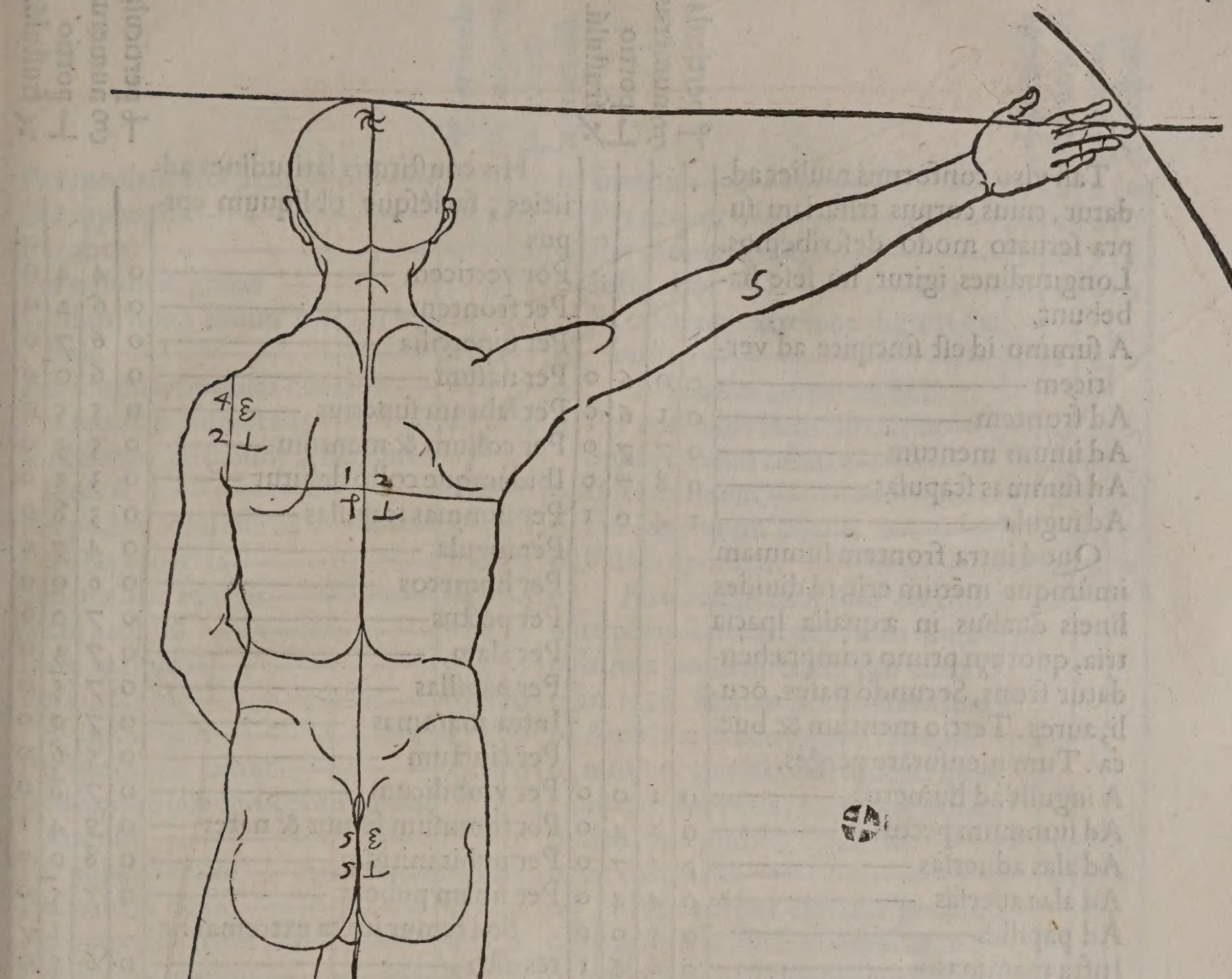
Huic corpori si circini pedem in vmbilicum vt centrum defixeris, rotundationis linea quæ pedis extensi digitos tāget, manus etiā, expasis brachiis & sursulum elatis, extremos digitos radet. Quæ omnia contemplanda subiectis exemplis proposuimus.

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Iuguli.
Caput humeri.
Alæ aduersæ.
Mammæ.
Infra easdem.
Cinctus.
Vmbilicus.
Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Imum suræ exterioris.
Imum suræ interioris.
Mons pedis.
Imũ tali exterioris.
Planta.

Tali viro conformis mulier addatur, cuius corpus trifariam supra seruato modo describemus. Longitudines igitur ita sese habebunt.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A summo id est sincipite ad verticem	o	o	6	o
Ad frontem	o	1	6	o
Ad imum mentum	o	7	7	o
Ad summas scapulas	o	8	7	o
Ad iugula	1	4	o	1

Quod intra frontem summam imúmque mētum erit, id diuides lineis duabus in æqualia spacia tria, quorum primo compræhendatur frons, Secundo nasus, oculi, aures. Tertio mentum & bucca. Tum mensurare perges.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A iugulis ad humeros	o	1	o	o
Ad summum pectus	o	2	4	o
Ad alas aduersas	o	3	7	o
Ad alas auersas	o	4	4	o
Ad papillas	o	5	o	o
Infra mammas	o	6	6	1
Ad cinctum	1	1	4	o
Hinc autem in vmbilicum	o	2	2	o
Ad summum femur	o	6	3	o
Ad pubis initium	o	8	2	o
Ad imam pubem	o	9	2	o
Ad extremas nates	1	o	o	o
Hinc verò vsque ad sulcum feminis	o	4	3	1
Supra genu	o	9	7	o
In genu medium	1	2	2	1
E medio vsque infra illud	o	1	4	o
Ad imam suram exterius	o	6	2	o
Interius	o	7	o	o
Ad montem pedis	1	3	6	1
A monte ad imam plantam	o	2	3	o
A planta sursum ad talum exteriorem	o	1	4	o
Calcis autem longitudo erit	o	8	4	o

Sed brachium sic facies.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Ab humero ad nexum cubiti	o	9	6	o
E nexu ad iuncturam manus	o	9	1	o
E iũctura ad extremos digitos	o	5	9	o

His constitutis latitudines adiicies, faciésque obliquum corpus.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Por verticem	o	4	4	o
Per frontem	o	6	2	o
Per supercilia	o	6	7	o
Per nasum	o	6	o	o
Per labrum superius	o	5	5	o
Per collum & mentum	o	5	3	o
Ibidémque collo dabitur	o	3	3	o
Per summas scapulas	o	3	8	o
Per iugula	o	4	7	o
Per humeros	o	6	o	o
Per pectus	o	7	o	o
Per alam	o	7	3	o
Per papillas	o	7	5	o
Infra mammas	o	7	o	o
Per cinctum	o	5	6	o
Per vmbilicum	o	7	8	o
Per summum femur & nates	o	9	4	1
Per pubis initium	o	8	o	o
Per imam pubem	o	7	5	o
Sed femur iuxta extremas nates esto	o	6	5	o
Per sulcum feminis	o	5	8	o
Supra genu	o	4	o	o
Per medium genu	o	3	5	o
Infra genu	o	3	3	o
Per mediam suram	o	3	7	o
Per imam exterius	o	3	2	o
Interius	o	2	9	o
Per imam tibiam vbi coactissima est	o	2	o	o
Per pedis montem	o	2	2	o
Infra talos	o	4	o	o

Postea brachium obliquũ ita addensabis.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per humerum esto	o	3	9	o
Per musculos	o	3	5	o
Per nexum cubiti	o	2	5	o
Infra eundem	o	2	6	o
Per manus iuncturam	o	1	3	o
Sed palma obtinebit	o	1	6	o

Sequũtur aduersæ latitudines.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem esto	o	4	2	o
Per summam frontem	o	5	4	o

	ꝑ perticula	ꝝ numerus	⊥ portio	⁒ frustulũ.
Per mediam frontem	o	6	o	o
Per supercilia	o	5	8	o
Per aures	o	6	2	o
Per nasum & genas	o	4	8	o
Collum iuxta imum mẽtum habeat	o	3	3	o
Per summas scapulas ducatur	o	3	7	o
Per summos humeros	1	1	2	o
Ibidémque distabunt coxendices inter se	o	8	5	o
Per pectus & humeros	1	3	o	o
Per alas aduersas	o	8	5	o
Sed per illas auersas	o	9	4	o
Intra papillas	o	6	5	o
Infra mammas	o	8	5	o
Per cinctum	o	7	8	o
Per vmbilicum	1	1	o	o
Per summum femur	1	1	9	o
Ibidémque coxendices distabunt inter se	o	8	6	o
Per pubis initium	1	2	5	o
Per pubem imam	o	6	2	o
Per extremas nates	o	6	1	o
Per sulcum feminis	o	5	6	o
Supra genu	o	3	7	1
Per medium genu	o	3	2	o
Infra genu	o	3	1	o
Per mediam suram	o	3	7	o
Per imam suram exterius	o	3	1	o

	ꝑ perticula	ꝝ numerus	⊥ portio	⁒ frustulũ.
Interius	o	2	9	o
Per tibiam	o	1	2	o
Per montem pedis	o	1	7	o
Infra talos	o	1	8	o
Et calci per extremos digitos dabitur	o	2	9	o

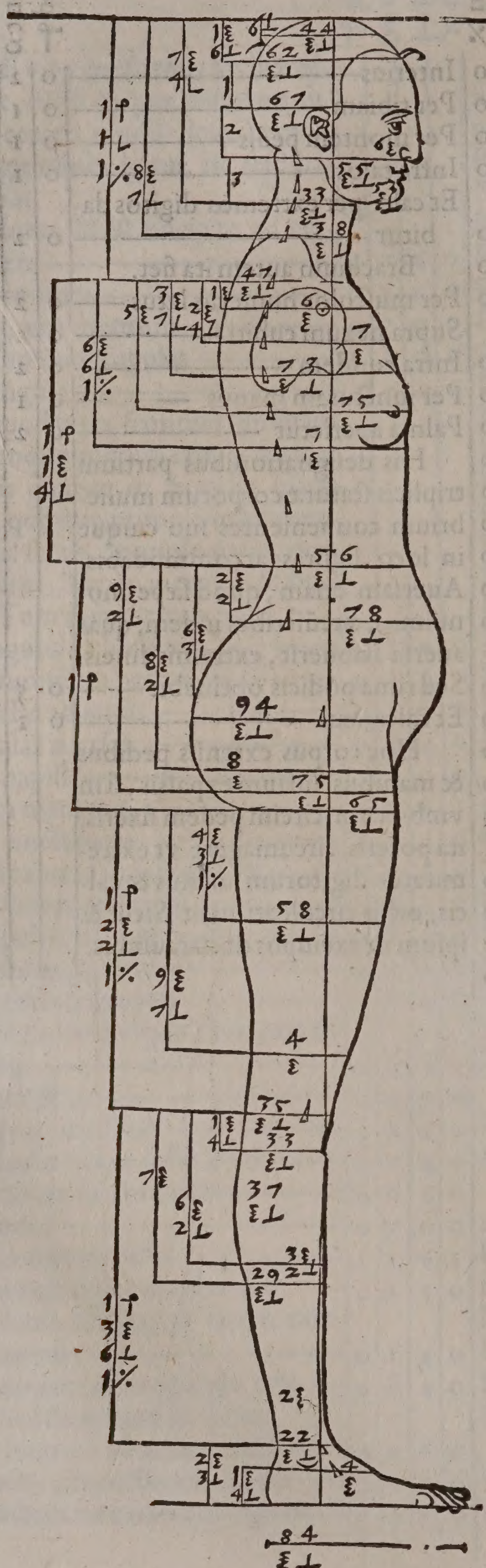
Brachium autem ita fiet.

	ꝑ perticula	ꝝ numerus	⊥ portio	⁒ frustulũ.
Per musculos humerus latus	o	2	5	o
Supra nexum cubiti	o	2	o	o
Infra eundem	o	2	6	o
Per iuncturam manus	o	1	6	o
Palma aperietur	o	2	9	o

His designationibus partium triplicis staturæ corporum mulierium conuenientes suo cuique in loco figuras accommodabis. Auersam etiam, quod sæpe monuimus, circũscribes iisdem, quas auersa habuerit, extremis lineis.

	ꝑ perticula	ꝝ numerus	⊥ portio	⁒ frustulũ.
Sed rima podicis obtinebit	o	5	7	o
Et calcaneus	o	1	5	o

Hoc corpus extensis pedibus & manibus sursum expaſsis, si in vmbilicum circini pedem fixeris, ita poteris circumagere vt extremitates digitorum manus & calcis, orbis circuli attingat. Sicut & ipsum in exemplis declarauimus.

Syncipu t.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.

Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.
Alæ aduersæ.
Papillæ.
Infra mammas.

Cinctus.
Vmbilicus.

Summum femur.

Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

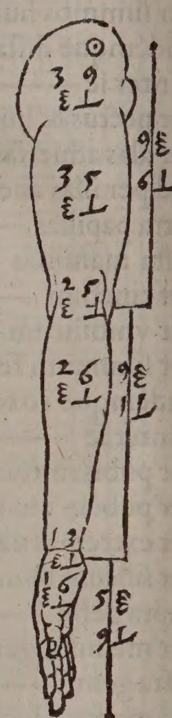
Sulcus feminis.

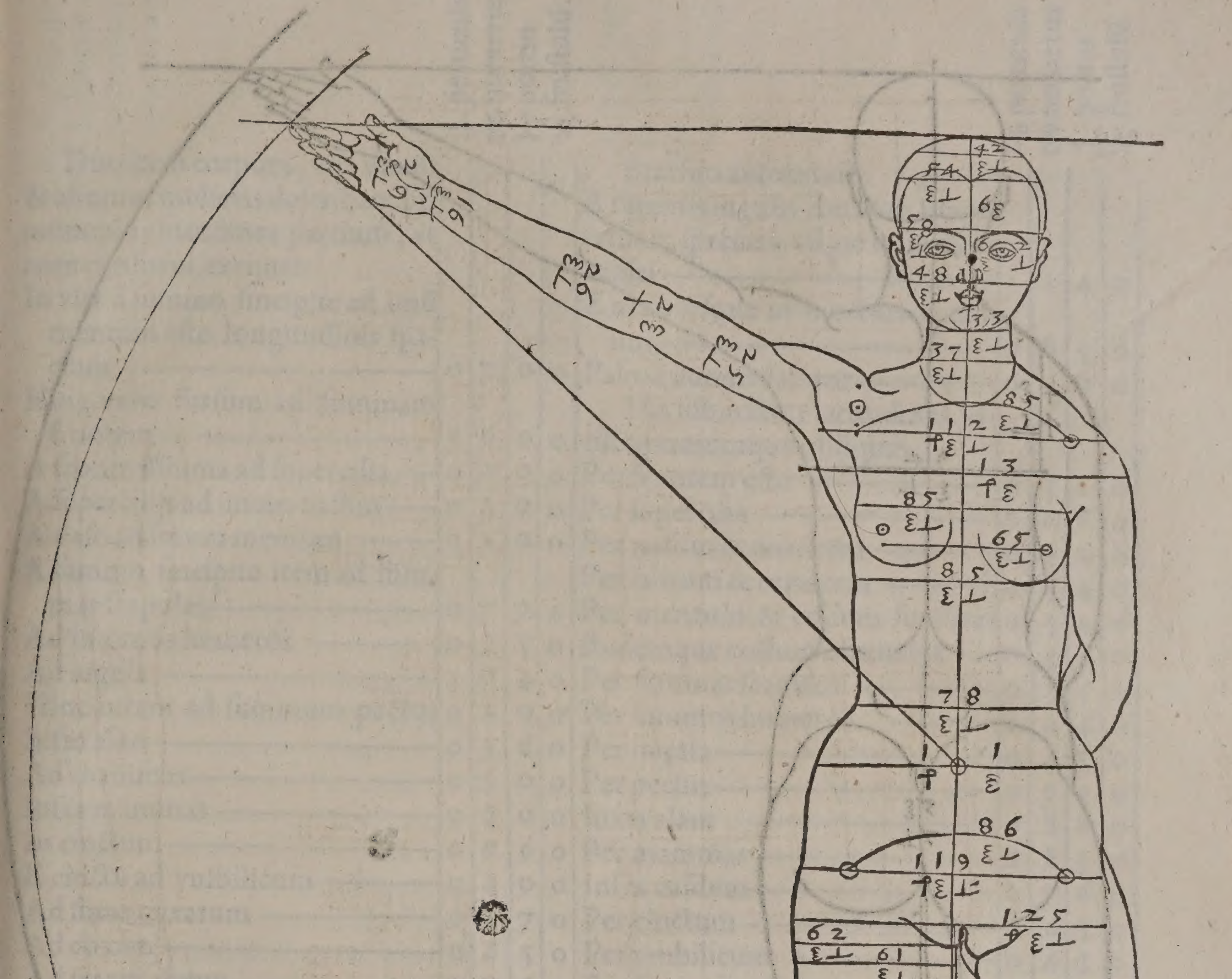
Supra genu.

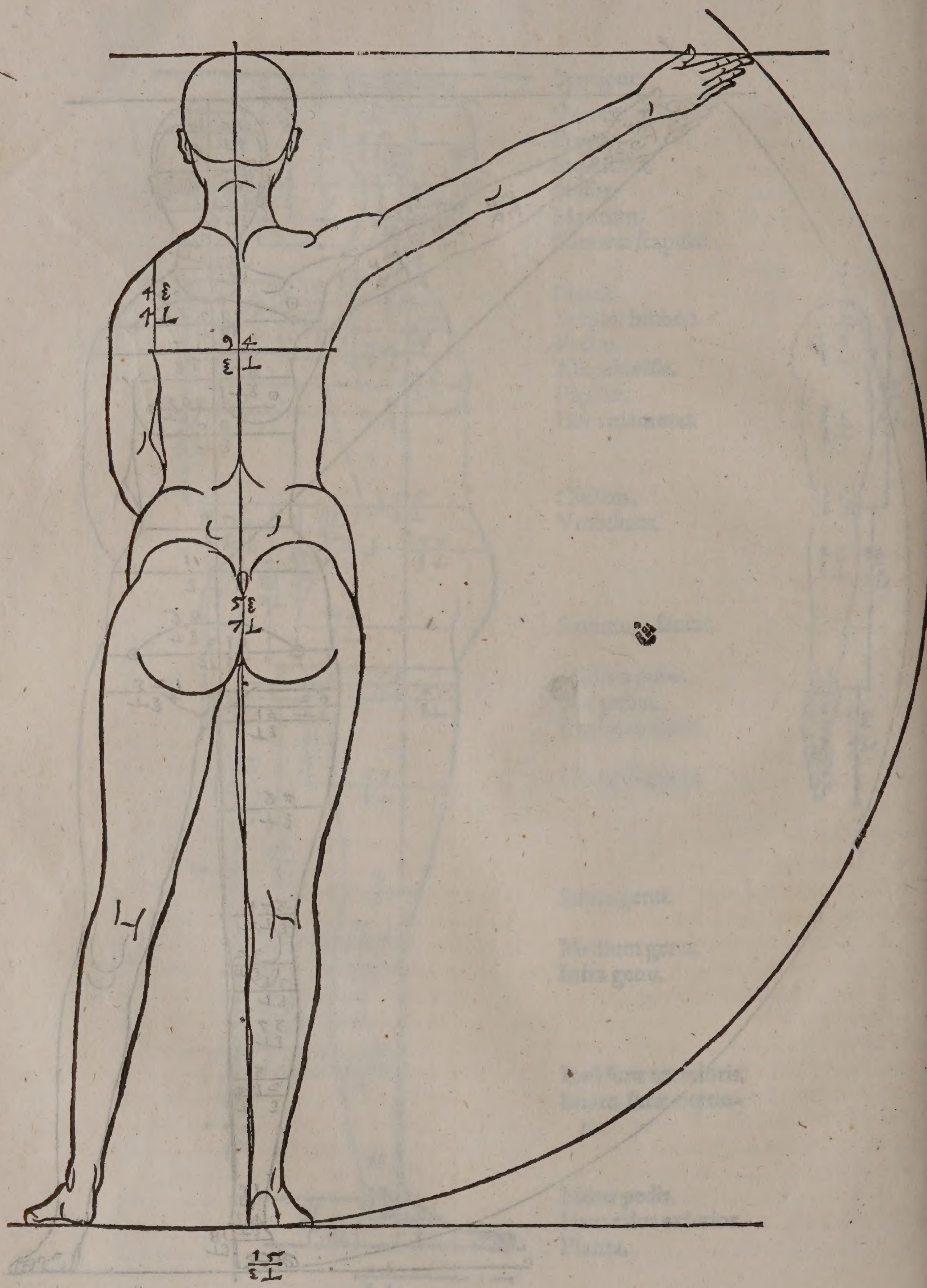
Medium genu.
Infra genu.

Imũ suræ exterioris.
Imum suræ nterio-
ris.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

Duo item corpora, viri vnum & alterum mulieris deſcribam primúmque altitudines partium, vt ante conſueui, exequar.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
In viri à ſummo ſincipite ad imũ mentum eſto longitudinis ſpacium	o	7	o	o
Hinc vero ſurſum ad ſummam frontem	o	6	o	o
A fronte ſumma ad ſupercilia	o	2	o	o
A ſupercilijs ad imum naſum	o	2	o	o
A naſo ad imum mentum	o	2	o	o
A ſummo ſincipite item ad ſummas ſcapulas	o	7	7	o
Ad ſummos humeros	o	9	5	o
Ad iugula	1	o	4	o
Hinc autem ad ſummum pectus	o	2	o	o
Infra alas	o	3	6	o
Ad mammas	o	5	o	o
Infra mammas	o	6	o	o
In cinctum	o	9	6	o
E cinctu ad vmbilicum	o	2	o	o
Ad ſinus coxarum	o	2	7	o
Ad coxam	o	6	5	o
Ad imam aluum	o	7	6	o
Ad verenda	o	8	6	o
Ad extremas nates	o	9	7	o
Hinc vero aliquantulum infra	o	o	6	o
Atque hinc etiam inferius	o	2	5	o
Ad ſulcum in femine	o	5	6	o
Ad medium genu	1	2	8	o
A medio genu vſque ſupra illud exterius	o	2	8	o
Interius	o	1	9	o
A medio item genu vſque infra illud exterius	o	o	7	o
Interius	o	1	5	o
Ad imam ſuram interiorem	o	6	2	o
Ad imam ſuram exteriorem	o	6	9	o
Ad montem pedis	1	4	7	o
A monte ad imam plantam	o	2	8	o
A planta ſurſum ad talum exteriorem	o	1	8	o
Sed calci longitudo dabitur	o	9	o	o

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Brachio autem talis.				
A ſummis iugulis ducatur longitudinis ſpacium vſque in nexum cubiti	1	1	4	o
E nexu vſque in iuncturam manus	o	8	5	o
Palmæ autem dabitur	o	6	o	o
His ſubiiciãtur latitudines viriles, primúmque obliquæ.				
Per frontem eſto	o	5	1	o
Per ſupercilia	o	6	6	o
Per naſum & ceruicẽm	o	6	o	o
Per labrum & ceruicem	o	5	4	o
Per mentum & collum ſimiliter	o	5	4	o
Ibidémque collum obtinebit	o	3	4	o
Per ſummas ſcapulas	o	3	5	o
Per ſummos humeros	o	4	4	o
Per iugula	o	5	3	o
Per pectus	o	7	4	o
Iuxta alam	o	8	2	o
Per mammas	o	8	3	o
Infra eaſdem	o	7	6	o
Per cinctum	o	6	5	o
Per vmbilicum	o	6	3	o
Per ſinus coxarum	o	6	5	o
Per coxam	o	8	o	o
Per imam aluum	o	7	2	o
Per verenda & clunes	o	6	9	o
Femori autem dabitur iuxta extremas nates	o	5	9	o
Infráque aliquantum	o	5	9	o
Atque etiam inferius	o	5	8	o
Per ſulcum in femine	o	5	4	o
Supra genu exterius eſto	o	4	o	o
Interius	o	3	7	o
Per medium genu	o	3	5	o
Infra genu exterius	o	3	4	o
Interius ſimiliter	o	3	4	o
Per mediam ſuram	o	4	o	o
Per imam ſuram exterius	o	3	7	o
Per imam ſuram interius	o	3	4	o
Per imam tibiam	o	2	1	o
Per montem pedis	o	2	4	o
Infra talos	o	4	o	o

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Sequuntur brachij obliqui latitudines siue densitates.				
Per humeros esto	0	4	5	0
Infra alam per musculos	0	3	3	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0
Infra eundem	0	2	4	0
Paulóque inferius	0	1	7	0
Per manus iuncturam	0	1	4	0
Sed palma obtinebit	0	1	5	0
Tum latitudines aduersæ designentur hoc modo.				
Per summam frontem esto	0	5	1	0
Per frontem mediam	0	5	8	0
Per supercilia	0	5	5	0
Per aures	0	6	0	0
Per imum nasum	0	4	6	0
Collum iuxta imum mentum habeat	0	3	3	0
Per summas scapulas esto	0	4	0	0
Per summos humeros	0	9	2	0
Per iugula	1	2	4	0
Ibidémque distabunt ossa humerorum inter se	0	9	7	0
Per pectus & humeros	1	4	4	0
Intra alas	1	0	2	0
Intra mammas	0	7	0	0
Per cinctum	0	9	0	0
Per vmbilicum	1	0	2	0
Per sinus coxarum	1	0	0	0
Per coxam	1	1	3	0
Ibidémque distabunt coxendices inter se	0	8	5	0
Per imam aluum	1	1	4	0
Per verenda	1	1	3	0
Per femur iuxta extremas nates	0	5	5	0
Infráque aliquantum	0	5	1	0
Paulóque etiam inferius similiter	0	5	1	0
Per sulcum in femine	0	4	2	0
Supra genu exterius	0	3	2	0
Interius similiter	0	3	2	0

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Per summum genu	0	2	9	0
Per medium genu	0	2	9	0
Tantundem latitudinis habẽt & duo inferius notata spacia. Sed cum figurabitur corpus tum erunt hac in parte delineationes curuulæ.				
Per mediam suram esto	0	3	5	0
Iuxta suram exterius	0	3	0	0
Iuxta suram interius	0	2	8	0
Per imam tibiam	0	1	4	0
Per talos & montem pedis	0	1	9	0
Infra talos similiter	0	1	9	0
Calcis per extremos digitos latitudo erit	0	3	0	0
Sed brachium sic fiet.				
Brachij aduersi per musculos sub alis latitudo erit	0	2	5	0
Supra cubiti nexum	0	2	1	0
Infra eundem	0	3	0	0
Paulóque etiam inferius	0	2	2	0
Per manus iuncturam	0	1	6	0
Manus autem obtinebit	0	3	1	0
Tum deinceps & muliebris corporis comměsurationě exequere faciésque primum altitudines ita.				
A sincipite ad summum collum esto	0	7	0	0
Hinc vero sursum vsque ad summam frontem	0	6	0	0
A fronte summa ad supercilia	0	2	0	0
A superciliis ad imum nasum	0	2	0	0
Hinc ad collum similiter	0	2	0	0
Atque inde mentum sursum paululum circumducendum erit.				
A sincipite ad summas scapulas	0	7	9	0
Ad iugula	1	0	0	0
A iugulis ad summum pectus	0	2	1	0
Infra alas	0	3	7	0
Ad papillas	0	5	5	0
Infra mammas	0	7	0	0

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Ad lumbos vbi incingunt	1	1	2	0
Hinc vero in vmbilicum	0	1	5	0
Ad ſummum femur	0	6	0	0
Ad imam aluum	0	7	0	0
Ad pubis initium vbi corpus bifidum fit	0	8	8	0
Ad imam pubem	0	9	6	0
Ad extremas nates	1	0	4	0
Ab extremis natibus aliquanto inferius	0	2	3	0
Ad ſulcum feminis	0	4	3	0
Supra genu	0	9	2	0
Medium in genu	1	1	3	0
E medio genu vſque infra illud	0	2	0	0
Ad imam ſuram exterius	0	6	0	0
Interius	0	7	2	0
Ad montem pedis	1	4	5	0
Hinc vero ad imam plantam	0	2	6	0
A planta ſurſum ad talum exerteriorem	0	1	8	0
Longitudo calcis erit	0	8	5	0
Brachium autem ſic facies.				
Ab humeris quæ altitudo iugulorum eſt ponatur vſque ad nexũ cubiti	1	1	5	0
E nexu vſque in iuncturam manus	0	8	5	0
Spacium palma obtinebit	0	5	8	0
Poſt has altitudinum notationes deſcribes & latitudines. Eæ erunt obliqui corporis tales.				
Per frontem denſum eſto caput	0	5	1	0
Per ſupercilia ponatur	0	6	3	0
Per ceruicem & naſum	0	5	5	0
Per labrum & ceruicem	0	5	2	0
Per mentum & collum ſimiliter	0	5	2	0
Sed ibidem collum obtinebit	0	3	2	0
Per ſummas ſcapulas	0	3	3	0
Per iugula	0	4	0	0
Per pectus	0	6	2	0

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Iuxta alam	0	6	8	0
Per papillas	0	7	0	0
Infra mammas	0	6	6	0
Per lumbos vbi incingunt	0	5	5	0
Per vmbilicum	0	6	8	0
Per ſummum femur	0	9	0	0
Per imam aluum	0	8	6	0
Per pubis initium	0	8	0	0
Per imam pubem	0	7	5	0
Per femur iuxta extremas nates	0	6	5	0
Inferiúſque paulo	0	6	0	0
Per ſulcum in femine	0	5	4	0
Supra genu	0	4	0	0
Per medium genu	0	3	5	0
Infra genu	0	3	5	0
Per mediam ſuram	0	3	9	0
Per imam ſuram exterius	0	3	6	0
Interius	0	3	2	0
Per imam tibiam	0	2	0	0
Per montem pedis	0	2	2	0
Infra talos	0	3	5	0
Sed brachium ita denſabitur.				
Per humerum	0	4	4	0
Infra alam	0	3	3	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0
Infra eundem	0	2	4	0
Per iuncturam manus	0	1	3	0
Manui autem dabitur	0	1	4	0
Tum notabis iuxta proximam lineã & aduerſas latitudines hoc modo.				
Per ſummam frontem eſto	0	5	1	0
Per mediam	0	5	7	0
Per ſupercilia	0	5	3	0
Per aures	0	5	8	0
Per naſum & buccas	0	4	5	0
Collum iuxta mentum obtinebit	0	3	0	0
Per ſummas ſcapulas	0	3	5	0
Per iugula	0	8	7	0
Sub his oſſa humerorum diſtabũt	0	8	5	0

	perticula	numerus	portio	frustulū.
Per pectus	1	2	2	0
Intra alas	0	8	2	0
Intra papillas	0	6	0	0
Thoracis infra mammas latitudo esto	0	8	4	0
Per lumbos vbi incingunt esto	0	7	7	0
Per vmbilicum	1	4	0	0
Per summum femur	1	2	0	0
Ibidémque distabunt coxendices inter se	0	8	4	0
Per imam aluum	1	1	3	0
Per pubis initium	1	2	4	0
Iuxta imam pubē dabitur femori	0	6	2	0
Per extremas nates	0	6	1	0
Paulóque inferius	0	6	0	0
Per sulcum feminis	0	5	3	0
Supra genu	0	3	8	0
Per medium genu	0	3	5	0
Infra genu	0	3	1	0
Per mediam suram	0	3	5	0
Per imam suram exterius	0	3	4	0
Per imam suram interius	0	3	0	0
Per imam tibiam	0	1	4	0
Per montem pedis	0	2	6	0

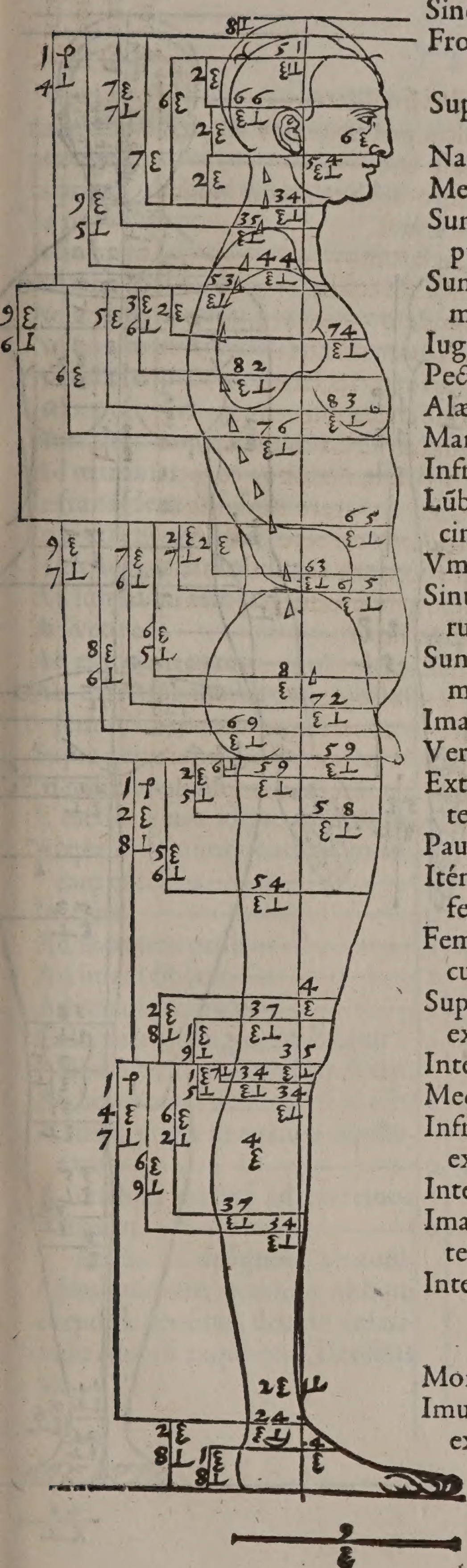
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Infra talos similiter	0	2	6	0
Sed calcis per extremos digitos latitudo erit	0	2	9	0

Tum brachium accommodabis huiusmodi.

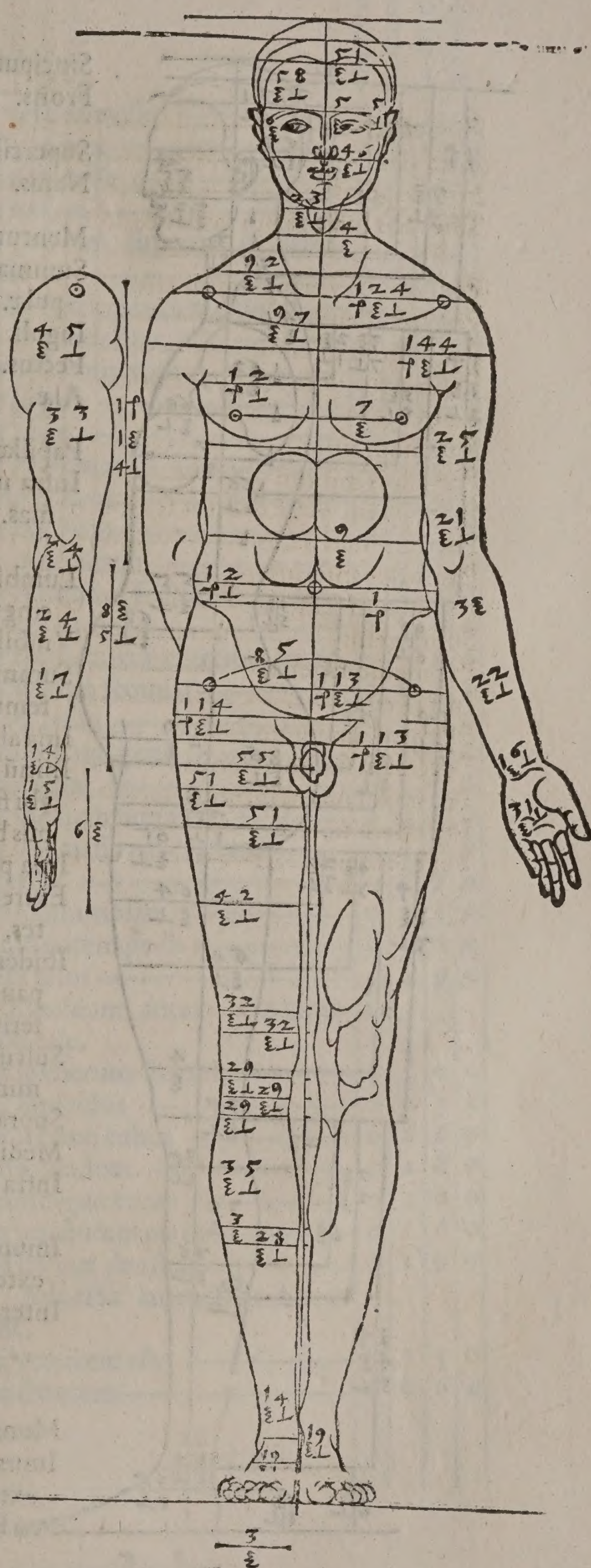
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Infra alas latum	0	2	4	0
Supra nexum cubiti	0	2	1	0
Infra eundem	0	2	9	0
Per iuncturam manus	0	1	5	0
Sed palmam facies latam	0	2	8	0

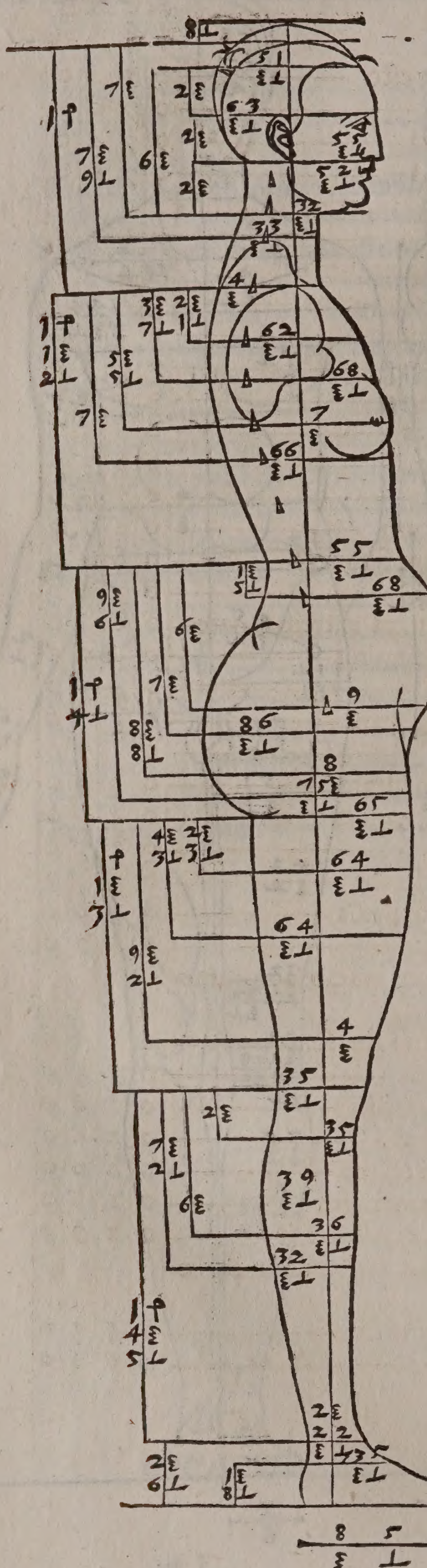
His notationibus circumscribes figuram virilis muliebrísque corporis conuenientibus & aptis flexibus, vt nos facere studuisse in exēplis poteris cernere. Sed si volueris his corporis caput maiusculum imponere, produces ipsum in altitudinis linea. — 0 | 0 | 8 | 0

Atque ita prolongatum pariter & densiusculum & latiusculū in obliquo aduersóque corpore facies, ita vt & ante fieri debere ostendi & à nobis in exemplis demonstratum est.

Sinciput.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Summæ ſcapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra has.
Lũbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.
Paulo ĩferius
Itémque inferius.
Feminis ſulcus.
Supra genu exterius.
Interius.
Mediũ genu.
Infra genu exterius.
Interius.
Ima ſura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

Sinciput.
Frons.

Supercilia.
Nasus.

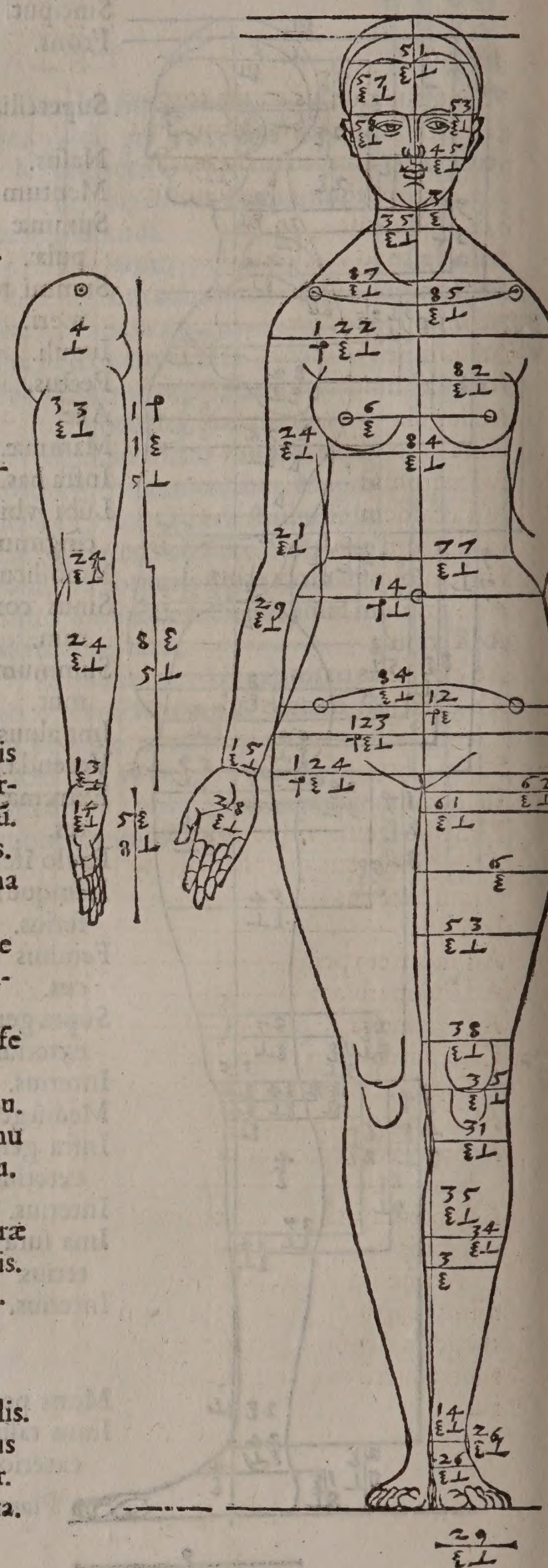
Mentum.
Summæ sca
pulæ.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.

Papillæ.
Infra mam-
mas.

Lumbi vbi
cingunt.
Vmbilicus
Summum
femur.
Ima aluus.
Initiũ pubis
vbi fit cor-
pus bifidũ.
Ima pubes.
Extremę na
tes.
Ibidémque
paulo in-
ferius.
Sulcus in fe
mine.
Supra genu.
Mediũgenu
Infra genu.

Imum suræ
exterioris.
Interioris.

Mons pedis.
Imus talus
exterior.
Planta.

Sequitur alterius virilis corporis menſuratio. Cuius altitudinis præcipuæ partes ſeu membra iuxta primã obliquæ effigiei lineam ita notabuntur.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A ſincipite ad verticem	o	1	o	o
Ad frontem	o	2	2	o
Ad imum mentum	o	8	4	o
Ad ſummos humeros	1	o	1	o
Ad oſſa humerorum	1	1	o	o
Ad iugula	1	1	5	o
Hinc vero vſque ſub alam	o	2	1	o
Ad mammas	o	4	o	o
Infra eaſdem	o	5	3	o
In cinctum	1	o	o	o
Hinc autem in vmbilicum	o	2	3	o
Ad ſummum femur	o	7	5	o
Ad verenda	o	8	5	o
Ad extremas nates	1	1	o	o
Ab extremis natibus ad ſulcum feminis	o	3	2	1
Supra genu	o	7	4	o
In medium genu	1	o	5	o
E medio genu vſque infra illud	o	1	6	o
Atque inde quoque ad imam ſuram exterius	o	6	8	o
Interius	o	7	7	o
Ad montem pedis	1	4	6	o
Ad imam tibiam	1	5	4	o
Ad imam plantam	1	7	o	o
Calci autem longitudo dabitur	1	o	o	o
Sed brachium huiuſmodi erit.				
Ab humero ad nexum cubiti eſto	1	o	o	o
A nexu vſque in manus iuncturam	o	9	o	o
A iunctura manus ad extremos digitos	o	6	o	o

Atque ita deſignatis altitudinibus partium primum obliqui corporis denſitas, deinde & latitudo aduerſi exquiretur. Denſitas ita.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem eſto	o	5	2	o
Per frontem	o	7	o	o
Per ſupercilia	o	7	5	o
Per naſum	o	7	o	o
Per labrum ſuperius & ceruicem	o	6	2	o
Collo iuxta mentum dabitur	o	4	2	o
Per ſummos humeros	o	4	6	o
Per oſſa humerorum	o	5	o	o
Per iugula	o	6	7	o
Per alam	o	7	9	o
Per mammas	o	8	5	o
Infra eaſdem	o	8	3	o
Per cinctum	o	7	3	o
Per vmbilicum	o	6	7	o
Per ſummum femur	o	8	4	o
Per verenda	o	7	6	o
Per femur iuxta extremas nates	o	6	1	o
Per ſulcum feminis	o	6	1	1
Supra genu	o	4	7	o
Per medium genu	o	3	8	o
Infra genu	o	3	7	o
Per mediam ſuram	o	4	4	o
Per imam ſuram exterius	o	4	o	o
Interius	o	3	7	o
Per imam tibiam	o	2	5	o
Per montem pedis	o	3	o	o
Infra talos	o	4	9	o
Brachium autem accommodabis tale.				
Per humerum denſum	o	5	o	o
Per muſculos	o	7	3	o
Per nexum cubiti	o	2	6	o
Infra eundem	o	2	8	o
Inferiúſque etiam	o	2	o	o
Per iuncturam manus	o	1	6	o
Sed palmæ denſitas erit	o	1	9	o
Aduerſæ latitudines hæ erunt.				
Per verticem eſto	o	5	5	o
Per frontem	o	6	6	o

	perticula	numerus	portio	frustulū
Per supercilia	0	5	8	0
Per aures	0	6	5	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0
Collo iuxta mentum dabitur	0	4	0	0
Per summos humeros	1	0	0	0
Sed inter ossa humerorum relinquetur spacium	1	0	0	0
Per pectus & humeros iuxta iugula	1	5	0	0
Intra alas	1	0	0	0
Intra alas auersas	1	1	8	0
Intra mammas	0	7	6	0
Infra mammas	1	1	6	0
Per cinctum	0	9	6	0
Per vmbilicum	1	0	0	0
Per sinus coxarum	1	1	7	1
Ibidémque distabunt coxendices inter se	0	8	5	0
Per verenda	1	1	9	0
Per femur iuxta extremas nates	0	5	4	0
Per sulcum feminis	0	4	5	0
Supra genu	0	3	5	0
Per medium genu	0	3	1	1
Infra genu	0	3	0	0
Per mediam suram	0	3	8	0
Per imam suram exterius	0	3	4	0
Interius	0	3	0	0
Per imam tibiam	0	1	6	0
Per montem pedis	0	2	0	0
Infra talos	0	2	2	0

	perticula	numerus	portio	frustulū
Sed calcis per extremos digitos latitudo erit	0	3	9	0

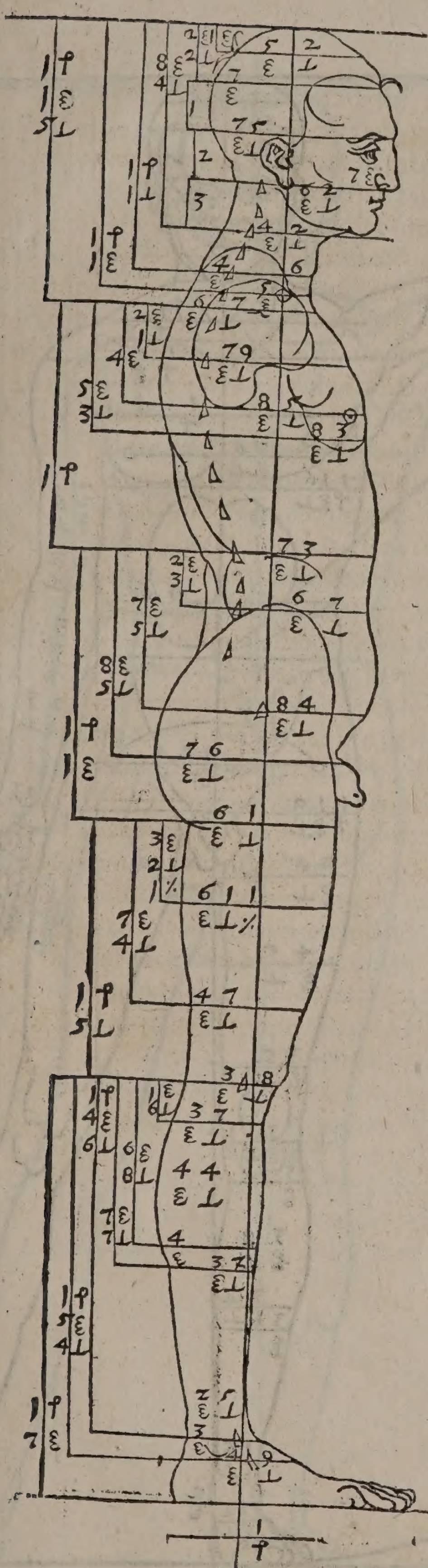
Tum deinceps & brachij latitudines describentur.

	perticula	numerus	portio	frustulū
Per musculos humeri esto	0	2	6	0
Supra nexum cubiti	0	2	3	0
Infra eundem	0	3	0	0
Inferiúsque etiam	0	2	3	0
Per iuncturam manus	0	2	0	0
Palma obtinebit	0	3	2	0

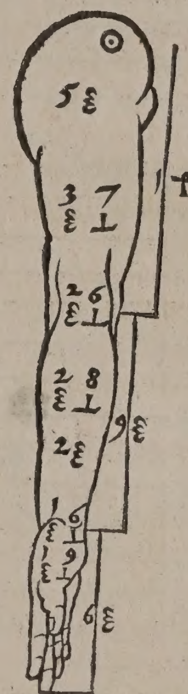
Atque ita effinges scite conuenientibus delineationibus obliquum aduersúmque corpus vt sæpe monuimus, & à nobis factitatū cernere est. Itémque circumdabis auersum corpus extremis aduersi lineis.

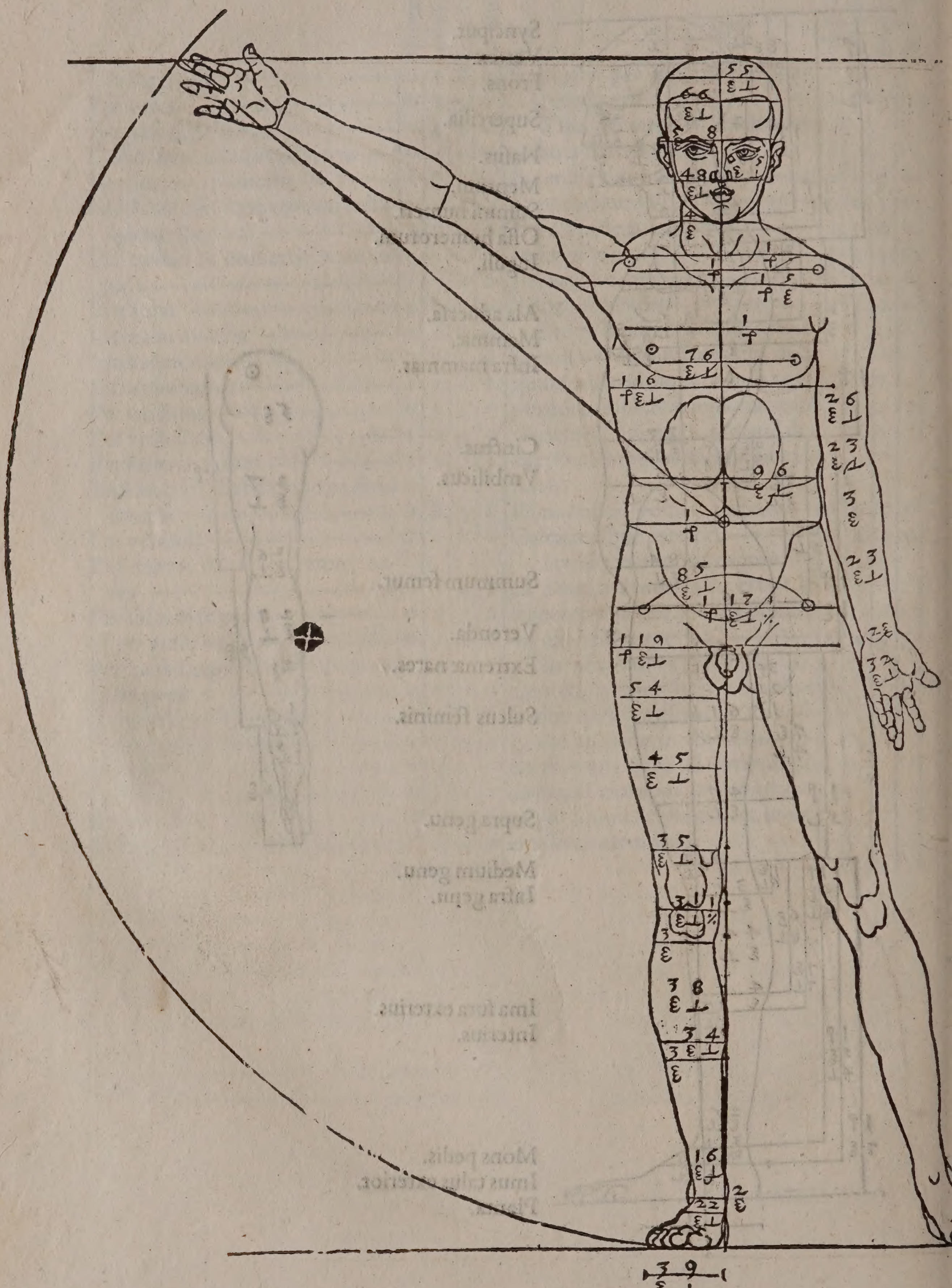
	perticula	numerus	portio	frustulū
Rima autem podicis obtineat	0	6	0	0
Calcaneúsque patescet	0	2	2	0
Sed alæ in auerso corpore hoc est à tergo demittende erunt vt sæpe diximus. Erit igitur à summis iugulis ad alas auersas.	0	4	5	0

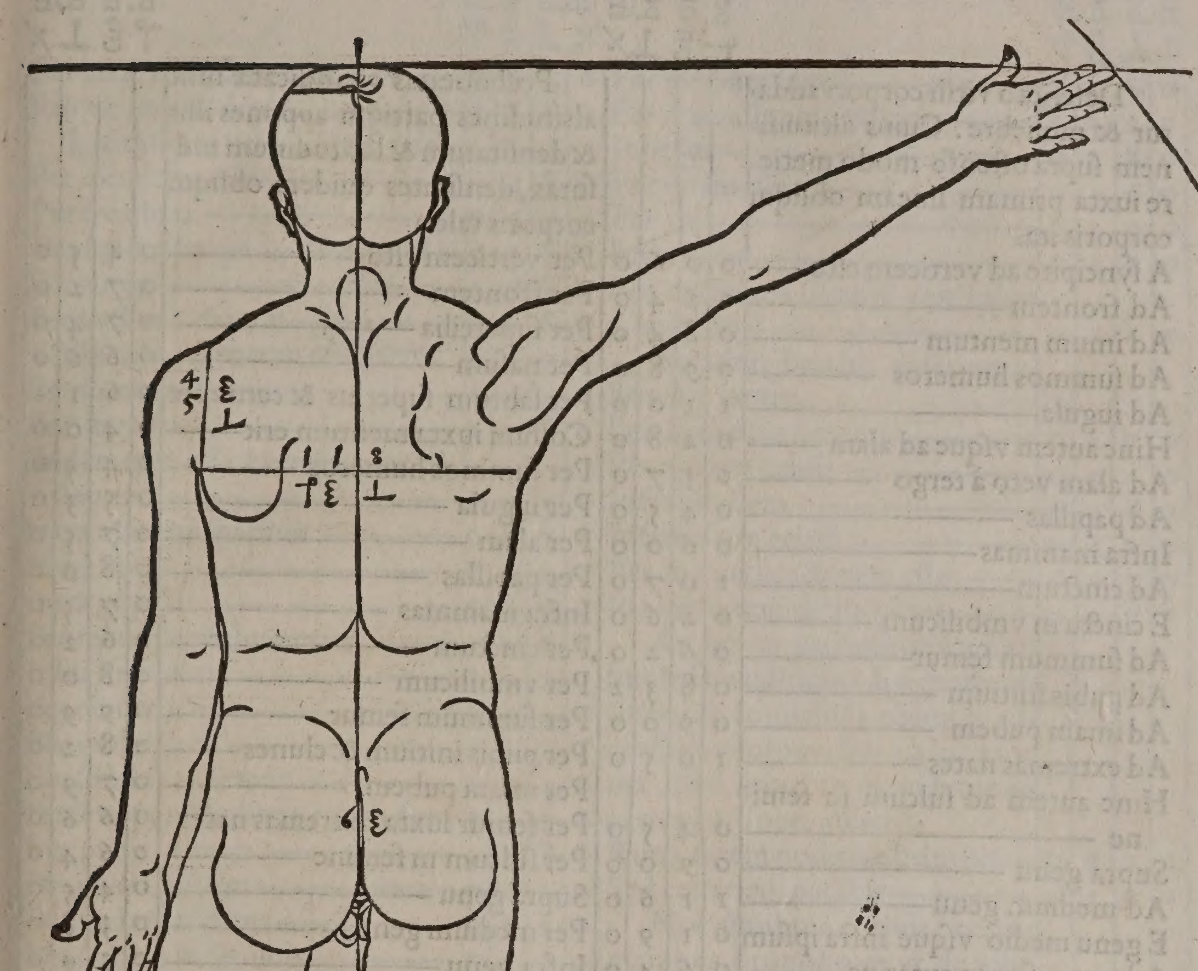
In hoc corpore extenso brachio vt extremi digiti altitudinē summi capitis æquent, & imposito circini pede in vmbilicum rotundationis linea ad extrema incoaptatis manibus & pedibus attinget, quod & ipsum licet in exemplis contemplere.

Sincipur.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summi humeri.
Ossa humerorum.
Iuguli.
Ala aduersa.
Mammæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Summum femur.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

Descripto virili corpori addatur & muliebre. Cuius altitudinem supra ostenso modo metiere iuxta primam lineam obliqui corporis ita.	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A syncipite ad verticem esto	o	o	6	o
Ad frontem	o	2	4	o
Ad imum mentum	o	8	4	o
Ad summos humeros	o	9	8	o
Ad iugula	1	1	o	o
Hinc autem vsque ad alam	o	2	8	o
Ad alam vero à tergo	o	3	7	o
Ad papillas	o	4	5	o
Infra mammas	o	6	o	o
Ad cinctum	1	o	7	o
E cinctu in vmbilicum	o	2	6	o
Ad summum femur	o	6	2	o
Ad pubis initium	o	8	3	2
Ad imam pubem	o	9	o	o
Ad extremas nates	1	o	5	o
Hinc autem ad sulcum in femine	o	4	5	o
Supra genu	o	9	o	o
Ad medium genu	1	1	6	o
E genu medio vsque infra ipsum	o	1	9	o
Ad imam suram exterius	o	6	4	o
Interius	o	7	3	o
Ad montem pedis	1	3	3	o
Ad imam tibiam & talum	1	4	2	o
Ad plantam	1	6	2	o
Sed calcem longum facies	o	9	4	o
Sequuntur brachij longitudines.				
Ab humero ad nexum cubiti esto	o	9	4	o
E nexu vsque in manus iuncturam	o	8	4	o
E iunctura ad extremos digitos	o	6	1	o

Post notatas vt indicatæ sunt altitudines partium appones illis & densitatum & latitudinum mẽsuras, densitates quidem obliqui corporis tales.	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem esto	o	4	5	o
Per frontem	o	7	2	o
Per supercilia	o	7	4	o
Per nasum	o	6	6	o
Per labrum superius & ceruicem	o	6	1	1
Collum iuxta mentum erit	o	4	o	o
Per summos humeros	o	4	5	o
Per iugula	o	5	3	o
Per alam	o	7	5	o
Per papillas	o	8	o	o
Infra mammas	o	7	5	o
Per cinctum	o	6	2	o
Per vmbilicum	o	8	o	o
Per summum femur	o	9	9	o
Per pubis initium & clunes	o	8	2	o
Per imam pubem	o	7	9	o
Per femur iuxta extremas nates	o	6	6	o
Per sulcum in femine	o	6	4	o
Supra genu	o	4	5	o
Per medium genu	o	3	8	o
Infra genu	o	3	9	o
Per mediam suram	o	4	2	o
Per imam suram exterius	o	3	8	o
Interius	o	3	6	o
Per imam tibiam	o	2	4	o
Per montem pedis	o	2	5	o
Per imum talum	o	3	9	o
Brachium post hæc obliquum ita facies.				
Per humerum densum	o	4	6	o
Per musculos	o	3	6	o
Per nexum cubiti	o	2	8	o

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per manus iunɛturam eſto	o	1	4	o
Palmæ autem detur	o	1	8	o
Latitudines verò aduerſi tales.				
Per verticem eſto	o	4	8	o
Per frontem	o	6	4	o
Per ſupercilia	o	5	8	o
Per aures	o	6	2	o
Per naſum & buccas	o	4	8	o
Collo iuxta mentum aſsignetur	o	3	9	o
Per ſummos humeros	o	9	5	o
Per iugula	1	1	8	o
Ibidémque oſſa humerorum diſtabunt	o	9	5	o
Intra alas erit ſpacium	o	8	7	o
Sed à tergo	1	o	4	o
Intra papillas	o	5	7	o
Per mammas & humeros	1	3	2	o
Infra mammas	1	o	2	o
Per cinɛtum	o	9	4	o
Per vmbilicum	1	1	7	1
Per ſummum femur	1	2	4	o
Ibidémque diſtabunt coxendices	o	9	o	o
Per pubis initium	1	2	8	o
Per imam pubem	o	6	1	o
Per extremas nates	o	6	1	o
Per ſulcum in femine	o	5	2	o
Supra genu	o	3	9	o
Per medium genu	o	3	2	o
Infra genu	o	3	1	o

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per mediam ſuram	o	3	8	o
Per imam ſuram exterius	o	3	2	o
Interius	o	2	8	o
Per imam tibiam	o	1	6	o
Per talos	o	1	9	o
Infra talos	o	1	9	o
Per extremos digitos erit calcis latitudo	o	3	4	o

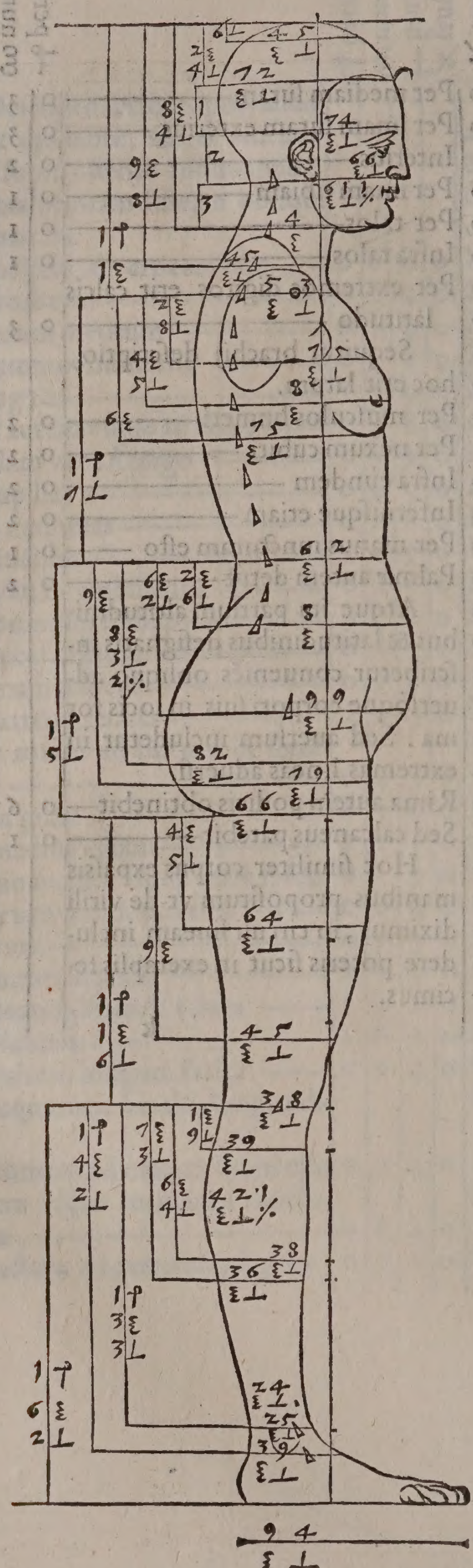
Sequitur brachij deſcriptio, hoc erit latum.

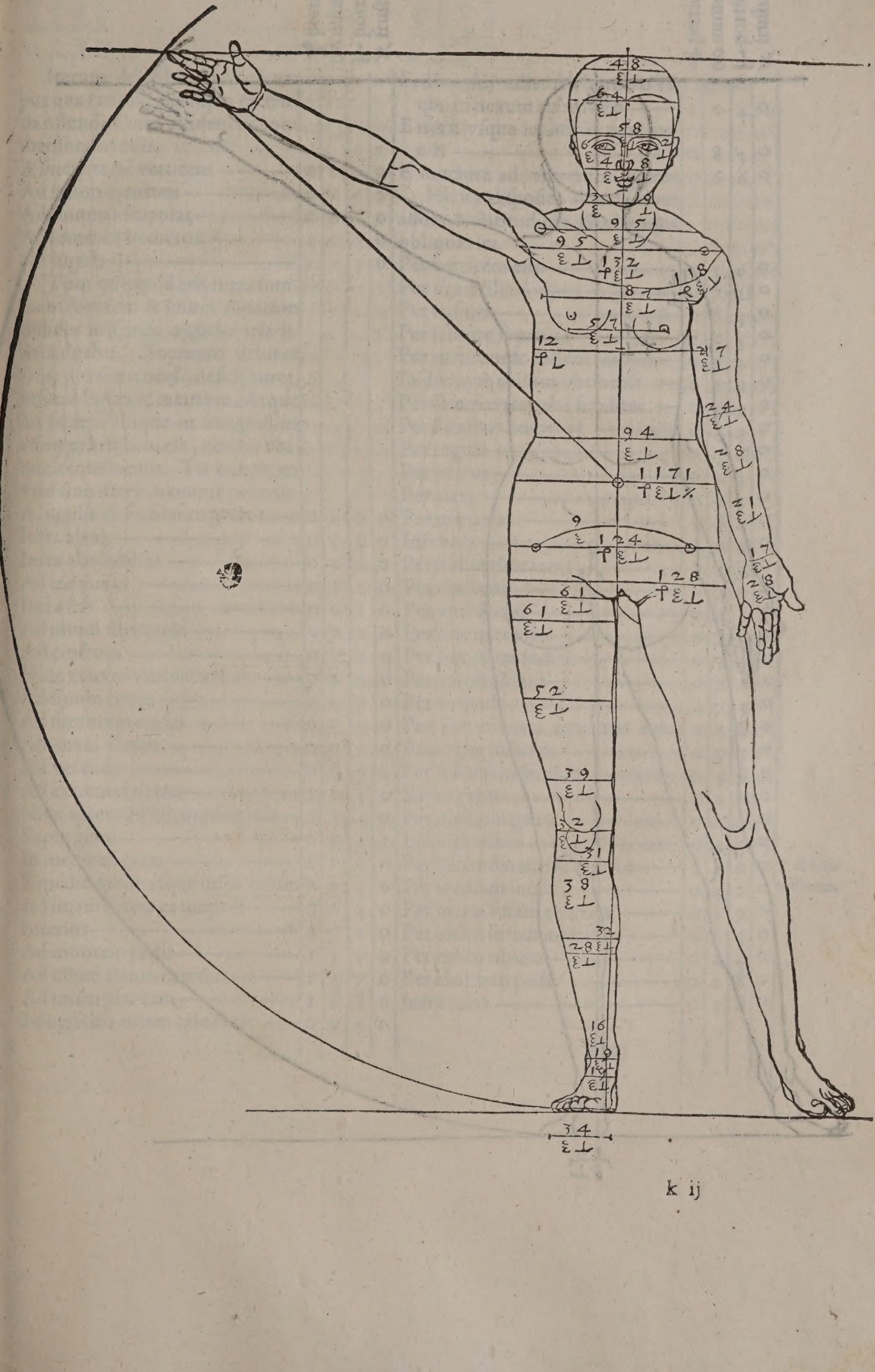
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per muſculos humeri	o	2	7	o
Per nexum cubiti	o	2	4	o
Infra eundem	o	2	8	o
Inferiúſque etiam	o	2	1	o
Per manus iunɛturam eſto	o	1	7	o
Palmæ autem detur	o	2	8	o

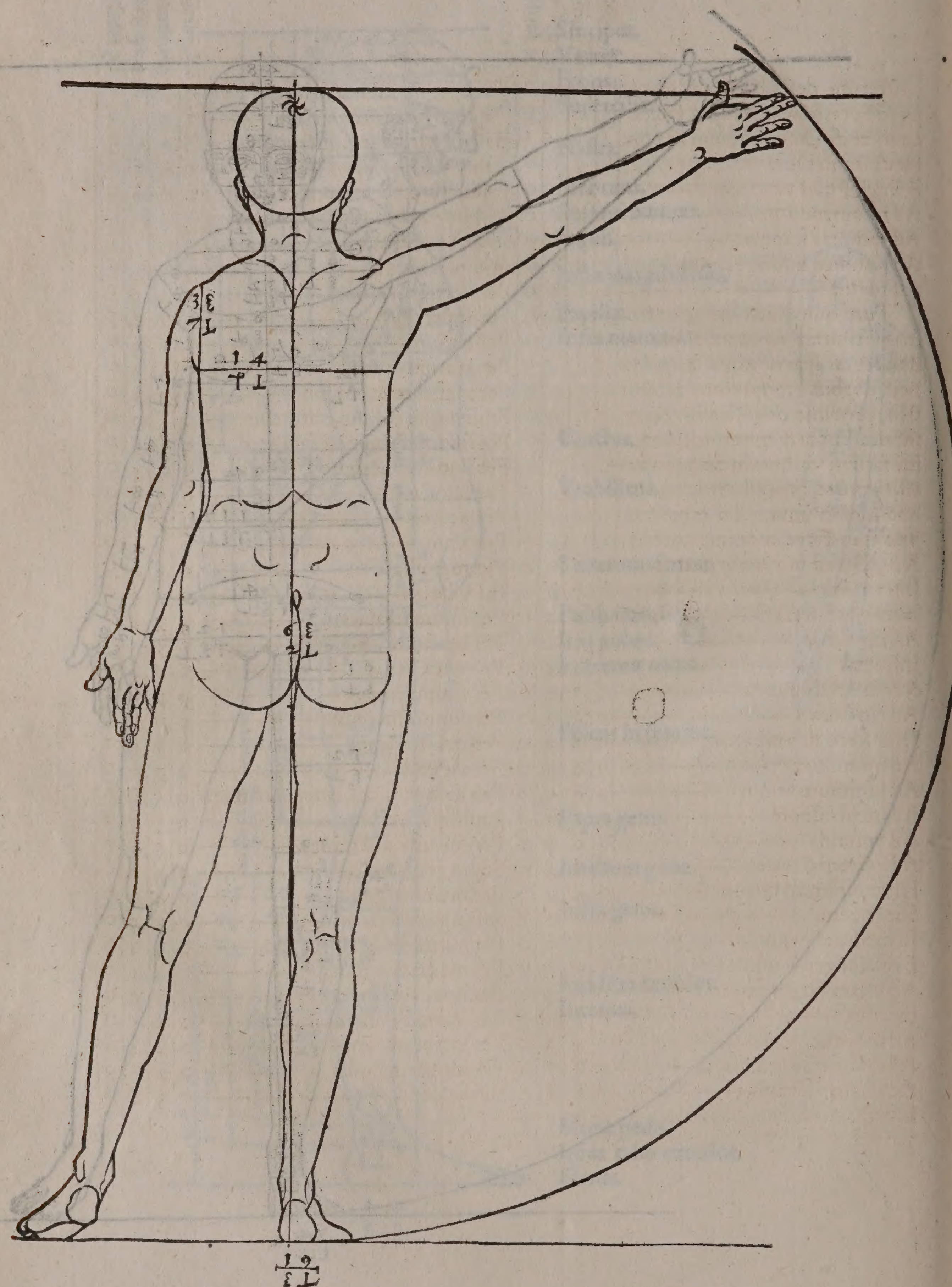
Atque ita partium altitudinibus & latitudinibus deſignatis inſcribetur conueniẽs obliquo aduerſóque corpori ſuis in locis forma. Sed auerſum includetur in extremas lineas aduerſi.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Rima autem podicis obtinebit	o	6	2	o
Sed calcaneus patebit	o	1	9	o

Hoc ſimiliter corpus expaſsis manibus propoſitum vt de virili diximus, in circuli lineam includere poteris ſicut in exemplis fecimus.

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summi humeri.
Iuguli.
Infra alas aduersas.
Papillæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Summum femur.
Pubis initium.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

Iterum deſcribam virile corpus qua ratione alia ſupra facienda oſtendi. Cuius quidem ſit commenſuratio talis.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ
A ſincipite ad verticem	o	1	o	o
Ad imum mentum	o	7	6	o
Ad ſummas ſcapulas	o	8	6	o
Ad ſummos humeros	1	o	6	o
Ad iugula	1	1	5	o

Tum quicquid erit intra ſummam frontem & imum mentum diuides in ſpacia æqualia tria lineis duabus. Supremo dabitur frõs, proximo oculi, naſus, aures, infimo bucca & mentum. Atque ita faciem vbique in imaginibus effingere rectum eſt, nos nõ vbique meminimus. Tu tamen ex vno transferre in omnia poteris.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ
A iugulis ad ſummum pectus	o	2	o	o
Infra alam	o	3	9	o
Infra alas auerſas	o	4	2	o
Ad mammas	o	5	1	o
Infra has	o	6	1	o
Ad imum thoracem	o	7	1	o
Ad cinctum	o	9	2	o
Hinc vero in vmbilicum	o	2	9	o
Ad ſinum coxæ	o	4	7	o
Ad ſummum femur	o	6	9	o
Ad imam aluum	o	7	9	o
Ad verenda	o	8	6	o
Ad extremas nates	1	1	5	o
Hinc autem ad ſulcum feminis	o	4	4	o
Supra genu	o	9	1	1
In medium genu	1	1	o	o
E medio genu vſque infra ipſum	o	2	5	o
Ad imam ſuram exterius	o	6	4	o
Interius	o	7	2	o
Ad montem pedis	1	3	9	o
Ad talum imum exterius	1	4	7	o
Ad imam plantam	1	6	8	o
Longitudo autem calcis erit	o	9	5	o

Sed brachij talis.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ
Ab humero vſque in nexum cubiti eſto	1	o	4	o
E nexu vſque in iuncturam manus	o	8	3	o
E iunctura ad extremos digitos	o	6	6	9

His ita diſpoſitis altitudinibus addes & latitudines primúmque obliquas ita.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ
Per verticem eſto	o	5	6	9
Per ſupercilia	o	7	1	o
Per naſum	o	6	3	o
Per labrum ſuperius	o	5	5	9
Per mentum & collum	o	5	2	9
Ibidémque collum obtinebit	o	3	9	9
Per ſummas ſcapulas ſimiliter	o	3	9	9
Per ſummos humeros	o	4	5	9
Per iugula	o	5	6	o
Per pectus	o	7	3	o
Per alam	o	8	3	9
Per mammas	o	8	4	9
Infra has	o	7	9	9
Per imum thoracem	o	7	8	o
Per cinctum	o	7	o	9
Per vmbilicum	o	6	8	9
Per ſinum coxæ	o	7	o	o
Per ſummum femur	o	7	6	o
Per imam aluum	o	7	2	1
Per verenda	o	7	3	9
Per femur iuxta extremas nates	o	5	8	o
Paulóque inferius	o	5	5	o
Per ſulcum in femine	o	5	6	o
Supra genu	o	4	2	o
Per medium genu	o	4	o	9
Infra patellam	o	3	5	9
Per †altitudinem infra genu	o	4	o	o
Per mediam ſuram	o	4	2	o
Per imam ſuram exterius	o	3	9	o
Per imam ſuram interius	o	3	5	o
Per imam tibiam	o	2	4	o
Per montem pedis	o	2	8	o
Infra talos	o	3	8	o

† al. latitudinem.

Brachium autem obliquum sic fiet.

	perticula	numerus	portio	frustulū.
Per humerum latum	o	5	o	o
Per alam à tergo	o	3	8	o
Per nexum cubiti	o	2	5	o
Infra eundem	o	2	6	o
Paulóque etiam inferius	o	2	o	o
Per iuncturam manus	o	1	4	o
Sed palma obtinebit	o	1	7	o

Latitudines autē aduersæ huiusmodi notabuntur.

	perticula	numerus	portio	frustulū.
Per verticem esto	o	6	o	o
Per mediam frontem	o	6	6	o
Per supercilia	o	6	2	o
Per aures	o	6	8	o
Per nasum & buccas	o	5	2	o
Collo autem iuxta mētum detur	o	3	5	o
Per summas scapulas	o	4	o	o
Per summos humeros	1	o	7	o
Per iugula	1	3	4	o
Ibidémque ossa humerorum distabunt	1	o	8	o
Per pectus	1	5	2	o
Intra alas	1	o	4	o
Intra alas auersas	1	1	8	o
Infra mammas	1	o	9	o
Per cinctum	o	9	o	o
Per vmbilicum	1	3	o	o
Per sinum coxæ	1	o	7	o
Per summum femur	1	1	5	o
Ibidémque distabunt coxendices inter se	o	8	5	o
Per imam aluum	1	1	4	o
Per femur iuxta verenda	o	5	5	o
Per extremas nates	o	5	3	o
Per sulcum in femine	o	4	4	o
Supra genu	o	3	5	o
Per medium genu similiter	o	3	5	o
Infra genu	o	3	1	o
Per mediam suram	o	3	8	o
Per imam suram exterius	o	3	2	o
Interius	o	3	o	o
Per imam tibiam	o	1	7	o
Per talum & montem pedis	o	2	2	o
Infra talos per pedem	o	2	1	o
Calcis per extremos digitos latitudo esto	o	3	7	o

Brachium autem tale facies.

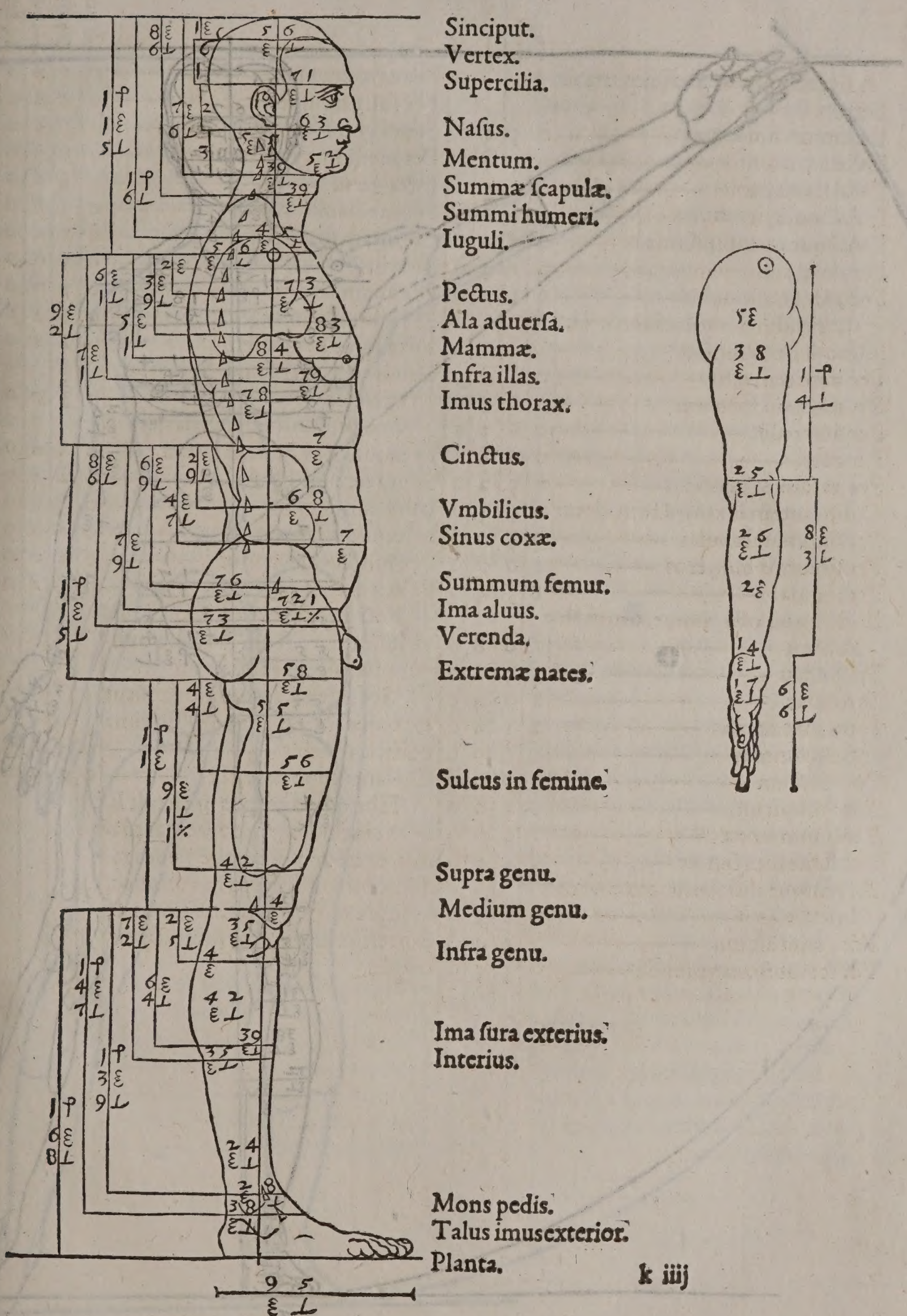
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Per musculos humeri latum	o	2	6	o
Supra nexum cubiti	o	2	4	o
Infra eundem	o	3	o	o
Inferiúsque etiam	o	2	4	o
Per iuncturam manus	o	2	o	o
Palma autem obtineat	o	3	4	o

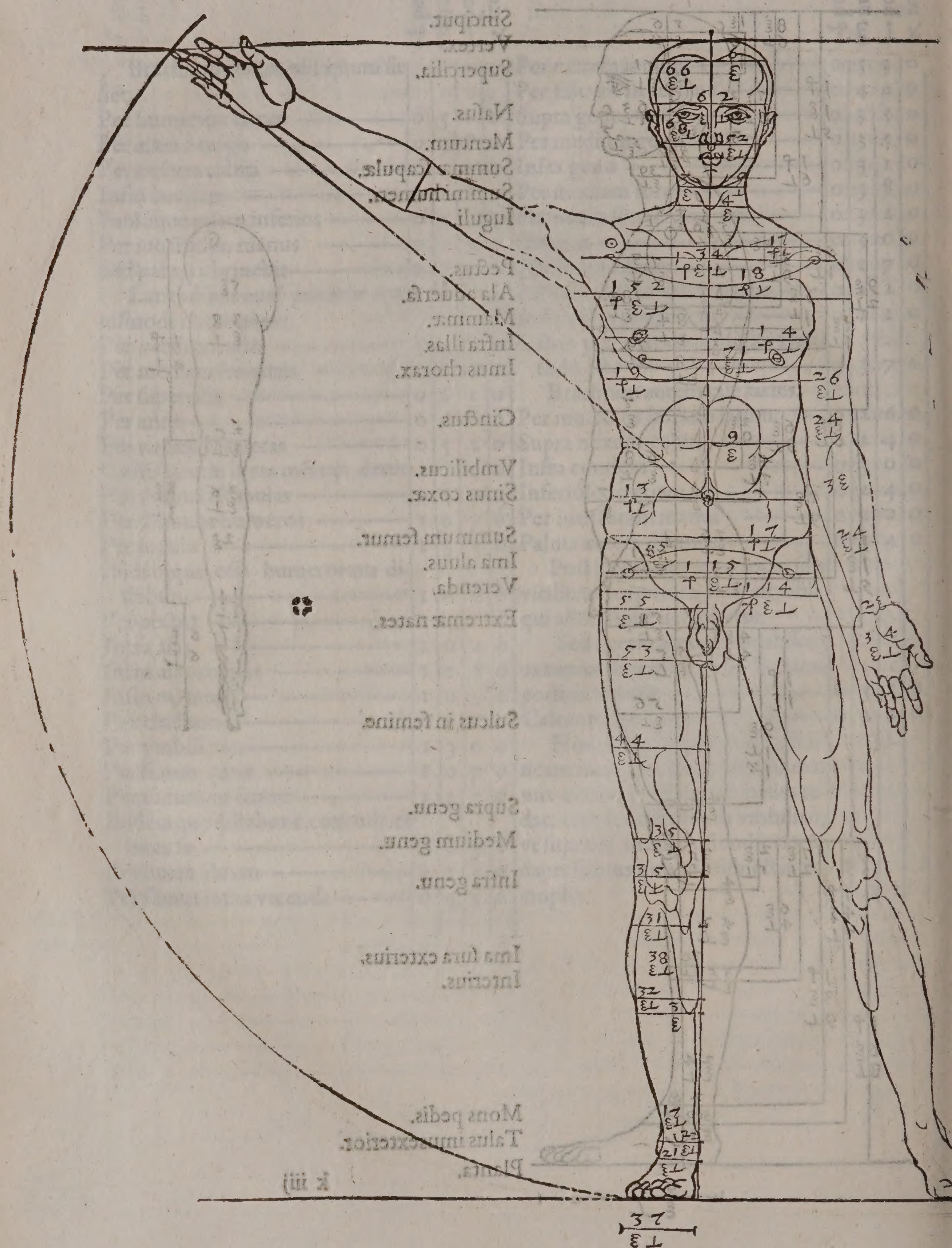
Post hæc forma apta locis suis virilium corporum hoc est obliqui aduersique describetur.

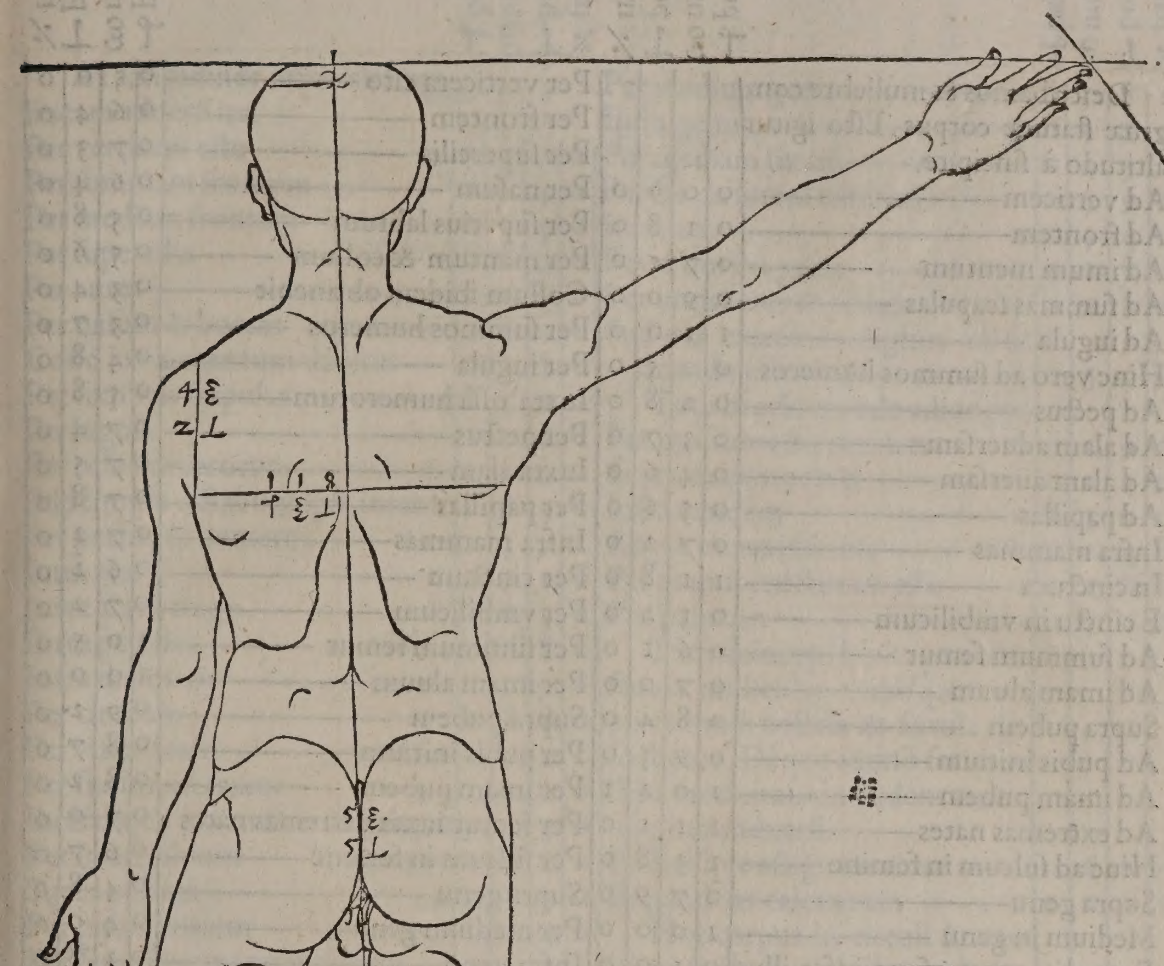
Sed auerso accommodabūtur extremæ lineæ aduersi. Et rima

	perticula	numerus	portio	frustulū.
podicis tenebit	o	5	5	o
Calcaneúsque patescet	o	2	2	o

Hoc etiam corpus in circuli lineam includes, quæ extensas manus extremas itémque pedes radat, centro cōstituto in vmbilico, vt supra & in alijs ostendimus & expresśimus quoque subiectis exemplis.

Sinciput.
Vertex.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Ala aduersa.
Mammæ.
Infra illas.
Imus thorax.
Cinctus.
Vmbilicus.
Sinus coxæ.
Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Talus imus exterior.
Planta.

Sinciput.
Vertex.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Ala aduersa.
Mammæ.
Infra illas.
Imus thorax.
Cinctus.
Vmbilicus.
Sinus coxæ.
Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Talus imus exterior.
Planta.

Describamus & muliebre congruæ staturæ corpus. Esto igitur altitudo à sincipite.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Ad verticem	o	o	9	o
Ad frontem	o	1	8	o
Ad imum mentum	o	7	5	o
Ad summas scapulas	o	9	o	o
Ad iugula	1	1	o	o
Hinc vero ad summos humeros	o	o	5	o
Ad pectus	o	2	8	o
Ad alam aduersam	o	3	7	o
Ad alam auersam	o	4	6	o
Ad papillas	o	5	6	o
Infra mammas	o	7	2	o
In cinctum	1	1	8	o
E cinctu in vmbilicum	o	1	2	o
Ad summum femur	o	6	1	o
Ad imam aluum	o	7	o	o
Supra pubem	o	8	4	o
Ad pubis initium	o	9	5	o
Ad imam pubem	1	o	2	1
Ad extremas nates	1	1	1	o
Hinc ad sulcum in femine	1	3	8	o
Supra genu	o	7	9	o
Medium in genu	1	o	o	o
E medio genu vsque infra illud	o	1	o	o
Ad imam suram exterius	o	6	o	o
Ad imam suram interius	o	7	o	o
Ad montem pedis	1	3	1	o
Ad talum exteriorem	1	4	o	o
Ad imam plantam	1	6	1	o
Longitudo autem calcis erit	o	9	o	o
Brachij vero talis.				
Ab humero ad cubiti nexum	1	o	o	o
A nexu in iuncturam manus	o	8	3	o
E iunctura ad extremos digitos esto	o	5	8	o

Post hæc notabuntur densitates & latitudines corporis. Densitates iuxta primam lineam obliqui corporis ita.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per verticem esto	o	5	o	o
Per frontem	o	6	4	o
Per supercilia	o	7	3	o
Per nasum	o	6	4	o
Per superius labrum	o	5	8	o
Per mentum & collum	o	5	6	o
Collum ibidem obtinebit	o	3	4	o
Per summos humeros	o	3	7	o
Per iugula	o	4	8	o
Iuxta ossa humerorum	o	5	8	o
Per pectus	o	7	4	o
Iuxta alam	o	7	5	o
Per papillas	o	7	8	o
Infra mammas	o	7	2	o
Per cinctum	o	6	2	o
Per vmbilicum	o	7	2	o
Per summum femur	1	o	5	o
Per imam aluum	1	o	o	o
Supra pubem	o	9	2	o
Per pubis initium	o	8	7	o
Per imam pubem	o	8	2	o
Per femur iuxta extremas nates	o	7	o	o
Per sulcum in femine	o	6	7	o
Supra genu	o	4	8	o
Per medium genu	o	4	o	o
Infra genu	o	3	8	o
Per mediam suram	o	4	4	o
Per imam suram exterius	o	4	1	o
Per imam suram interius	o	3	6	o
Per imam tibiam	o	2	5	o
Per montem pedis	o	2	6	o
Per imos talos & pedem	o	3	8	o
Brachium obliquum ita facies.				
Per humerum densum	o	4	4	o
Per musculos	o	3	8	o
Per nexum cubiti	o	2	6	o
Infra eundem	o	2	7	o
Inferiúsque etiam	o	2	o	o
Per iuncturam manus	o	1	5	o
Sed palmæ dabitur	o	1	8	o

At latitudines iuxta alteram lineam aduerſi ita.

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Per verticem eſto	0	5	0	0
Per ſummam frontem	0	6	4	0
Per mediam frontem	0	6	5	0
Per ſupercilia	0	6	0	0
Per aures	0	6	5	0
Per naſum & buccas	0	5	0	0
Collo iuxta mentum dabitur	0	3	2	0
Per ſummas ſcapulas	0	5	6	0
Per iugula	1	0	6	0
Per oſſa humerorum	1	2	0	0
Ibidémque diſtabunt ipſa inter ſe	0	6	5	0
Per pectus & humeros	1	3	7	1
Intra alas	0	9	1	0
Intra alas à tergo	1	0	5	0
Intra papillas	0	6	8	0
Infra mammas	0	9	7	0
Per cinctum	0	8	8	0
Per vmbilicum	1	1	2	2
Per ſummum femur	1	3	0	0
Ibidémque coxendices diſtabunt	0	9	5	0
Per imam aluum	1	3	2	1
Supra pubem	1	3	5	0
Per pubis initium	1	3	4	0
Per femur iuxta imam pubem	0	6	6	1
Iuxta extremas nates	0	6	6	0
Per ſulcum in femine	0	5	6	0
Supra genu	0	4	2	0

	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Per medium genu	0	3	8	1
Infra genu	0	3	7	0
Per mediam ſuram	0	4	3	0
Per imam ſuram exterius	0	3	9	0
Interius	0	3	4	0
Per montem pedis	0	1	7	0
Per imos talos & pedem	0	2	1	1
Sed per extremos digitos calcis latitudo erit	0	3	5	0

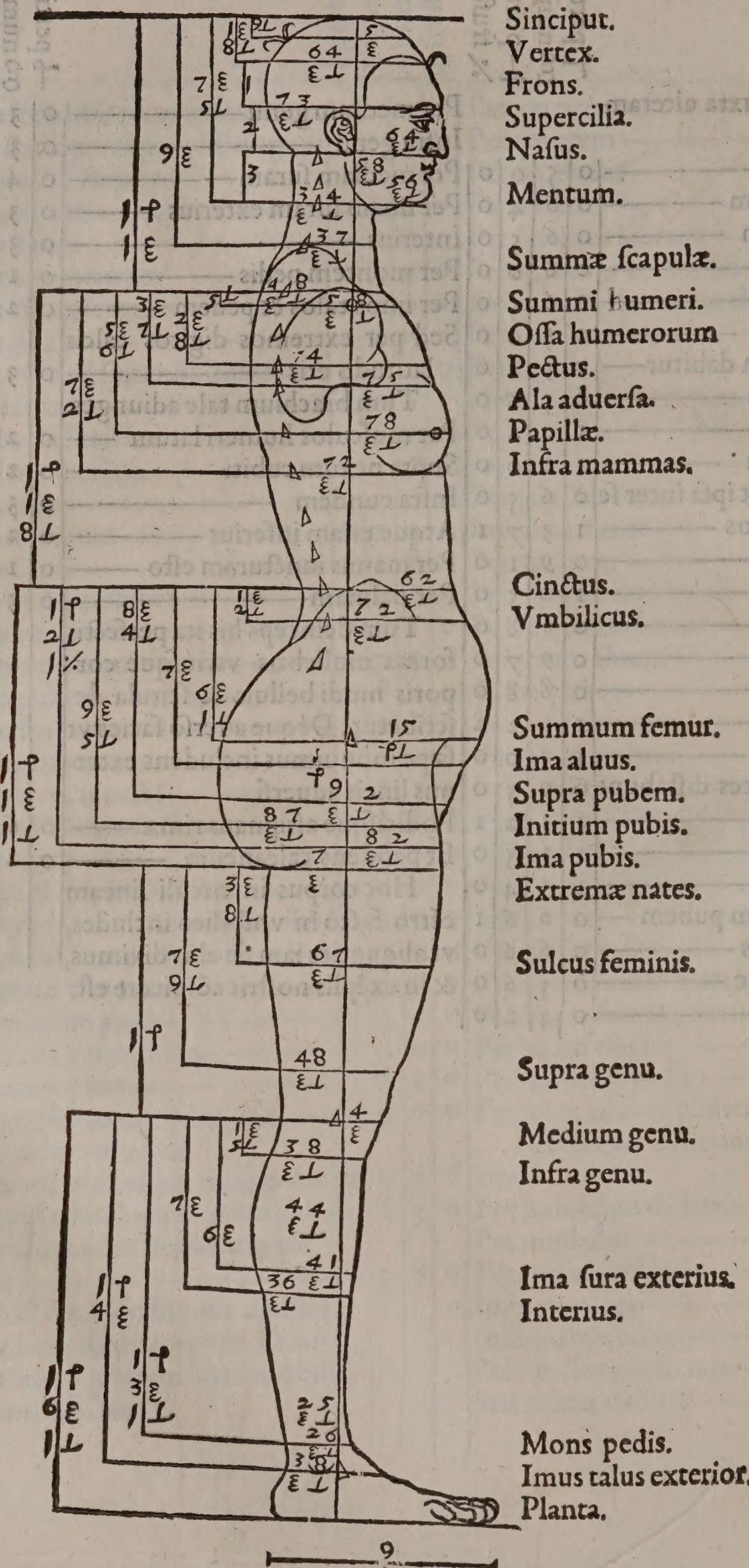
Tum brachium tale adiunges.

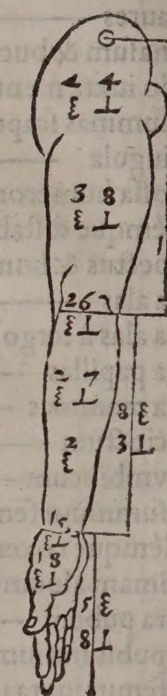
	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Per muſculos humeri latum	0	2	9	0
Supra nexum cubiti	0	2	4	0
Infra eundem	0	3	0	0
Atque etiam inferius	0	2	4	0
Per manus iuncturam eſto	0	1	8	0
Per palmam	0	3	0	0

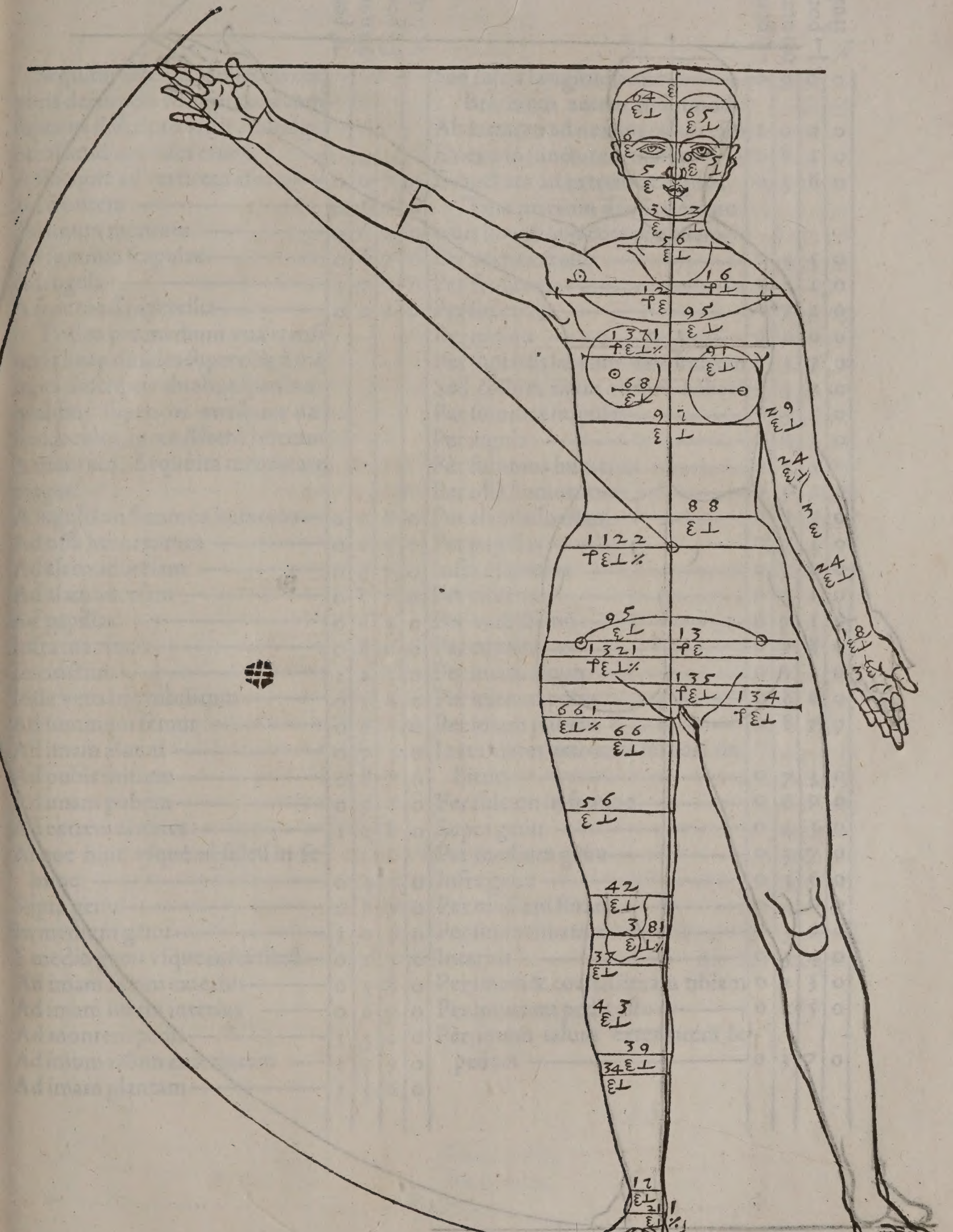
Tum deinceps his ita perfectis forma muliebris vtriúſque corporis modi bellula & ſcitula deſcribetur. Déque auerſo facies vt ſæpe monuimus includens extremis lineis aduerſi.

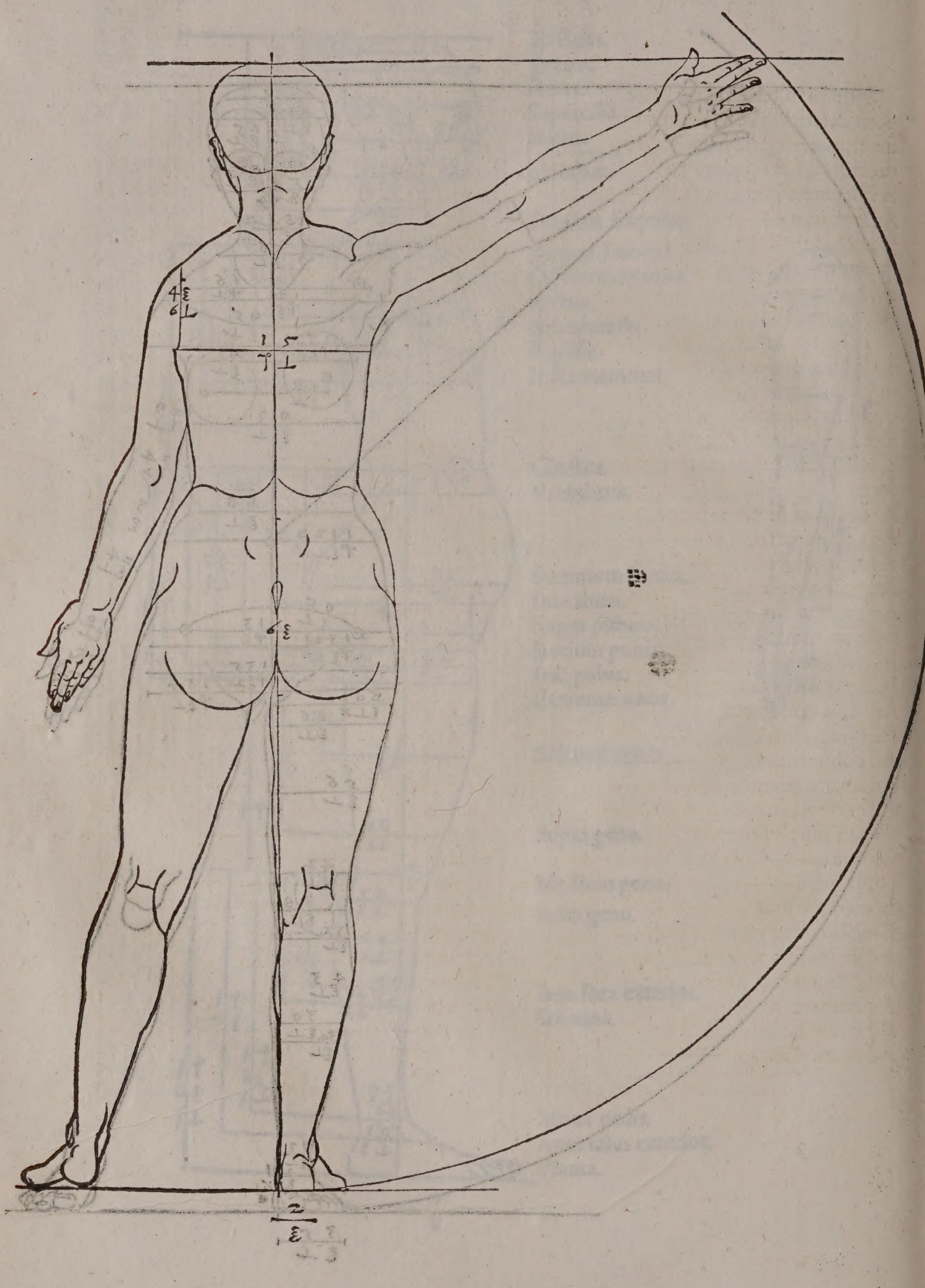
	perticula	numerus	portio	fruſtulũ.
Podicíſque aſsignans rimæ	0	6	0	0
Et pandens calcaneum	0	2	0	0

Hoc corpus in circuli lineam cẽtro facto in vmbilico includes, vt aliquoties iam de aliis diximus, & in exẽplis noſtris cõſpicere eſt.

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Ossa humerorum
Pectus.
Ala aduersa.
Papillæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Summum femur.
Ima aluus.
Supra pubem.
Initium pubis.
Ima pubis.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

Sequitur alterius muliebris corporis descriptio congruentis cum superius descripto virili. Eius igitur altitudines tales erunt.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A sincipite ad verticem esto	0	0	7	0
Ad frontem	0	1	6	0
Ad imum mentum	0	6	4	0
Ad summas scapulas	0	8	7	0
Ad iugula	1	0	2	0
A fronte ad supercilia	0	2	2	0

Postea per medium vna transuersa linea diuides supercilia à mẽto, ita descriptis duobus spaciis æqualibus superiori attribues nasum, oculos, aures. Altero buccam & mentum. Atque ita mensurare perges.

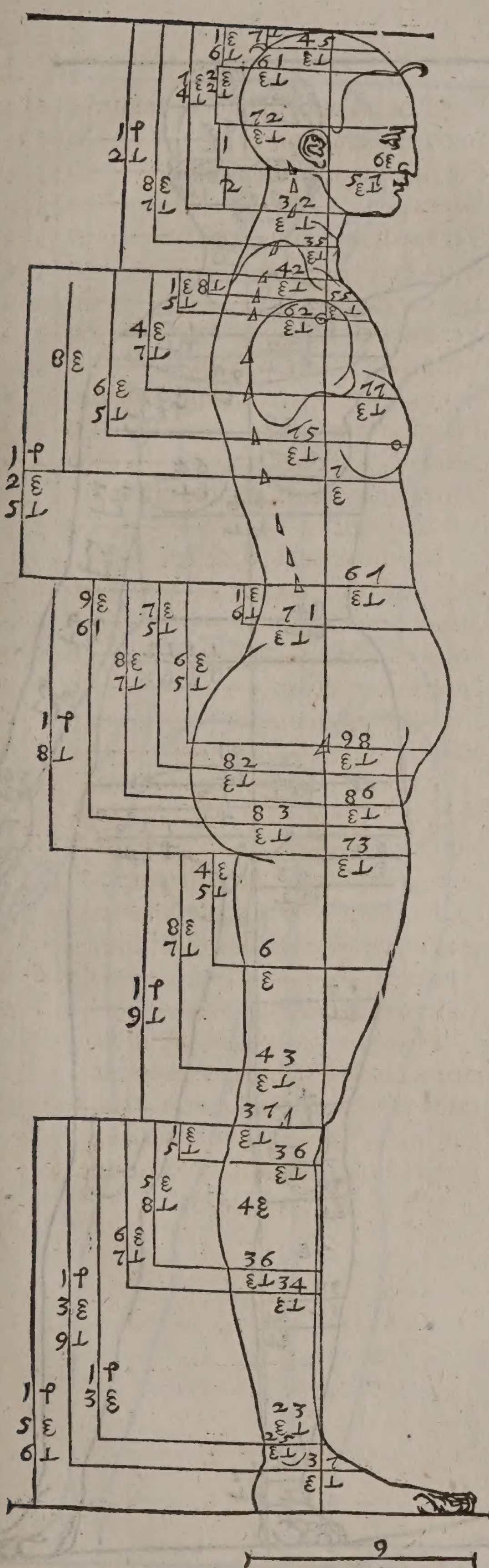
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
A iugulis ad summos humeros	0	0	8	0
Ad ossa humerorum	0	1	5	0
Ad alam aduersam	0	4	7	0
Ad alam auersam	0	5	7	0
Ad papillas	0	6	5	0
Infra mammas	0	8	0	0
In cinctum	1	2	5	0
Inde vero in vmbilicum	0	1	6	0
Ad summum femur	0	6	5	0
Ad imam aluum	0	7	5	0
Ad pubis initium	0	8	7	0
Ad imam pubem	0	9	6	0
Ad extremas nates	1	0	8	0
Atque hinc vsque ad sulcũ in femine	0	4	5	0
Supra genu	0	8	7	0
In medium genu	1	0	9	0
E medio genu vsque infra illud	0	1	5	0
Ad imam suram exterius	0	5	8	0
Ad imam suram interius	0	6	7	0
Ad montem pedis	1	3	0	0
Ad imum talum exteriorem	1	3	9	0
Ad imam plantam	1	5	6	0

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Sed calcis longitudo erit	0	9	0	0
Brachium autem huiusmodi.				
Ab humero ad nexum cubiti esto	1	0	0	0
E nexu in iuncturam manus	0	8	3	0
E iunctura ad extremos digitos	0	5	8	0
Tum primum densitatem notabis in obliquo corpore talem.				
Per verticem esto	0	4	5	0
Per frontem	0	6	1	0
Per supercilia	0	7	2	0
Per nasum	0	6	0	0
Per superius labrum & ceruicem	0	5	7	0
Sed collum iuxta mentũ habeat	0	3	2	0
Per summas scapulas	0	3	5	0
Per iugula	0	4	2	0
Per summos humeros	0	5	5	0
Per ossa humerorum	0	6	2	0
Per alam aduersam	0	7	7	0
Per papillas	0	7	5	0
Infra mammas	0	7	0	0
Per cinctum	0	6	1	0
Per vmbilicum	0	7	1	0
Per coxam	0	9	8	0
Per imam aluum	0	9	2	0
Per initium pubis	0	8	6	0
Per imam pubem	0	8	7	0
Iuxta nates extremas femori datur	0	7	3	0
Per sulcum in femine	0	6	0	0
Supra genu	0	4	3	0
Per medium genu	0	3	7	0
Infra genu	0	3	6	0
Per mediam suram	0	4	0	0
Per suram imam exterius	0	3	6	0
Interius	0	3	4	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	2	3	0
Per montem pedis esto	0	2	5	0
Per imum talum exteriorem & pedem	0	3	7	0

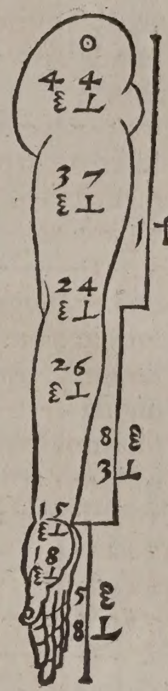
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Sequitur brachium id facies densum.				
Per humerum	0	4	4	0
Per musculos	0	3	7	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0
Infra eundem	0	2	6	0
Per iuncturam manus	0	1	5	0
Manus ipsa obtinebit	0	1	8	0
Deinde latitudines aduersas ita notabis.				
Per verticem esto	0	4	9	0
Per summam frontem	0	6	3	0
Per mediam	0	6	5	0
Per supercilia	0	6	0	0
Per aures	0	6	5	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0
Collum iuxta mentum habebit	0	3	3	0
Per summas scapulas	0	4	0	0
Per iugula	0	8	2	0
Per summos humeros	1	0	5	0
Per ossa humerorum	1	2	2	0
Intérque hæc spacium fiet	0	9	6	0
Intra alas	0	8	9	0
Intra alas auersas	0	9	9	0
Supra vero per pectus & humeros esto	1	3	5	0
Intra papillas	0	6	4	0
Infra mammas	0	9	4	0
Per cinctum	0	8	4	0
Per vmbilicum	1	1	1	2
Per coxam	1	2	8	0
Ibidémque distabunt inter se coxendices	0	9	1	0
Per imam aluum esto	1	3	0	0
Per pubis initium	1	2	9	0

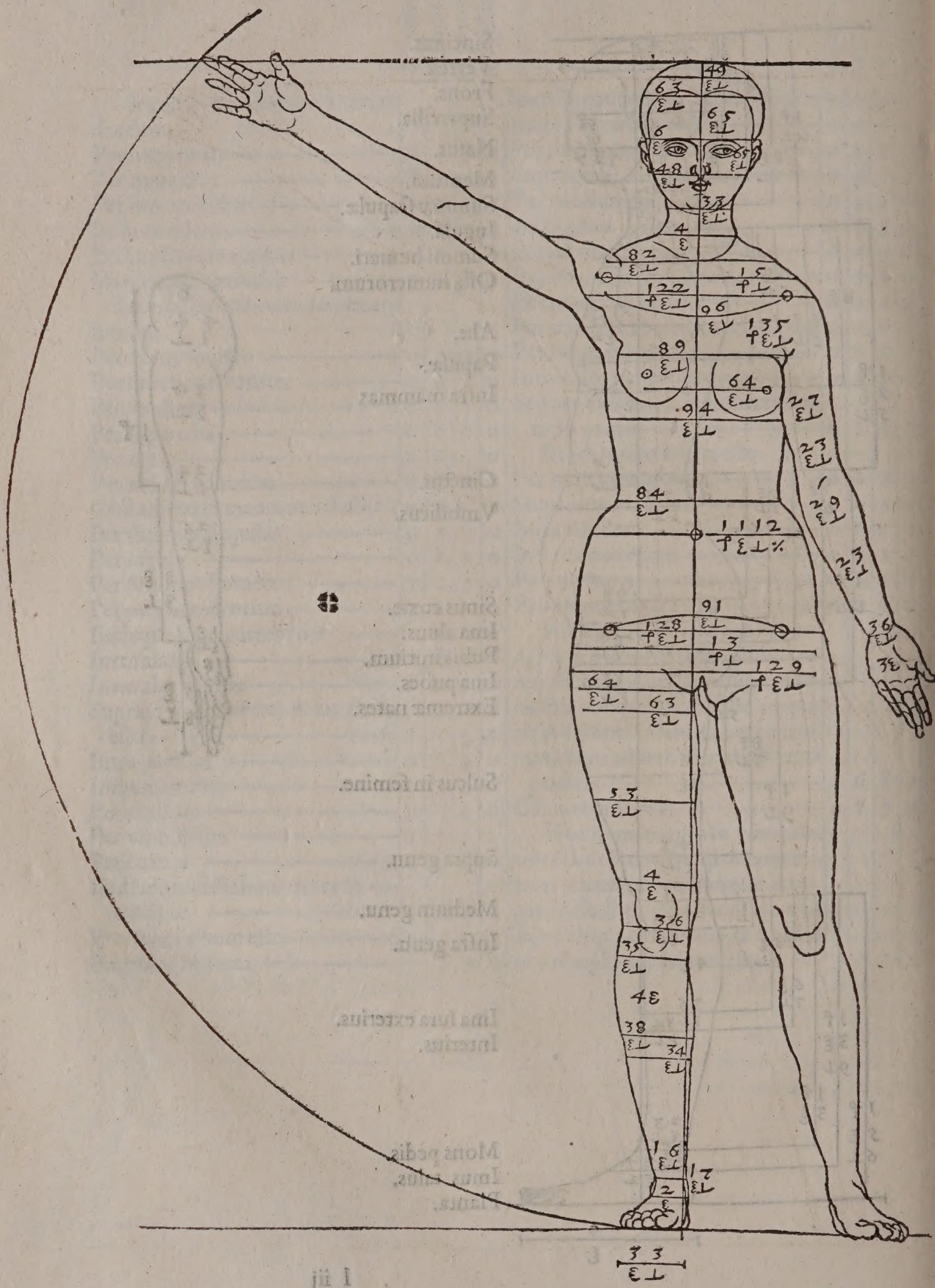
	perticula	numerus	portio	frustulū.
Iuxta imam pubem habeat femur	0	6	4	0
Iuxta extremas nates	0	6	3	0
Per sulcum in femine	0	5	3	0
Supra genu	0	4	0	0
Per medium genu	0	3	6	0
Infra genu	0	3	5	0
Per mediam suram	0	4	0	0
Per imam suram exterius	0	3	8	0
Per imam suram interius	0	3	4	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	1	6	0
Per montem pedis	0	1	7	0
Infra talos per pedem	0	2	0	0
Sed per extremos digitos erit latitudo pedis	0	3	3	0
Brachij autem talis esto.				
Per musculos humeri	0	2	7	0
Supra nexum cubiti	0	2	3	0
Infra eundem	0	2	9	0
Inferiúsque etiam	0	2	3	0
Per iuncturam manus	0	1	6	0
Palmæ autem dabitur	0	3	0	0
Atque ita deinceps accommodabis præscriptis notationibus tenui ductu muliebrem effigiem locis suis obliqui aduersique corporis. Auersum autem habeat extremas lineas aduersi. Sed ibidē rima podicis	0	6	8	0
Calcaneus autem	0	1	9	0

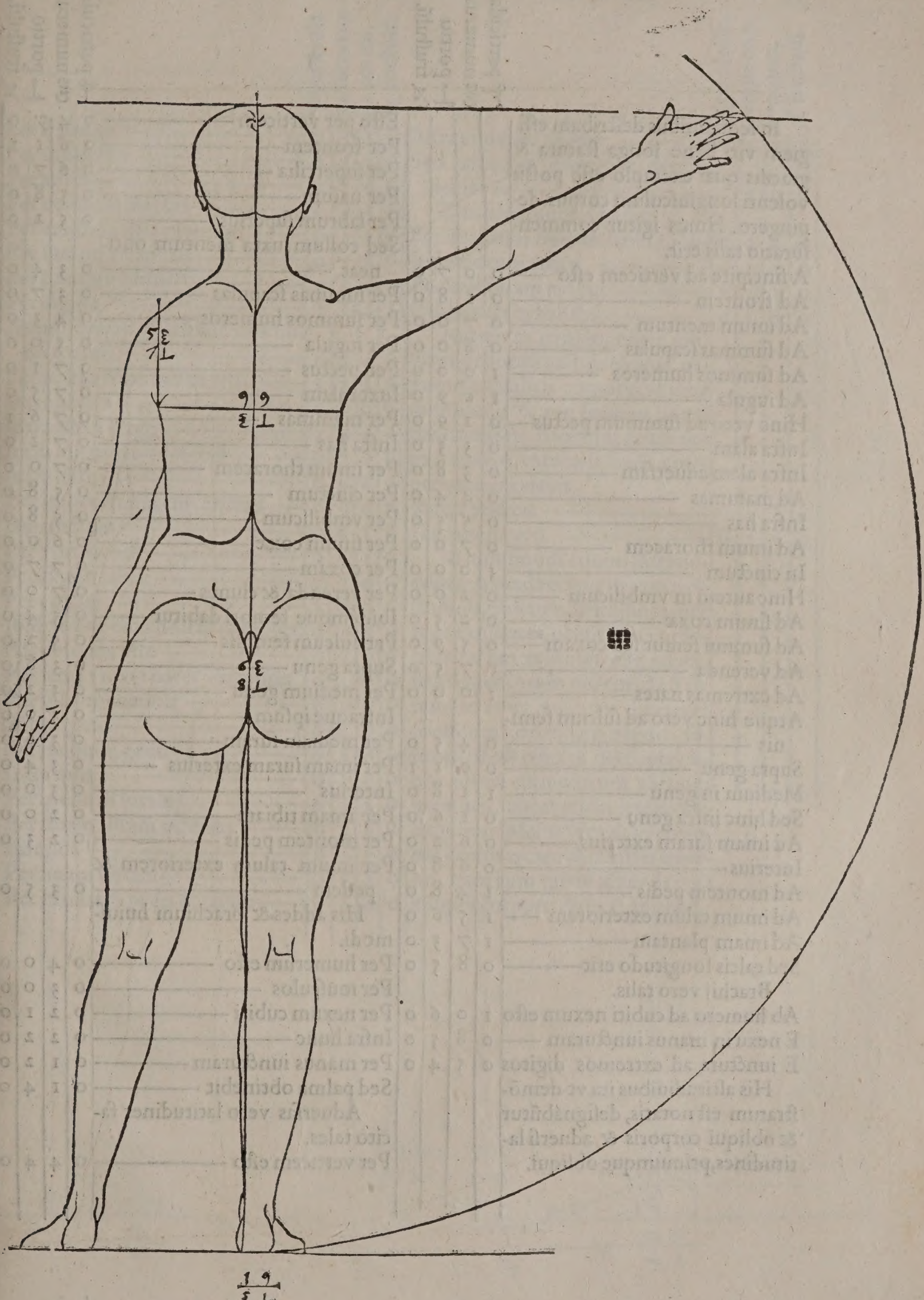
Hoc item corpus in rotundationis lineā circini, quæ extremitates manuum pedúmque attingat includi poterit, vt & de aliis supra aliquoties dictum, & à nobis in exemplis expressum est.

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Iugula.
Summi humeri.
Ossa humerorum.
Alæ.
Papillæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Sinus coxæ.
Ima aluus.
Pubis initium.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus.
Planta.

In ſequentibus deſcribam effigiem viri bene longa ſtatura & gracilis quæ exemplo eſſe poſsit volenti longiuſculum corpus depingere. Huius igitur commenſuratio talis erit.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
A ſincipite ad verticem eſto	o	o	7	o
Ad frontem	o	1	8	o
Ad imum mentum	o	7	o	o
Ad ſummas ſcapulas	o	8	o	o
Ad ſummos humeros	1	o	o	o
Ad iugula	1	o	9	o
Hinc vero ad ſummum pectus	o	1	9	o
Infra alam	o	3	3	o
Infra alam aduerſam	o	3	8	o
Ad mammas	o	4	4	o
Infra has	o	5	5	o
Ad imum thoracem	o	7	o	o
In cinctum	1	o	o	o
Hinc autem in vmbilicum	o	2	o	o
Ad ſinum coxæ	o	2	5	o
Ad ſummũ femur ſeu coxam	o	5	9	o
Ad verenda	o	7	5	o
Ad extremas nates	1	o	o	o
Atque hinc vero ad ſulcum feminis	o	4	5	o
Supra genu	o	9	1	1
Medium in genu	1	1	8	o
Sed hinc infra genu	o	1	6	o
Ad imam ſuram exterius	o	6	2	o
Interius	o	6	8	o
Ad montem pedis	1	4	8	o
Ad imum talum exteriorem	1	5	6	o
Ad imam plantam	1	7	3	o
Sed calcis longitudo erit	o	8	5	o

Brachij vero talis.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Ab humero ad cubiti nexum eſto	1	o	6	o
E nexu in manus iuncturam	o	8	5	o
E iunctura ad extremos digitos	o	5	4	o

His altitudinibus ita vt demõſtratum eſt notatis, deſignabũtur & obliqui corporis & aduerſi latitudines, primúmque obliqui.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Eſto per verticem	o	4	7	o
Per frontem	o	6	1	1
Per ſupercilia	o	6	7	o
Per naſum	o	5	8	o
Per labrum ſuperius	o	5	2	o
Sed collum iuxta mentum obtineat	o	3	4	o
Per ſummas ſcapulas	o	3	7	o
Per ſummos humeros	o	4	3	o
Per iugula	o	5	o	o
Per pectus	o	7	1	o
Iuxta alam	o	7	5	o
Per mammas	o	7	6	1
Infra has	o	7	1	o
Per imum thoracem	o	7	o	o
Per cinctum	o	5	8	o
Per vmbilicum	o	5	8	o
Per ſinum coxæ	o	6	o	o
Per coxam	o	7	7	o
Per verenda & clunes	o	7	o	o
Ibidémque femori dabitur	o	5	4	o
Per ſulcum feminis	o	5	2	o
Supra genu	o	3	8	o
Per medium genu	o	3	2	o
Infráque ipſum	o	3	o	o
Per mediam ſuram	o	3	6	o
Per imam ſuram exterius	o	3	4	o
Interius	o	3	o	o
Per imam tibiam	o	2	o	o
Per montem pedis	o	2	3	o
Per imum talum exteriorem & pedem	o	3	5	o

His addes & brachium huiuſmodi.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Per humerum eſto	o	4	o	o
Per muſculos	o	3	o	o
Per nexum cubiti	o	2	1	o
Infra hunc	o	2	2	o
Per manus iuncturam	o	1	2	o
Sed palma obtinebit	o	1	4	o

Aduerſas vero latitudines facito tales.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Per verticem eſto	o	4	4	o

	perticula.	numerus.	portio.	fruſtulũ.
Per frontem	0	5	5	0
Per ſupercilia	0	5	2	0
Per aures	0	5	8	0
Per naſum & buccas	0	4	3	0
Per collum iuxta mentum	0	3	1	0
Per ſummas ſcapulas	0	3	6	0
Per ſummos humeros	0	8	8	0
Per iugula	1	1	2	1
Atque ibidem diſtabunt oſſa humerorum	0	9	4	0
Per pectus & humeros eſto	1	3	2	0
Intra alas	0	9	0	0
Intra alas à tergo	1	4	0	0
Intra mammas	0	7	0	0
Infra has	0	9	6	0
Per imum thoracem tantum	0	9	0	0
Per cinctum	0	8	1	0
Per vmbilicum	0	9	1	0
Per ſinum coxæ	0	9	0	0
Per coxam	1	0	0	0
Ibidémque coxendices diſtabunt	0	7	5	0
Per verenda eſto	0	9	9	0
Per femur iuxta nates extremas	0	4	7	0
Per ſulcum feminis	0	3	7	0
Supra genu	0	2	8	0
Per medium genu	0	2	6	0
Infra ipſum	0	2	6	0
Per mediam ſuram	0	3	2	0
Per imam ſuram exterius	0	2	8	0
Interius	0	2	5	0
Per imam tibiam	0	1	2	0
Per montem pedis & talum	0	1	6	0

	perticula.	numerus.	portio.	fruſtulũ.
Infra talos per pedem	0	1	5	0
Sed calci per extremos digitos dabis	0	3	0	0

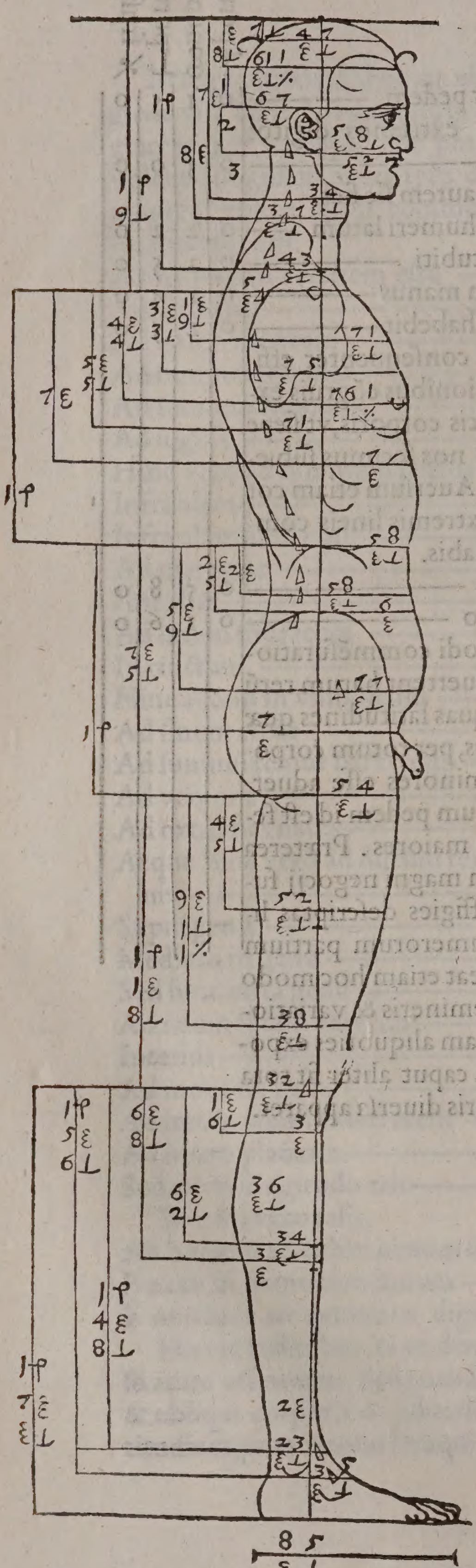
Brachium autem ſic fiet.

	perticula.	numerus.	portio.	fruſtulũ.
Per muſculos humeri latum	0	2	2	0
Infra nexum cubiti	0	2	5	0
Per iuncturam manus	0	1	4	0
Palma autem habebit	0	2	5	0

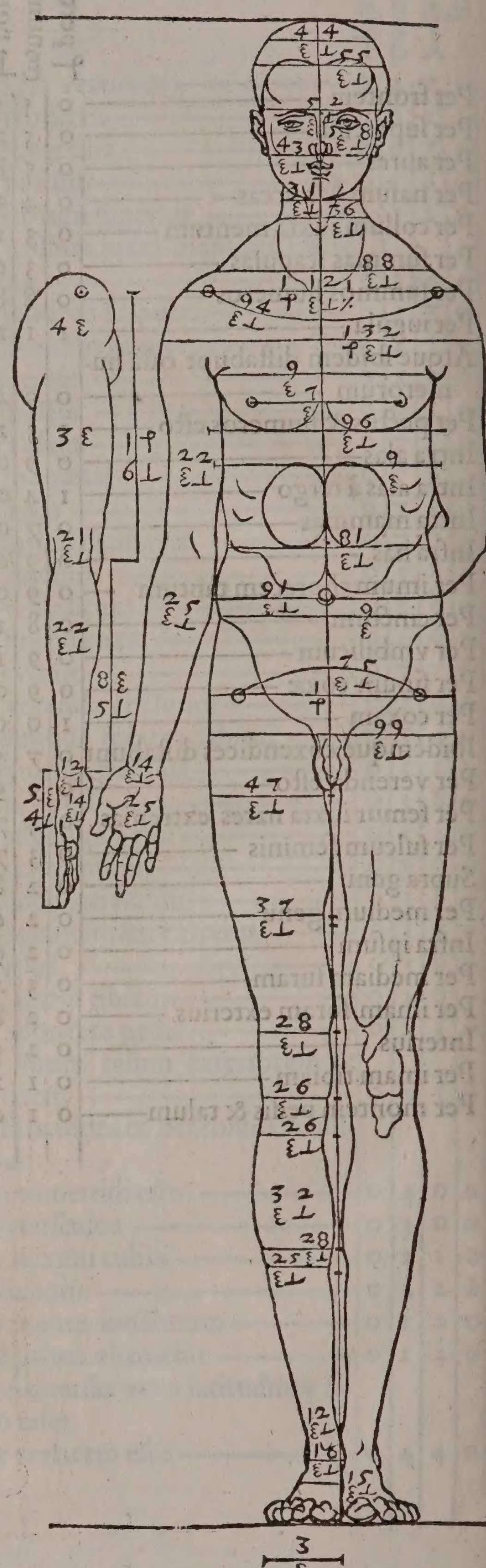
Atque ita conſequenter effigiem delineationibus cõgruis exprimes, triplicis corporis, vt ſæpe monuimus & nos fecimus ſubiectis exemplis. Auerſum etiam corpus aduerſi extremis lineis comprehendens, dabis.

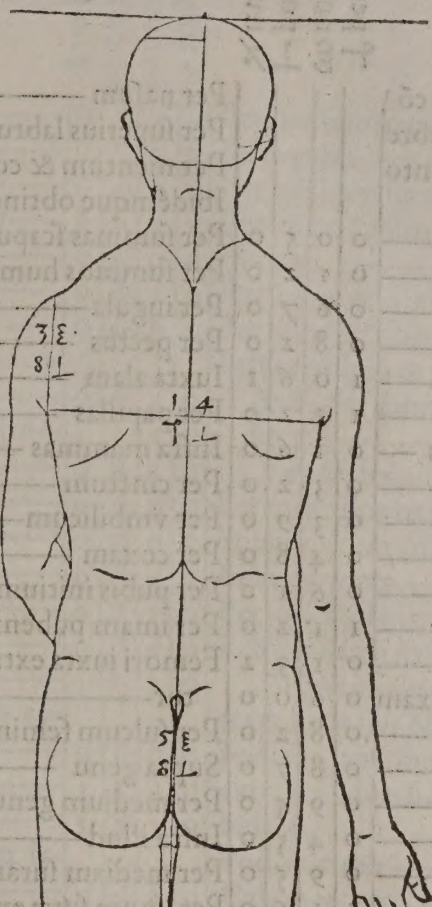
	perticula.	numerus.	portio.	fruſtulũ.
Rimæ podicis	0	5	8	0
Calcaneo vero	0	1	6	0

In huiuſmodi commẽſurationibus animaduertent harum rerũ ſtudioſi, obliquas latitudines quæ ſunt denſitates, per totum corporis truncum minores eſſe aduerſis, ſed per totum pedem id eſt femur & crura maiores. Præterea ſciendum non magni negocij futurum ſi cui effigies deſcriptas libro priori numerorum partium menſuris, lubeat etiam hoc modo exquirere. Memineris & variationis capitis quam aliquoties expoſui, nam cum caput aliter fit tota effigies corporis diuerſa apparet.

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Ala aduersa.
Mammæ.
Infra has.
Imus thorax.
Cinctus.
Vmbilicus.
Sinus coxæ.
Summum femur.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Medium genu.
Infra ipsum.
Imum suræ exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Prædeſcripto corpori virili cõueniens in ſequentibus muliebre adiiciam cuius altitudines ſunto huiuſmodi.				
A ſincipite ad verticem	o	o	5	o
Ad frontem	o	1	2	o
Ad imum mentum	o	6	7	o
Ad ſummas ſcapulas	o	8	2	o
Ad ſummos humeros	1	o	6	1
Ad iugula	1	1	2	o
Hinc vero ad ſummumpectus	o	1	6	o
Infra alam	o	3	2	o
Infra alam à tergo	o	3	9	o
Ad papillas	o	4	8	o
Infra mammas	o	6	1	o
In cinctum	1	1	2	o
Hinc autem ad vmbilicum	o	1	3	2
Ad ſummum femur ſeu coxam	o	6	o	o
Ad pubis initium	o	8	2	o
Ad imam pubem	o	8	7	o
Ad extremas nates	o	9	5	o
Sed hinc ad ſulcum feminis	o	4	5	o
Supra genu	o	9	5	o
Medium in genu	1	1	6	o
E medio genu infra illud	o	1	6	o
Ad imum ſuræ exterioris	o	6	2	o
Ad imum ſuræ interioris	o	6	9	o
Ad montem pedis	1	4	o	o
Ad imum talum exteriorem	1	5	o	o
Ad imam plantam	1	6	5	o
Sed calcis longitudo erit	o	8	4	o
Brachij vero talis.				
Ab humero ad nexum cubiti eſto	o	9	7	o
E nexu ad iuncturam manus	o	9	o	o
E iunctura ad extremos digitos	o	5	4	o
Poſt hæc deſcribes & latitudines primúmque obliqui corporis quæ ſunt vt ſæpe diximus dẽſitates.				
Per verticem eſto	o	3	7	o
Per frontem	o	5	5	o
Per ſupercilia	o	6	2	o

	perticula	numerus	portio	frustulũ
Per naſum	o	5	5	o
Per ſuperius labrum & ceruicem	o	5	o	o
Per mentum & collum	o	4	7	o
Ibidémque obtinebit collum	o	2	8	o
Per ſummas ſcapulas	o	3	1	o
Per ſummos humeros	o	4	5	o
Per iugula	o	5	o	o
Per pectus	o	6	5	o
Iuxta alam	o	7	o	o
Per papillas	o	7	o	o
Infra mammas	o	6	2	o
Per cinctum	o	5	5	o
Per vmbilicum	o	6	7	o
Per coxam	o	8	8	o
Per pubis initium	o	7	4	o
Per imam pubem	o	7	o	o
Femori iuxta extremas nates detur	o	6	2	o
Per ſulcum feminis	o	5	3	o
Supra genu	o	3	8	o
Per medium genu	o	3	2	o
Infra illud	o	3	o	o
Per mediam ſuram	o	3	5	o
Per imum ſuræ exterioris	o	3	2	o
Interioris	o	2	9	o
Per imam & coactiſsimam tibiam	o	2	o	o
Per montem pedis	o	2	2	o
Per imum talum exteriorem & pedem	o	5	3	o
Tum brachium accommodabis.				
Per humerum denſulum	o	3	6	o
Per muſculos	o	3	3	o
Per nexum cubiti	o	2	1	o
Infra eundem	o	2	3	o
Per manus iuncturam	o	1	2	o
Sed palma obtinebit	o	1	4	o
Atque ita perges ad latitudines corporis aduerſi, faciéſq; ita.				
Per verticem eſto	o	3	6	o
Per ſummam frontem	o	5	1	o
Per mediam	o	5	5	o

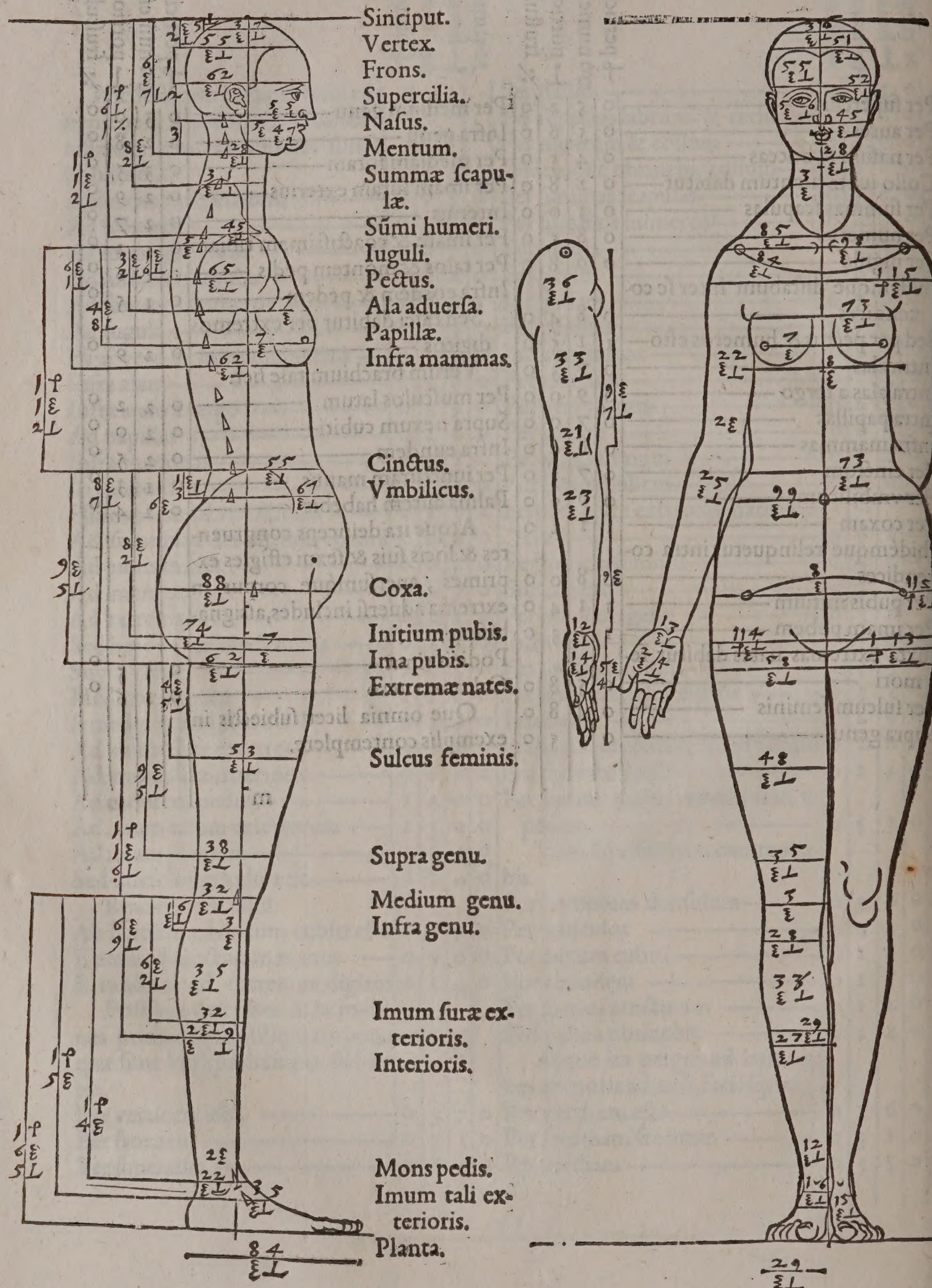
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per supercilia	0	5	2	0
Per aures	0	5	6	0
Per nasum & buccas	0	4	5	0
Collo iuxta mentum dabitur	0	2	8	0
Per summas scapulas	0	3	0	0
Per humeros	0	8	5	0
Per iugula	0	9	8	0
Ibidémque distabunt inter se coxendices	0	8	4	0
Sed per pectus & humeros esto	1	1	5	0
Intra alas	0	7	3	0
Intra alas a tergo	0	9	0	0
Intra papillas	0	7	0	0
Infra mammas	0	8	0	0
Per cinctum	0	7	3	0
Per vmbilicum	0	9	9	0
Per coxam	1	1	2	0
Ibidémque relinquetur intra coxendices	0	8	0	0
Per pubis initium	1	1	4	0
Per imam pubem	1	1	3	0
Iuxta extremas nates dabitur femori	0	5	8	0
Per sulcum feminis	0	4	8	0
Supra genu	0	3	5	0

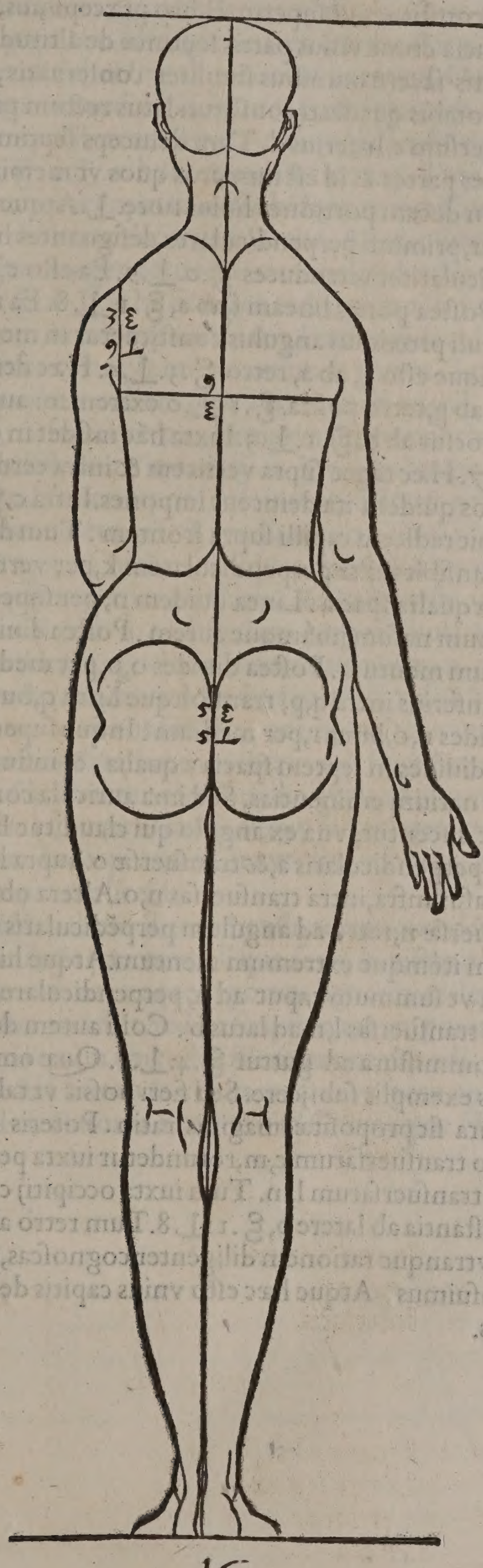
	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Per medium genu	0	3	0	0
Infra genu	0	2	8	0
Per mediam suram	0	3	3	0
Per imam suram exterius	0	2	9	0
Interius	0	2	7	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	1	2	0
Per talos & montem pedis	0	1	6	0
Infra eosdem & pedem	0	1	5	0
Sed calci dabitur per exttemos digitos	0	2	9	0
Verum brachium tale fiet.				
Per musculos latum	0	2	2	0
Supra nexum cubiti	0	2	0	0
Infra eundem	0	2	5	0
Per iuncturam manus	0	1	3	0
Palma autem habebit	0	2	4	0

Atque ita deinceps congruentes & locis suis & sexui effigies exprimes, auersúmque corpus in extrema aduersi includes, asignabísque.

	perticula	numerus	portio	frustulũ.
Podicis rimæ	0	5	5	0
Calcaneo vero	0	1	6	0

Que omnia licet subiectis in exemplis contemplere.

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Sũmi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Ala aduersa.
Papillæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Coxa.
Initium pubis.
Ima pubis.
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Imum suræ exterioris.
Interioris.
Mons pedis.
Imum tali exterioris.
Planta.

In fine huius libri propoſitis duobus capitibus virilibus, illorum figurationem exquiſitius & certius quam hactenus feci, docebo, hoc modo.

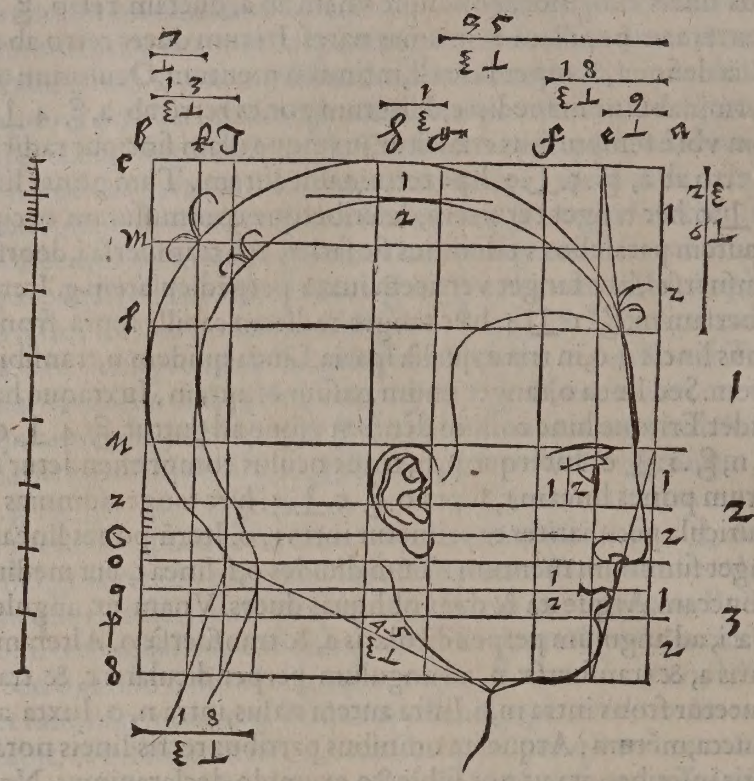
Principio quadratum conſtitues vt ſuperiori libro præcepimus, hoc ſeruiet obliquo capiti. Sed huius laterum ſpacia erunt vnius partis ſeptimæ de altitudine totius imaginis. Poteris tamen & octauæ partis facere omnibus ſimiliter conſeruatis, quæ de ſeptima parte præcipientur. Atque ita notabis quadrati conſtituti latus rectum prius ſigno a, poſterius b. Latus verò ſuperius trāſuerſum c. Inferius d. Tum deinceps ſeptimam illam partem quam diximus diuides in æquales partes 8. id eſt numeros quos vt meminiſſe debes hac nota innuimus ξ .& numerum in decem portiones huius notę. ⊥. Atque his menſurationes partium in capite exequemur, primum perpendiculares deſignantes lineas iſto pacto.

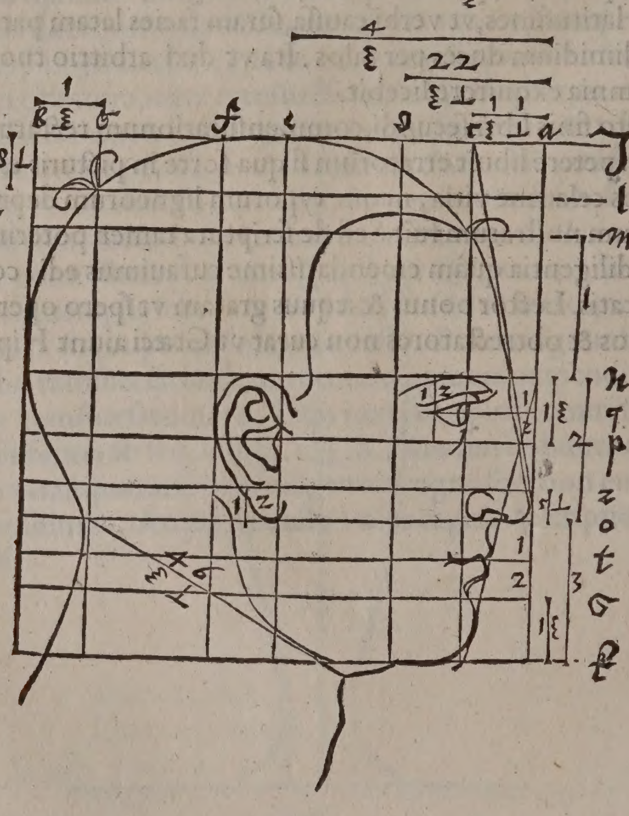
Ab a, lineam perpendiculariter retroduces ξ .o. ⊥ .9. Ea eſto e, tangátq; extremam pupillam & intimas nares. Poſtea pones lineam f, ab a, ξ .1. ⊥ .8. Ea tanget extrema ſupercilia iuxta tempora. Sed oculi proximus angulus conſtituetur in medio e, f. Tum pones tertiam perpendicularem eáque eſto g, ab a, retro. ξ .3. ⊥ .5. Hæc definiet aurem iuxta tempora. At quarta quæ ſit h, ab g, retro poſita. ξ .1. ⊥ .o. extremam aurem deſcribet. Poſt hæc pones lineam quæ ſit i, prorſus ab b. ξ .1. ⊥ .3. Iuxta hãc inſidet in ceruicem occiput. Tum k, produces ab b. ξ .o. ⊥ .7. Hæc tãget ſupra verticem & infra ceruicem iuxta tranſuerſam d. Ac tranſuerſas paralellos quidem ita deinceps impones. Infra c. ξ .2. ⊥ .6. ponatur linea tranſuerſa l, hæc deſignabit radicem capilli ſupra frontem. Tum diuides c, l, alia tranſuerſa m, per medium. Eáque tranſibit iuxta perpendicularem k, per verticem. Poſtea diuides l, d, duabus lineis n, o, in tria æqualia ſpacia. Linea quidem n, per ſupercilia curret & ſummam attinget aurem. Sed o, imum naſum imámque aurem. Poſtea diuides o, d, linea p, per medium: hæc tanget ſummum mentum. Poſtea diuides o, p, per medium linea q. Ita ſuperius labrum ita o, q, ſtabit, & inferius intra q, p, tranſibítque linea q, buccam mediam id eſt oris ſynarmogen. Poſtea diuides n, o, linea r, per medium. Inque ſuperius ſpacium totum oculum impones. Tum r, o, diuides in ſeptem ſpacia æqualia, & infima tria abſcindes linea s: hæc attinget ad ſummas narium eminentias. Sed ima auricula compræhendetur intra ſ, o. Tum obliquæ duæ lineæ ducentur, vna ex angulo qui clauditur linea perpendiculari e, & tranſuerſa c, in angulum perpendicularis a, & tranſuerſæ o. Supra hanc frons deducetur intra tranſuerſas l, n. Sed naſus infra, intra tranſuerſas n, o. Altera obliqua deſcendet ab angulo lateris recti a, & tranſuerſæ n, retro ad angulum perpēdicularis e, & tranſuerſæ d, hac definietur vtrunque labrum itémque extremum mentum. Atque his confectis capitis forma deinceps exprimetur: ita vt ſummum caput ad h, perpendicularem & latus c, rotundetur. Occipitium autem intra tranſuerſas l, n, ad latus b. Colli autem decliuis erit denſitas id eſt ab occipitij & ceruicis commiſſura ad guttur ξ .4. ⊥ .5. Quæ omnia diligētiſsime ſtuduimus oculis in ſequētibus exemplis ſubijcere. Sed fieri poſsit vt tale caput alicubi maiuſculum videatur quam latura ſit propoſitæ imaginis ratio. Poteris igitur facere minus hoc modo. Sinciput in medio tranſuerſarum c, m, rotundetur iuxta perpendiculares g, h. Et occipitium ad k, in medio tranſuerſarum l, n. Tum iuxtà occipitij commiſſurã curuabis ceruicem in linea o, facta diſtantia ab latere b, ξ .1. ⊥ .8. Tum retrò abduces ad latus. d. & perpendicularem i. Velim vtranque rationem diligenter cognoſcas, non enim temere huiuſmodi variationem expoſuimus. Atque hæc eſto vnius capitis deſcriptio.

Alterius vero talis.

Quadratum ſimiliter conſtitues vt ſupra monui faciens rectorum laterum prius a, poſterius b. Sed tranſuerſorum ſuperius eſto i, inferius k. Hoc quadratum primum perpendicularibus lineis inſignies, ponéſque vnam ab a, ductam retro. ξ.1.⊥.1. quæ ſit c, hæc tanget extremam pupillam & intimas nares. Iterum duces retro ab a, ξ.2.⊥.2. lineã d, hæc ſupercilia definiet, & ſuper linea k, intimum mentum. Oculorum autem anguli iuxta tempora terminabũtur in medio c,d. Iterum pones retro ab a, ξ.4.⊥.0. lineam e, hæc attinget aurem vbi è temporibus enaſcitur, iuxtáque illam ſinciput radit latus i. Iterum duces lineam f, retro ab a, ξ.5.⊥.0. hæc terminabit aurem. Tum pones lineam g, prorſus à latere b, ξ.1.⊥.0. hęc tanget ceruicem, deſcribétque commiſſuram occipitij cum ceruice. Tranſuerſas autem paralellos vt diximus ſic facies. Ab tranſuerſa i, deorſum ξ.0.⊥.8. ponatur alia tranſuerſa l, hæc tanget verticem iuxta perpẽdicularem g. Iterum pones infra i, lineam tranſuerſam m, ξ.1.⊥.4. hæc tanget radicem capilli ſupra frontem. Poſtea diuides m,k, duabus lineis n,o, in tria æqualia ſpacia. Linea quidem n, tranſibit per ſupercilia & ſummam aurem. Sed linea o, tanget imum naſum & aurem. Iuxtáque hanc occipitium in ceruicem inſidet. Erítque hinc collum denſum vſque ad guttur. ξ.4.⊥.6. Iterum duces lineam p, infra n, ξ.1.⊥.0. Intérque p,n, totus oculus compræhendetur & anguli ſtabunt in medio. Iterum pones lineam r, ſupra o, ξ.0.⊥.5. hæc tanget ſummas narium eminentias. At ima auricula peculiariter exprimetur intra r, o. Iterũ pones lineam ſ, ſupra k, ξ.1.⊥.0. hæc tanget ſummum mentum. Tum diuides o,ſ, linea t, per medium, hæc tranſibit per mediam buccam. Atque ita & duas obliquas duces. Vnam ex angulo perpendicularis c, & tranſuerſæ i, ad angulum perpendicularis a, & tranſuerſæ o. Alteram vero ex angulo perpendicularis a, & tranſuerſæ n, ad angulum perpendicularis c, & tranſuerſæ k. Supra priorem deducetur frons intra m,n. Infra autem naſus, intra n, o. Iuxta alteram exprimetur labrum, bucca, mẽtum. Atque ita omnibus partibus rectis lineis notatis, tum deinceps formam capitis inſcribes, ita vt nos ſubiecto exemplo declarauimus. Neque ignorandum ſimiliter poſſe omnium membrorum menſurationes ſingulatim exquiri de eorum altitudinibus, vt, exempli cauſſa, ponatur crus à medio genu ad imum talum, hæc erit altitudo: de hac exquires latitudines, vt verbi cauſſa, ſuram facies latam parte vna 4. altitudinis, huiúſque quartæ dimidium duces per talos. Ita vt dixi arbitrio tuo facere in ſingulis membris & exacte omnia exquirere licebit.

Atque hic eſto finis libri ſecundi, commenſurationum rectarum formarum. Vbi à lectoribusveniam petere libuit erratorum ſi qua forte in picturis exemplorum occurrerint. Neque enim nos celaturæ vitia, neque typorum ligneorum deprauationem præſtare aut æquum aut virium noſtrarum fuit. Sed de ſcriptura tamen poterint & illa emendari quam omni ſtudio & diligentia quàm emendatiſsime curauimus edi, correctis inter relegẽdum excuſorum peccatis. Lector bonus & æquus gratam vt ſpero operam noſtrã acceptámque habebit, malignos & obtrectatores non curat vt Græci aiunt Hippoclides.

Ad lectores in ſequentes libros PRAEFATIO.

CVM de artificio picturæ compoſitos libros ab Alberto Durero, partim voluntate erga ipſum mea adductus, partim etiam coactus amicorum precibus quæ imperij vim habere viderentur, in manus accepiſſem conuertendos in linguam latinam, ſenſi fortunam ſucceſſus non ſane reſpondere ſtudio meo, eoque ſingulari cum mihi tum illis ſatisfaciendi qui nobis hunc laborem impoſuiſſent. Neque id adeo mirum mihi cogitanti viſum, quod non ſatis explorato pondere ſubiiſſem ſub materiã cui ferendæ parum ſufficerent vires meæ. Id me ſiue in cupiditate gratificandi petentibus à me hoc opus, ſiue negligentia mea principio ſane fugerat. Quare fuimus eo maiore anxietate in proceſſu quo minus & prouiſa grauitas & integrum iam erat abiicere ſemel ſuſceptum onus: quod ipſum ſi facere licuiſſet, expedita via fuerat qua nos cura moleſtiáque liberare potuiſſemus. Atque in hac hæſitatione & depreſsione noſtra, vt fieri ſolet, progreſſi ſumus lentiore gradu, & quaſi pedetentim. Itaque libros primos duos tanquam recidentes, ſeparatim latinos factos emiſimus, ſimul vt daremus ſpecimen induſtriæ noſtræ lecturis, ſimul vt hac in parte decurſi ſpatij pauliſper acquieſceremus, ſimul etiam, quia eſſet in reliquis maiore attentione opus, quod ſciremus primum quidem librum ab authore diligenter recognitum, ipſóque illum viuo typis excuſum fuiſſe, cum reliquorum editioni & caſtigationi morte præreptus deceſſerit. Atque vtinam Deo viſum eſſet, vt illo ſuperſtite nobis hæc prouintia data eſſet, gerere & cupide & vt confido, cum laude voluiſſemus. Nunc illius deſiderio, & fuit non nullum tædium, & occaſio certe laudis morte ipſius amota eſt. Hoc autem cum opto, non modo reſpicio ad me & res meas, ſed potius etiam ad illum & famam mortui, à quo ſenſi me valde diligi, quémque ego merito ipſius feci maximi, nec non ſtudioſis quoque harum rerum vtilia vota facio. Extarent enim profecto hęc ſcripta ab authore ipſo edita, non minima parte ſui ſed vniuerſa, ad eum modum compoſita, vt maxime & doctis admirationi, & ſtudioſis omnibus fructui eſſent. Nunc etſi neque illi paruipendere, neque hi parum adiuuari poterunt: tamen illa excellentia curæ & è laborationis fortaſſe requiratur, qua nihil eſt pulchrius neque pręſtabilius. Videre etiam hoc amici Dureri noſtri, qui inchoata iam excuſione operis, & abſoluto primo libro cum author diem ſuum obiiſſet, perduxere ad finem hunc laborem, cum accurata admonitione, authorem editioni non affuiſſe. Hæc ego etiã hoc loco, in quo, vt dixi, quaſi poſito onere aliquantulum acquieui, recæpturus illud duxi lecturis ſignificandum, vt ſcirent quid à Durero tãtum modo informatum, quid perpolitum haberent. De nobis déque opera noſtra ſuperſedebimus in præſentia verba facere: Neque enim cum laudem nullam affectemus, metuendum vt opinor, ne quis qui repræhendere velit, futurus ſit. Vt enim ille apud Virgilium ad maximam ſpem natus puer, imbelles feras nihil moratur.

Spumentémque dari pecora inter inertia votis.
Optat aprum, aut fuluum deſcendere monte Leonem.

Ita libenter prætereũt huiuſmodi ſcripta faciléq; patiuntur latere Ariſtarchi, à quibus nõ celebratum ſed obſcuratum iri nomen ſuum perſpiciant. Quid eſt autem hoc genere ſcriptorum, quod ad orationem quidem attinet, non ſolum ieiunius, ſed penæ dixerim infelicius, vt miſericordia digni, ſi qui ad hæc forte conpulſi ſint, eſſe videantur, inuidiæ certe obnoxij eſſe non poſſint. Sed hæc ipſa pluribus memorauimus quam neceſſe fuerit. Quod autem de miſeria horum ſcriptorum dixi quæ tali argumento talique fortuna ſua traductorem plane ſeruum accipiunt, ſi quis minus eſſe verum putat, licet periculum paucis ipſe verſibus faciat, nimirum intelliget multo me, quam res ſit, parciuslocutũ. Quod ſupereſt ſi qui illa priora forte legiſtis, facite & hæc cognoſcatis, quæ profecto ſunt ab arte inſtru-

ctiſsima,quo etiam nomine ſi quid compoſitioni defuerit,facile compẽſari pati debebitis, etſi nihil ad hoc vſque tempus vidiſtis in lucem emiſſum his de rebus melius, æquum fuerit hactenus quidem optima gratis animis amplecti,nihil vidiſſe autem certum habeo. Vt enim reſtare huius artis eximia quædam ad huc præcepta veterum,neque funditus illa deleta eſſe, ita etiam ſumma cum cura aſſeruari arbitror, magis quam vllam virginem quas tamen poeta magiſter morum cuſtodiri iubet multifariã communitis in thalamis. Quod ſi quando horum prodierit, Deo bene volente,aliquid,etſi, quicquid fuerit relinquet etiã Dureriana nõ nullo in numero, tuñc tamen licet antiquitati venerabili priores iure optimo deferatis. Interea cum quod præ Durerianis petat,nihil extare compertum habeamus,officium veſtrum feceritis ſi hæc vt optima amplexi, meliora cum veſtigare tum ſperare non deſinatis, quas proferri ille etiam cum obſcuratione ſuorum vellet mortuus. Cum enim facile præſtiterit multa variáque rerum ſcientia reliquis, tamen hanc etiam ipſam vicit illo in viro animi probitas,ingenuitas,liberalitas,moderatio,ſanctitas. De quibus etſi rei magnitudinis exuperante, multo minus,multóque exilius quam par erat, cum à nobis alibi dictum ſit,nunc quidem verba facienda non putauimus. Cæterum hanc doctrinam non poterint,vt opinor,contemnere eruditi, cum enim eſt arte exculta, tum in vſu iucunda non hoc modo operæ & manuum,ſed intelligentiæ potius & iudicij.Quis eſt enim tam ruſticus aut alienus ab omni elegantiæ ſenſu,qui nõ libenter bonam pulchrámque picturã contemplari ſoleat? ſed inter ſpectatores diſcrimen eſt ingens. Nam imperiti artis nihil neque exquiſite neque cum certitudine aliqua cognoſcunt, ſed coloribus & nitore tabularum tantummodo capiuntur, horum etiam humaniores argumento. Docti vero etiam particulas & ſingilatim omnia perçenſent, iudicióque ſuo diſcernũt & perſpiciunt: vt illi eorum qui magnam hominum turbam ſimul ſalutent, hi autem eorum qui ſingulos appellẽt,ſimiles eſſe videantur. Sed quoniam exiſtimo ſtatim vbi huic opus exierit futuros aliquos qui in ipſum quaſi irruant, ſubque ſua præla abſtrahant, quantum quidem interfuerit ſtudioſorum illud hinc accipere quam aliunde vbi ſecundum noſtra expreſſum fuerit,non tam dicere facile eſt atque ipſa re declaratur. Cum enim pene maior claritas & certitudo conſiſtat in exemplis quam præceptis, neque fieri poſsit, vt illa traductionibus crebris non violentur,ſiue ipſis typis vitiatis,ſiue negligenter explicatis,vt vſum & ſcientiam concedam maximam iis qui transferre velint, quis non videt quam in procliui errores pendeant,cum nobis compertum ſit ab iiſdem typis ipſis, expreſſas iterum figuras diuerſas exiuiſſe. Corrumpi autem aliorum authorum ſcripta ſola in ſcriptione conſueuere,huiuſmodi in pictura etiam.Quo in genere quoque ſunt coſmographica illa phenomeñon & Geographiæ. Sed de hoc ipſi viderint,ne ſi in hac parte immoremur, magis diſtractioni librorum,quam legẽtium commodis voluiſſe cõſulere videamur. Atque hinc igitur deinceps Alberti doctrinam exponere aggrediemur.

ALBERTI DVRERI GEOMETRÆ ET PICTORIS. LIBER TERTIVS PICTVRÆ.

De figurarum varietate.

HOc in libro qui de pictura tertius à nobis instituitur, propositum est demonstrare rationes quasdam, quibus superius descriptæ figuræ corporum secundum membrorum & suam, & inter se conuenientiam, variari pro arbitrio vniuscuiusque posśint, siue cui opus grandius, seu magis exilius fortè placeat. Ita quidem vt omnia, alia quam dudum, & diuersa, neque figuram, neque iam commensurationem pristinam retinere videantur. Atque hæc similiter in virilibus ac muliebribus, necnon puerorum imaginibus exponere decreuimus.

Principio notum intellectúmque esse debebit. Quibus de rebus figurarum variationes existere soleant, Harum genus est vnum in commensurationibus contrarietas. Cum autem contraria iunguntur magis illustria fiunt, quod in similibus non accidit. Huic generi hæc subiiciuntur.

Magnum.	Paruum.
Longum, siue prolixum.	Breue, seu curtum.
Distensum, seu dilatatum.	Contractum.
Crassum.	Gracile.

Quæ quidem differentiæ quantitatis sunt, Et in adiiciendo detrahendóve in multo ac modico versantur.

Alterum est genus qualitatis in quo sunt differentiæ, ætatum vt iuuentæ. Senectę. Constitutionis corporis & modi vt macilentum pinguæ, durum lene. Formæ vt venustum amabile, Turpe ingratum, Itémque habitus vt curuum, rectum, æquale, inæquale, sublimè siue excelsum, humile seu demissum, Rotundum, Angulosum, Acutum hæbes, similiter & erectum, Transuersum, Obliquum, item positus vt dextrum, Læuum, aduersum, Auersum, supra, infra.

Per hæc discrimina diuersitates figurarum exquiri poterunt. Quarum nunc deinceps exempla subiiciemus, quibus præcipua ac pœnè sola harum rerum doctrina continetur. Ac primum proponatur differentia magni & parui. De qua dupliciter cogitandum. Primum quatenus hæc est totius erga totum, Quarum vnum magnum dicatur, paruum alterum, in quibus similitudo tamen, & quasi eadem facies constare poteſt. Ita in quibus eadem ratio & conuenientia partium ponitur, grandia possunt, vel parua describi. Vt in delineationibus fieri videmus. Volunt enim similes vel Regias ædes de forma adumbrata in cartis extrui, ita & globum longioris diametri similitudinem habere, cum altero cuius diameter multo sit breuior, nemo non dicit & sentit. Sed cum hæc differentia animaduertitur in partibus tum consequitur dissimilitudo totius erga totum. Vt si quis truncum corporis constituat grandiusculum, inferiora autem minuscula. Hócque ipsum vsurpari poterit omnibus in membris. Quæ variationes sunt infinitæ. Atque his appellationibus magni ac parui vtimur respectu earum rerum de quibus rebus ille ponuntur inter se.

Proxima erat differentia proposita longitudinis & breuitatis. Volet igitur aliquis certam effigiem producere aut corripere, vt, exempli gratia, illam quæ virilis in primo libro & loco à nobis descripta est, is igitur animaduertet in prolixitate gracilitatem & contractionem, in breuitate verò crassitiem & distensionem secundum propriam commensurationem, Atque hæc cum fiunt vtraque in ratione latitudinis & densitatis, spatia quæ in principali figura notata cernentur, retinenda erunt. Si verò vtraque effigies illa inquam producta & correpta hæc, accommodata fuerit altitudini principalis imaginis, Tum illa latitudinis & densitatis, spatia pro vtriúsque constitutione, longè diuersissima existent, At altitudinis spatia iam congruentia maximam dissimilitudinem præ se ferent, propterea quod à principali figura hinc ad proceritatem illinc ad humilitatem discessum, Déque illa graci-

n

liora & contractiora cum hac crassiora & distensiora facta fuerint. Atque hac via singularum partium altitudines in corpore conuenienter produci aut corripi poterunt intra notatas transuersas lineas designatrices altitudinis partium. Quarum si maiora interualla feceris effigies productior, sin minora correptior exibit. Quibus, vt dictum est, ratio densitatis & latitudinis non variatur. Sed illud productum & hoc correptum vnam ab altera effi-

forté; gie discerni. Quarum postea in noua commensuratione à principali descriptione longè

Quáuis, abitur. Id ipsum verò minutim pérque singulas partes in producẽdo ac corripiẽdo exquirere & nimium laborem & tædij haberet plurimum. Quare totam hanc rationem certa doctrina sumus complexi de qua ministerio vnius trianguli hæc quæ dixi rectè & facilè perficiantur. Hoc ita describes.

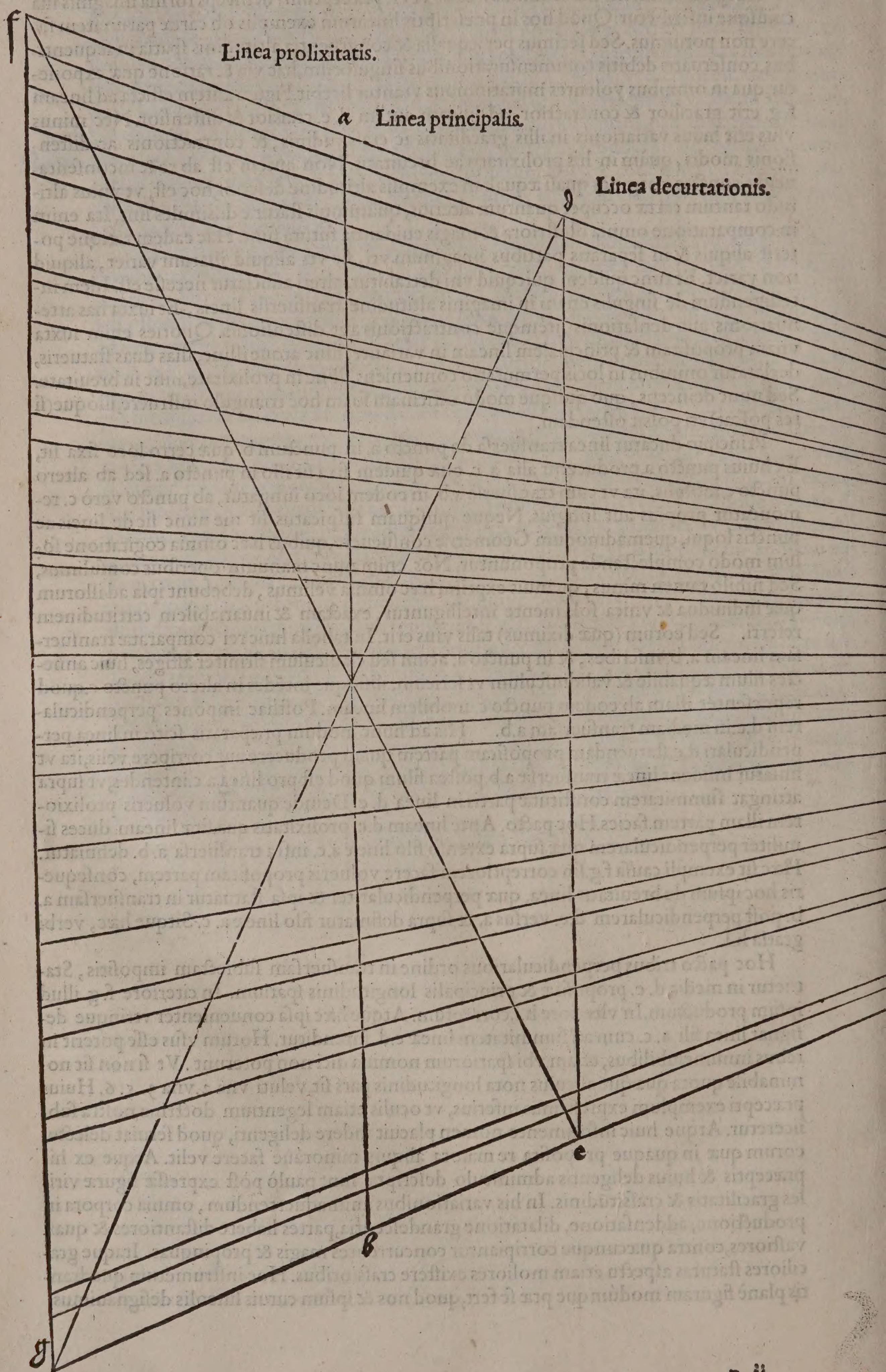
Lineam vnam punctis duobus designabis, secundum quam alteræ duæ longitudinis & breuitatis describantur. Hæc esto a.b. tantæ altitudinis quanta fuerit primæ virilis figuræ in primo libro. Hanc diuides per altitudinem spatiis linearum transuersarum. Nam illis scis ostendi altitudines partium. Ab huius lineæ punctis a.b. deduces in propositum alium ad dextram punctum c. lineas duas quæ in illo concurrentes, triangulum describant de basi a.b. & similiter in eodem puncto c. productæ altitudinem omnium partium lineæ concurrent postea iuxta hanc mediam lineam παραλλήλους vnam prolixitatis f.g. ad sinistram constitues, alteram decurtationis d.e. ad dextram versus punctum c. Quoque à media vel hanc vel illam remotius posueris, hoc erit maius prolixitatis vel decurtationis discrimen. per has igitur & ipsas transeuntes ille altitudinis mediæ lineæ diuident, & ipsas pro vnius cuiúsque ratione conuenienter, ita vti res fieri postulat. Huius trianguli figuram expressam subiecimus manu nostra, vtilem futuram multis & variis vsibus: Estóque nomen illi varianti. Nam variantur huius adiumento partes rerum & admirabiles mutationes efficiuntur vel augmentatione staturarum vel diminutione, vt si propositam aliquam effigiem cuius altitudo complectatur spatia quæ essent illius capitis septena ad altitudinem capitis spatiorum octonum nouenum, denúmve producere libeat adiicientes nimirum altitudini quæ fuerit intra caput summum & plantam imam vnius, duum triúmve capitum spatia. Quod idem & diminuenda statura accipiendum. Sed si staturam fortè vt diximus prolongaris, accommodabis iam etiam productiusculum caput pro eo ac forma exiget proposita imaginis, vt conuenientia & decor custodiatur, idem pro natura rei & in decurtatione seruabitur. Sed tum si metiri velis, altitudo non paria spatia capitum atque prius habebit. Hoc loco moneo volentes vsurpare hanc à nobis demonstratam rationem mutationis, vt in manibus & pedibus separatim à nobis superius descriptis cum magna diligentia & attentione, vt in re neutiquam facili versari velint.

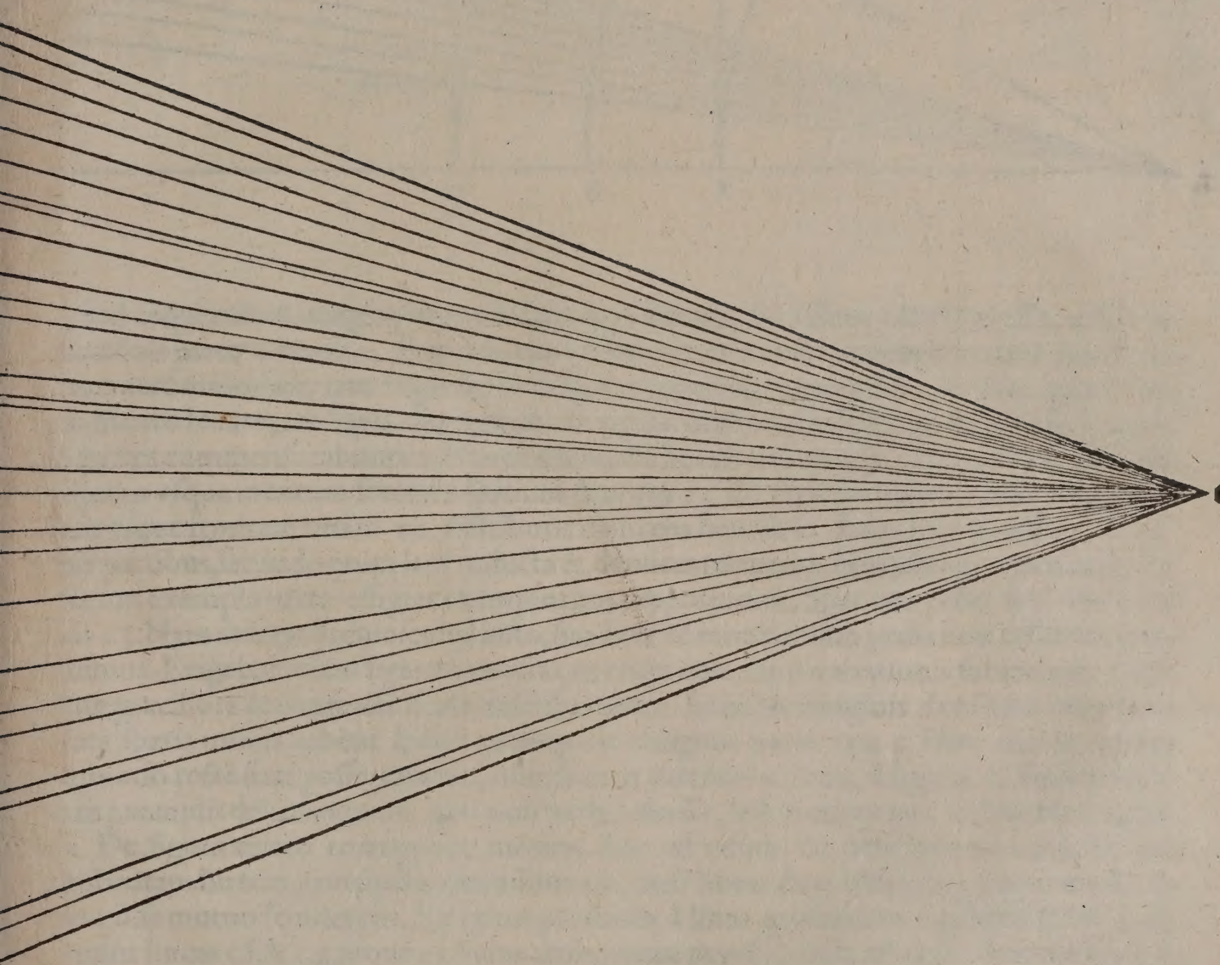
Sequitur forma Variantis.

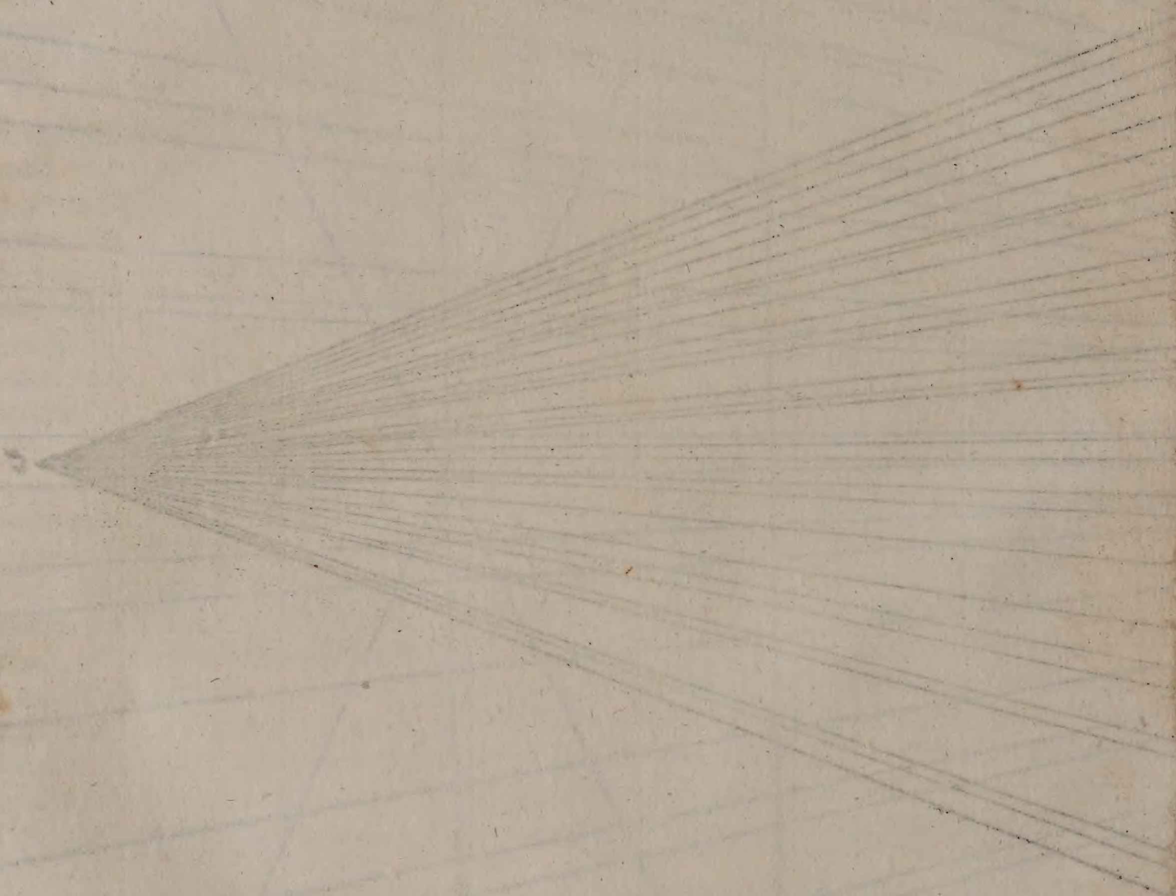
Ita igitur distinctis his omnibus lineis(vt est præceptum) deinceps forma imaginis sua cuiúsque inscribetur: Quod nos in præscriptis linearum exemplis ob cartæ paruitatem facere non potuimus. Sed fecimus per æqualia & congruentia altitudinis spatia in sequentibus, conseruatis debitis commensurationibus singulorum, hac via & ratione quæ exponetur, qua in omnibus volentes mutationibus vtantur licebit. Figura autem efficta ad lineam f. g. erit gracilior & contractior, ad lineam autem d. e. crassior & distensior. Nec minus vsus erit huius variationis in illis gracilitatis ac crassitudinis, & contractionis ac distensionis modis, quàm in his prolixitatis ac breuitatis. Non autem est ab re & inconsentaneum, cunctas imagines quasi æquali in exemplis altitudine describi, hoc est, vt vnius altitudo tantum cartæ occupet quantum alterius, quãtumuis staturæ dissimiles sint, Ita enim in comparatione omnia illustriora & magis euidentia futura sunt. Hac eadem ratione poterit aliquis & in separatis partibus imaginum vti, sic vti aliquid illarum variet, aliquid non variet. Et tunc quidem quicquid vni detrahitur, alteri adiiciatur necesse est. Idem intelligendum de singulis etiam in imaginis altitudine transuersis lineis, Et iuxta has attenuationis aut densationis, itémque contractionis aut distensionis. Quoties enim iuxta vnam propositam & principalem lineam in variante, hinc atque illinc, alias duas statueris, declaratur omnibus in locis permutatio conueniens, illinc in prolixitate, hinc in breuitate. Sed nunc deinceps, quo quisque modo officinam suam hoc triangulo instruere, illóque(si res poscat) vti possit ostendam.

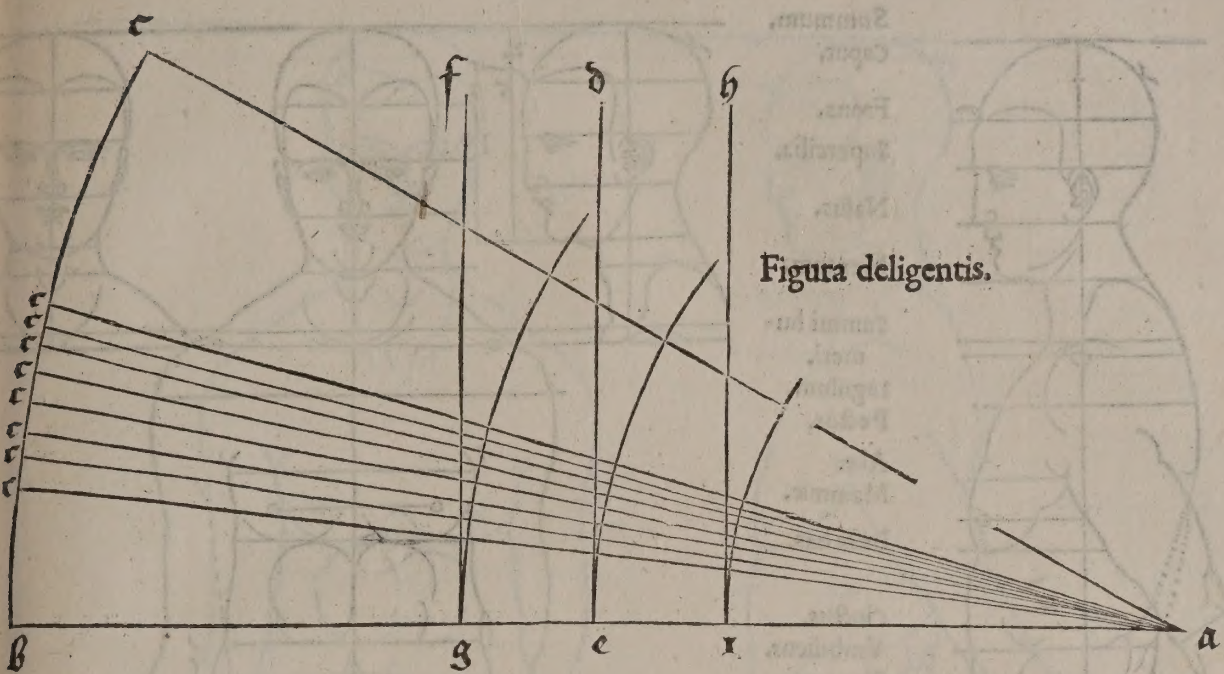
Principio ducatur linea transuersa de puncto a. in punctum b. quæ certo loco fixa sit, Ex huius puncto a. producetur alia a. c. quæ quidem fixa sit illo in puncto a. sed ab altero puncto c, mobilis, ita vt cum transuersa a. b. in eodem loco iungatur, ab puncto verò c. remoueatur propius aut longius. Neque quisquam suspicatus sit me nunc sic de lineis ac punctis loqui, quemadmodum Geometræ consueuere, quibus hæc omnia cogitatione solum modo complectenda proponuntur. Nos enim nunc manuum operibus consulimus, Sed nihilo tamen minus, quanuis exprimi hæc omnia velimus, debebunt ipsa ad illorum quæ indiuidua & vnica sola mente intelliguntur, exactam & inuariabilem certitudinem referri. Sed eorum (quæ diximus) talis vsus erit. In tabella huic rei comparatæ transuersam lineam a. b. inscribes, & in puncto a. acum seu clauiculum firmiter affiges, huic annectes filum æquabile & validiusculum vt sericum, illúdque intẽdes in altero puncto c. quod repræsentet illam ab eodem puncto c. mobilem lineam. Posthac impones perpendicularem d. e. in mediam transuersam a. b. His ad hunc modum præparatis scito in linea perpendiculari d. e. statuendam propositam partem quam producere aut corripere velis, ita vt finiatur insidens lineæ transuersæ a. b. postea filum quod est pro linea a. c. intendes, vt supra attingat summitatem constitutæ partis in linea d. e. Deinde quantum volueris prolixiorem illam partem facies. Hoc pacto. Ante lineam d. e. prolixitatis quæsitæ lineam duces similiter perpendicularem quæ supra extenso filo lineæ a. c. infra transuersa a. b. definiatur. Hæc sit exempli causa f. g. sin correptiorem facere volueris propositam partem, consequeris hoc ipsum de breuitatis linea, quæ perpendiculariter & ipsa statuatur in transuersam a. b. post perpendicularem d. e. versus a. & supra definiatur filo lineæ a. c. Sítque hæc, verbi gratia h. I.

Hoc pacto tribus perpendicularibus ordine in transuersam subiectam impositis, Statuetur in media d. e. propositæ & principalis longitudinis spatium. In citeriore f. g. illud ipsum productum. In vlteriore h. i. correptum. Atque hæc ipsa conuenienter vtrinque designat linea fili a. c. cum ad summitatem lineæ e. d. intenditur. Horum vsus esse poterit in rebus innumerabilibus, etiam vbi spatiorum nomina dici non poterunt. Vt si non sit nominabile quota quæque alicuius nota longitudinis pars sit, veluti vna 2. vna 3. 5. 6. Huius præcepti exemplum expressimus inferius, vt oculis etiam legentium doctrina nostra subiiceretur. Atque huic instrumento nomen placuit indere deligenti, quod seruiat delectui eorum quæ in quaque proposita re maiora aliquis minoráue facere velit. Atque ex his præceptis & huius deligentis adminiculo descriptæ sunt paulò pòst expressæ figuræ viriles gracilitatis & crassitudinis. In his variationibus animaduertendum, omnia corpora in productione, addensatione, dilatatione grandescentia, partes habere distantiores & quasi vastiores, contra quæcunque corripiantur concurrentes magis & propinquas. Itaque graciliores staturas aspectu etiam moliores existere crassioribus. Hoc instrumẽtum quadrantis planè figuram modúmque præ se fert, quod nos & ipsum curuis lineolis designauimus.

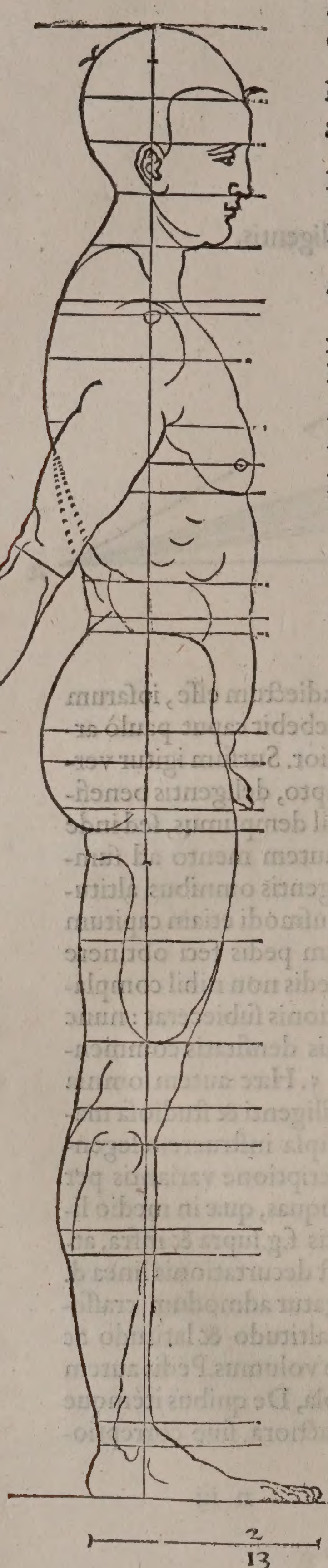

f
Linea prolixitatis.
a
Linea principalis.
g
Linea decurtationis.
e
b
g

c

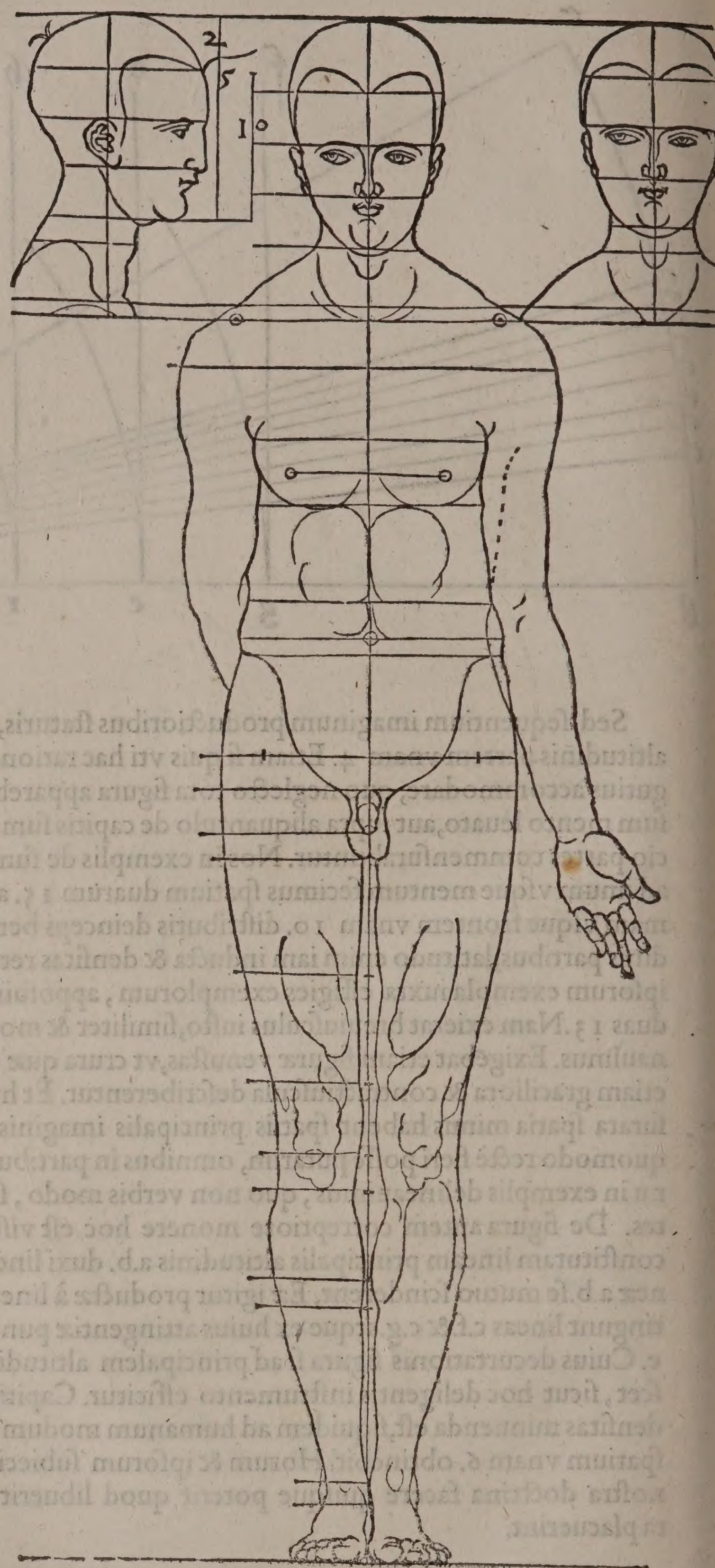

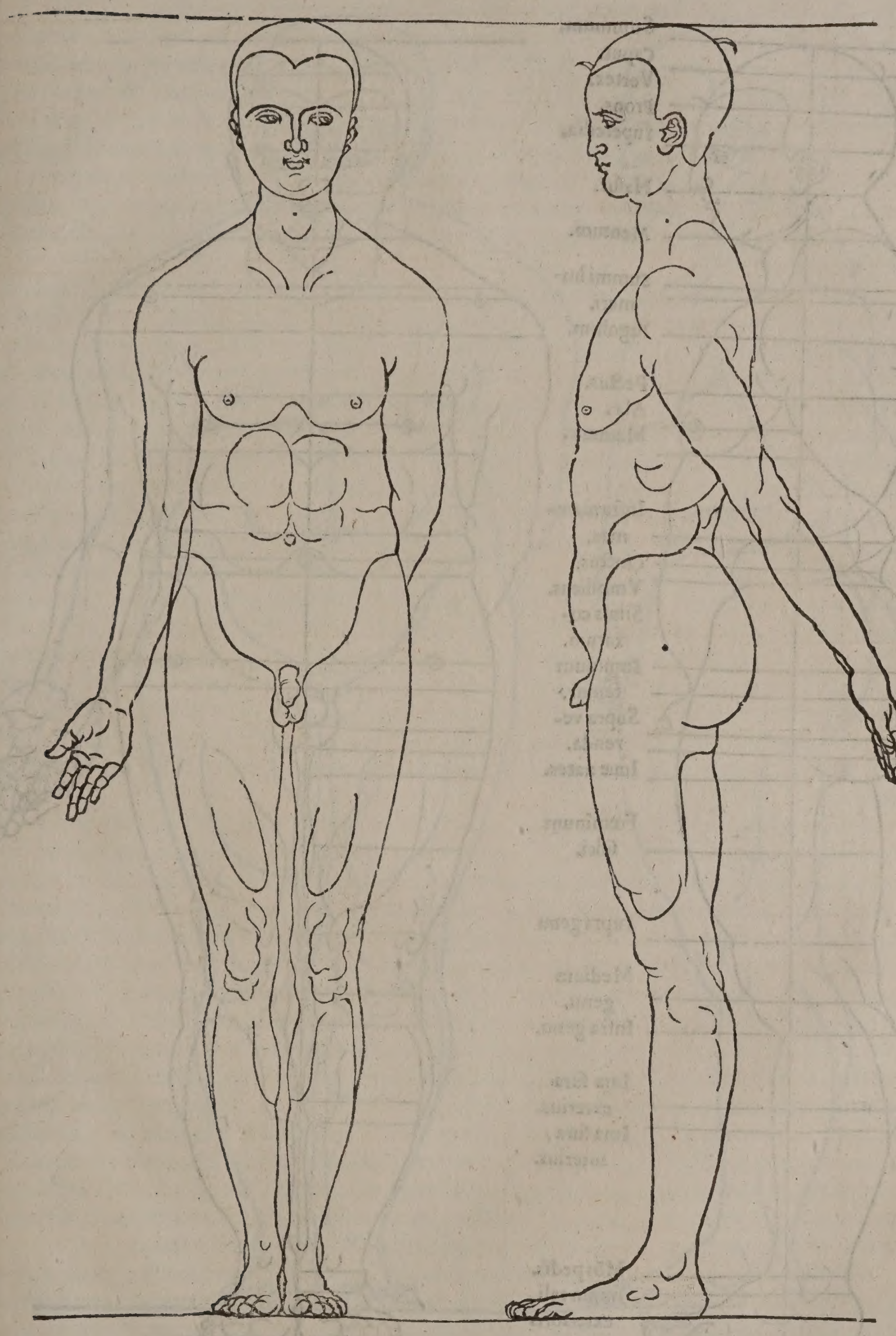

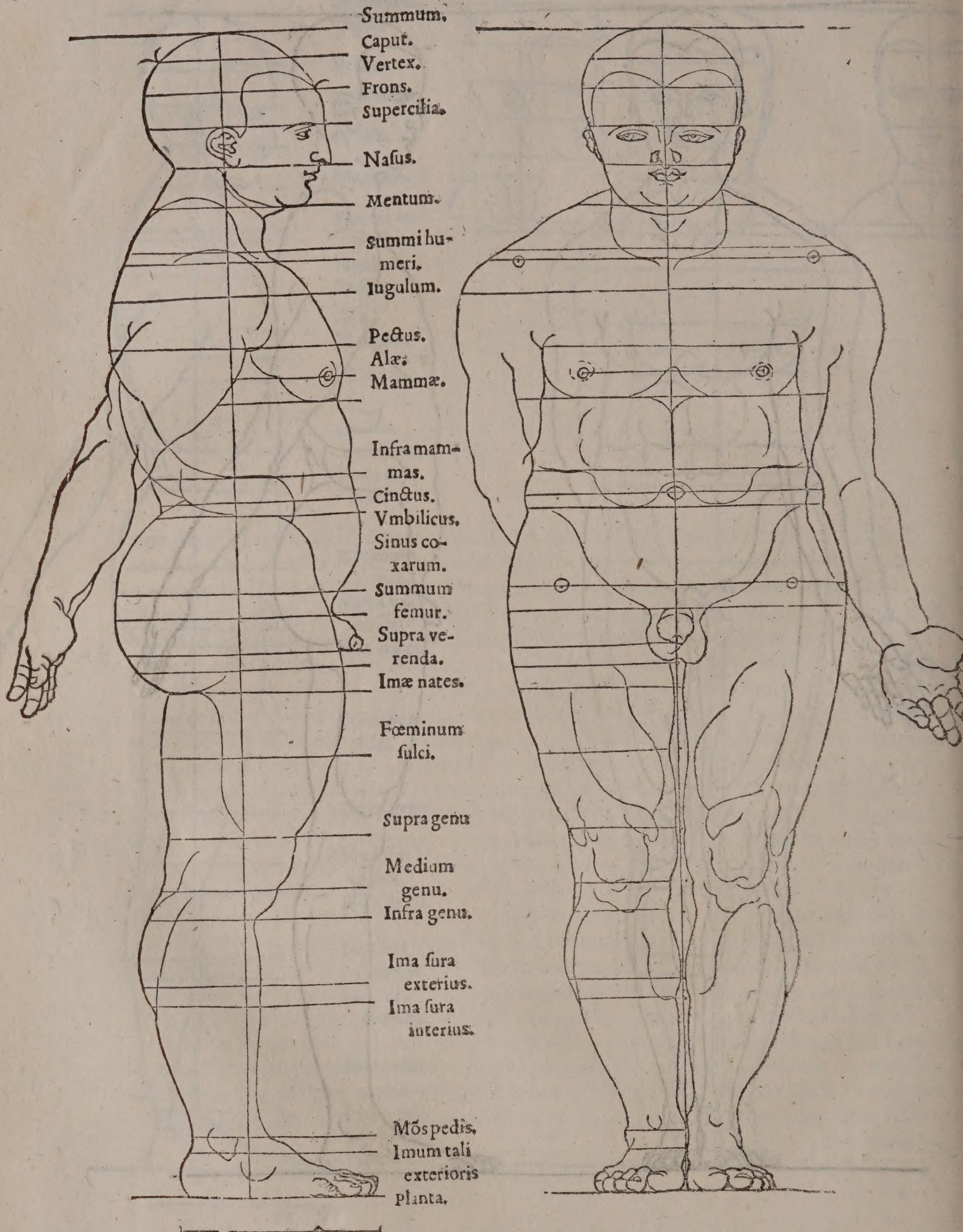
Sed ſequentium imaginum productioribus ſtaturis, ſciendum adiectum eſſe, ipſarum altitudinis partem vnam 4. Etiam ſi quis vti hac ratione volet, is debebit caput paulò argutius accommodare, quo neglecto tota figura apparebit inuenuſtior. Surſum igitur verſum mento leuato, aut ſupra aliquantulo de capitis ſummitate dempto, deligentis beneficio partes commenſurabuntur. Nos in exemplis de ſummitate nihil dempſimus, ſed inde ad imum vſque mentum fecimus ſpatium duarum 15. ab ſummo autem mento ad ſummam vſque frontem vnam 10. diſtributis deinceps beneficio deligentis omnibus altitudinis partibus, latitudo enim iam inducta & denſitas retinetur. Huiuſmodi etiam capitum ipſorum exempla iuxta effigies exemplorum, appoſuimus. Spatium pedis feci obtinere duas 13. Nam exierat breuiuſculus iuſto, ſimiliter & monticulum pedis non nihil complanauimus. Exigebat etiam figuræ venuſtas, vt crura quæ ratio variationis ſubiecerat: nunc etiam graciliora & contractiuſcula deſcriberentur. Et huius imaginis denſitatis commenſurata ſpatia minus habent ſpatiis principalis imaginis parte vna 5. Hæc autem omnia quomodo rectè fieri poſſe putarim, omnibus in partibus ac locis, diligenti & ſtudioſa manu in exemplis delineauimus, quo non verbis modo, ſed re etiam ipſa inſtruerem legentes. De figura autem correptiore monere hoc eſt viſum. In deſcriptione variantis per conſtitutam lineam principalis altitudinis a.b. duxi lineas duas obliquas, quæ in medio lineæ a.b. ſe mutuo ſcinderent, Eæ igitur productæ à linea prolixitatis f.g. ſupra & infra, attingunt lineas c.f. & c.g. atque ex huius attingentiæ punctis ducta eſt decurtationis linea d. e. Cuius decurtationis figura ſi ad principalem altitudinem effingatur admodum craſſeſcet, ſicut hoc deligentis inſtrumento efficitur. Capitis tamen & altitudo & latitudo ac denſitas minuenda eſt, ſiquidem ad humanum modum reſpondere volumus. Pedis autem ſpatium vnam 6. obtinebit. Horum & ipſorum ſubiecimus exempla, De quibus itémque noſtra doctrina facere quiſque poterit quod libuerit, ſeu productiora, ſiue correptiora placuerint.

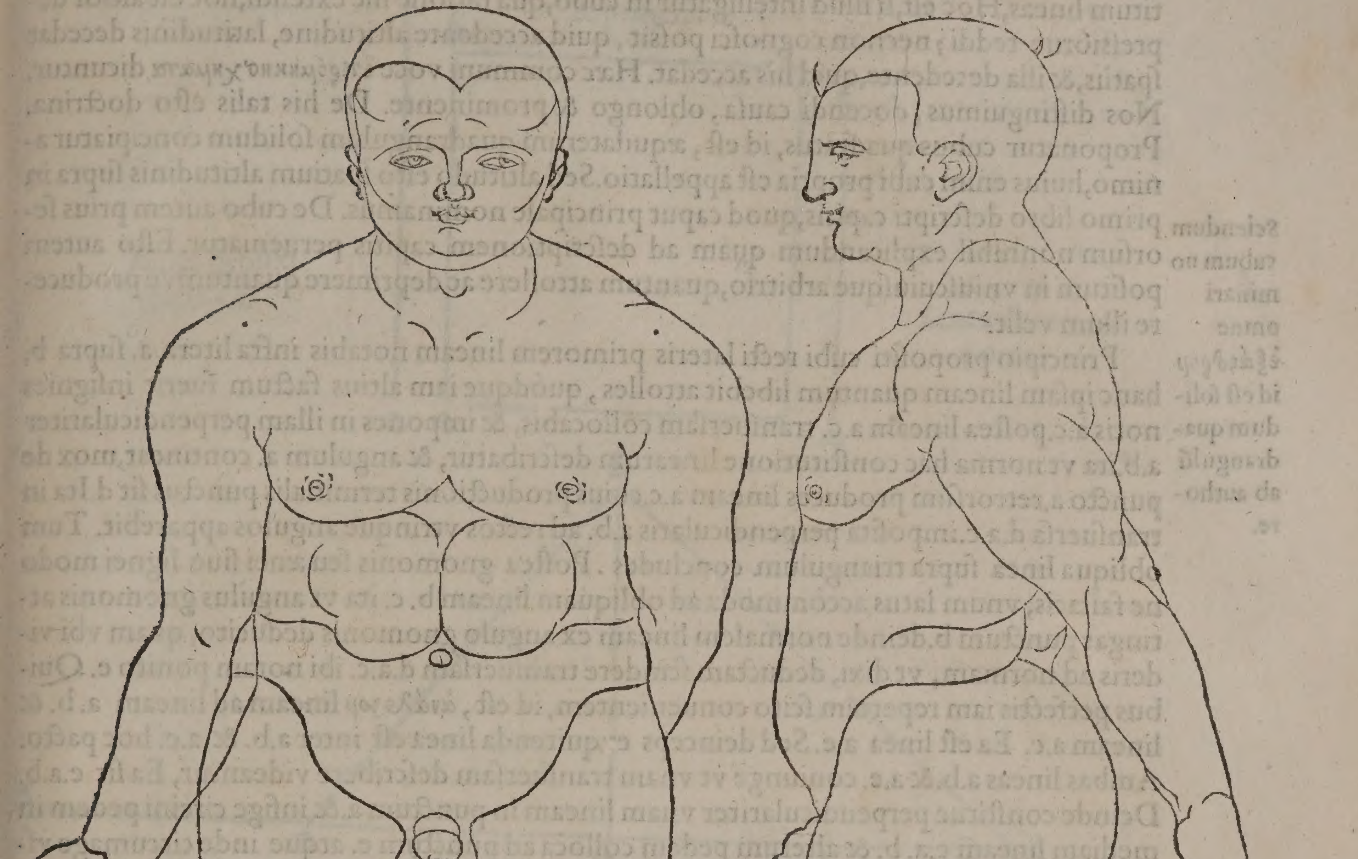

Summum.
Caput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summi humeri.
Iugulum.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra has.
Cinctus.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Summum femur.
Supra verenda.
Imæ nates.
Fœminum sulci.
Supra genu
Medium genu.
Infra genu.
Ima sura exterius.
Ima sura interius.
Mõticulus pedis.
Imum tali exterioris.
Planta.

Summum.
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Summi hu-
meri.
Iugulum.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mam-
mas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Sinus co-
xarum.
Summum
femur.
Supra ve-
renda.
Imæ nates.
Fœminum
ſulci.
Supra genu
Medium
genu.
Infra genu.
Ima ſura
exterius.
Ima ſura
interius.
Mōs pedis.
Imum tali
exterioris
Planta.

De differentia prolixitatis & breuitatis viſum eſt, nunc quoque tractare ſupra in libro primo deſcriptum caput in cubico quadrilatero per tranſuerſas & perpendiculares diſpertitum lineas, Hoc eſt, ſi illud intelligatur in cubo, qua ratione hic extendi, hoc eſt altior depreſsiórue reddi, necnon cognoſci poſsit, quid accedente altitudine, latitudinis decedat ſpatiis, & illa decedente, quid his accedat. Hæc communi voce ἑτερόμηκησχήματα dicuntur. Nos diſtinguimus, docendi cauſa, oblongo & prominente. De his talis eſto doctrina. Proponatur cubus quadratus, id eſt, æquilaterum quadrangulum ſolidum concipiatur animo, huius enim cubi propria eſt appellatio. Sed altitudo eſto ſpatium altitudinis ſupra in primo libro deſcripti capitis, quod caput principale nominamus. De cubo autem prius ſeorſum nonnihil explicandum quam ad deſcriptionem capitis perueniatur. Eſto autem poſitum in vniuſcuiuſque arbitrio, quantum attollere ac deprimere quantúmve producere illum velit.

Sciendum cubum nominari omne ἑξάεδρον id eſt ſolidum quadrangulũ ab authore.

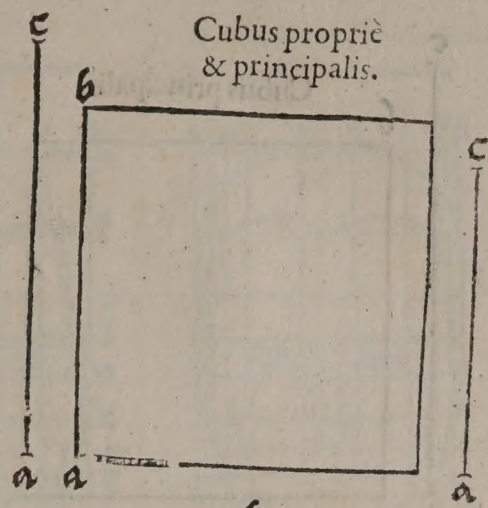
Principio propoſiti cubi recti lateris primorem lineam notabis infra litera a. ſupra b. hanc ipſam lineam quantum libebit attolles, quódque iam altius factum fuerit inſignies notis a.c. poſtea lineam a.c. tranſuerſam collocabis, & impones in illam perpendiculariter a.b. ita vt norma hac conſtitutione linearum deſcribatur, & angulum a. contineat, mox de puncto a, retrorſum produces lineam a.c. cuius productionis terminalis punctus ſit d. Ita in tranſuerſa d.a.c. impoſita perpendicularis a.b. ad rectos vtrinque angulos apparebit. Tum obliqua linea ſupra triangulum concludes. Poſtea gnomonis ſeu ænei ſiue lignei modo ne fallacis, vnum latus accommoda ad obliquam lineam b. c. ita vt angulus gnomonis attingat punctum b. deinde normalem lineam ex angulo gnomonis deducito, quam vbi videris ad normam, vt dixi, deductam ſcindere tranſuerſam d.a.c. ibi notam ponito e. Quibus perfectis iam repertam ſcito conuenientem, id eſt, ἀνάλογον lineam ad lineam a. b. & lineam a.c. Ea eſt linea a.e. Sed deinceps exquirenda linea eſt inter a.b. & a.e. hoc pacto. Ambas lineas a.b. & a.e. coniunge vt vnam tranſuerſam deſcribere videantur, Ea ſit e.a.b. Deinde conſtitue perpendiculariter vnam lineam in punctum a. & infige circini pedem in mediam lineam e.a. b. & alterum pedem colloca ad punctum e. atque inde circumage vſque ad punctum b. vt ſemicirculus deſcribatur. Cuius circumferentia vbi ſecarit perpendiculariter in punctum à demiſſam lineam, ibidem appone notam f. hoc erit ſpatium laterum latitudinis cubi qui principalis altitudinem exceſſerit, qui exceſſus deſignatus ſit linea a.c.

Similiter facies compreſſurus principalem cubum vt prominentiuſculus fiat, niſi quod exeunt omnia à prioribus diuerſa. Vt enim ſupra elatior fuit facta cubi altitudo ita fiet nunc humilior. Vt a.c. deſcribat iam lineam decurtationis. Sed latitudinem ita inuenies. Latus a.b. accommodetur ad tranſuerſam decurtationis lineam a.c. normaliter. Poſtea vltra punctum a. deducatur retrorſum linea a. quæ deductio finiatur puncto d. Mox obliqua etiam trahatur b.c. Et poſtremò gnomonem vno latere ſui appone ad hanc ipſam obliquam b.c. ita vt angulus normalis attingat punctum b. Et lineam inde normalem deduc in tranſuerſam d.a.c. Quam vbi hanc ſcindere videris, ibidem ſtatue punctum e. Ita prior inuenta erit conuenientiæ linea, inter duas a.b. & a.c. eáque eſto a.e. Sed alteram conuenientiæ lineam ita exquires. Duas lineas a.b. & a.e. cõiunge ita vt vnam tranſuerſam e.a.b. facere videantur, poſtea in punctum a. perpendicularem immittes. Et pedem vnum circini figes in mediam lineam e.a.b. & altero pede ex puncto e. ſemicirculum deſcribes. Et huius circumferentiam vbi cernes tranſcurrere perpendicularem impoſitam in punctum a. ibidem aſcribito notam f. Eritque hæc ipſa linea longitudo prominentiæ compreſsi cubi, cuius altitudo propoſita fuit linea a.c. Quorum omnium figuræ ſingulatim, necnon delineationes omnium partium capitis in ſuo quoque cubo expreſſæ ſubiectæ ſunt.

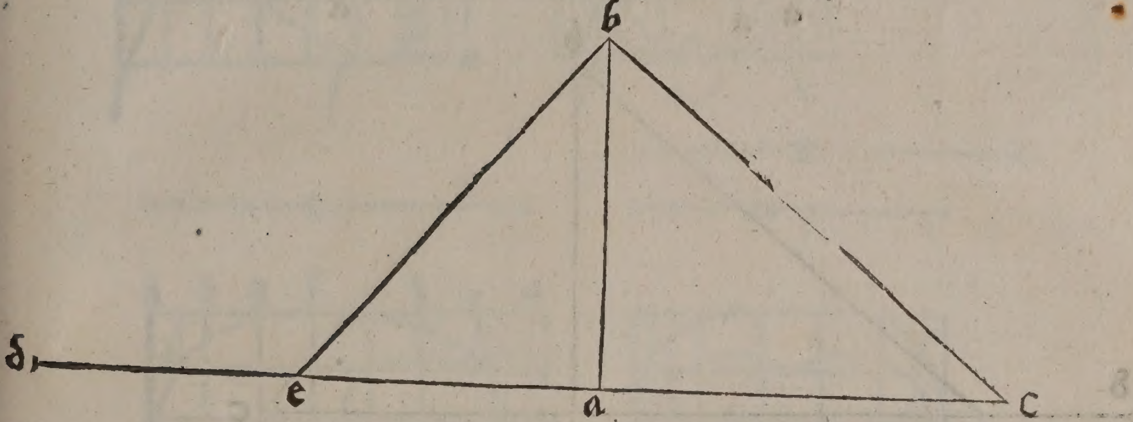
Sciendum in aduerſa facie capitis effingenda, detrahendam latitudinis ſuæ vnam 5. pro eo ac commenſuratio exigit. Vel licet ſanè ſic facias Propone latitudinem cubi prominentis ac compreſsi octies. Et diuide per decem æqualia ſpatia. Eritque horum decem ſpatiorum vnum latitudo aduerſæ faciei, ad quod contrahetur quadratura cubi, vnde oblongus & prominens factus fuit. Atque ita formæ lineas adminiculo deligentis diſtribues. Quam rationem ſequeris per variationes in toto corpore.

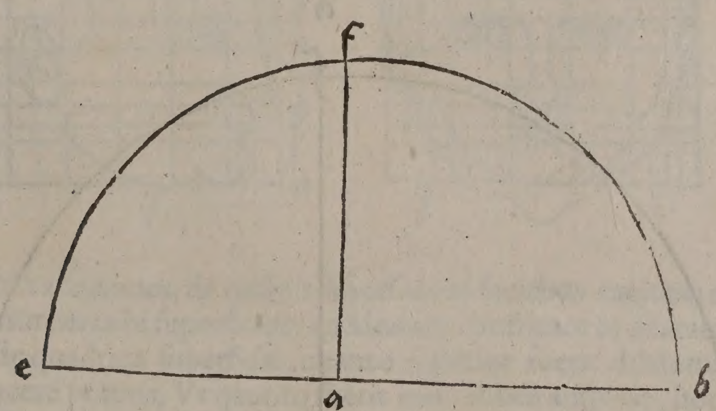
Cubus propriè & principalis.

Linea prolixitatis.a.c.

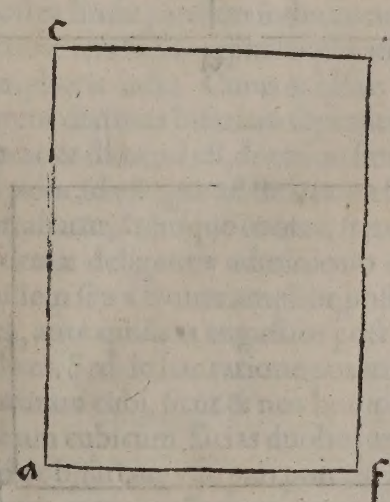

Linea decurtationis.

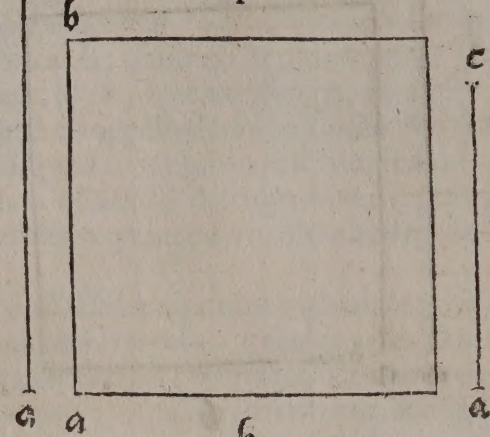
Cubus oblongus, id est, elatus.

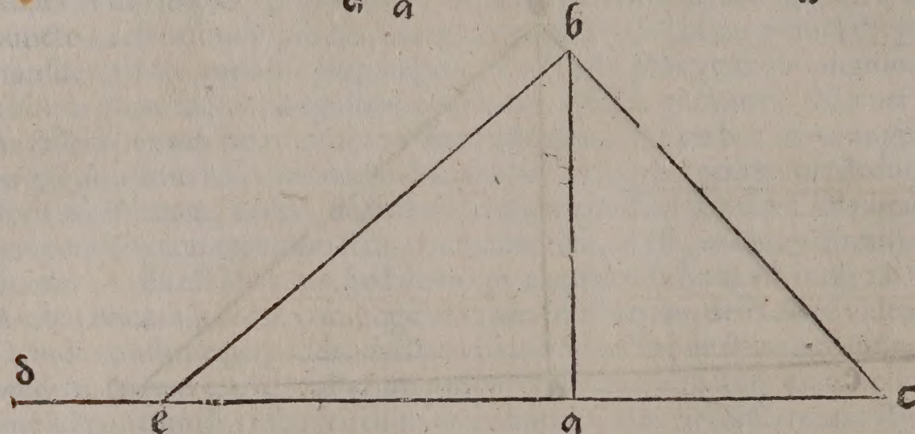

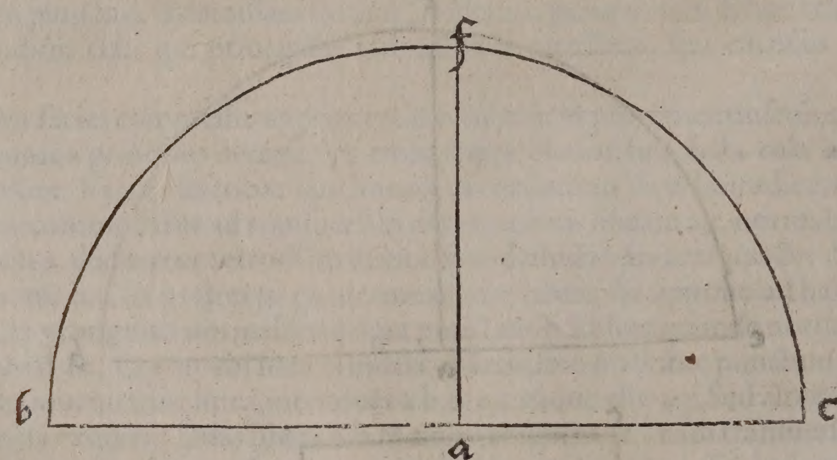
Cubus principalis.

Linea prolixitatis a.e.

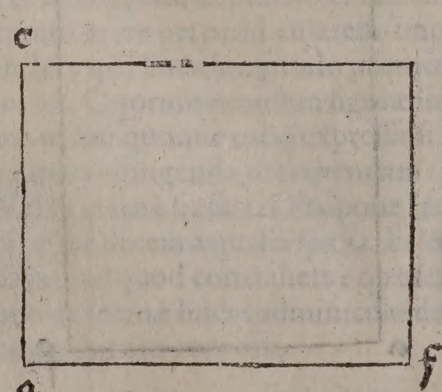
Linea decurtationis a.c.

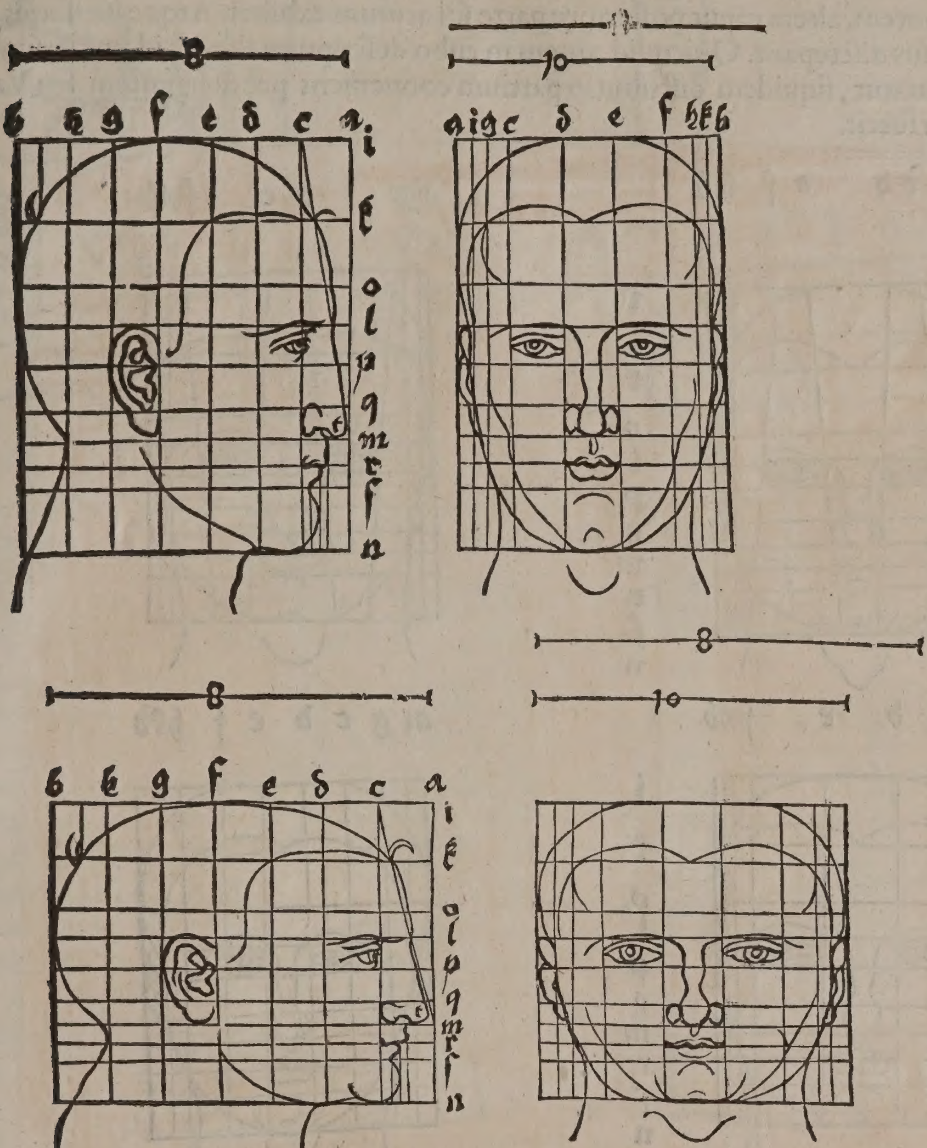

Cubus prominens, id est, compressus.

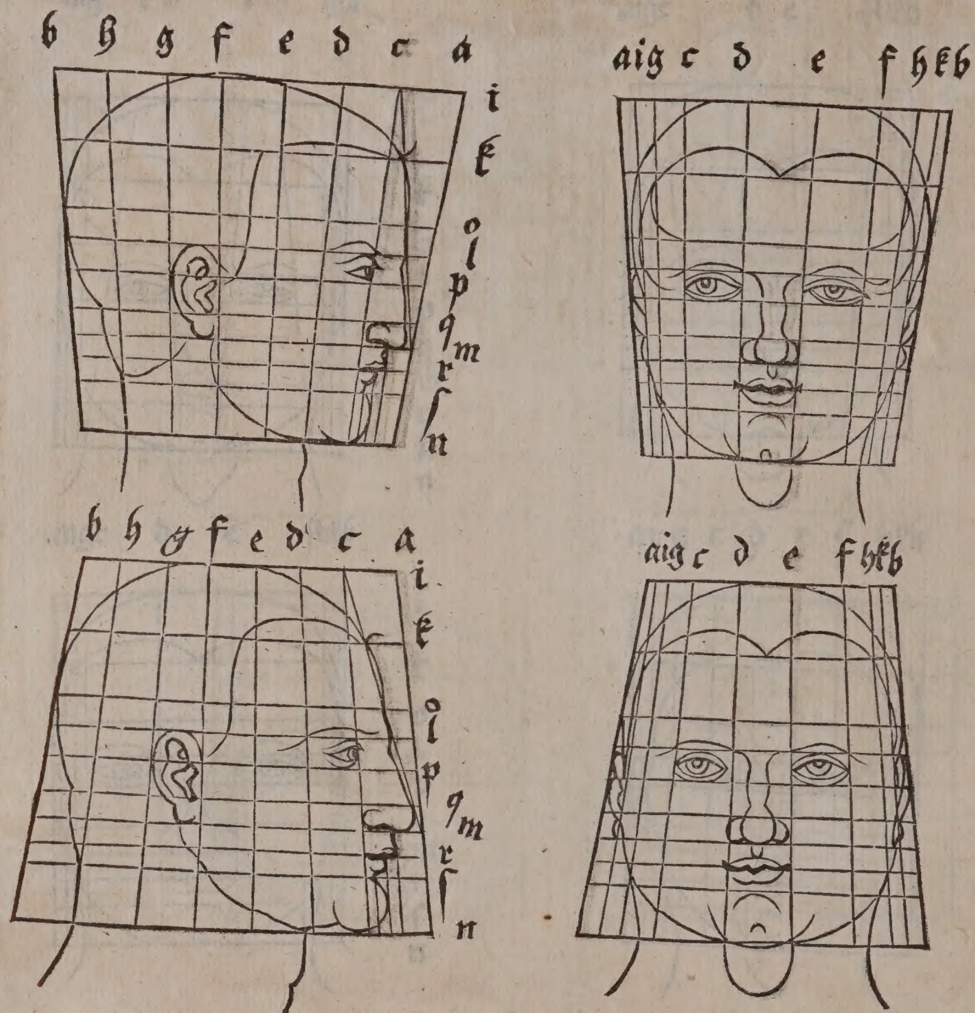

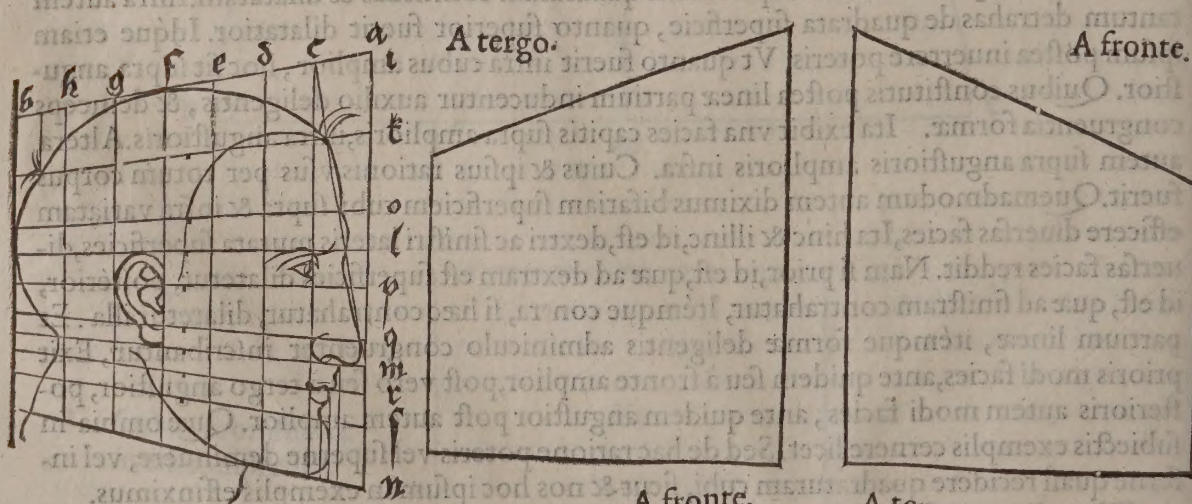

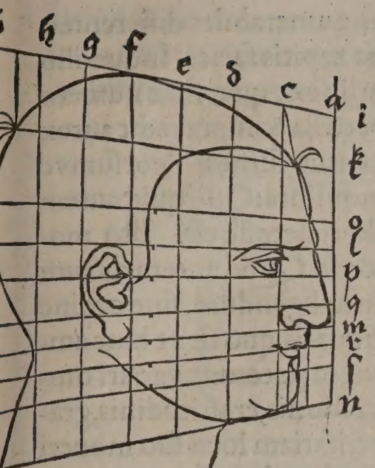
Sunt & alij cubi variationes, de quibus diuerſitas in faciebus capitum exiſtit huiuſmodi. Primum ſi ſuperiorem cubi ſuperficiem quadratam conſtituas & dilatatam. Infra autem tantum detrahas de quadrata ſuperficie, quanto ſuperior fuerit dilatatior. Idque etiam ipſum poſtea inuertere poteris, Vt quanto fuerit infra cubus amplior, hoc ſit ſupra anguſtior. Quibus conſtitutis poſtea lineæ partium inducentur auxilio deligentis, & deinceps congruentia formæ. Ita exibit vna facies capitis ſupra amplioris, infra anguſtioris. Altera autem ſupra anguſtioris amplioris infra. Cuius & ipſius rationis vſus per totum corpus fuerit. Quemadmodum autem diximus bifariam ſuperficiem cubi ſupra & infra variatam efficere diuerſas facies, Ita hinc & illinc, id eſt, dextri ac ſiniſtri lateris mutata ſuperficies, diuerſas facies reddit. Nam ſi prior, id eſt, quæ ad dextram eſt ſuperficies dilatetur, poſterior, id eſt, quæ ad ſiniſtram contrahatur, Itémque contra, ſi hæc contrahatur, dilatetur illa. Et partium lineæ, itémque formæ deligentis adminiculo congruenter inſcribantur, Exit prioris modi facies, ante quidem ſeu à fronte amplior, poſt verò ſeu à tergo anguſtior, poſterioris autem modi facies, ante quidem anguſtior poſt autem amplior. Quæ omnia in ſubiectis exemplis cernere licet. Sed de hac ratione poteris vel ſuperne deminuere, vel inferne quaſi recidere quadraturam cubi, ſicut & nos hoc ipſum in exemplis effinximus.

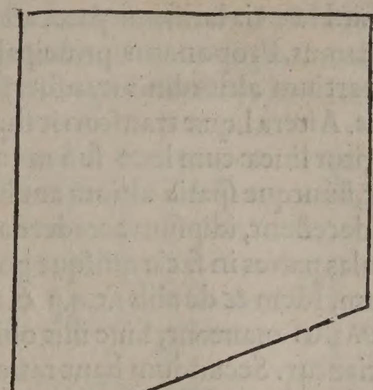
Eſt & alia ratio ſi rhombum cubicum facias duobus angulis oppoſitis acutis, & alteris duobus oppoſitis obtuſis. Hæc bifariam vſurpari poterit. Primum vt anguli acuti ad frontem & verticem collocentur, caput poſteriore parte ſui ac mentum obtuſis accipien-

tibus. Secundo si hoc inuertatur. Quorum omnium exempla habes subiecta. Sed prior facies acutam frontem, altera caput posteriore parte sui acutum exhibet. Atque hæ facies à principali prorsus discrepant. Quicquid autem in cubo descriptum fuerit, id vniuersum, variato illo, mutatur, siquidem distributio partium conueniens per deligentem seu Variantem seruata fuerit.

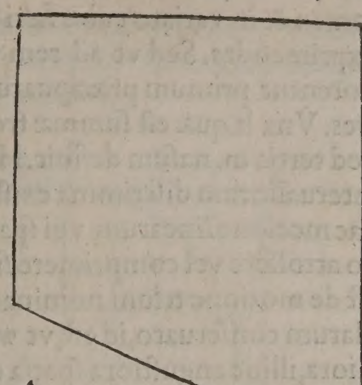

A fronte.

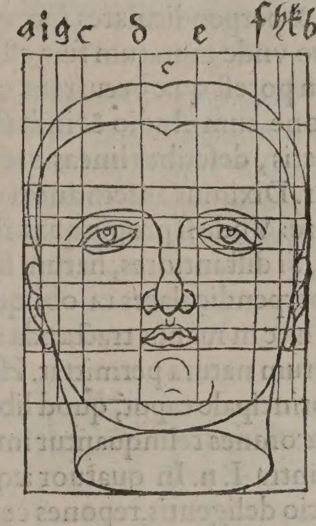

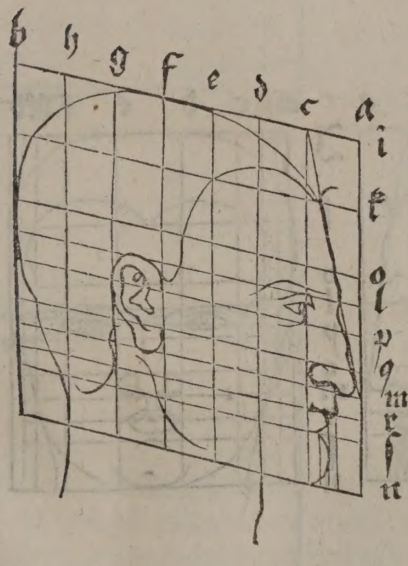
A tergo.

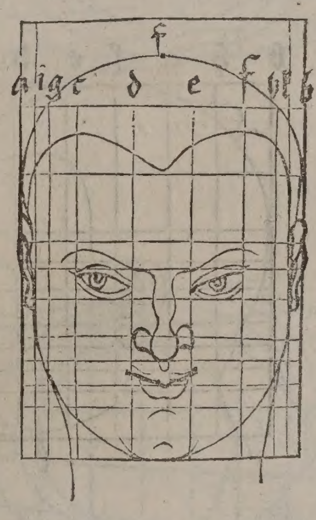
A tergo.

A fronte.

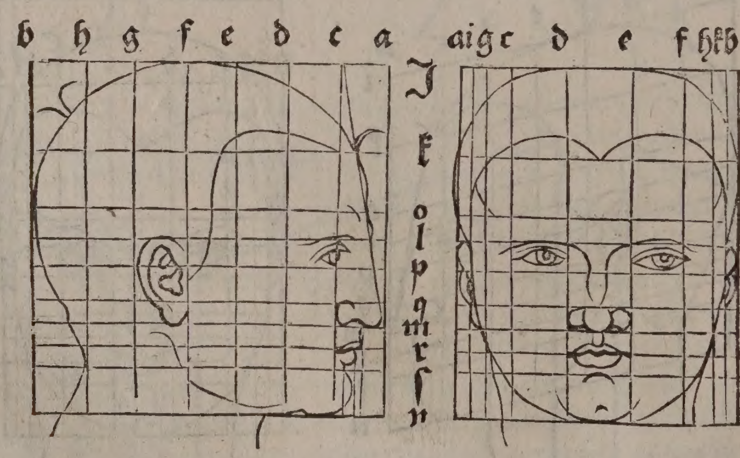

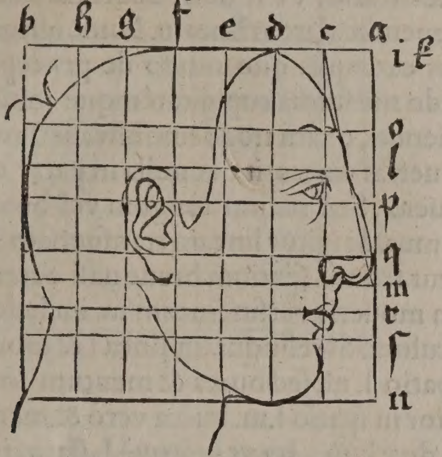
Variationes capitum supra positæ ex ipsius omnes cubi variatione ductæ sunt, & de principali facie mutatæ omnibus partibus deligentis ministerio conuenienter expressis. In sequentibus autem alias quoque variationes demonstrabimus in ipsius principalis capitis cubo, Qui quidem remaneat idem & æqualis, sed partium positura diuersa, motis loco suo lineis transuersis ac obliquis, quibus illarum altitudines designari notum est. Quod ipsum

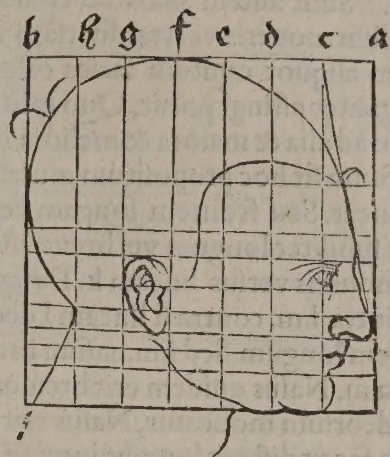
tamen & in variato cubo fieri poſsit. Hæc via latiſsimè patet ad innumerabiles differentias exprimendas. Sed vt ad rem veniamus. Proponatur principalis capitis facies, Inque illo notentur primum præcipuarum partium altitudinis tranſuerſæ lineæ, quæ ſunt numero tres. Vna k. quæ eſt ſummæ frontis. Altera l. quæ tranſcurrit ſupercilia & ſupra radit aures. Sed tertia m. naſum definit. Hæ igitur lineæ cum loco ſuo mouentur ſurſum deorſúmve interuallorum diſcrimina exiſtunt, fiúntque ſpatia altiora aut humiliora: Quicquid autem hac motione linearum vui ſpatio deceſſerit, idipſum accedere alteri neceſſe eſt. Iſto modo attollere vel comprimere ſingulas partes in facie quiſque poterit. Quod autem dictum eſt de motione trium nominatarum, Idem & de aliis ſ. r. q. p. o. intelligendum, ſiue ordine illarum conſeruato, id eſt, vt παράλληλοι maneant, Siue illis obliquatis, quo fit vt hinc ampliora, illinc anguſtiora ſpatia efficiantur. Secundum hanc rationem poterunt variari omnia, quæ de nominibus prolixitatis, breuitatis, diſtenſionis, contractionis, craſsitudinis, gracilitatis, diuerſa intelliguntur. Singulæ autem tranſuerſæ lineæ trifariam loco ſuo moueri ſolent, Surſum, deorſum, obliquæ. Licet etiam ſimul vniuerſas ſurſum deorſúmve, aut dimidium harum ſurſum, dimidium item deorſum, ferméque in omnes partes pro arbitrio, & tranſuerſas & perpendiculares moueas. Sed ſi quid mutaris, quod conueniens cum principali, id eſt, eo vnde mutatum fuit, eſſe volueris id deligentis adminiculo componere debebis. Dici non poteſt quæ occurrant, quamque admirabilia iis occurrant qui in harum rerum exquiſitione cum ſtudio & induſtria verſentur. Pro eo autem ac faciem exprimendam propoſueris, deſcribes lineas rectas, de quibus forma apta & reſpondens voluntati tuæ deſignetur. Diximus autem anteà quoque, pro motione tranſuerſarum interualla inæqualia exiſtere: Vnde ſi propinquas illas feceris, in quibus hoc partibus acciderit eæ breuiuſculæ fient, Si diſtantiores, harum fient partes longiuſculæ. Quæ ad vtrumuis modum effictæ iuxta perpendiculares in obliqua facie craſsitudinis & gracilitatis diſcrimina afferunt. Sed qui hæc in manus tractanda ſuſceperit, is etiam cogitabit quid quantúmque ſibi mutationis, rerum natura permittat. Horum ipſorum quæ dicta ſunt tale eſto exemplum. Proponatur principale caput, quod libro primo, primo loco deſcripſimus, Huius perpendiculares lineæ omnes relinquantur immotę. Sed cum tranſuerſis ſic ages, vt tres lineas k. l. m. diſtribuas intra I. n. In quatuor æqualia ſpatia, quibus præcipuæ partes includantur: Poſtea beneficio deligentis, repones conuenienter reliquas lineas, nempe o. l. p. q. r. s. Hæc forma mihi propter æqualitatem elegans eſt viſa, Eámque obliqui aduerſique capitis ſubiecimus expreſſam.

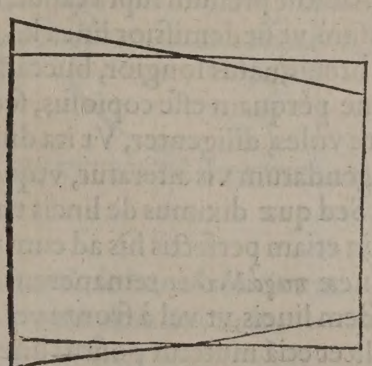
Sed obſeruandum faciem in capite alicubi longiuſculam, alicubi verò breuiuſculam eſſe. Quare ſcies ſi facies oris valde prolixa ſit, capitis teſtam effici compreſsiorem. Ponatur igitur in exemplo tanta altitudo in facie oris, vt linea k. imponatur in lineam I. vtque poſtea deligentis adminiculo reliquæ lineæ intra k. n. nempe o. l. p. q. m. r. s. conuenienter diſtribuantur. Videbis igitur per hanc elationem, radicis capillorum deſignationem excludi. Contra ſi faciem oris malueris breuiuſculam, videbis teſtam altiorem, & exire acutulam.

Sit igitur in iuxta posito differentiæ exemplo. Ea breuitas in facie oris vt linea k. ſtet infra I. vna parte 3 .totius altitudinis I.n. Vtque reliquæ lineæ o.l.p.q.m.r.s. adminiculo deligentis diſtribuantur, cernéſque effici quod in ſubiecto exemplo apparet.

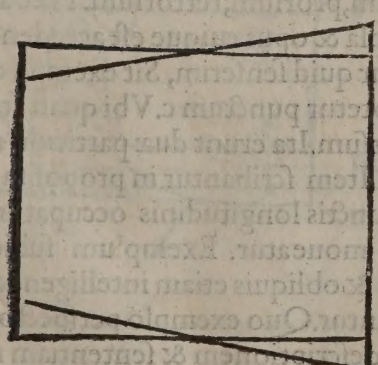

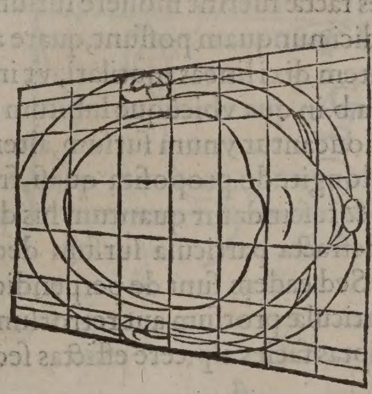

Eſt & talis capitum variatio, Vt quadrilaterum cubi, principalis ante, id eſt, ad dextram contrahatur, poſt, id eſt, ad læuam diſtendatur, ídque ἀναλόγως, vt quantum vni loco deceſſerit tantum accedat alteri. Similis ratio eſt contrarij modi, Si ante diſtendas, poſt verò contrahas. Atque in his ad hunc modum variatis quadrilateris, omnes partes conuenienter, vt fieri debet, diſtributæ, tales facies repræſentabunt, quales in depreſsis, vt loquimur, fundamentis binis ſubiecimus.

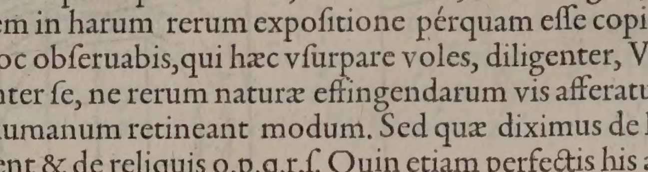

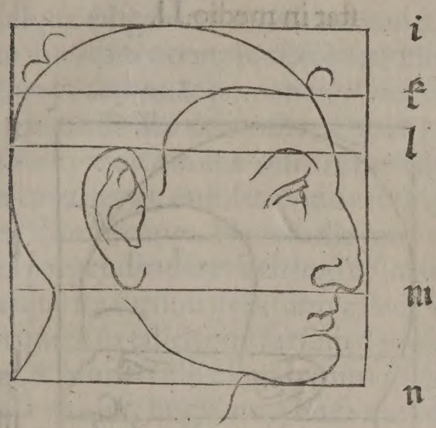

Hoc loco etiam ſciendum omnes tranſuerſas lineas, quadam certa quam paulò pòſt explicabimus,ratione,poſſe dimoueri. Ita vt ſpatia ſupra fiant longiuſcula.Quod ipſum & inuertere liceat, & in vtralibet dimidia parte faciei, & in quibuſuis tranſuerſis lineis vſurpare. Sunt autem maximè euidentes contrariæ. Vt ſi nunc deorſum trahas, quam prius ſurſum moueris vel tranſuerſam vel perpendicularem lineam. Nunc igitur deinceps deſcribam aliquot capitum facies oſtenſurus exemplis quo modo de præceptis noſtris opus eleganter effingi poſsit. Quo ipſo confido me ſtudia cupiditatémque multorum excitaturum ad alia & maiora & meliora inuenienda, quàm nos demonſtrauerimus. Sed ad rem. Primum ſit hoc propoſitum mutare vniuerſas lineas, ita vt nulla in parte congruentia remaneat. Seu frontem longam vel breuem, Seu naſum longum vel breuem, Siue mentum ſimiliter longum vel breue eſſe velimus. Si igitur lineam tranſuerſam l. multum ſurſum moueris verſus lineam k. Deſignabitur frontis ſpatium breue naſi autem longiuſculum, intra l.m. contra ſi lineam l.deorſum moueris verſus lineam m. includet ſpatium k.l.frontem longum.Sed l.m.naſum breuiuſculum. Si relinquatur linea l.& moueatur ſurſum linea m. Naſus quidem erit breuior in ſpatio l. m. ſed bucca & mentum longum. Sin linea m.deorſum moueatur, Naſus erit longior in ſpatio l.m. bucca verò & mentum aſtrictius.Iam fac vt diſtent longius inter ſe lineæ duæ k.m. Ita vt k.propè l. ſtatuatur m. verò propè n.Tum erit caput ſummum & mentum ac bucca breuior,admodum autem frons & naſus longus. Fac contra vt k.m. tranſuerſæ minus longè diſtent inter ſe, & cernes caput ſummum & mentum cum bucca longiuſculum euadere, ſed breuem frontem ac naſum. Rurſus moueantur ſurſum k.l. & erit caput ſummum cum fronte breuius. Poſtea reliquis intra l.n. lineis deligentis ope diſtributis, exibit naſus longus. Itémque longum mentum cum bucca. Inuerte hoc ipſum & habebis excelſum in ſummo caput,frontémque longiorem, Sed naſum breuiorem ſicut & buccam cum mento. Rurſus eſto elatior k.ad l. linea autem m.demiſsior ad l.quæ ſit immota. His deſignabitur preſſum ſupra caput, frons longa,labra mentúmque maiuſcula.Inuertatur hoc ipſum,vt ſit demiſsior linea k.l.& linea m. ad n. Deſignabitúrque ſupra caput arduum, frons breuis,naſus longior, bucca & mentum breuiuſculum. Poſſem in harum rerum expoſitione pérquam eſſe copioſus, ſed viſum eſt breuitati ſtudere. Hoc obſeruabis,qui hæc vſurpare voles, diligenter, Vt ita dimoueas admoueáſque lineas inter ſe, ne rerum naturæ effingendarum vis afferatur, vtque facies inſtitutæ hominum humanum retineant modum. Sed quæ diximus de lineis tribus k.l.m. eadem intelligi debent & de reliquis o.p.q.r.ſ. Quin etiam perfectis his ad eum variationis modum qui cuíque placuit,Sic tamen vt omnes lineæ παράλληλοι remanerent, licet inſuper aliquis variet propoſitas facies obliquandis iiſdem lineis,vt vel à fronte vel à tergo declinent,ſeu vniuerſæ ſiue aliquot harum.Pręterea licet etiã mutetur poſitus lineę obliquæ, quæ in principali capite vna deſcripta fuit à radicè capillorũ adextimũ naſum. Licet etiam mutilentur tranſuerſæ particulis ſurſum deorſúmve, & perpendiculares iiſdem prorſum aut retrorſum motis. Quod ipſumet in obliquis fieri poſsit. Sed & poſt has omnes pro cuiuſque arbitrio inſtitutas mutationes liceat & ſpatia intra particulas tranſuerſarum, vbi mutilationes factæ fuerint mouere ſurſum,deorſum,prorſum,retrorſum. Hæc autem perſpicuè ſatis dici nunquam poſſunt,quare ad exempla & opus cuíque eſt accedendum.

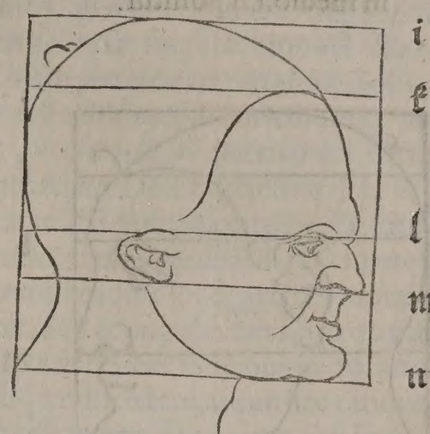
Quia autem dixi lineas mutilari, vt intelligatur quid ſenſerim, Sit exempli cauſa propoſita linea a.b.in qua vbicũque lubitum fuerit notetur punctum c.Vbi quaſi fractæ lineæ fruſtula dimoueantur vnum ſurſum,alterum deorſum.Ita erunt duæ particulæ mutilationis in quas longitudo propoſita quaſi fracta fuit. Item ſcribantur in propoſita linea duo puncta c.d. & reſcindatur quantum his duobus punctis longitudinis occupatum fuit, eáque quaſi defracta particula ſurſum deorſúmve moueatur. Exemplum ſubiecimus de tranſuerſis: Sed eadem ſunt de perpendicularibus & obliquis etiam intelligenda, quarum ſimiliter particulæ prorſum aut retrorſum moueantur.Quo exemplo perſpecto poteris & ſupra deſcriptas facies aſpicere effictas ſecundum deſcriptionem & ſententiam noſtram.

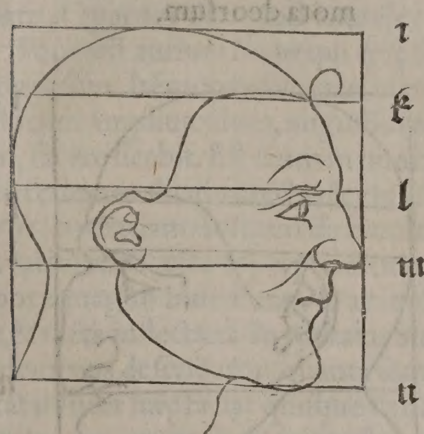
Hæc facies habet tantummodo ſurſum elatam lineam.l.

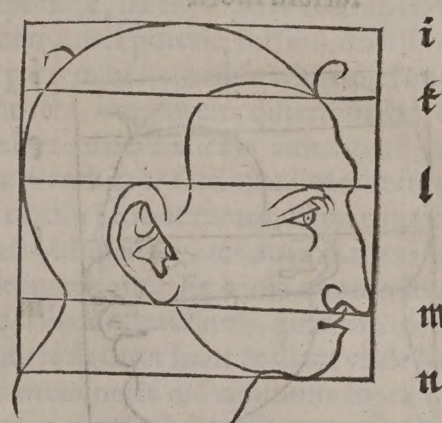
Hæc contra eandem ſolam demiſſam.

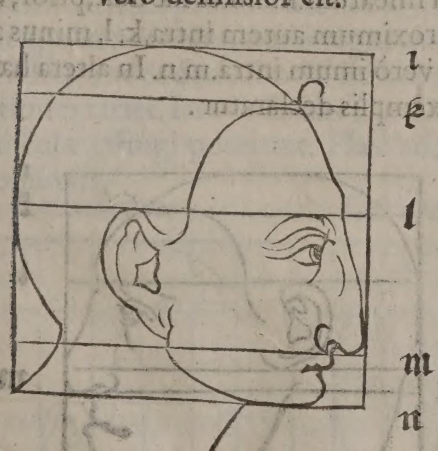
In hac facie ſurſum mota eſt ſola linea.m.

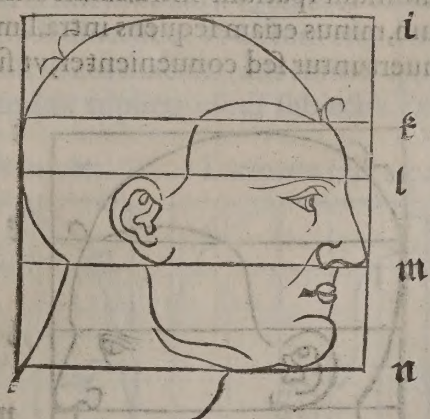
In hac eadem linea.m.ſola deorſum mota eſt.

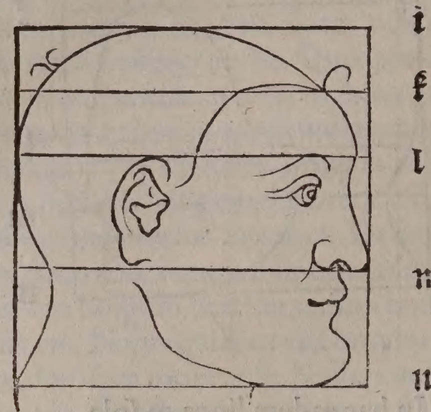
In hac facie linea k.elatior.m. verò demiſsior eſt.

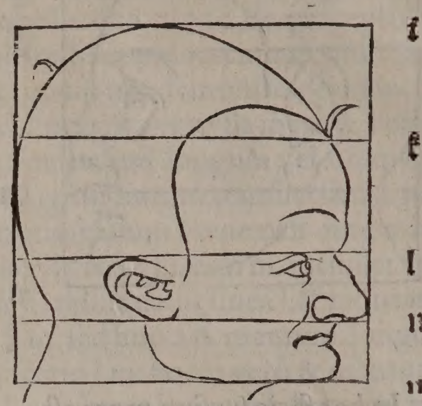
Contra in hac.m.elatior k.verò demiſsior.

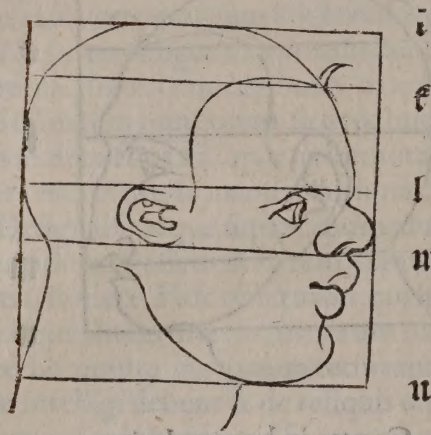
Hæc facies habet duas lineas k.l.valde elatas,ſed.m. in medio.l.n.ponitur.

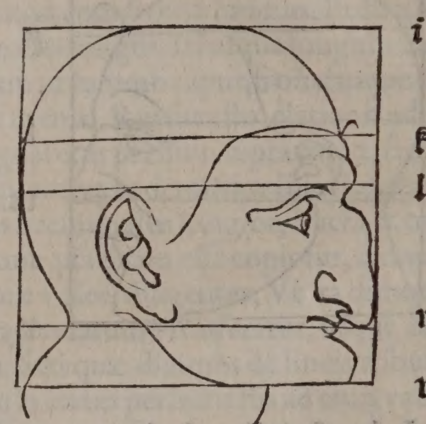
Hæc verò admodum demiſſam habet.l.&.m.ſed.k. ſtat in medio.I.l.

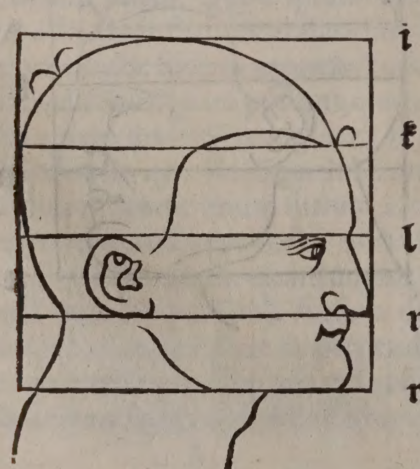
In hac facie eſt.k.&.m. ſurſum mota.

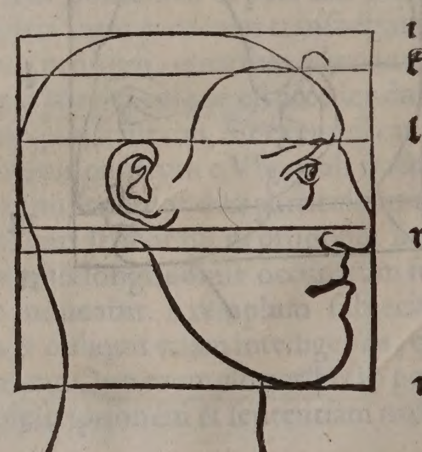

In hac contra.k.&.m. mota deorſum.

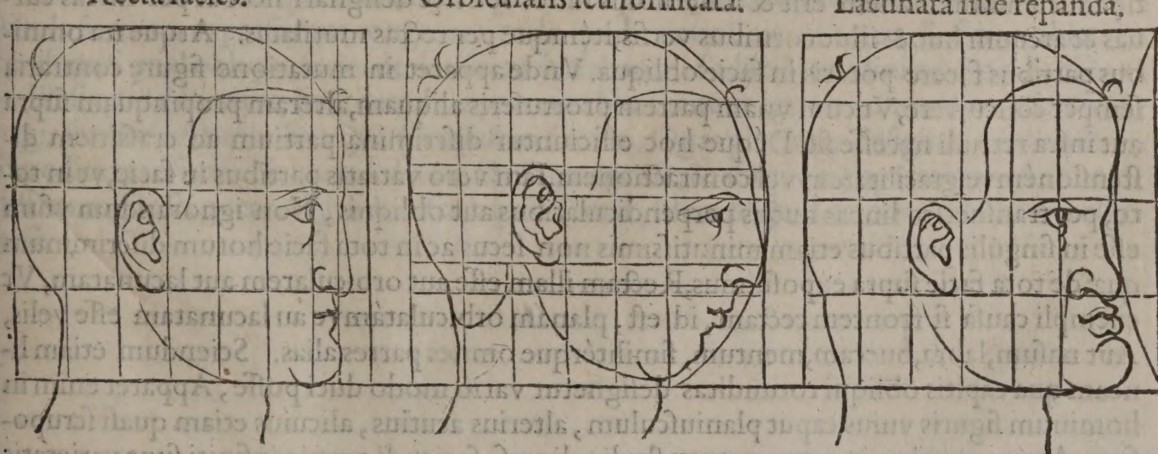
Sunt præter dictas motiones harum trium linearum.k.l.m.& hæ duæ,prior,vt ſummum ſpatium intra.I.k.ſit altiſsimum,proximum autem intra.k. l. minus al tum,minus etiam ſequens intra.l.m.minimè verò imum intra.m.n. In altera hæc inuertuntur ſed conuenienter,vt ſubiectis exemplis declaratur .

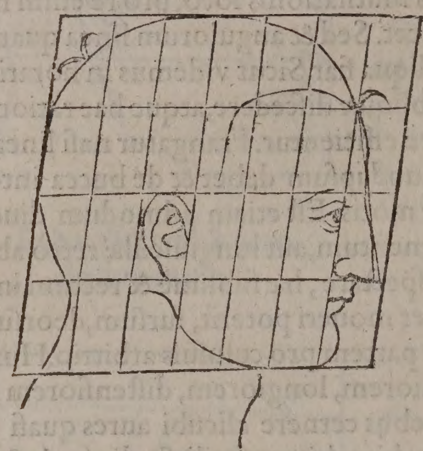
Maximè autem exiſtunt varietates ſi lineæ rectæ παράλληλοι cum tranſuerſæ tum perpendiculares mutilentur obliquentúrve. Quare vbi vſus poſcet hæc quæ diximus mutilata & obliqua diligenter conſiderabuntur, quæ vt intelligi melius poſsint. Exponemus ſententiam noſtram exemplo obliquationis. Nam tranſuerſæ ſingulæ hinc vel illinc attolli demittiue poterunt, & perpendiculares ſupra vel infra promoueri retrahiué. Sed nondum rectæ tamen eſſe illæ deſierunt, Quare poſcente rerum inſuper & curuabuntur in ſurſum deorſúmve, prorſum aut retrorſum flexos arcus. Necnon & in alternantes illas & quaſi reptiles curuaturas, mutilatione ne ipſa quidem prætetita. Demonſtremus hæc in frontis & ſuperciliorum linea. Nam & illa hinc vel illinc attolli demittiue poterit. Et hæc quanta eſt intra perpendiculares defringi & ſurſum deorſúmve moueri, Etiam ipſa in medio mutilari, atque ita ſurſum deorſúmve flecti in ipſius mutilationis loco, pro re enim nata oculum torquere in effictione ſurſum deorſúmve licet. Sed & angulorum linea quanta fuerit defringi, & hinc attolli illinc demitti ſolet, vt obliqua fiat, Sicut videmus in horariolis, quæ compaſſa vocant, lingulam à linea meridiana obliquæ diſcedere, atque hac ratione anguli interiores exterioréſve profundi magis minúſve efficientur. Frangatur naſi linea, ita narium eminentiæ attollentur demittentúrve, quod ipſum debet & de bucca intelligi, & maxillis poſteriore parte ſui ſurſum deorſúmve motis. Eſt etiam admodum diuerſum in faciebus obliquis, collum propius admouere ad mentum, aut longiuſculæ retrò abductum obliquare, Quarum illæ quaſi humiles terram ſpectare, hæ ſublimè & rectum intueri videntur. Supereſt aurium locus qui & ipſe ſimiliter moueri poterit, ſurſum, deorſum, prorſum, retrorſum. Itémque obliquari in vtranque partem pro cuiuſuis arbitrio. Hunc etiam ipſum locum ampliuſculum, anguſtiorem, breuiorem, longiorem, diſtenſiorem, contractiorem, facere licebit. Eſt enim in humanis faciebus cernere alicubi aures quaſi complanatas ad tempora alicubi erectas & eminentes, Ex his arbitror facilè ſtudioſos lectores perſpecturos ſententiam noſtram de mutationibus rerum propoſitarum, Nam cum viderint quibus rationibus recta & perpendicularia curuari obliquariúe, ac inæqualia fieri poſsint, ſine labore magno inuenient, & altitudinum decurtationes. Et craſſa quomodo gracilia faciant, & recta inflectant. In mutatas autem lineas ſicut oſtendimus, quis non intelligit, ſi forma deinceps deſcribatur, quanta diuerſitas futura ſit inter hanc & illam vnde hæc fuerit mutata? Inter hæc faciat quiſque vt diligenter meminerit diſcriminum ſupra & initio memoratorum, ex quibus animaduertet triplicem maximè diuerſitatem aſpectuum in obliqua facie. Vnam rectam. Alteram procuruam & orbiculatam ſeu fornicatam, vt ſint omnia tanquam in lepuſculi ore quaſi proiecta. Tertiam incuruam, id eſt, lacunatam ſiue repandam. Sed hæ procuruationes & incuruationes non modo curuis, ſed etiam rectis lineis deſignari poterunt, nec integris modo verum etiam mutilatis. Quæ tota ratio verſatur in additione & detractione. Et hæc triplicis modi diuerſitas, vt dictum eſt, ad infinitas mutationes faciet. Iam ipſas has facies aut argutius & acutiuſculæ, aut contra ſpiſsius & planiuſculæ effingi poterunt. Hæc autem diſcrimina triplicis modi ſubiectis exemplis propoſuimus.

Recta facies. Orbicularis ſeu fornicata. Lacunata ſiue repanda.

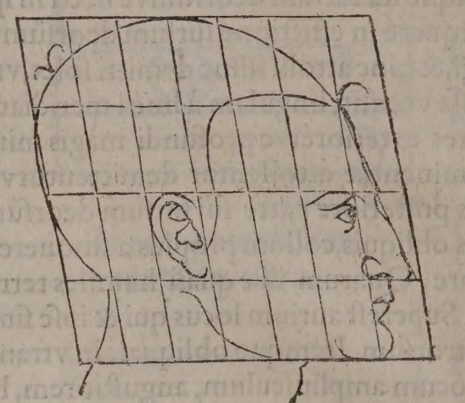

Sunt præterea duæ differentiæ obliquæ faciei quæ ſic quaſi in Rhombi figura deſignantur vt relinquatur tranſuerſa vtráque ſupra & infra παράλληλος, ſed duo recta latera obliquentur παραλλήλοις tamen & ipſa: Ita vt in comparatione laterum obliquorum lineæ ſupra concurrant infra diſcedant. Ita erit in priore à fronte angulus ſupra acutus infra obtuſus, cui à tergo reſpondeat ſupra obtuſus, vt infra acuto acutus. In altera erunt hæc inuerſa. Duo facto debebunt de tranſuerſis omnes partes diſtribui, Sed tamen non quadrabunt ad perpendiculum demiſſæ per tranſuerſas lineæ, Verum obliquæ omnes exiſtent. In prioréque facie proniuſculam formam in altera ſupinulam lineamentis inductis exprimens, Sicut in ſubiectis exemplis apparet.

Facies prona.

Facies reſupinata.

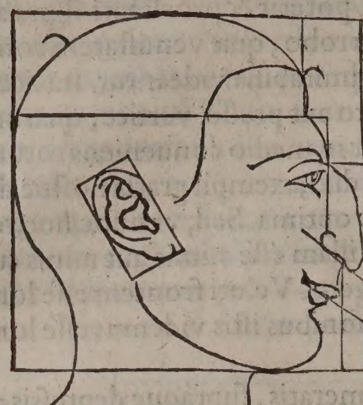
In his ſic quemadmodum oſtendimus mutatis faciebus, non ſecus atque de ſuperioribus tradidimus, Tranſuerſę omnes & per eas perpendiculariter aut obliquæ ductę lineæ rectæ poterunt moueri locis ſuis. Sed & de motionibus earum linearum, quæ per tranſuerſas perpendiculariter obliquæve ductæ, partium in latum & denſum ſpatia demonſtrant, nunc quoque deinceps explicandum reſtat, Nam cum in propoſito quadrilatero faciei aduerſę latus prius erectum a. poſterius b. literæ nota inſignitum, Intérque hęc diſtributio partium per lineas ſex harum literarum notis c.d.e.f.g.h. in ſeptem æqualia ſpatia collata fuerit, pro vniuſcuiuſque arbitrio poterunt & hę lineę potrudi aut retrudi vel omnes vel aliquot, poterunt & ipſis incluſa ſingilatim ſpatia prorſus moueri retrorſúmve. Atque ita exiſtent variationes latitudinum & denſitatum, vt facies craſsior, gracilior, diſtenſior, contractiórve appareat, quemadmodum de tranſuerſis longiores & breuiores partes fiebant, Itaque ſimiliter & hanc in rationem incidit addendi & demendi modus. Sed ſciendum, quicquid de rectis & perpendicularibus pręcipitur idem & de curuis & obliquis lineis accipi debere. Atque hęc requirunt attentionem non mediocrem, Velut, hinc enim ordiemur, de frontis circumductione & procurſu quicquid demitur, naſi prominentię adiiciendum. Eadem erit & inuerſionis ratio. Sed hęc deſignari licebat per lineas curuas & arcuum huc & illuc cornibus verſis, itémque per rectas mutilatas. Atque ita omnibus partibus facere poteris in facie obliqua. Vnde apparet in mutatione figurę contraria ſemper concurrere, Vt cum vnam partem protruſeris aliquam, alteram propinquam ſupra aut infra retrudi neceſſe ſit. Déque hoc efficiuntur diſcrimina partium ad craſsitiem diſtenſionémve, gracilitatem vel contractionem, Iam verò variatis partibus in facie, vt in toto, per tranſuerſas lineas ductis perpendicularibus aut obliquis, Non ignorandum vſum eſſe in ſingulis partibus etiam minutiſsimis non ſecus ac in tota facie horum diſcriminum quæ de tota facie ſupra expoſuimus, Rectam illam eſſe aut orbicularem aut lacunatam, Vt exempli cauſa ſi frontem rectam, id eſt, planam orbiculatámve au lacunatam eſſe velis, Aut naſum, labra, buccam, mentum, ſimilitérque omnes partes alias. Sciendum etiam lineam qua capitis obliqui rotunditas deſignetur vario modo duci poſſe, Apparet enim in hominum figuris vnius caput planiuſculum, alterius acutius, alicuius etiam quaſi ſcrupoſum, Atque omnino in tanto naturæ ſtudio diuerſa faciendi omnia, infiniti ſunt varietatis etiam iſtius modi. Dicamus deinceps de obliqua linea, quam naſi deſignandi cauſa duci oſtendimus, Ea poterit ſupra reclinari ad lineam perpendicularem d. Vt διαγώνιος inde ſit

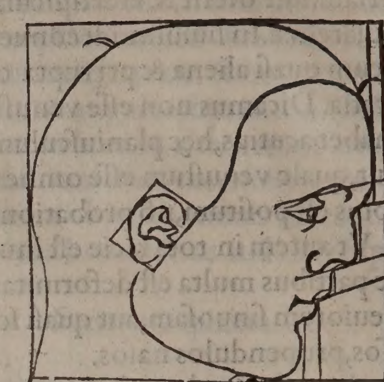
ad transuersam.m.Poterit & erectiuscula duci ex medio.a.c. poterit & proclinari supra ad perpendicularem.a.In huiusmodi conuenientiam maximè probo, quæ venustatem complectitur, cum quasi aliena & prærupta omnia inusitata & admirabilia videantur. Ita licet, exempli gratia. Dicamus non esse venustam faciem cum elato aut presso vertice, quarum illa caput habet acutius,hęc planiusculum.Relinquitur igitur in medio conueniens rotunditatis caput,quale venustum esse omnes sentiunt.Quod vt dixi,exempli gratia nostræ doctrinæ à nobis est positum,nō probationis,media omnia esse optima. Sed, vt nunc,hoc,rectè dicitur. Vt autem in tota facie est inuenustum prolixam illam esse nimis,aut minis curiam.Ita de partibus multa est deformitatis discrimina colligere. Veluti frontem esse longiorem,breuiorem sinuosam,aut quasi scopulosam . Iam nasonibus istis videmus esse longos,nodosos,propendulos nasos.

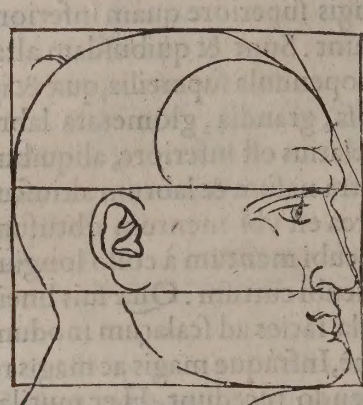
Contra alij nasis sunt breuibus,intortis,symis,crispis,glomeratis, supráque depressis alij,alij extantibus.At oculi aliis paruuli & quasi delitescentes, alijs sunt magni & exerti. Aliqui semi apertis quasi suillum obtuentur,conniuentque magis superiore quàm inferiore palpebra. Aliqui latissimè penitus patentibus oculis aspiciunt. Sunt & quibusdam alta, quibusdam quasi incumbentia palpebris,non etiam nullis propendula supercilia,quæ & ipsa tenuia aliis,aliis densa insunt. Sed labeonibus crassa, carnosa, grandia, glomerata labra sunt.In aliis arguta & gracilia. Aliquibus superius labrum elatius est inferiore, aliquibus contra hoc illo,crassius est etiam sæpe vnum altero. Sæpe intra nasum & labrum altiusculum spacium, alicubi hic in labrum insidere videtur. Præterea est vbi mentum obtusum magnúmque sit. Est contra vbi acutum & paruum. Est & alicubi mentum à collo longius distans. Est & quasi ad collum attritum, alicubi prolixum,alicubi curtum. Quæ suis lineis transuersis,vt indicatum est,designantur.Sunt etiam nonnullæ facies ad scalarum modum inæquales,ídque bifariam.Nam aut supra prominent maximè,Infráque magis ac magis retrahuntur,Aut inferne prominentes gradatim sursum scandendo recedunt. Hæc mutilatis lineis designantur.De quibus quamuis multa tradi possent,quo pacto etiam in minimis partibus vsurpari possint,Sed hæc tamen ipsa studiosi experiundo facile inuenient.

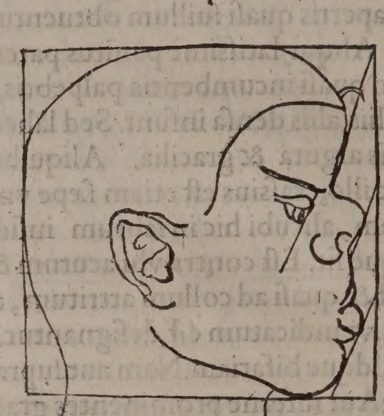
Hoc loco sciendum permitti vnicuique plures facere numero quàm nos fecerimus,aut etiam pauciores lineas transuersas perpendiculares & obliquas. Siue maioris certitudinis, seu vitandi laboris caussa.Permittitur etiam rectas lineas,si res poscere videatur,vnicuique curuare pro arbitrio suo, Quæ omnia quo melius & rectius qua de sententia animi mei præscripta sint,intelligi possit, subiicere placuit varia exempla figurarum de quibus memorauimus.Harum diuersitates designatas apparet mutatis perpendicularibus transuersis,obliquis,mutilis lineis nonnullis & curuis, ad quas postmodo congruentia formæ expressa fuerit. Hæc multum proderint iis qui absque exemplo scripturam nostram non facile potuissent intelligere. Sed variationis huius infinita est ratio. Nam & vnius forma transferri in alteram, & misceri omnium à prima ad vltimam poterunt, omninóque difficile dictu est quid his in rebus licentiæ concedatur operi,quod quidem ipsum debet in frequentibus mutationibus versari, Sicuti & nos in exemplis omnes perpendiculares & transuersas temere dimouimus.Itémque easdem obliquauimus planè,vt libido tulit audacissimé. Tum deinde formam expressimus congruam vnde quid exierit licet intueare, Sed non obliuiscendum,si quid oblique faciei de densitate detrahatur,id adiici latitudini aduersæ.Et contra,Illi si quid adiiciatur, huic detrahi oportere. Non autem ignorandum has varietates magis seruire discriminibus quam venustati formæ, Quas plurimas designare vsus caussa admodum profuerit.Neque adeò venusta forma per se, & absque comparatione ad inuenustam cognosci queat. Qui igitur sciet quid deceat, idem & quid deforme sit sciat necesse est.

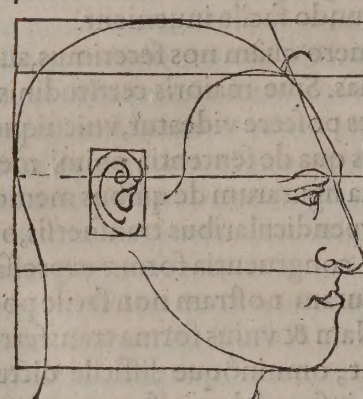
P

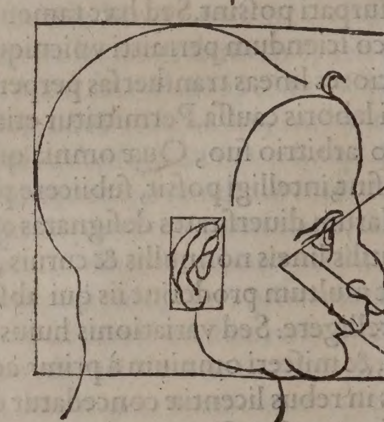

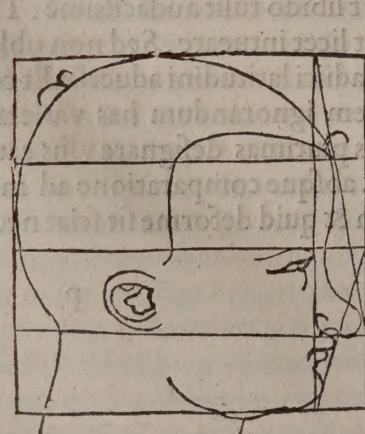

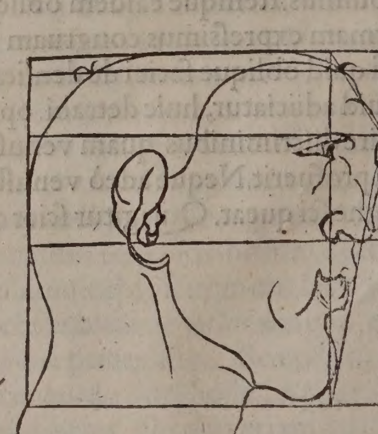

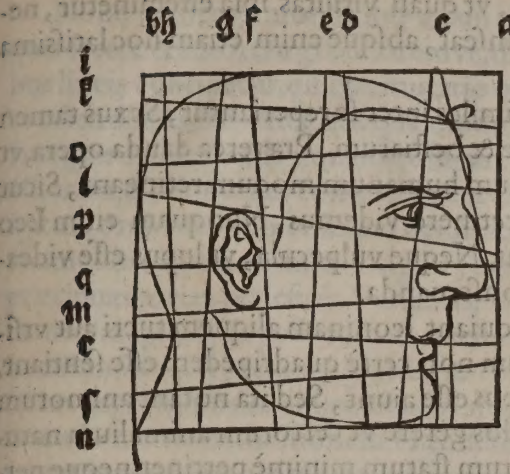

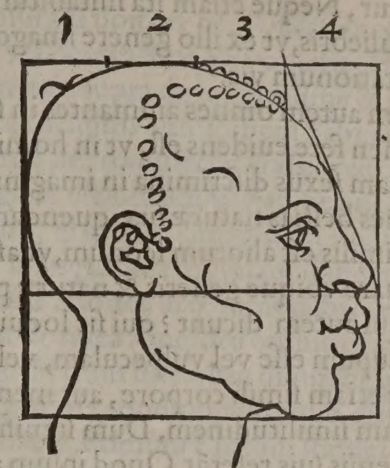

Restat vt de aduersarum facierum mutatione,deque illarum varietatibus dicamus,Sed quia de omnibus obliquis faciebus in aduersas,traducendi transuersas lineas vna ratio est, beneficij nimirum transferentis,Ideo de varietatibus transuersarum nunc quidem verba facere superuacaneum fuerit. Tantum hoc monebo transuersas, & in aduersa facie obliquari posse,vel omnes vel aliquot.Nam ita facies distorquētur, similiter vt cum totius cubi vnum latus demittitur alterum attollitur. Pergamus igitur ad tractationem perpendicularium,quæ cum intra latera.a.b. his notentur literis de doctrina nostra.I. g. c.d.e.f.h.k. Et præcipuas in facie partes designent,vt frontem,oculos,nasum,aures,buccam,mentum,Sciendum harum singulas aut aliquot simul,aut etiā vniuersas moueri locis suis posse,Ita quo longius inter se distabunt, eo erit partium latitudo maior,quo aderunt propius,eo erit illa minor. Sed & sic describuntur supra vti quasi concurrant, infra discedere à se videantur, aut contra.

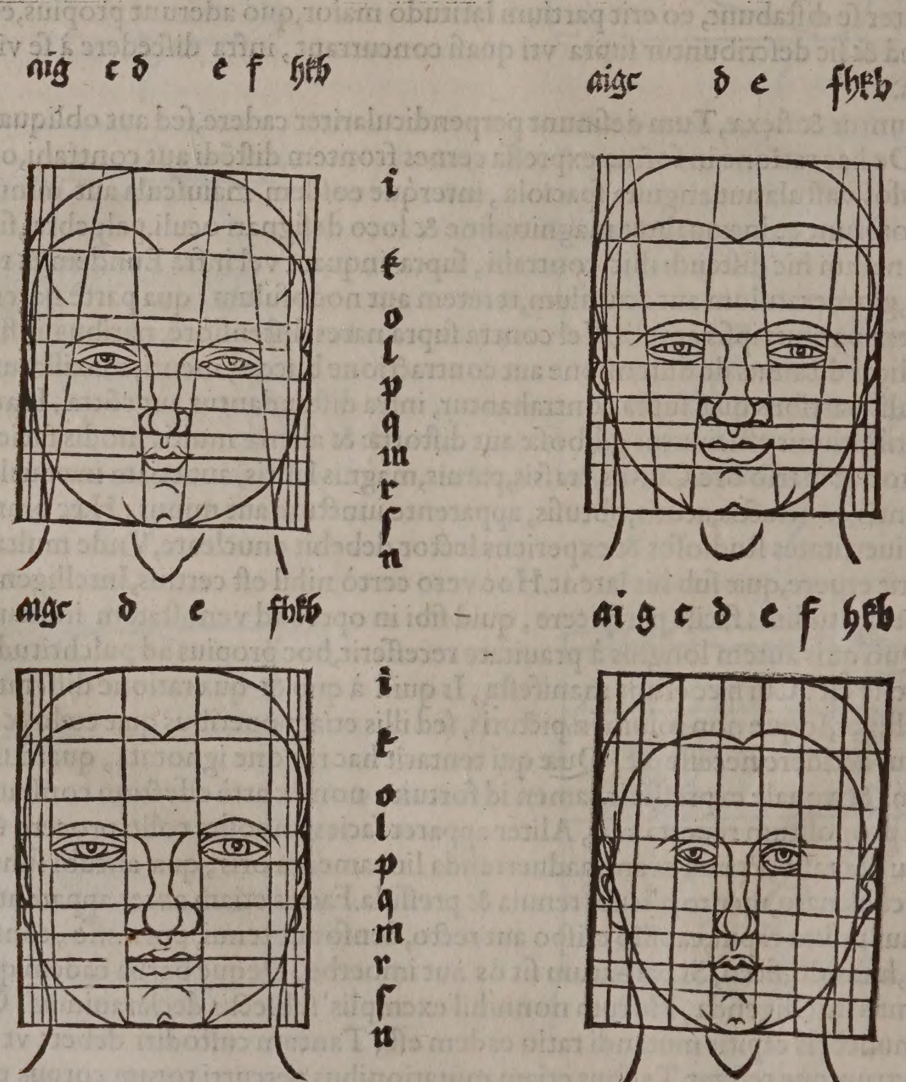
Describuntur & flęxæ,Tum desinunt perpendiculariter cadere,sed aut obliquæ aut curuæ fiunt, De hac ratione in forma expressa cernes frontem distēdi aut contrahi,oculorum inter angulos vastula aut angusta spaciola, interque eosdem maiuscula aut minuscula interualla.Poterunt & inæqualiter magnitudine & loco designari oculi,palpebræ,supercilia, Cernes & nasum hic distendi illic contrahi, supra inquam vel infra Eundem & rectum & incuruum,glomeratulum aut acutulum,teretem aut nodosulum, qua partè nares subsunt angustiorem naribus ipsis amplis. Vel contra supra nares distensiorē, naribus ipsis contractis,Idem licet dicamus de distensione aut contractione buccæ, menti, maxillarum. Idem & de singulis partibus quæ supra contrahantur, infra distendantur aut cōtra. Hac via inæqualis distributionis efficiuntur gibbosæ aut distortæ & alienæ multis modis facies, Veluti aut angusto aut sparso ore.Curuis,crassis,paruis,magnis labris, aut etiam inæqualibus.Maxillis distentis,contractis,acutis,obtusis, apparente iunctura aut minus, Hæc omnia & huiusmodi diuersitates studiosus & experiens lector debebit enucleare,Vnde multa admirabilia poterit eruere,quæ sub his latent.Hoc vero certò nihil est certius,Intelligentes deformitatis & turpitudinis facilè perspicere, quid sibi in opere ad venustatem instituto vitandum sit.Quo quis autem longius à prauitate recesserit,hoc propius ad pulchritudinem accedat necesse est. Cui hæc erunt manifesta, Is quid à quo & qua ratione differat facilè & planè intelliget,Idque non solum in picturis, sed illis etiam operibus quæ cœlo & scalpello elaborantur accidere necesse est, Quæ qui tentarit hac ratione ignorata, quamuis aliquid concordans & æquale expresserit,tamen id fortuito non ex artè effectum constat.

Sed ad propositum reuertamur, Aliter apparet facies imposita collo procero & gracili, aliter breui & crasso,Præterea animaduertenda lineamenta oris, quæ alicubi sunt grandia & plena oculis,naso,mento,alicubi tenuia & pressula.Facies etiam aliter apparent,Si capillatum sit aut rasum caput,capillo crispo aut recto,denso aut tenui, promisso, tonso, cincinato,laxo,humido,sicco, Si barbatum sit os aut imberbe. Deque barba eadem quæ de capillo diximus intelligenda, Horum nonnihil exemplis subiectis declarauimus, Cæterum virilis & muliebris capitis mutandi ratio eadem est, Tantum custodiri debet, vt sui sexus naturam vtrumque referat.Talibus etiam mutationibus percurri totum corpus poterit,& illius omnes partes perquiri.Sed quod monui,videndum ne virilis ac muliebris sexus con-

fundatur, Neque etiam ita mitabitur effigies viri, vt quasi virilitas ipsa effeminetur, neque muliebris, vt ex illo genere imago in virile transeat; absque enim etiam hoc latißima est mutationum via.

Cum autem omnes animantes in suo genere similes inter se reperiantur, Sexus tamen discrimen fere euidens est, vt in hominum genere & bestiarum. Præterea danda opera, vt hæc etiam sexus discrimina in imaginibus hominum humanum modum retineant, Sicut & omnes bestias naturæ suæ quendam modum retinere videmus. Nunquam enim Leo ita dissimilis est aliorum leonum, vt asinum referat, Neque vulpecula, vt lupus esse videatur, Quare vbique generis & naturæ proprietas conseruanda.

Quid autem dicunt? qui sic loquuntur, vt inquiant leoninam aliquem tueri aut vrsinum, Lupum esse vel vulpeculam, vel canem, Cum non certè quadripedem esse sentiant, Neque etiam simili corpore, aut membris similibus esse aiunt, Sed ita notant animorum quandam similitudinem, Dum significant sic se illos gerere vt certorum animalium naturas ingeniis suis referãt, Quod ipsum ad membrorum statum minimè pertinet, neque permisceri hæc debent. Non autem negari potest quin hominum maxima sit inter ipsos dissimilitudo, Sed tamen ita vt generis similitudo sibi constet, Idipsum in canum etiam genere apparet. Alij enim grandes, alij parui sunt, & sexcentis discriminibus inter se differentes, glabri, pilosi, diuersorum colorum, Sed non ita tamen dissimiles inter se sunt, generis vt similitudinẽ amittant, vtiue vulpes aut lupi esse videantur. Ex his patet mutationes & varietates rerum non statim etiam naturas illarum euertere neque confundere, itaque facilè est canis figuram à feræ bestiæ figura internoscere, de qua differentia, ne iusto sim verbosior disputandi finem faciam. Sed redeo ad illa quæ initio monui, vndeque hæc sunt nata vitandam confusionem sexus, & in muliere virilitatem formæ, in viro muliebritatem.

Nunc deinceps monſtrabo aliam viam ad menſuram nouam propoſitæ imaginis, Si quis facere craſsiorem graciliorémve, diſtenſiorem vel contractiorem voluerit. Hæc duabus lineis continetur, quibus mutatio efficitur, quomodo ſupra de longitudine & breuitate oſtendimus, ſed aliter, hócque modo. Si propoſitæ imaginis altitudinem habueris, vt illam quæ eſt eius vnde nouam effingere voles facturus per tranſuerſas craſsiorem aut graciliorem, diſtenſiorem contractiorémve. Iam nota igitur eſt altitudinis habitæ linea. Aliam igitur conſtitues ad menſuram denſitatis & latitudinis, Si quidem imaginem volueris exire ampliorem, erit ea linea longior, breuior autem ſi anguſtiorem, quam diuides in ſuas præcipuas partes beneficio Variantis, atque ita menſurationes accommodabis ad mutationes imaginis propoſitæ. Ita conuenienter exibunt de linea longiore omnia craſsiuſcula & diſtenſiora, de breuiore gracilia & contracta magis. Harum linearũm duum figuram inferius expreſsimus. Indidimúſque nomen Geminis, propter modum vſúmque duplicis lineæ ad vnam menſurationem. Hæc deſcriptio ita ſe habet. Primùm Lineam ſtatues rectam ad perpendiculum altitudinis notæ, quæ ſit.a.b. hæc debebit omnium partium ſuarum diſtinctione eſſe inſignis, Tum infra tranſuerſam ad normam adiunges, eáque erit breuior, aut longior pro arbitrio tuo, ſintque huius notę. b.c. Ita habebis trilaterum rectangulum deſignatum.a.b.c. Hac tranſuerſa, beneficio Variantis, aut ſanè diuidentis cuius ratio in primo libro explicata eſt, de nouo diſtincta conuenienter ſecundum altitudinis lineam, figura iam erit Geminorum perfecta, qua poteris ad menſurationem omnium partium denſitatis & latitudinis vti.

Geminorum etiam vſus ad menſurationem altitudinis pertinebit. Nam linea erecta.a.b. ſi prolixior facta & beneficio Variantis de nouo diſtincta per altitudinem ſuam fuerit, Iam habebitur mẽſura longioris imaginis ſed gracilioris. Vtra igitur cúnque harum duum linearum fuerit mutata, in menſuratione propoſitę imaginis diuerſitatem afferet. Si igitur voles ſuam propoſitę imagini altitudinem conſtare, ſed graciliorem aut craſsiorem modo fieri, Tranſuerſa mutata pro voluntate tua vtere, Sin denſitatem & latitudinem retinere volueris, ſed longiorem aut breuiorem ſtaturam facere, vteris altitudinis linea ad expoſitum modum mutata. Ita vides vtrumque latus Geminorum, rectum inquam & tranſuerſum, ſuas peculiares ſortiri diuiſiones, pro diuiſionis modo expoſito initio ſtatim libri primi, hoc etiam loco caue obliuiſcaris harum particularum nimis & parum.

Hac in partè ſtudioſum lectorem admonitum velim, vt animaduertat, ſicut de vſus crebritate facilè apparebit, quam admirabiles menſurationes de duarum linearum vnius breuitate, alterius longitudine perfici poſsint, Multóque adeo ſi magis alterutra in metiendo punctim moueatur, multóque maximè ſi vtraque. Perſpicuum hoc erit perito architecto quod dico, Et mirifice difficultates, vt videntur, hac ratione facillimè explicabuntur.

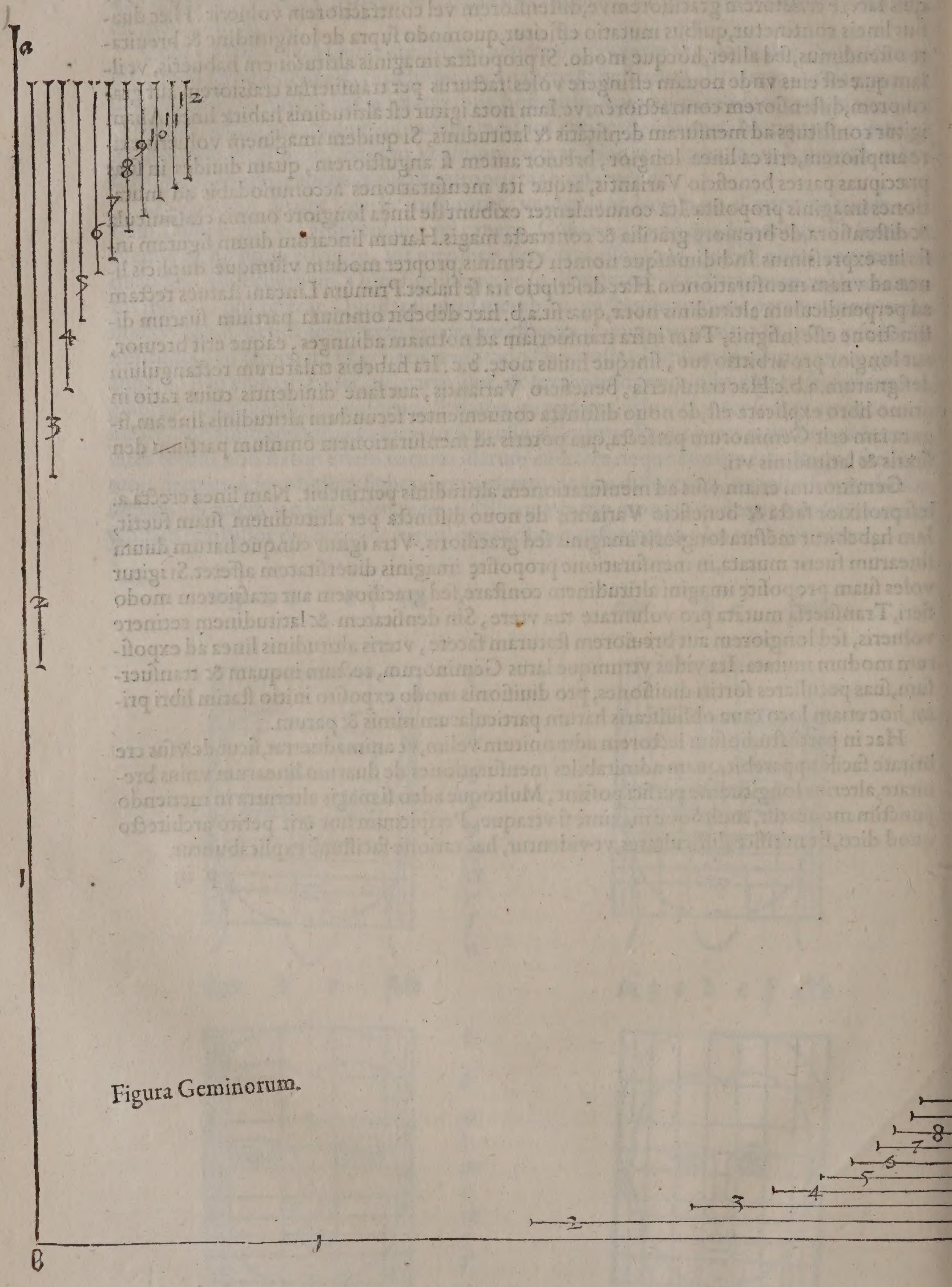
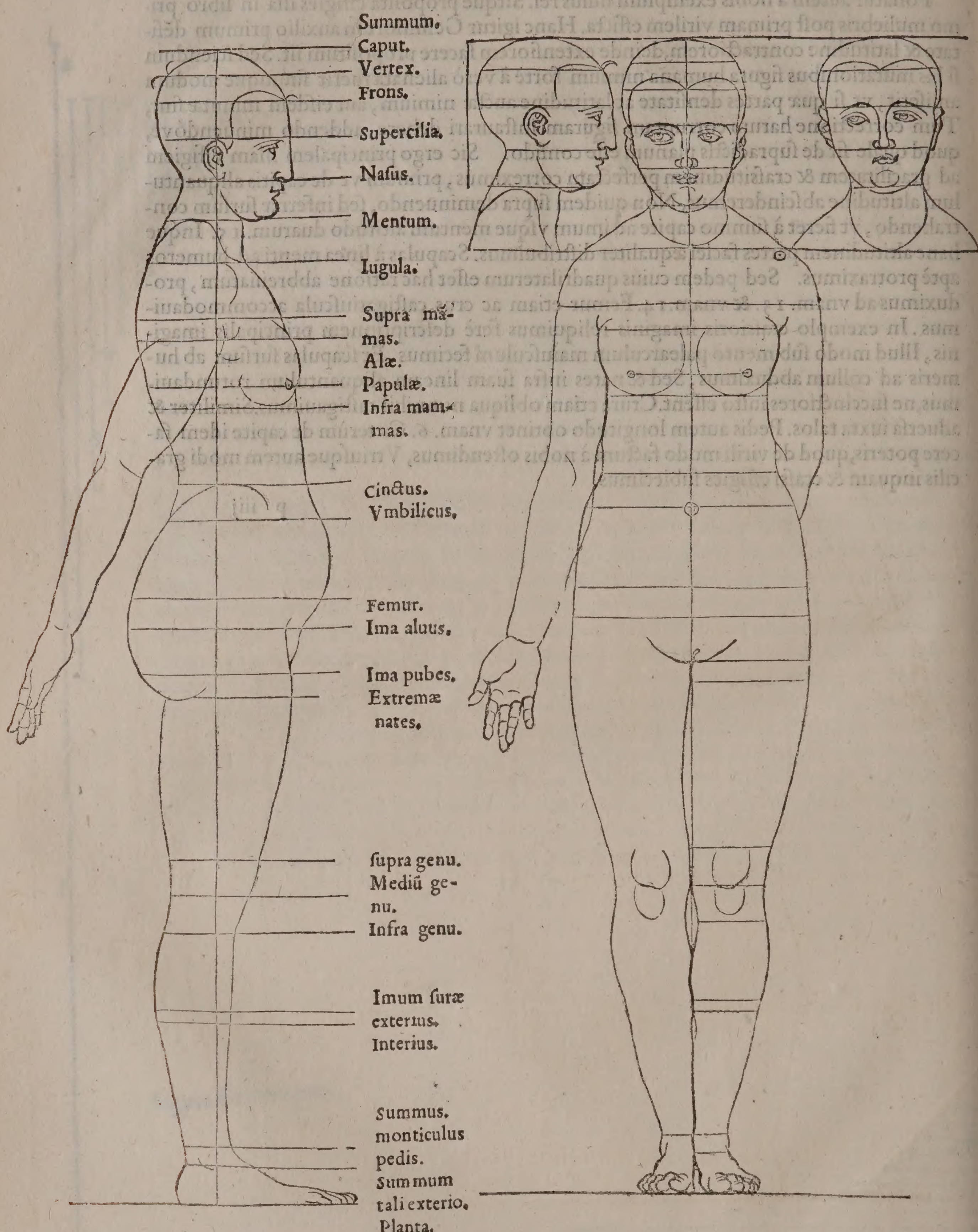
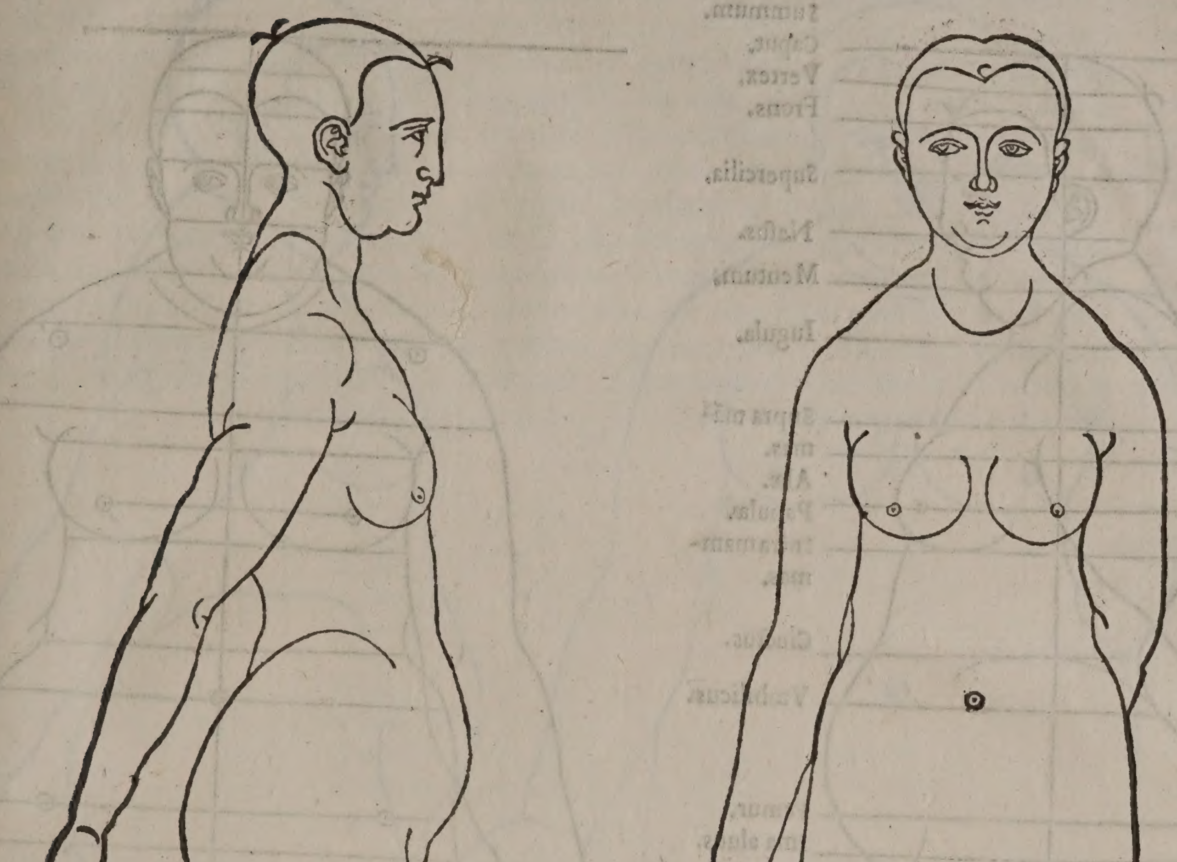
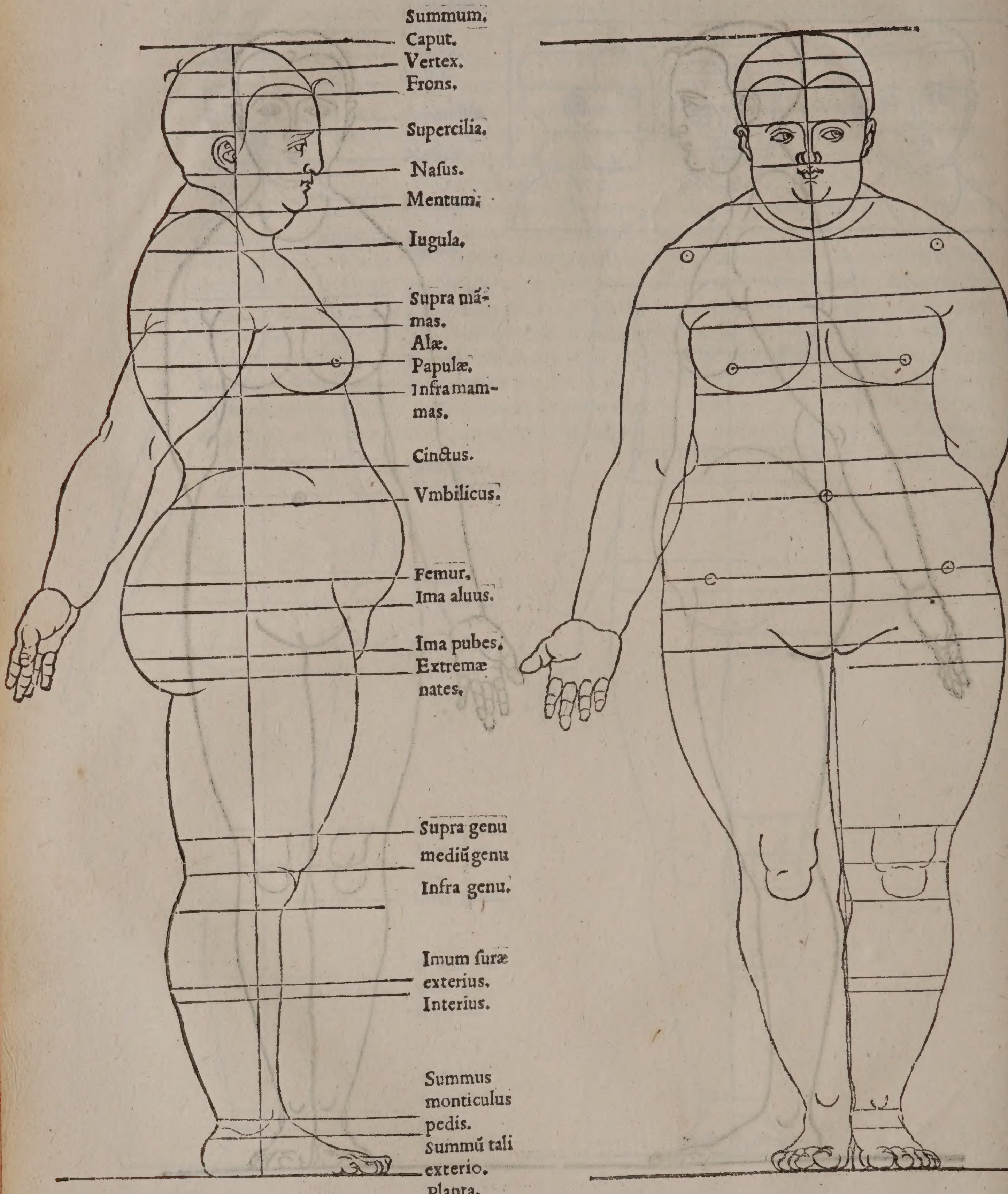

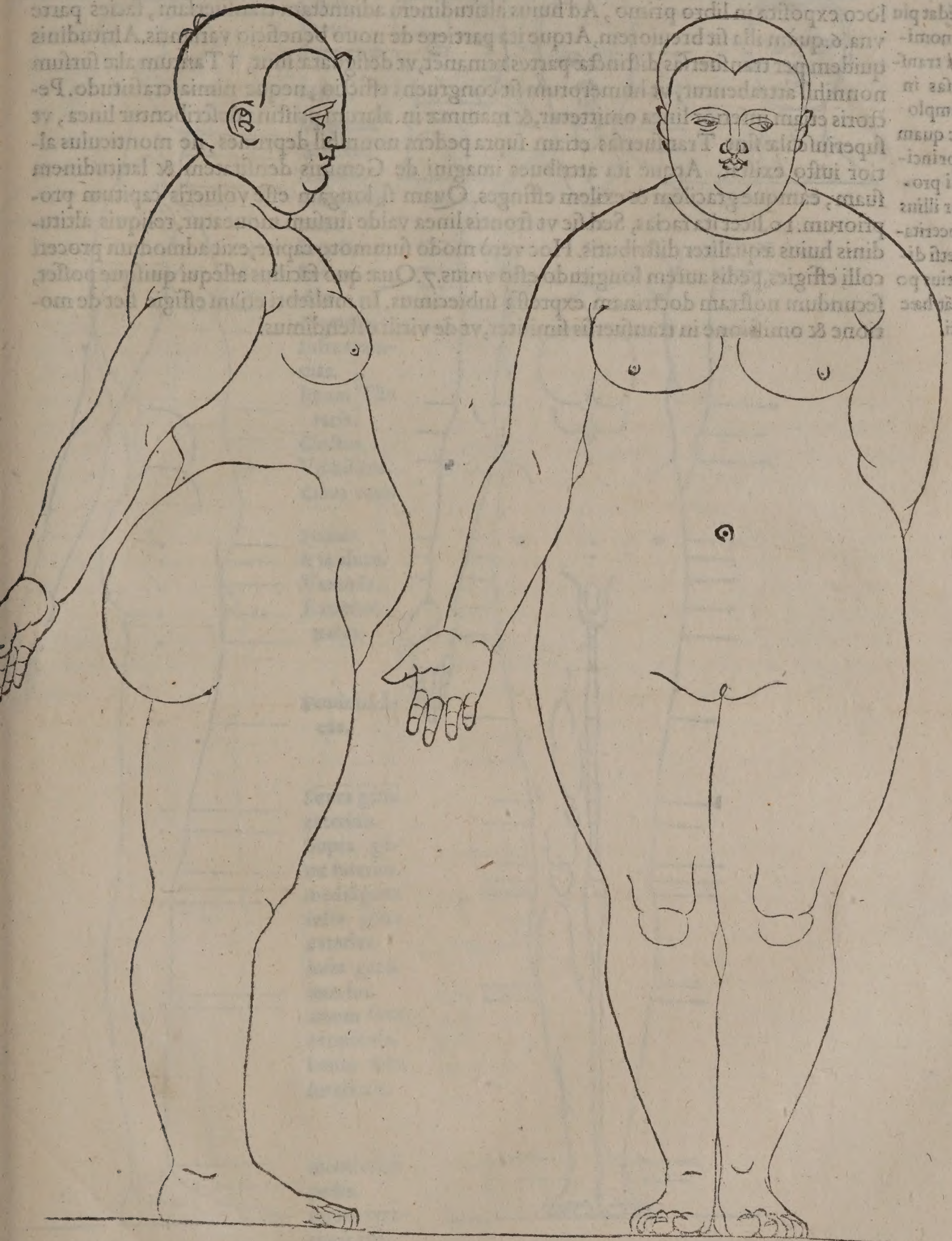
Figura Geminorum.

Ponatur autem à nobis exemplum huius rei. Sítque propoſita effigies illa in libro primo muliebris poſt primam virilem effiċta. Hanc igitur Geminorum auxilio primum déſitate & latitudine contraċtiorem,deinde extenſiorem facere propoſitum ſit. Sed ſciendum ſi his mutationibus figura humana nimium fortè à verò alienata fuerit ſuúmque modum amiſerit, vt ſi quæ partes denſitate ac latitudine auċtæ nimium, aut eiſdem minutæ ſint, Tum correċtione harum corruptam figuram inſtaurari debere, addendo minuendóve, quod quale ſit de ſupradiċtis planum eſſe confido. Sic ergo principalem illam effigiem ad gracilitatem & craſsitudinem perfeċtam correximus, primum vt de capitis aliquantulum altitudine abſcinderemus, Non quidem ſupra deminuendo, ſed infernæ ſurſum contrahendo, vt fieret à ſummo capite ad imum vſque mentum altitudo duarum. 15. Inque hanc altitudinem partes faciei æqualiter diſtribuimus. Scapulas à linea menti ad humeros aptè protraximus. Sed pedem cuius quadrilaterum eſſet hac ratione abbreuiatum, produximus ad vnam. 13. & vnam. 14. Femur etiam ac crus caſtigatiuſcula accommodauimus. In exemplo craſsioris imaginis reliquimus ferè deſcriptionem principalis imaginis, Illud modo ſub mento palearculum maiuſculum fecimus, Et ſcapulas ſurſum ab humeris ad collum abduximus, Sed & nates infra ſuam lineam aliquantulum rotundauimus,ne ſuccinċtiores iuſto eſſent.Crura etiam obliqua nonnihil caſtigauimus.Similiter & aduerſa iuxta talos. Pedis autem longitudo obtinet vnam. 6. Cæterùm de capite idem facere poteris,quod de virili modo faċtum à nobis oſtendimus, Vtriuſque autem modi gracilis inquam & craſsi effigies ſubiecimus.

Summum.
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Iugula.
Supra mã-
mas.
Alæ.
Papulæ.
Infra mam-
mas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Femur.
Ima aluus.
Ima pubes.
Extremæ
nates.
ſupra genu.
Mediũ ge-
nu.
Infra genu.
Imum ſuræ
exterius.
Interius.
Summus.
monticulus
pedis.
Summum
tali exterio.
Planta.

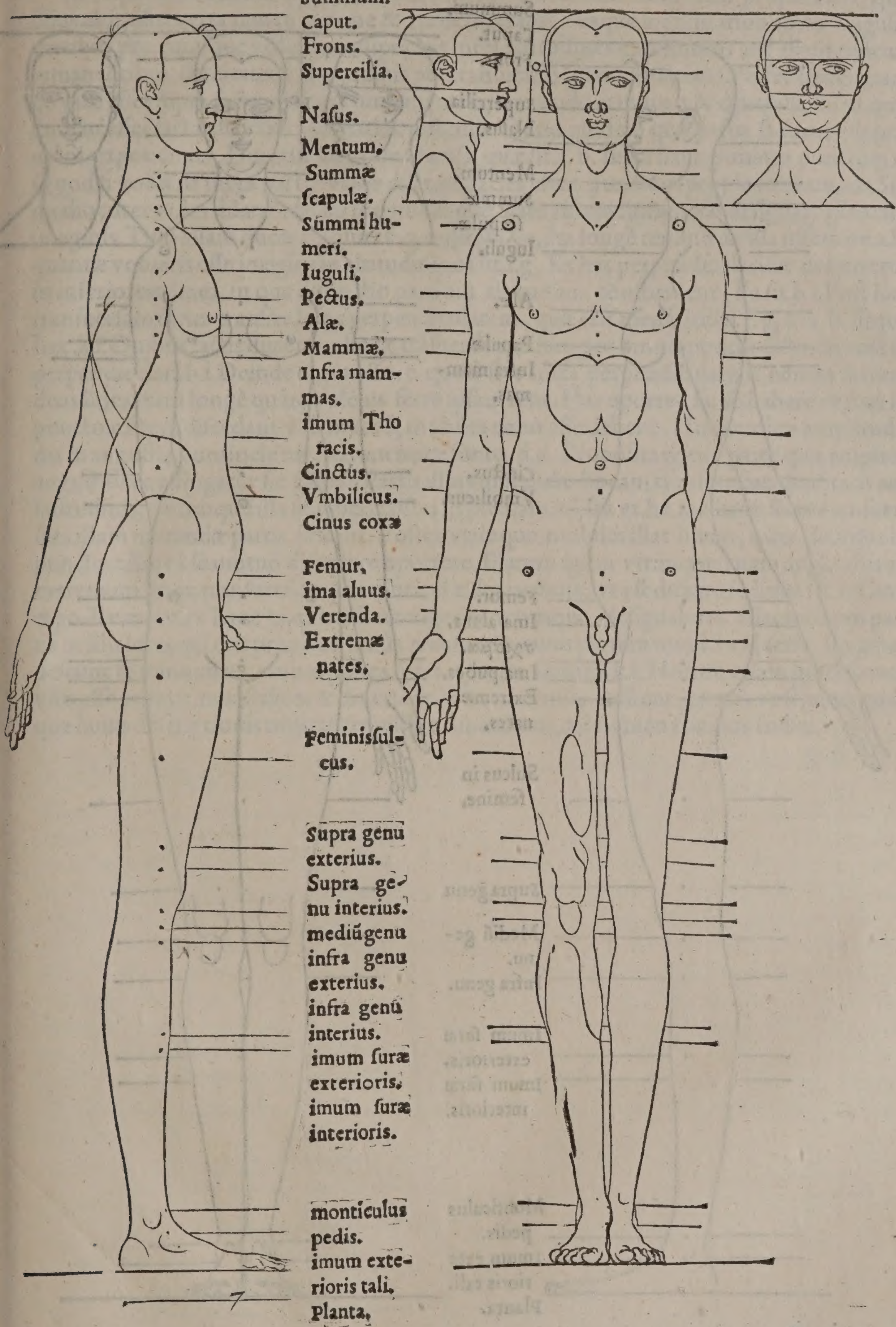

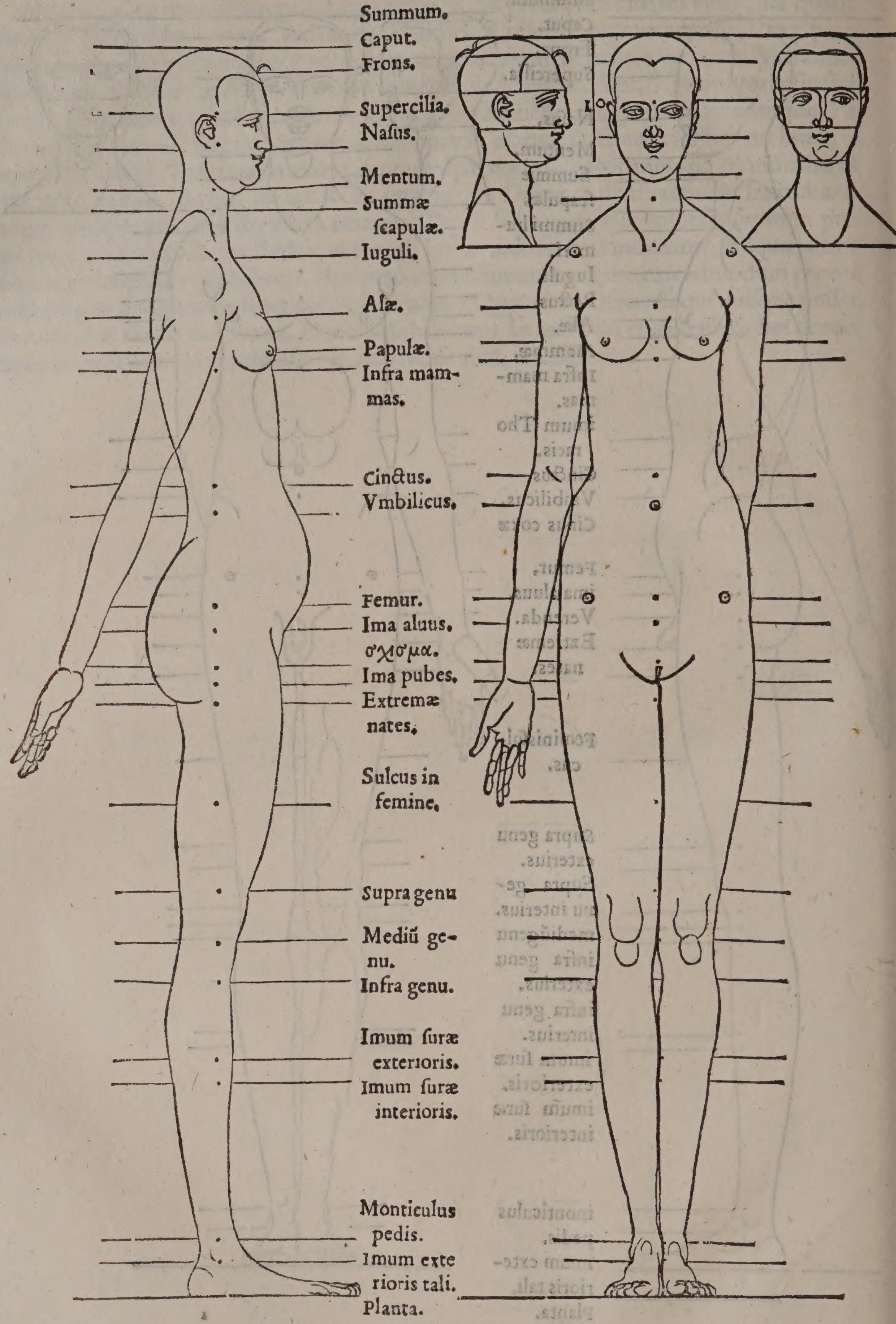

Summum.
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Iugula.
Supra mã-
mas.
Alæ.
Papulæ.
Inframam-
mas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Femur.
Ima aluus.
Ima pubes.
Extremæ
nates.
Supra genu
mediũ genu
Infra genu.
Imum suræ
exterius.
Interius.
Summus
monticulus
pedis.
Summũ tali
exterio.
Planta.

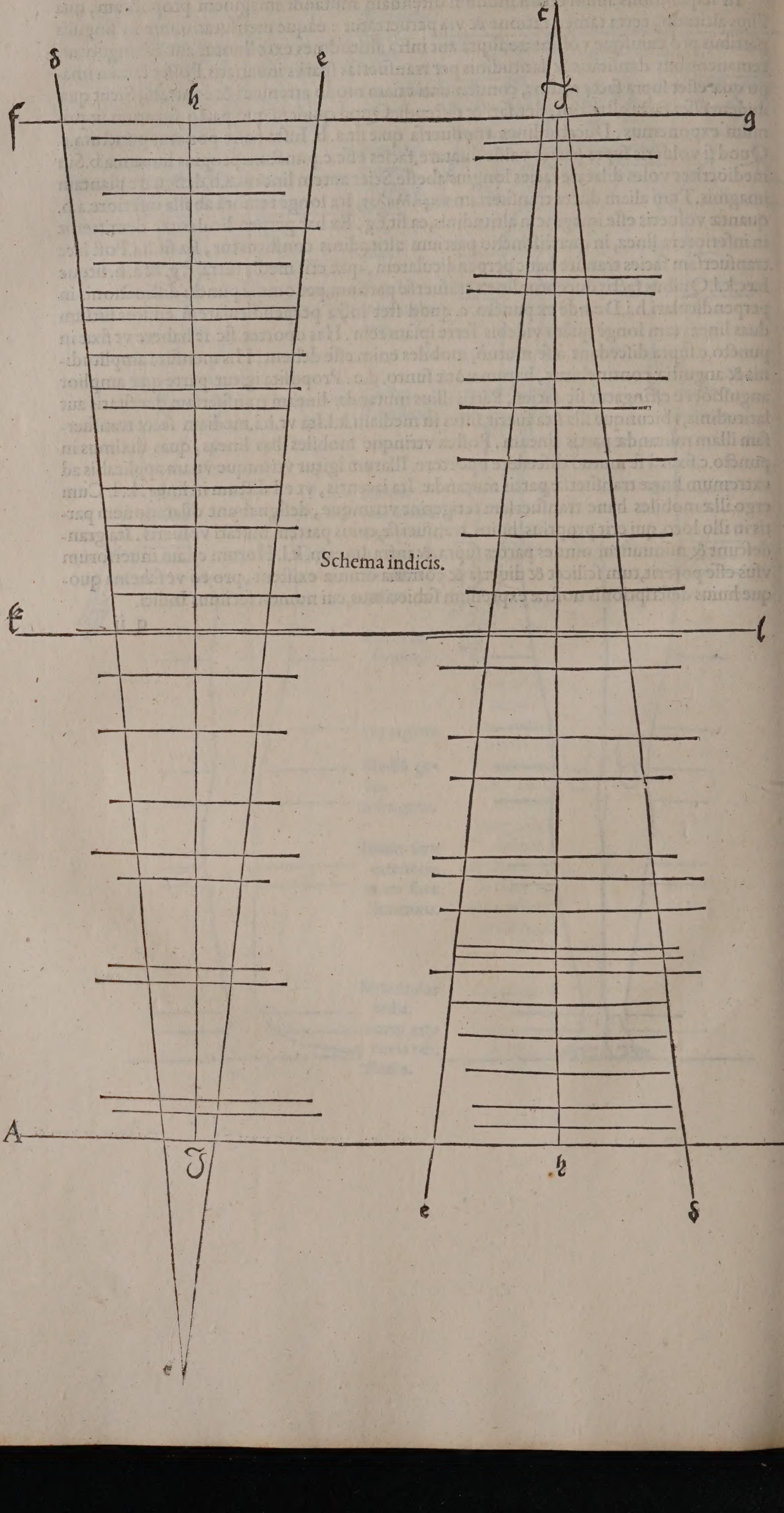
† Neminē offēdat plures nominari transuersas in exemplo hoc quam in principali propter illius proceritatē etsi disertius poterāt hæc dici.

Ponam etiam exemplum gracilitatis alterum. Sit principalis effigies virilis illa quarto loco exposita in libro primo, Ad huius altitudinem adiunctam transuersam, facies parte vna. 6. quàm illa sit breuiorem, Atque ita partiere de nouo beneficio variantis. Altitudinis quidem per transuersas distinctæ partes remanēt, vt designatæ sunt, † Tantum alæ sursum nonnihil attrahentur, vt humerorum sit congruens effictio, neque nimia crassitudo. Pectoris etiam inferior linea omittetur, & mammæ in alarum pristina describentur linea, vt superiusculæ sint. Transuersas etiam supra pedem nonnihil deprimes, ne monticulus altior iusto existat. Atque ita attribues imagini de Geminis densitatem & latitudinem suam, eámque gracilem & exilem effinges. Quam si longam esse volueris capitum propriorum. 10. licet ita facias, Sed sic vt frontis linea valde sursum moueatur, reliquis altitudinis huius æqualiter distributis. Hoc verò modo summoto capite, exit admodum proceri colli effigies, pedis autem longitudo esto vnius. 7. Quæ quo facilius assequi quisque posset, secundum nostram doctrinam expressa subiecimus. In muliebri etiam effigie fiet de motione & omissione in transuersis similiter, vt de virili ostendimus.

Summum.
Caput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ
scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.
imum Thoracis.
Cinctus.
Vmbilicus.
Cinus coxæ
Femur.
ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.
Feminis sulcus.
Supra genu exterius.
Supra genu interius.
mediū genu
infra genu exterius.
infra genū interius.
imum suræ exterioris.
imum suræ interioris.
monticulus pedis.
imum exterioris tali.
Planta.

Summum.
Caput.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Summæ
ſcapulæ.
Iuguli.
Alæ.
Papulæ.
Infra mam-
mas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Femur.
Ima aluus.
σχίσμα.
Ima pubes.
Extremæ
nates.
Sulcus in
femine.
Supra genu
Mediũ ge-
nu.
Infra genu.
Imum ſuræ
exterioris.
Imum ſuræ
interioris.
Monticulus
pedis.
Imum exte
rioris tali.
Planta.

In ſequentibus alium etiam modum oſtendam mutandi imaginem propoſitam, qua illius altitudo, certa tamen ratione & via peruertatur : eáque menſurationum in ſingulis partibus pro cuiuſque voluntate,ſupra aut infra altitudines extolluntur aut aſtringuntur, remanentibus denſitatis & latitudinis per tranſuerſas ſpatiis inuariatis.Poſſet tamen imago quæ eſſet ſupra facta elatior, conuenienti etiam modo attenuari & contrahi, Sicut quæ ibidem eſſet facta aſtrictior, denſari & diſtendi. Quod quidem quo pacto futurum ſit primùm exponemus. Ducatur linea tranſuerſa quæ ſit.a. b. Infra hanc ponatur punctum.c. Quod ſi volueris ſupra partes valde dilatare,facies eſſe.c.punctum propius lineam.a.b.Sin mediocriter voles dilatare facies longius abeſſe.Scies autem lineam.a.b.deſignare plantam imaginis.Tum aliam duces tranſuerſam παράλληλον, Ita longè remotā ab illa inferiore.a.b. quantæ volueris eſſe imaginem altitudinis,ea ſit.f.g. Ex hac perpendiculariter demittetur in inferiorem linea, in qua diſtinctio partium altitudinis conſtituatur, Ea ſit.h.i.Poſt hæc tranſuerſam facies tranſire hanc perpendicularem, quæ erit media intra. f. g. & a. b. ſitque hæc.k.l.Quibus factis ducentur lineæ trāſuerſæ partium,per omnia puncta diſtinctionis in perpendiculari.h.i.Deinde ex puncto. c. quod ſtet infra perpendicularem educes ſurſum duas lineas tam longè quàm videbis ferre ipſam rem. Has oportet ſic ſe habere vt fixæ in puncto.c.ſupra diſcedant à ſe mutuò, mobiles enim eſſe debent. His menſura amplitudinis & anguſtiæ continebitur, harum notæ ſunto. d.e. Propoſita igitur parte quæ amplior anguſtiórve effingatur ſic facies, Partis illius mutandæ lineam tranſuerſam denſitatis aut latitudinis,vbicunque illa ſita fuerit,ſiſtes in mediam.k.l.Ita vt.h.i.mediam ſecet tranſuerſam illam mutandæ partis lineam. Poſtea vtrinque mobiles illas lineas, quas diximus in puncto.c.fixas à ſe mutuò diſcedere oportere. Illarum igitur vtrimque vnam applicabis ad extremum lineæ tranſuerſæ partis mutandæ. Ita iacentis, vt eſt dictum in linea. k. l. Cum ergo illæ mobiles hanc tranſuerſam tetigerint vtrimque, deſignabunt dilatationem partis in illo loco,qui erit proprius huius tranſuerſæ,cuius partem mutari volueris. Ita grandeſcunt & minuuntur omnes partes ſupra & infra lineam. k.l. Horum etiam inuerſorum vſus eſſe poterit,tum ſcilicet & diuerſa & cōtraria omnia exiſtent, pro eo vt ſchema quoque huius deſcriptionis noſtræ expreſſum ſubiecimus,cui nomen fecimus Indici.

Schema indicis.

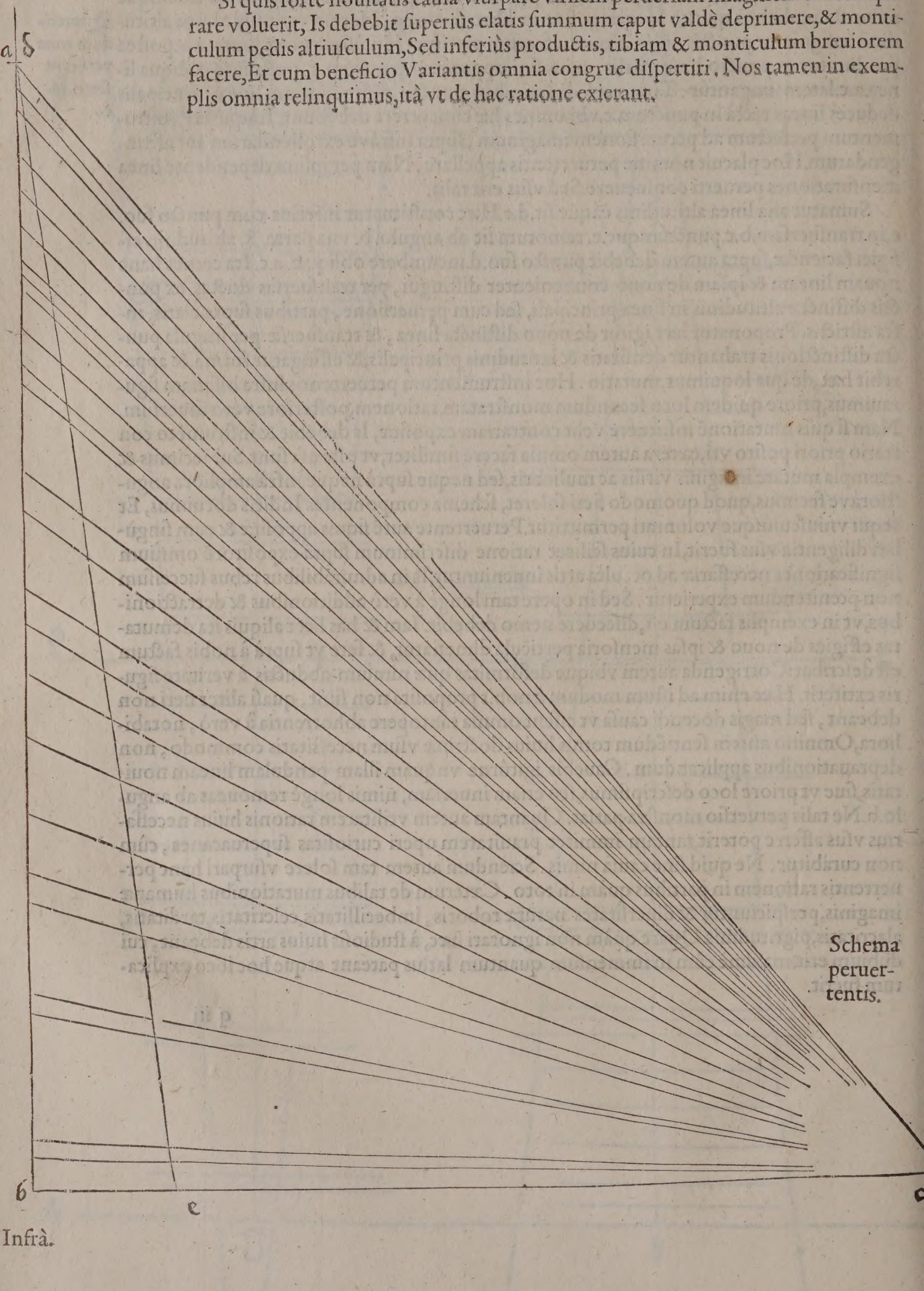
Sed vt redeamus ad peruerſionem imaginis propoſitæ, ad quam & indicis cuius figura & ratio expoſita eſt, vſus requiritur. Proponatur exempli cauſa Effigies virilis eidémque adiuncta muliebris quinto loco expoſitæ in libro ſecundo. Harum vtriuſque linea altitudinis inſigniatur punctis diſtinctionum ſuarum partium, Huiúſque notæ ſunto.a.b.poſtea producatur ex puncto.b.normalis, cuius fini apponatur punctum.c. poſtremò obliqua linea.a.c.latera iungantur. Tum verò de omnibus punctis diſtinctionum lineæ principalis deduces lineas rectà in punctum.c.vbi omnes hæ concurrere debebunt. Itáque erit inſtrumentum perfectum ad peruerſionem imaginum, ſupra infráve extollendarum aut aſtringendarum.Hoc placuit nomine peruertentis appellare. Nam per ipſum dependente linea menſurationes peruerti conſueuere.Sed vſus erit talis.

Quærendum num verius ſit ſexto loco.

Sumatur alia linea altitudinis eáque ſit.d.e.Hæc conſtituatur inferius cum puncto ſuo. e.in tranſuerſam.b.c.punctúmque.e. remotum ſit ab angulo. b. vna parte. 8. altitudinis effigiei faciendæ,ſupra autem debebit puncto ſuo.d.incumbere obliquæ. a.c. Ita cernes hanc nouam lineam & ipſam de nouo conuenienter diſtingui, per tranſuerſas ductas ex punctis diſtinctæ altitudinis in linea principali, ſed cum peruerſione, partibus ſupra elatis, infra aſtrictis. Proponatur hæc igitur de nouo diſtincta linea, & tranſuerſæ per ſingula puncta diſtinctionis trahantur denſitatis & latitudinis principalis,& effingatur forma,& apparebit hæc,de qua loquimur,mutatio. Hoc inſtrumentum peruertentis infra bifariam figurauimus,priore quidem loco ſecundum monſtratam rationem,poſteriore verò inuerſum. Nam ſi quis mutationē inſtituere velit contrariam expoſitæ, Is debebit & inſtrumēto contrario priori poſito vti,cætera autem omnia facere ſimiliter,vt oſtenſa ſunt.Subiecimus & exempla mutate imaginis virilis ac muliebris,ſed neque ſuprà neque infrà ampliora anguſtioráve fecimus,quod quomodo fieri ſoleret, ſchema componentes Indicis docuimus, Et ſequi vniuſcuiúſque voluntati permittitur.Peruertente autē ſiquis appoſitæ & cum ſingulari diligentia vſus fuerit,In cuius ſcilicet ratione diſcriminum ſuprà expoſitorū omnium ſignificationes neceſſariæ ad occulta artis inueniuntur,Is in admirabilibus rebus ſucceſſum non pœnitendum experietur. Sed in opere tam longè à verò additionibus & detractionibus,vt in exemplis factum eſt,diſcedere nemo debebit. Iam & has licet aliquis ita demutatas effigies de nouo & ipſas menſoria perticula dimetiatur, & fere vt ſuprà à nobis factum eſt deſcribat:Corrigenda autem vbique deformitas quæ nimium abductis à veritate figuris extiterit. Hæc enim ad iſtum modum à nobis propoſita non ſunt, quaſi aliter fieri non debeant, ſed magis docendi cauſa vt eſſent omnia tantopere abhorrentia à verò, notabiliora,Omnino autem ſentiēdum totius huius doctrinæ vſum neceſsitatis commodo, non deprauationibus applicandum. Cauebis igitúrne vnquam illam pendulam lineam nouitatis,ſiue vt priore loco deſcripſimus,ſeu etiam inuerſam, nimis longè remoueas ab angulo.b.Ne talis peruerſio monſtra pariat. Quantam autem vtilitatem rationis huius neceſſarius vſus afferre poterit,tantam immitet prauitatem operi curioſitas ſuperuacanea, cùm non curabitur. Ne quid ſine cauſa nimis. Sciendum autem tam ſolere vſurpari hanc peruertentis rationem in partibus quàm in toto. Cæterum de talibus mutationibus humanæ imaginis,perſpiciuntur & diuerſitates naturæ roboris, imbecillitatis,celeritatis,tarditatis, alacritatis,pigritudinis.Quare quàm non ignorari hæc, à ſtudioſis huius artis debeant, cui dubium erit?maximè cùm in immenſum quantum latius pateant atque hoc loco explicatum fuerit.

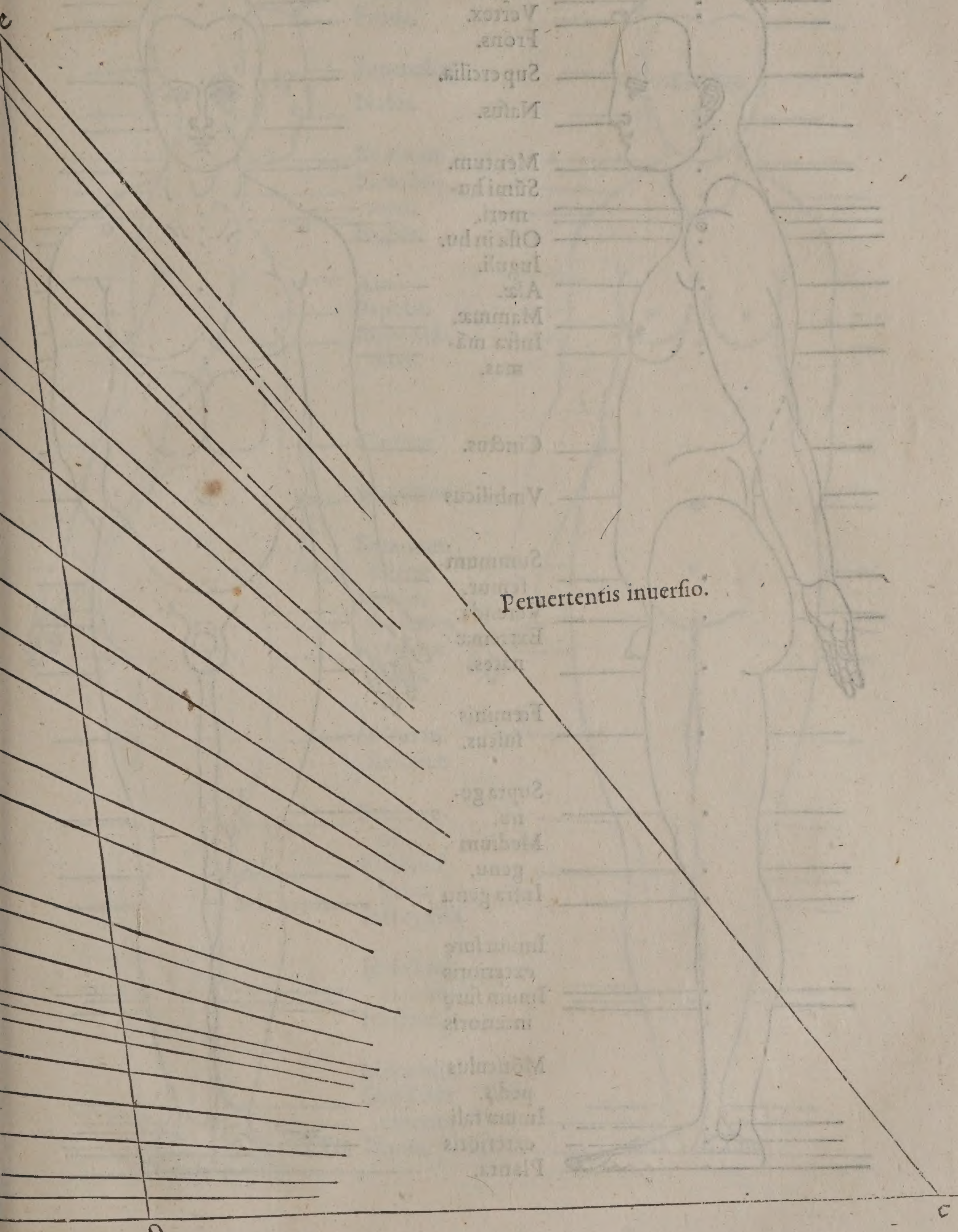
Suprà.

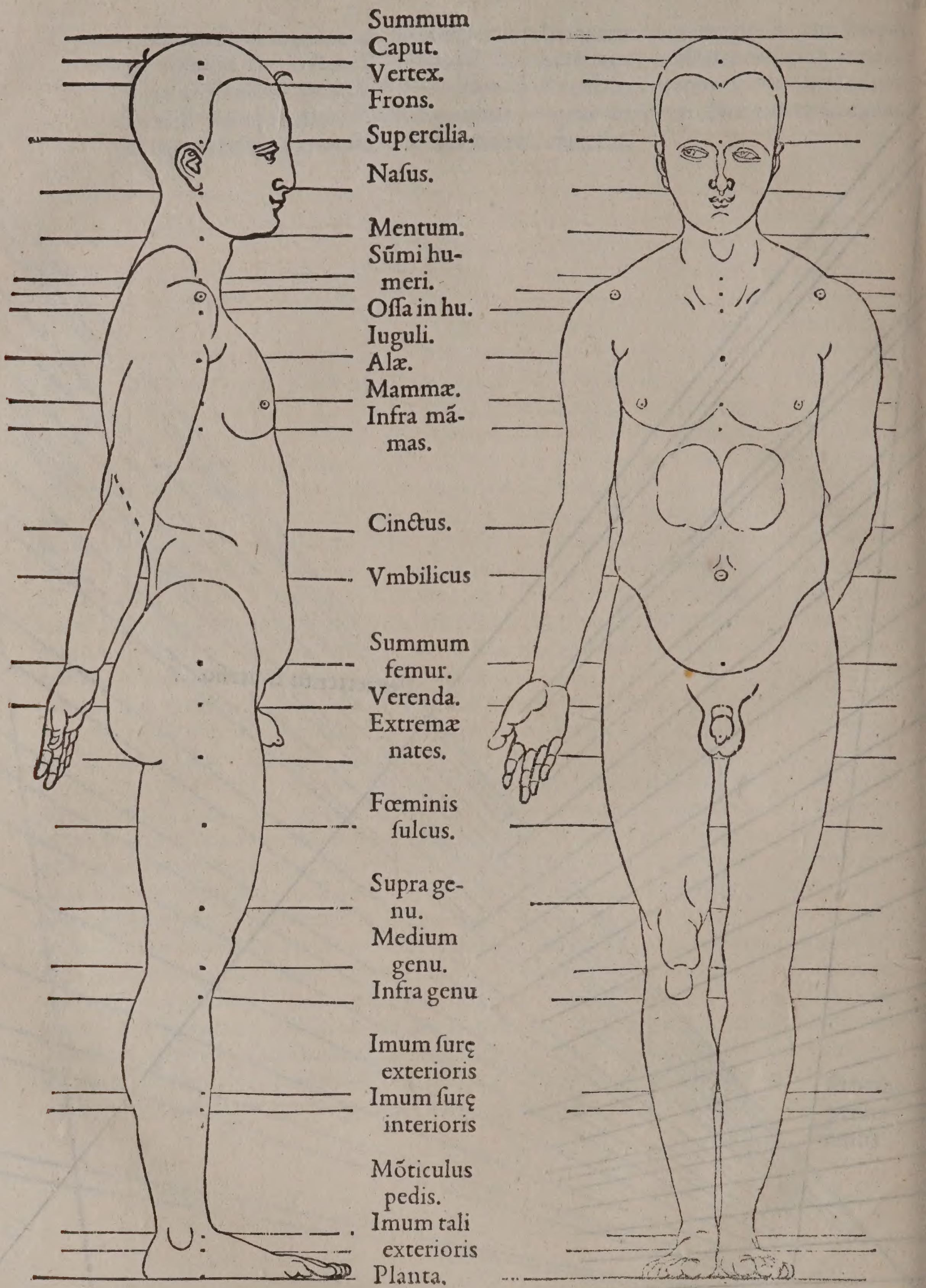
Si quis fortè nouitatis causa vsurpare virilem peruersam imaginem cum sua parare voluerit, Is debebit superiùs elatis summum caput valdè deprimere, & monticulum pedis altiusculum, Sed inferiùs productis, tibiam & monticulum breuiorem facere, Et cum beneficio Variantis omnia congrue dispertiri. Nos tamen in exemplis omnia relinquimus, ità vt de hac ratione exierant.

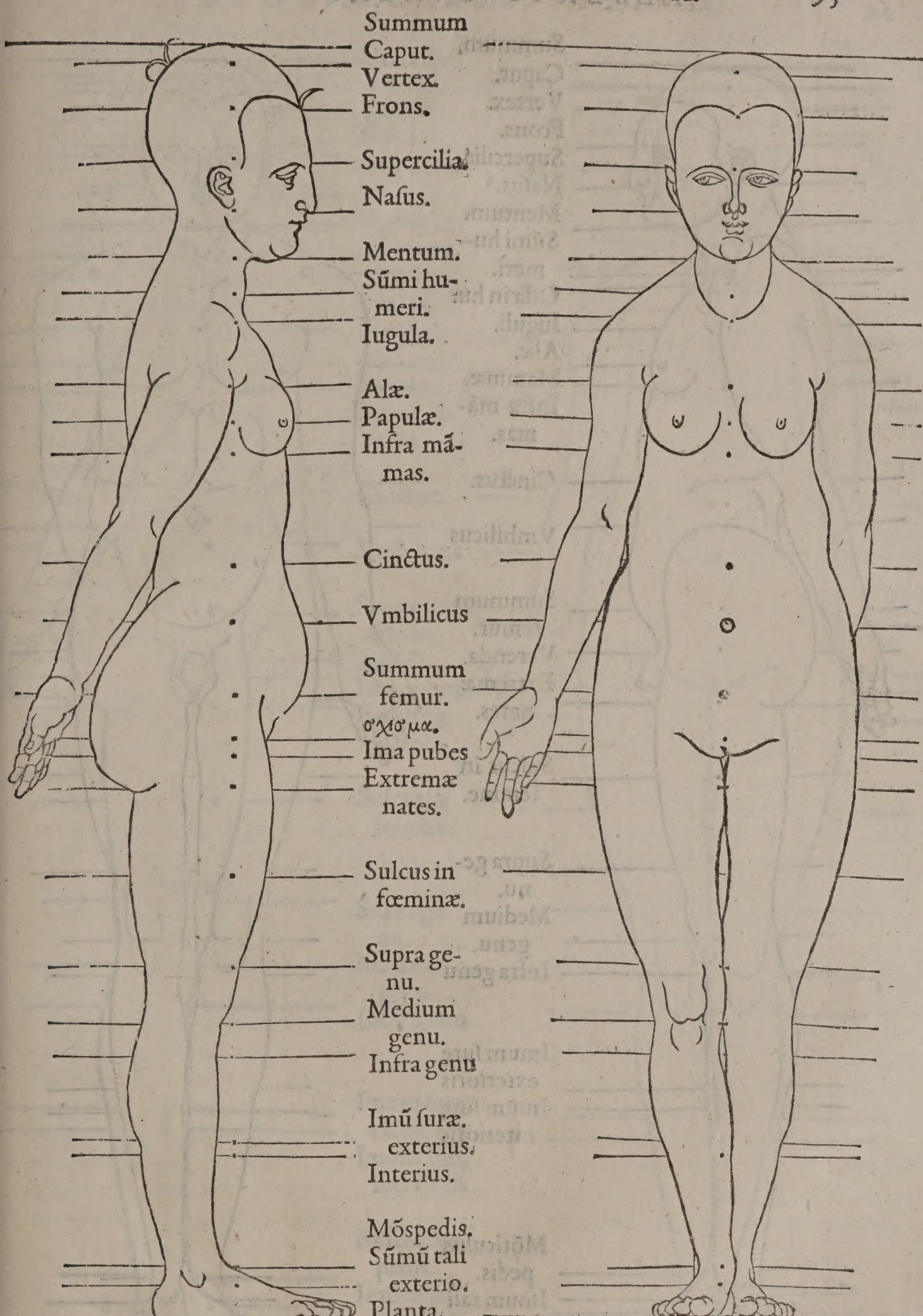

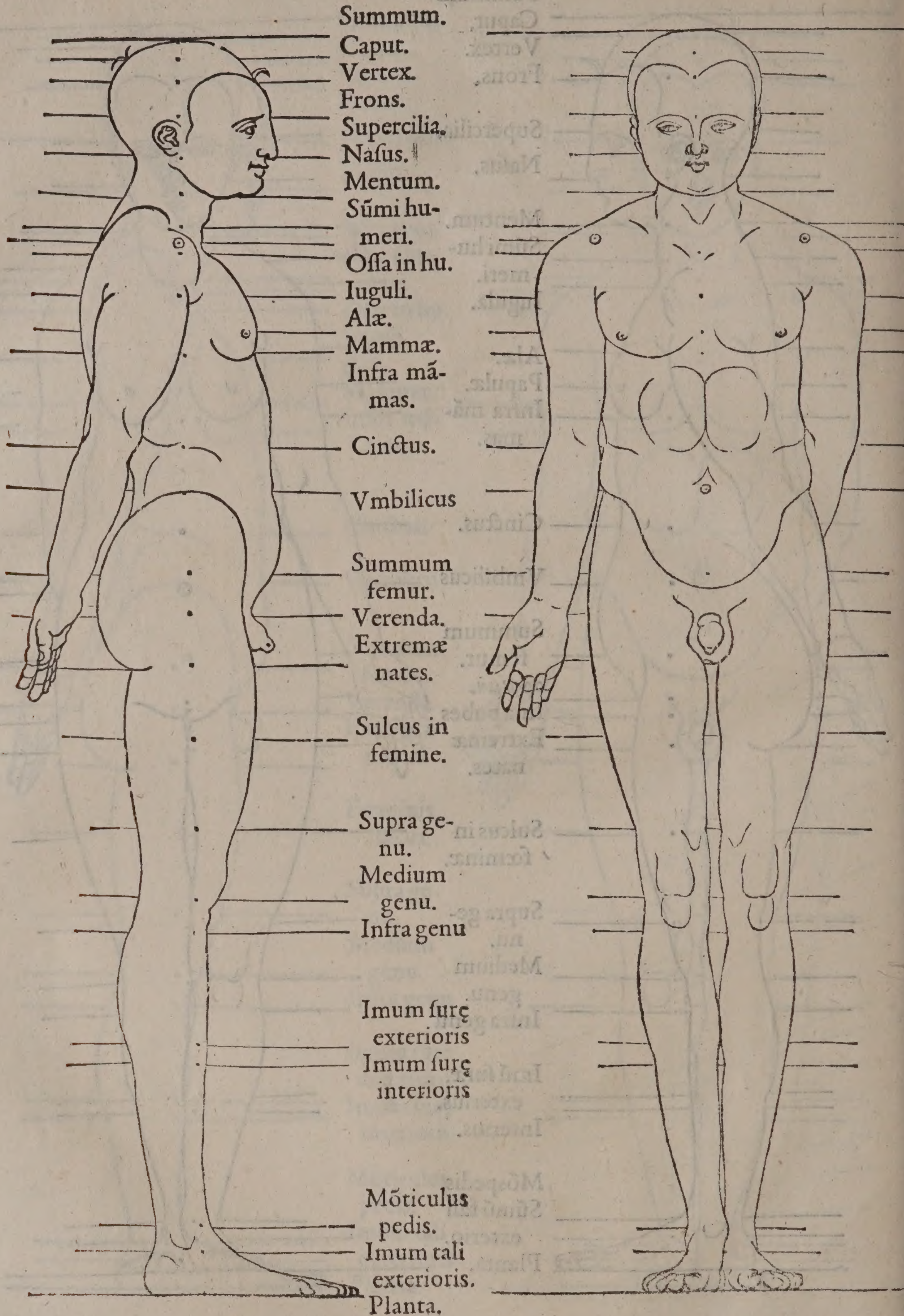
Schema peruertentis.

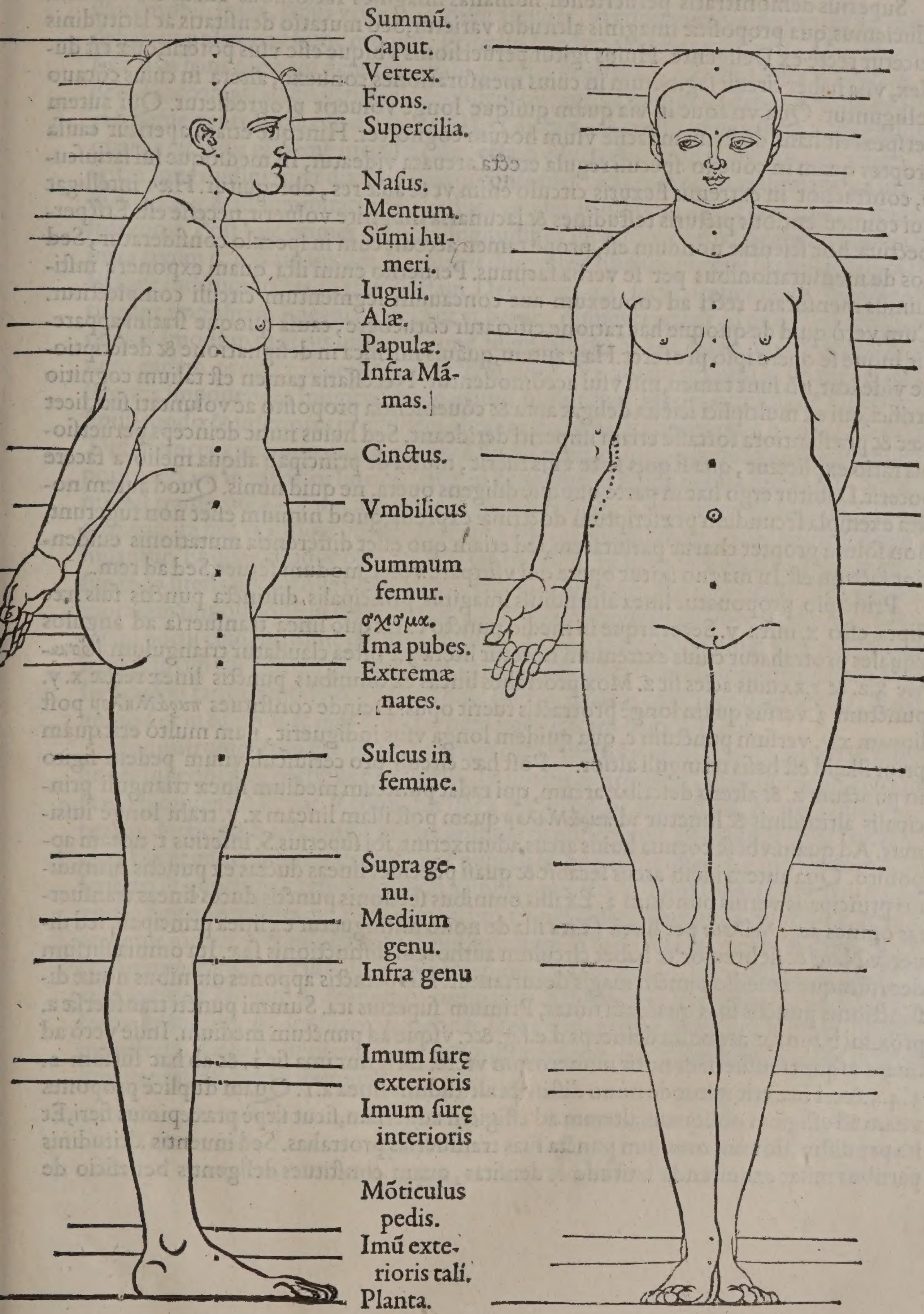
Infrà.

e
Peruertentis inuersio.
c

Summum
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Sũmi humeri.
Ossa in hu.
Iuguli.
Alæ.
Mammæ.
Infra mãmas.
Cinctus.
Vmbilicus
Summum femur.
Verenda.
Extremæ nates.
Fœminis sulcus.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu
Imum surę exterioris
Imum surę interioris
Mõticulus pedis.
Imum tali exterioris
Planta.

Summum
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Sūmi humeri.
Iugula.
Alæ.
Papulæ.
Infra mā-
mas.
Cinctus.
Vmbilicus
Summum
femur.
σχισμα.
Ima pubes
Extremæ
nates.
Sulcus in
fœminæ.
Supra ge-
nu.
Medium
genu.
Infra genu
Imū suræ.
exterius.
Interius.
Mōspedis.
Sūmū tali
exterio.
Planta.

Summum.
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Sūmi humeri.
Ossa in hu.
Iuguli.
Alæ.
Mammæ.
Infra mā-mas.
Cinctus.
Vmbilicus
Summum femur.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu
Imum suræ exterioris
Imum suræ interioris
Mōticulus pedis.
Imum tali exterioris.
Planta.

Summũ.
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Sũmi humeri.
Iuguli.
Alæ.
Papulæ.
Infra Mámas.
Cinctus.
Vmbilicus
Summum femur.
σχίσμα.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu
Imum suræ exterioris
Imum suræ interioris
Mõticulus pedis.
Imũ exterioris tali.
Planta.

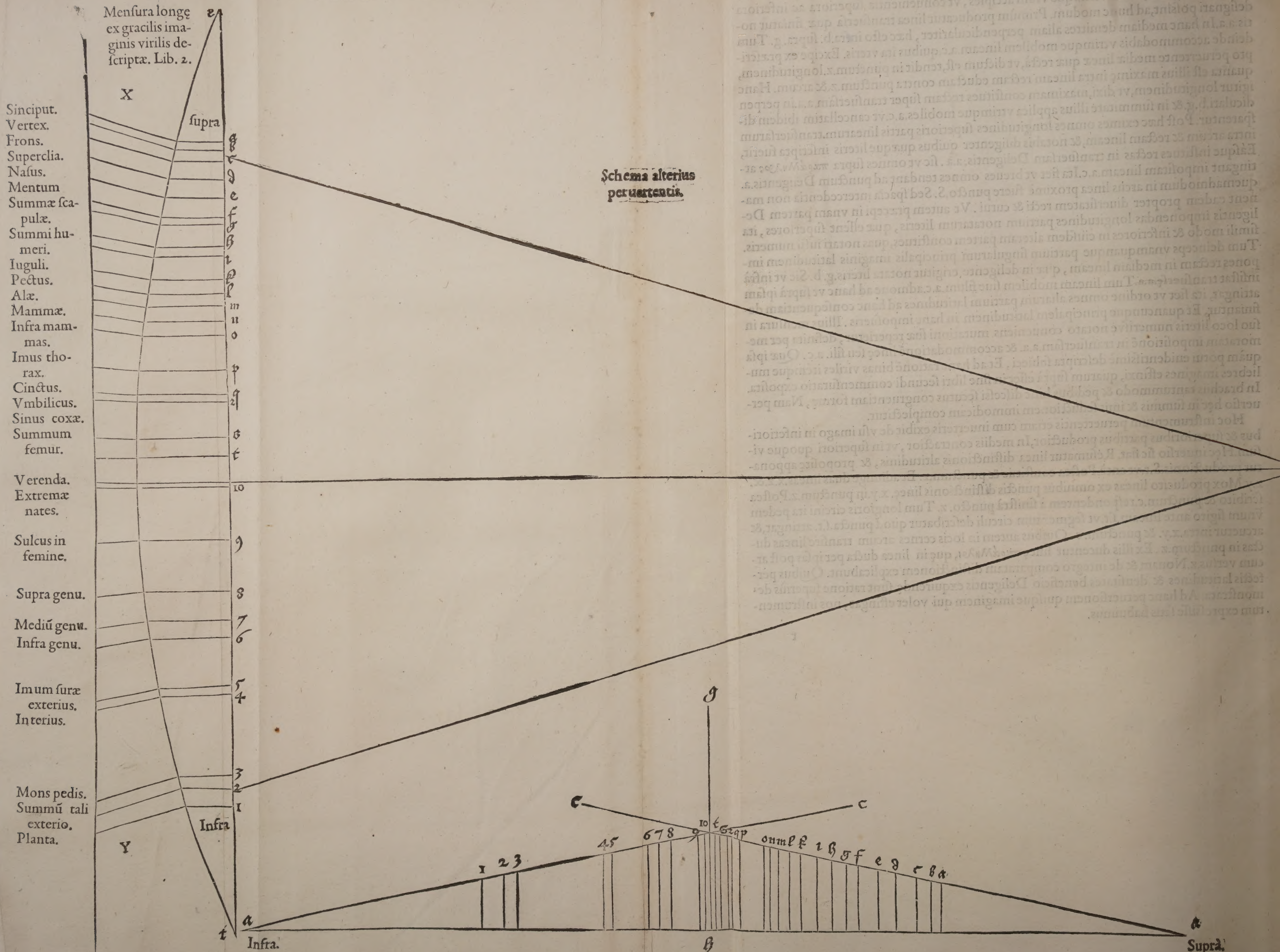
Superiùs demonstratis peruertendi humanas imagines rationibus etiam nunc vnam adiiciemus, qua propositæ imaginis altitudo varietur, Sed mutatio densitatis ac latitudinis ducetur rectè ex Deligente. Huius igitur peruersionis vbique esse vsus poterit, quæ est duplex, vna habet circuli segmẽtum in cuius mensurationes conuexo, altera in cuius cõcauo colliguntur. Qua vtraque in via quàm quisque longè voluerit progredietur. Qui autem perspexerit hanc doctrinam facilè vsum horum cognoscet. Hincque etiam aperitur causa propter quam in cõuexo speculi regula erecta arcuata videatur, In medióque sui latiuscula, contractior in extremis flexuris circulo enim vt & aliæ res, obsequitur. Hæc intelligat qui conuenientibus picturis testudines & lacunaria insignire voluerit, necesse est. Etsi perspectiuæ hoc scientiæ nondum est, propè tamen accedit cum in speculo consideratur, Sed nos de mensurationibus per se verba facimus. Peruersio enim ista quam exponere instituimus mensuram recti ad conuexum aut concauum segmentum circuli complectitur. Cum verò quid de quoque hac ratione efficiatur cõtuebere, causa quoque statim apparebit, inque se opere ipso proferet. Hæc autem, quãuis mirifica in designatione & descriptione videãtur, nõ sunt tamen, nisi vsui accõmodentur. Necessaria tamen est talium cognitio artifici, qui ex multiplici sciẽtia deligat apta & cõuenientia proposito ac voluntati suæ, licet hæc & præstantiora fortasse etiam imperiti derideant, Sed huius nunc deinceps peruersionis ratio explicetur, qua si quis scite vsus fuerit, multa de principali aliqua meliora facere poterit. Dabitur ergo hac in parte quoque diligens opera, ne quid nimis. Quod autem nostra exempla secundum præscriptum doctrinæ expressa, quod nimium esset non fugerunt, non solùm propter chartæ paruitatem, sed etiam quo esset differentia mutationis euidentior factum est, In magno igitur opere qui vsurpare volet, modum seruet, Sed ad rem.

Principio proponatur linea altitudinis imaginis principalis distincta punctis suis hæc supra esto x. infra y. Secetúrque in medio puncto c. Ex quo linea transuersa ad angulos æquales protrahatur cuius extremum notetur litera 3. Postea claudatur triangulum ἰσοσκελὲς x.z. & y.z. cuius acies sit z. Mox protrahes lineas ex omnibus punctis lineæ rectæ x. y. punctum 3. versus quàm longè protractis fuerit opus. Deinde constitues παράλληλον post lineam x.y. versum punctum c. qua quidem longa vsus indiguerit, nam multò erit quàm prior illa, id est basis trianguli altior. Post hæc circuli pro ceriusculi vnum pedem figito in punctum z. & altero describæ arcum, qui radat punctum medium lineæ trianguli principalis altitudinis & lunetur ad παράλληλον quam post illam lineam x. y. trahi longè iussimus. Ad quam vbi se cornua huius arcus adiunxerint, ibi superius S. inferius t. notam apponito. Qua autem idem arcus secabit & quasi præcidet lineas ductas ex punctis altitudinis principalis versus punctum 3. Ex illis omnibus sectionis punctis duces lineas transuersas omnes παραλλήλους per lineã s.t. ita illa de nouo distinguetur ex linea principali, sed diuersæ. Nam & fit breuior, & habet circulum authorem distinctionis suæ. Ita omnia sursum deorsúmque à medio puncto magis decurtantur. His peractis appones omnibus nouæ distinctionis punctis suas quasdam notas, Primum superius ita. Summi puncti transuersæ a. proximi b. mox. c. atque ita deinceps d.e.f.g. &c. vsque ad punctum medium. Inde verò ad imam vsque transuersam notis numerorum vtere. Ea igitur ima sit 1. & ab hac sursum 2. 3.4.5.&c. Hæc erit igitur de nouo distincta altitudinis linea a.1. Quam duplicẽ propones vnam ad effigiem obliquam, alteram ad effigiem aduersam, sicut sæpè præcepimus fieri, Et ita per distinctionum omnium puncta suas transuersas protrahas. Sed inuentis altitudinis partibus restat exquirenda latitudo & densitas, quam constitues deligentis beneficio de

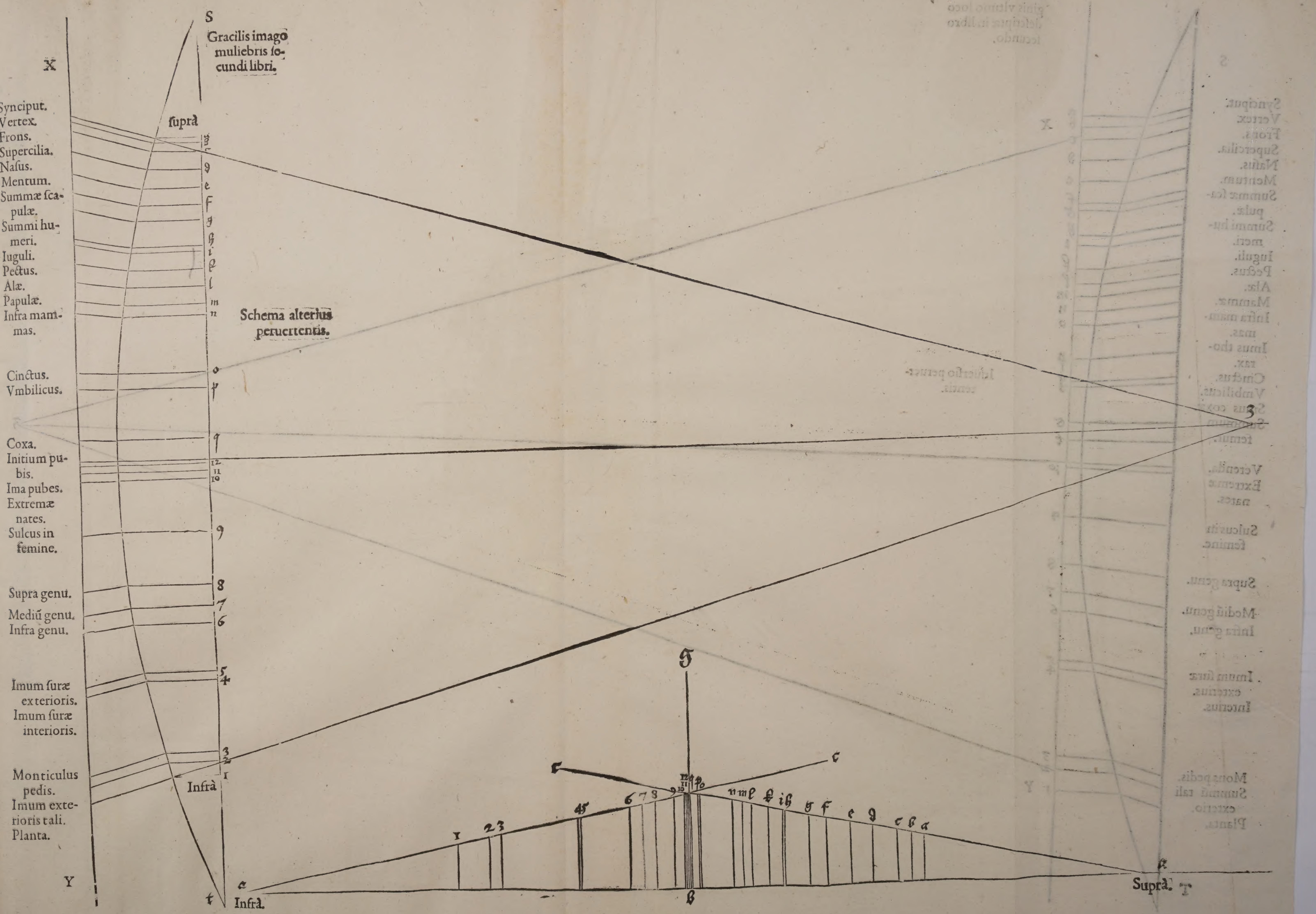
Indisertæ hoc est dictum.

illius mobili linea, cuius vtrímque vſum accipies, vt conuenientia ſuperiora ac inferiora deſignari poſsint,ad hunc modum. Primùm producatur linea tranſuerſa quæ finiatur notis.a.a.In hanc mediam demittes aliam perpendiculariter, hæc eſto infra.b. ſupra. g. Tum deinde accommodabis vtrimque mobilem lineam.a.c.quibus ita vteris. Excipe ex præſcripto peruertente mediæ lineæ quæ rectà,vt dictum eſt,tendit in punctum.z.longitudinem, quanta eſt illius maximę intra lineam rectam eductam contra punctum.z.& arcum. Hanc igitur longitudinem,vt dixi,maximam conſtitues rectam ſuper tranſuerſam.a.a.in perpendiculari.b.g.& in ſummitate illius applica vtrimque mobiles.a.c.vt cancellatim ibidem diſparentur. Poſt hæc eximes omnes longitudines ſuperioris partis linearum tranſuerſarum intra arcum & rectam lineam,& notabis diligenter quibus quæque literis inſcripta fuerit, Eáſque inſtitues rectas in tranſuerſam Deligentis. a.a. ſic vt omnes ſupra παράλληλος attingant impoſitam lineam.a.c.Ita fiet vt breues omnes tendant ad punctum Deligentis.a. quemadmodum in arcus linea proximè fuere puncto.S. Sed ſpacia intercedentia non manent eadem propter diuerſitatem recti & curui. Vt autem præcepi in vnam partem Deligentis imponendas longitudines partium notatarum literis, quæ eſſent ſuperiores, ita ſimili modo & inferiores in eiuſdem alteram partem conſtitues,quas notari iuſsi numeris. Tum deinceps vnamquanque partium ſingularum principalis imaginis latitudinem imponeś rectam in mediam lineam, quæ in deligente erigitur notata literis.g. b. Sic vt infrà inſiſtat tranſuerſę.a.a.Tum lineam mobilem ſiue filum.a.c.admoue ad hanc vt ſuprà ipſam attingat, ita fiet vt ordine omnes aliarum partium latitudines ad hanc conſequentiam definiantur, Et quancunque principalem latitudinem in hanc impoſueris. Illius menſura in ſuo loco literis numeríſve notato conueniens mutationi ſuæ reperietur, definita per memoratam impoſitionē in tranſuerſam.a.a. & accommodationē lineę ſeu fili. a.c. Quæ ipſa quàm potui euidentiſsimè deſcripta ſubieci, Et ad hanc rationē binas viriles itémque muliebres imagines effinxi, quarum ſuprà eſſet in fine libri ſecundi commenſuratio expoſita. In brachiis tantummodo & pedibus hinc diſceſsi ſecutus congruentiam formę, Nam peruerſio hęc in ſummis & imis ſeductionem immodicam complectitur.

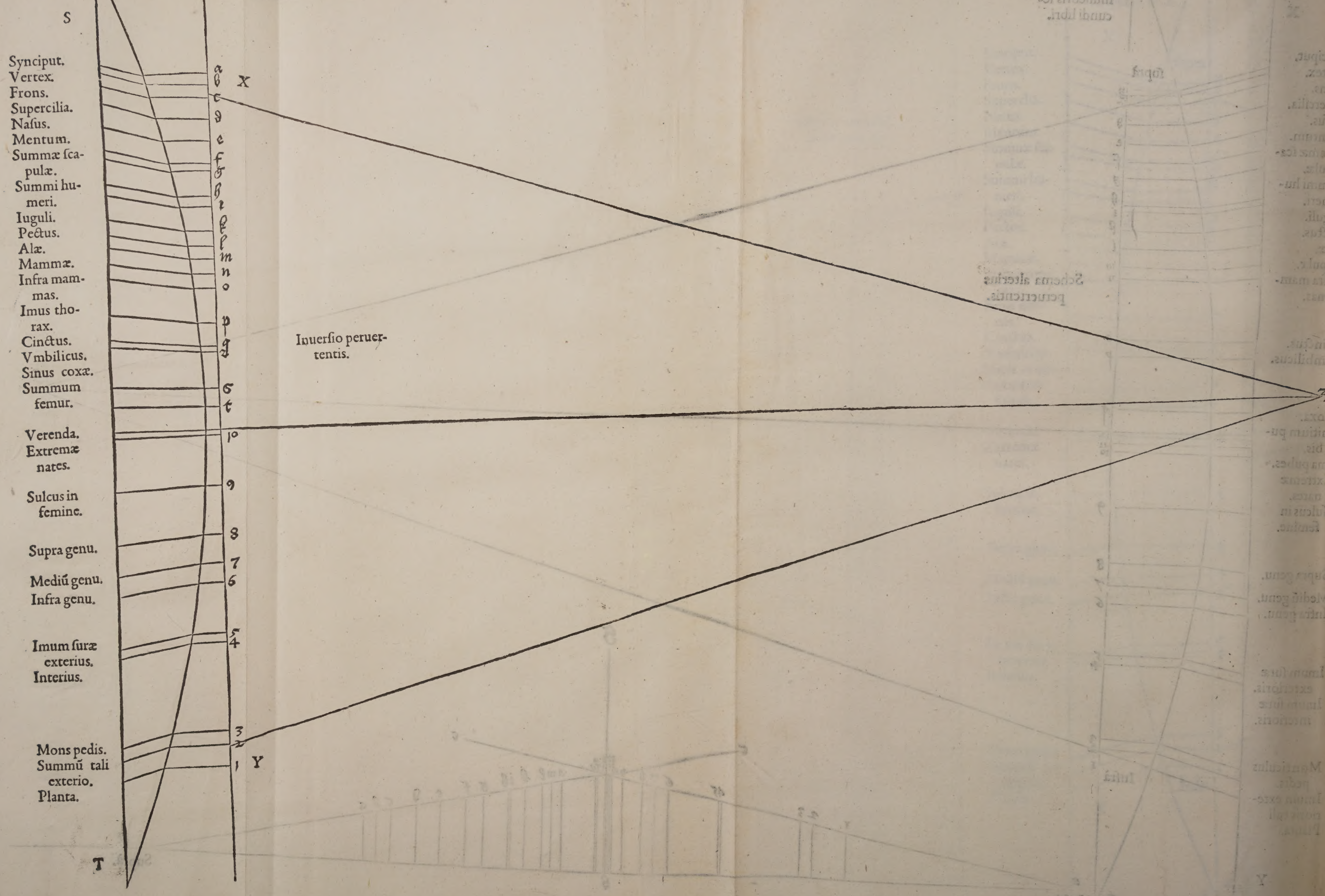
Hoc inſtrumentum peruertentis etiam cum inuerteris exibit de vſu imago in inferioribus & ſuperioribus partibus productior,In mediis contractior, vt in ſuperiori quoque viſum.Hęc inuerſio ſic fiat. Reſumatur linea diſtinctionis altitudinis, & propoſitę apponatur productionis.S.t.vt antè.Poſtea conſtitue & punctum.z. Et adiunge duas lineas.x.z.&. z.y.Mox producito lineas ex omnibus punctis diſtinctionis lineę. x.y.in punctum.z.Poſtea ſcribito & punctum.c.reſpondentem à ſiniſtrà puncto. z. Tum longioris circini ita pedem vnum figito ante lineam.ſ.t.vt ſegmentum circuli deſcribatur quod puncta.ſ.t. attingat,& arcuetur intra.x.y. & punctum. c. Quibus autem in locis cernes arcum tranſire lineas ductas in pnnctum.z. Ex illis ducentur lineę παράλληλοι, quę in linea ducta per ipſas poſt arcum verſus.z.Nouam & de integro comparatam diſtinctionem explicabunt. Quibus perfectis latitudines & denſitates beneficio Deligentis exquirendę ſunt ratione ſuperiùs demonſtrata. Ad hanc peruerſionem quiſque imaginem qui volet effingat, nos inſtrumentum expreſsiſſe ſatis habuimus.

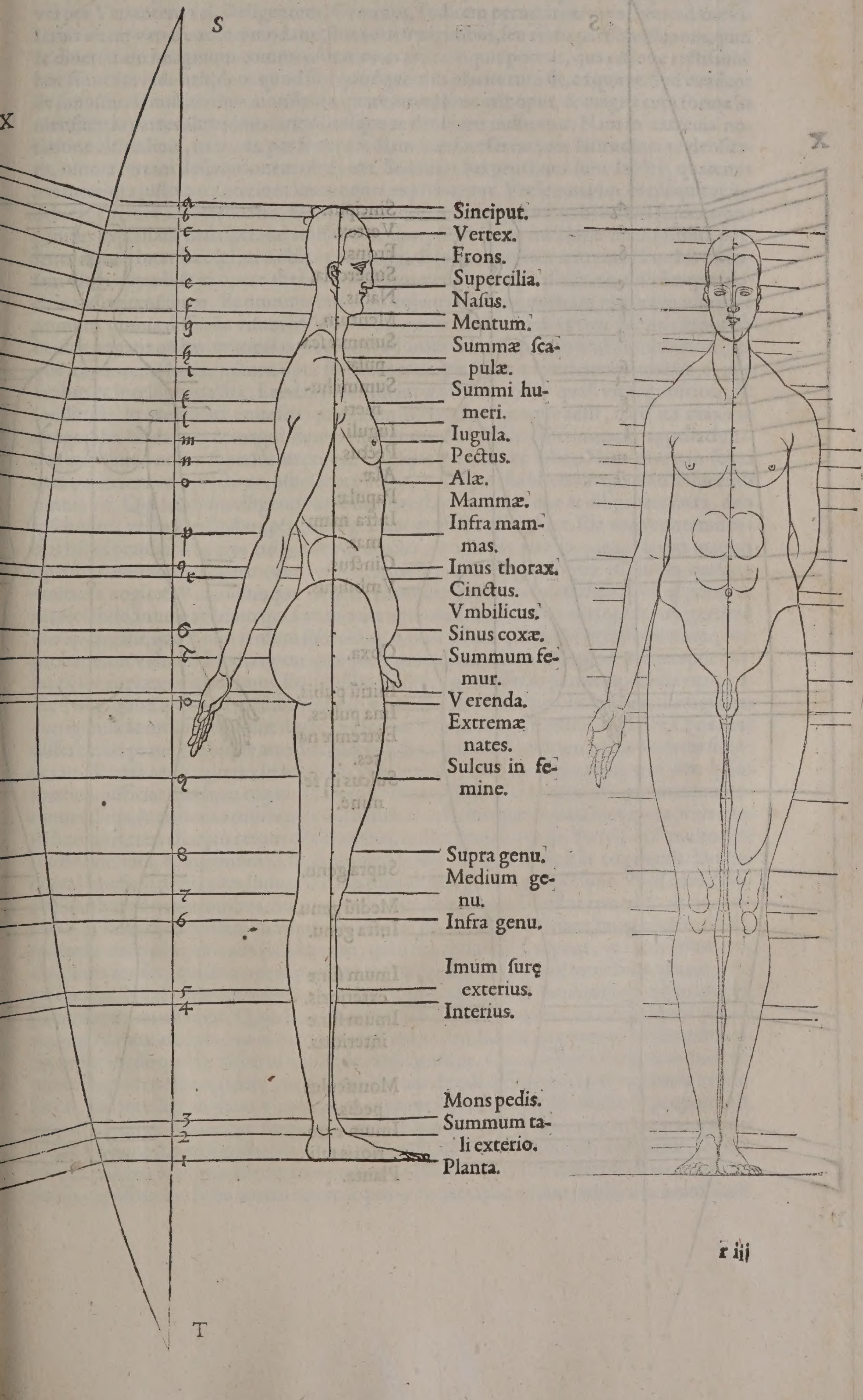

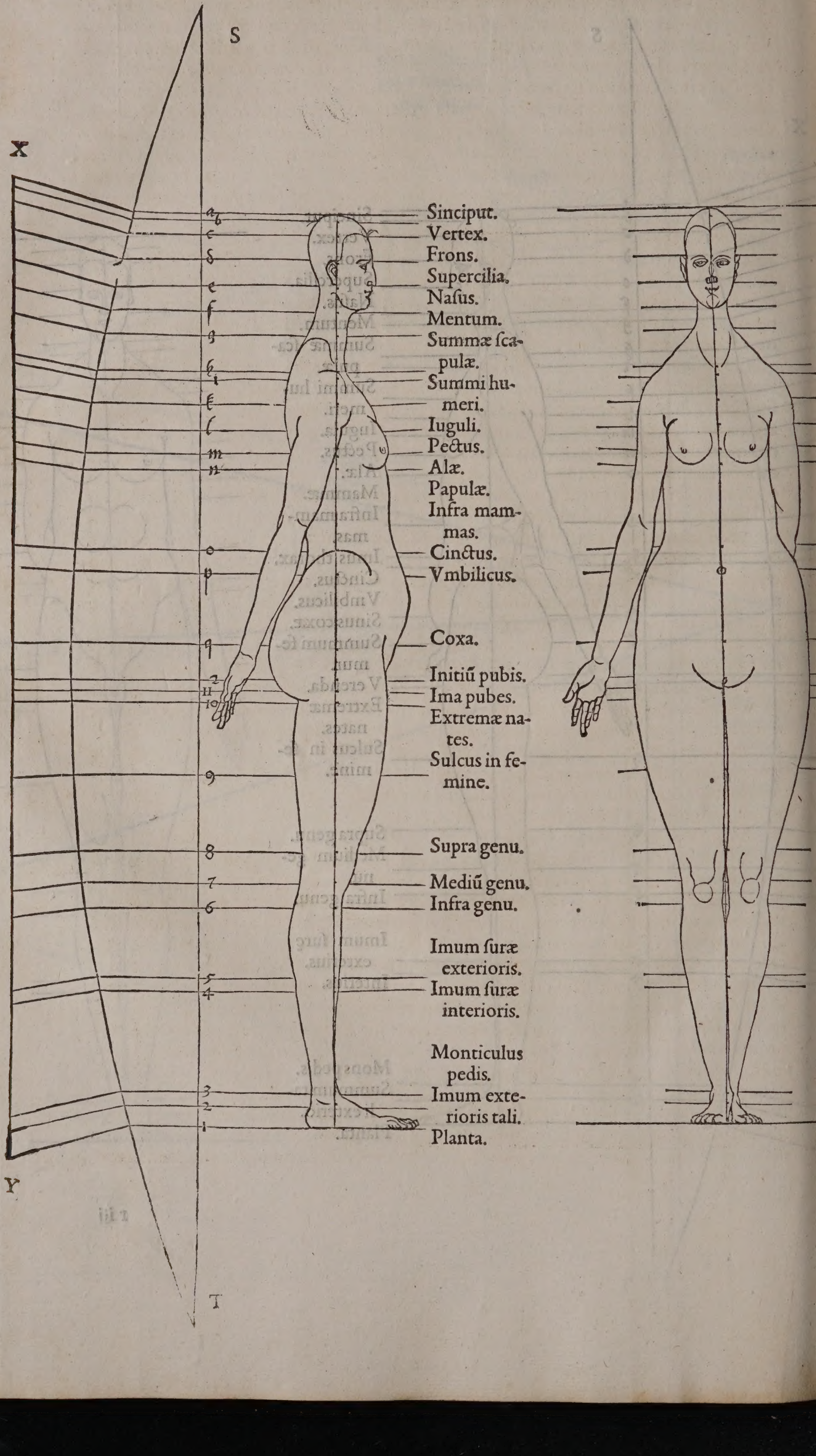
Schema alterius peruertentis.

S
Gracilis imago muliebris secundi libri.
X
Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Papulæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Coxa.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Mediũ genu.
Infra genu.
Imum suræ exterioris.
Imum suræ interioris.
Monticulus pedis.
Imum exterioris tali.
Planta.
Y
supra
Infra
t
Infra.
Schema alterius peruertentis.
Supra.
T

Mensura virilis imaginis vltimo loco descriptæ in libro secundo.

S
X
Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iugula.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammas.
Imus thorax.
Cinctus.
Vmbilicus.
Sinus coxæ.
Summum femur.
Verenda.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.
Imum suræ exterius.
Interius.
Mons pedis.
Summum tali exterio.
Planta.
T
X

S
X
Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Naſus.
Mentum.
Summæ ſcapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Papulæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Coxa.
Initiũ pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Mediũ genu.
Infra genu.
Imum ſuræ exterioris.
Imum ſuræ interioris.
Monticulus pedis.
Imum exterioris tali.
Planta.
Y
T

Atque hæ quidem variationes ita se habent, vt exposuimus, quas etiam ipsas effectas, vel per Variantem vel Deligentem, Geminos, Indicem peruertentémve, conceditur vlterius etiam variare accommodanti, siue totis imaginibus, seu certis partibus illarum, quin & diuersarum imaginum commensurationes miscere quis poterit, qua ratione rectissimè hoc futurum iudicarit, dum quod sibi quódque aliis placiturum sit, exquirat. Sed euadent de huiusmodi mistionibus monstrosa, quare attentione erit opus, & magna cura forma in mensuratas partes altitudinis latitudinisque ac densitatis inducetur. Nam in extrema notatione altitudinis, itémque per finientes illam transuersas indices latitudinis ac densitatis, omnia certam descriptionem obtinent. Sed intra has procliues sunt lapsus, quatenus aut interiora iusto aut exteriora lineamenta exprimentur. Vnde partium consequitur indebita crassities aut attenuatio, distensio aut contractio, quæ à nobis breuitati studentibus penitus explanata descriptione nostra non sunt, sicut manu ductione demonstrari possent. Venit inter hæc igitur nobis in mentem, aliquot imperitos tentantes à nobis ostensam viam ingredi, & in opere aberrãtes, facturos vt nobis culpã ascribant, nostrámque doctrinam reprehẽsuros, Et omnino intelligo volentibus hanc nostram rationem vsurpare primum omnia difficilia visum iri. Verum his censeo faciendum vt tum viuum corpus ob oculos ponant quàm maximè conueniens ad institutæ effigiei commensurationem, atque ita contemplantes naturæ opus studeant artis ipsi suum ad veritatem exprimere, pro viribus & intelligentia sua, Laudantur enim imagines in quibus quasi vita agnoscitur, & similitudo in exemplari enitescit: præsertim si venustas quoque adsit, nam ita maximè apographa laudantur & magni fiunt vt merentur. Sed in illis discriminum appellationibus quæ sunt à nobis superiùs expositæ. Quisque versetur vt lubet. Nam & artem sequi quæ veritatem complectitur, asuescere poterit, & absque illa libertate quadam seducendi omnia vti, Qui labor intelligentibus ridiculus est, vt contra bene & diligenter facta, deo ipsi honori, vtilia hominibus, pérque se grata ac iucunda esse solent. Ille vero contemnendus labor prauitatis in arte culpandus & noxius, & odiosus tam in paruis quàm magnis operibus inuenitur. Quare cum cura & ratione perfici ea par est quæ in lucem quisque emittere cogitet. Videndúmque nequid naturali veritati vel detrahatur vel apponatur intolerabile. Inuenias etiam qui variationes ac mutationes suas ita astringant, vt ægerrimè illæ appareant, quod cum sensum subterfugiat, non minus quàm vbi excessu peccatur, improbandum videtur. Media igitur quæque optima sunt. Nos verò quod in exemplis tantas contrarietates exposuimus, Eo consilio fecimus, quo esset in paruis euidentia maior & illustrior, quod ipsum in grãdibus imitari velle non fuerit rectum. In iis enim illa rigiditas corrigenda & molliendi erunt ductus, vt feritas vitetur & artificiositas appareat. Quis autẽ differentias praue & absque arte designatas animaduertat? Cæterum nemo miratus sit tot & tam diuersa artifici perito in mentem venire posse, quibus elaborandis non vitæ ipsius spatium sufficiat, quásque cogat omittere breuitas illius. Sunt enim illa quæ incidunt innumerabilia, & animus artificium simulachris est refertus: quæ omnia incognita priùs cùm in humanis, tum aliarum rerum effictionibus, indies prolaturus sit. Si cui fortè multorum seculorum vita, & ingenium ac studium artis huius vsúsque diuinitùs contigerit. Diuino enim beneficio periti cùm huius, tùm aliarum artium plurimum possunt. Sed cùm de diuersitatibus ac variationibus multum verborum fecerimus. Constat tamen & est in comperto, nullum opus nullámque omnino rem quam homines efficiant, inuariabilem similitudinem alterius operis aut rei obtinere, quin sua sponte discrepent, vt nemo viuat tam absolutus artifex, qui duo opera per omnia similia, & quæ discerni inter se nequeant, efficere possit. Nihil enim prorsus nostrarum rerum ad tantam similitudinem peruenerit, quantumuis annitamur. Quin hoc videmus si in typum eundem vnam chartam imprimamus, & mox alteram, aut in eandem argillam æs fundamus, quæ exeant in illis differentiæ notas inesse quibus discerni multis de causis possint. Quod si hoc vsu venit in hac certitudine, quid in aliis accidere putandum? Verum de tali differentia non loquimur in præsentia, sed intelligi aliquam volo, quam exprimendam aliquis sibi studiosè proposuerit, déque hac superiora omnia sunt accipienda. Quoties enim animo opus quis amplexus fuerit, subeunt statim simulachra differentiæ, non illius in euitabilis & necessariæ, sed huius qua pulchra & turpia discernantur quam consequatur, de illis differentiæ vocabulis superiùs expositis. Perfecto autem opere sequitur contemplationem oculorum animi iudi-

cium,in quo ſententiæ diuerſorum ferè diuerſæ ſunt. Proinde in noſtris tantum volo eſſe cuíque conceſſum,vt ſi ita viſum ſit,mutet noſtra,& moueat omnia, de quo paulò pòſt diſertius loquemur.Hoc modo caueatur ne opus ad nimis alienum ac innaturalem modum adducatur, niſi fortè propoſitum ſit monſtra, & quaſi ſomniorum gentem effingere, vbi omnium rerum naturæ confundantur.Sed vt ad inſtitutum veniamus.Conſtituatur principio effigies diſtincta per tranſuerſas ſuas in ſpatia altitudinis. Illæ igitur tranſuerſæ ſunt certo numero à nobis comprǽhenſæ, Sed conceditur cuíque plures paucioréſve deſcribere. Plures quidem facere exquiſitioni & certitudini ſeruit, quod diligentis artificis fuerit. Pauciores verò qui fecerit laborem ſanè moleſtiámque minuerit, ſed ad eximiam certitudinem non poterit peruenire, Iam licet valde excercitati ne lineas quidem ducant, ſed punctis in diſtinctionibus ſolummodo vtantur: ſi hoc ipſorum intellectui ſatisfuerit. Atque hæc vna eſt linearis mutatio noſtræ rationis, altera ſimilis eſt mouendarum linearum per totum corpus, demonſtratæ à nobis in varietatibus facierum in capitibus. Eodem enim modo & illæ totius corporis tranſuerſæ aut admouebuntur propius, aut longius dimouebuntur. Quorum illud effecerit breuiores partes, hoc elatiores ídque totum differentiæ eſt breuitatis & longitudinis.

Non autem negligenda denſitatis & latitudini differentia,quæ & ipſa cùm per,tum intra tranſuerſas variat.Si enim tranſuerſas longiores feceris,per illas igitur aucta exibit latitudo aduerſorum corporum, & denſitas obliquorum, ſin feceris breuiores, erit vtráque imminuta. Idémque planè & intra illas partibus accidet vt maiores minoréſve fiant. Sed hoc loco iterum moneo,videas per omnia differentiæ vocabula,nequid nimis. His autem noſtris præceptis ſi quis fortè contigerit ingenioſus, Lector ac vſurpator, admirabiles perfecerit mutationes & variationes figurarum. Atque ex illis hæc exeunt,Humeri lati, Aſtricta illa,& contracta femora,vel contrà. Aut breuiuſculus truncus, crura longa, vel diuerſa illa. Item recta corpora cum brachiis & cruribus vel diſtorta. Omnino per menſurationem natura hominum pateſcit. Quare inde formæ & deformitatis ratio petitur, vtque opus venuſtum aut inuenuſtum fiat. Debet igitur artifici priuſquam admoueat tabulæ manum conſtitutum deliberatúmque eſſe quid effingere velit, vt cum fama quæratur opere,exquiſitis optimis quibúſque & conuenientiſsimis ad illud abſoluendum vtatur. Et ſi peritus excercitatúſque artifex in minimè ſubtili ac in exiguo quoque opere quid poſsit ingenium & ars magis ac melius probarit, quàm alius in grandi & ſubtili. Hæc inuſitata nouáque aliis facilè ac ſoli intelligent potentes intellectu & manu artifices. Vnde fit vt ab aliquo diurno ſpatio de pennula in chartam coniiciantur, aut ſcalpello in ſurculo exprimantur, quæ laudabiliora melioráque ſint, quàm alterius grande & annui laboris opus. Quod ſingulare ſanè dei donum putandum.Sæpè enim contigit alicui ingenium & is ſucceſſus operis,vt neque ipſius ſeculo,neque multis ſequentibus ſimilem habeat,quod intelligi poteſt de veterum monumentis, quorum etiamnum fragmenta eruuntur, In quibus tantum eſt artis,vt nihil noſtrarum rerum illis comparari poſsit. Sed ſi quis quærat quæ ſit ratio pulchritudinis in imaginibus, Dicent fortaſſe aliqui, quam iudicia hominum approbent, quod alij non concedent, neque mihi videtur, ſi hominibus imperitis iudicium permittatur.Sed peritiam quæ ſufficiat quis definiet? In ea enim ego ſum opinione,neminem viuere qui contemptiſsimi animantis ſummam perfectionem cogitatione animi ſui poſsit complecti. Quò minus hoc facturum quenquam putarim in homine, quem deus ſingulari conſilio & modo fabricatus, omnibus aliis animantibus dominari voluit. Hoc non negauerim ab vno quam alio elegantiorem imaginem animo ſæpè concipi & exprimi manu, quod quare ita ſit optimis rationibus demonſtretur, ſed non ideo ad maximam perfectionem peruentum fuerit qua melius fieri quicquam nequeat. Hæc enim ingenij humani viribus non comprǽhẽditur. Diuina mens nouit,quæ ſola humanam ſimili ſcientia inſtruere poſſet. Veritatis enim hæc eſt regula, quæ forma quæque menſura pulcherrima & conuenientiſsima ſit, ad quam vnum quiddam non multa congruere neceſſe eſt. Sed quęrentibus hominibus multa & diuerſa incidũt,ſectaríque cõtingit pulchra non vna via,deformia tamen vbíque ſe magis offerũt. Atque in his noſtris tantis erroribus,non inuenio quam demonſtrare veri modi abſolutámque pulchritudinẽ poſsim,cum nihil æquè cupiam quam ruditatem & deformitatem, niſi fortè conſultò illa affectetur à noſtrorum hominum operibus recidi, ipſéque ſi quid poſsim adiumenti afferre ſtudioſè facturus ſim.

Sed nunc ad illud,de quo aiebam hominum iudicium reuertor,quibus quæ nunc imago maximè pulchra visa est,ei mox aliam anteponũt.Is autem artifex laudem meretur,qui singulorum iudicio probatam effigiem perficere poſsit, ad quod multum vſus & experiẽtiæ requiritur.Neque quicquam melius ad hoc contingere illi poſſet, quam habere animo comprehenſum veritatis modum , vt rectam & aptam propoſito ſuo menſuram intelligeret,quam vnam & ſimplicem eſſe oportet. Hãc ſe ſi quis tenere profitetur, rem maximam præſtiterit ſi demonſtrauerit,Quod mihi in his tenebris & palpationibus noſtris vix poſſe fieri videtur. Quicquid tamen operis geometrica ratione explicatum confirmatúmque fuerit,id tantum habet certitudinis,vt reprehenſioni nihil loci relinquatur,neque enim illi contradici poteſt.Et talem artificem meritò vt diuinum, omnes venerabuntur, ſuntque illæ explicationes auditu perquam iucundæ,ſed opus ſpectatu multo iucundius eſt.Sed dixerit aliquis,quin igitur in hac optimorum à te inducta deſperatione ſtudium ſcientiæ ponimus?Inhumanum hoc,neque par fuerit propoſitis bonis maliſque,non meliora capeſſere,quamuis optima negata ſint,atque vt quid melius ſit in noſtra re,id eſt, effigie quapiam demonſtremus,faciendum ante omnia vt menſura omnium partium certa & conueniens exquiratur,qua conſtituta ordine ſuo ac modo,ſigillatim partes tam minimæ quã maximę cum magna cura & diligentia perpolientur,ſi fortè verè aliquid pulchritudinis reperire,& propius ad metam pertingere poſsimus.Cùm autem,vt dictum eſt,humanũ corpus multis ex partibus collectum cõpoſitúmque ſit, quarum ſigulæ ſuum quendam rectitudis habent modum : Magnopere annitemur vt intelligamus quid illi ipſi modo contrarium ſit , quo melius vitare,& ad naturalem conſtitutionem quã proximè accedere cõcedatur, ad quam quaſi recta via omnibus viribus contendemus,vt opus arte decoreque cõſpicuum efficiamus.quæ omnia non mediocrem curam attentionémve vulgarem poſtulant. Primum enim animaduertat aliquis mihi illam ſeparatam deſcriptionem faciei in capitibus ſuperius expoſitam,certè ſubtilitatem deprehendet mirabilem, curuarum , rectarúmque linearum & aliarum notationum,quæ de regulæ ductu non poſsint deſcribi.Neque oſcitantem perperfecturum intelliget illas frontis,genarum,naſi, oculorum, buccæ & menti rotundationes,ac quaſi globulos,aut lacunulas,vt ne quid minutarum particularũ omittat,quod non ſimili cum maximarum cura tractet. Néue minorem diligentiam in ſingulis effingendis, quàm in vniuerſorum compoſitione & quaſi coagmentatione adhibeat.Sequitur collum, hoc quadrare ad caput debet,neque breuitate aut proceritate , craſsitiæ aut gracilitate deformari.Atque ita conſequenter videndum vt in pectoris,alui,tergi,natium,item crurum pedúmque , brachiorum & manuum lineamentis , omnia diligenter & articulate effingantur.Quæ cùm ipſa tum in his minutiſsima quæque omnibus ſuis numeris abſoluenda ſunt diligentia maxima,neque enim audiendi qui dicant ſe properãtes non ſolere inſiſtere operi.Quod niſi in neceſsitate cùm res ipſa aut ſtudium petentium moram non fert, concedi non debet. Hoc autem ſi fortè acciderit,tum feſtinationi ignoſcendum , ſi tamen in hac ipſa vera ratio cuſtodita ſit,& artis cognitio eluceat. Itaque tota erit imaginis facies à vertice ad calcem conſentanea,cuiuſcunque illa modi ſit inſtituta , ſeu rigidi , ſiue leuis, carnoſi ſeu macilẽti, ne hac in parte carnibus excreſcere,illa vero deficere videatur. Vt exempli cauſa,ſi brachijs tenuibus,crura tumeãt.Siue à fronte ſint omnia plena, à tergo vero minimè,aut contrà:partium enim volumus eſſe inter ſe cõſenſum , non temere prauéque illas coaceruari.Quę enim conuenientia,eadem & pulchra videri ſolent.Quare etiam ętatis forma tenebitur. Neque caput iuuenis,pectus decrepiti,manus pedéſque prouecta ętate hominis faciendum: Neque à fronte adoleſcens, à tergo ſenex exprimetur, aut contrà. Quæ enim naturæ non reſpondent,praua iudicantur. Proinde rectum fuerit in omnibus ætatibus conſtitutionibus & modis cuſtodire conueniẽtiam partium,in effigie iuuenis,decrepiti, prouecta ætate hominis macilenti, carnoſi,rigidi, mollis. Erit igitur adoleſcentiæ imago,nitida,ſucculenta, æquabilis. Senecta vero rugoſa, diſtorta, inæqualis, conſumpta carne.Ad hęc cum laude perficienda,expedit prius quàm elaborentur ductibus & lineis ad menſurationem omnia deſcribi,vt cognoſci poſsit,ſi quid forte rectitudini deſit. Hoc qui cum attentione & diligentia ſeruauerit,non illum facilè pœnitentia operis ſui inſequetur. Qua de re poſtulatur ab artifice delineationum exacta notitia,hæc enim ad artẽ momenti

plurimum habet: Quod si forte minime vera mensuratio designata fuerit, nihil citius est factu quàm corrumpi rem ab indocti alicuius delineationum manu grassante temere per altitudinem latitudinémque ac densitatem imaginis. At peritus harum bonam verámque mensuram nactus, rem etiam in exprimenda forma meliorem fecerit. Cæterum quo veritatem mensurationis aliquam adipisci, & quantum licuerit de illa in opera nostra pulchritudinem inducere possimus, nihil ego quidem conducibilius inuenio, quàm multorū viua corpora ob oculos ponere æque formosorum iudicio omnium mensuram colligere partium. Omnino enim artis intelligens non exquisiuerit nihil conuenientiæ partium in magna hominum multitudine. Quis autem vnum aliquem ostenderit in quo ad vnguem (vt dicitur) omnia perfecta sint, ita vt nulla quicquam in parte requiratur? Sed hac quoque in parte memineris, ne naturæ modos confundas, sed vt omnia congruant, quod fieri debere paulo ante diximus. Vtere ad iuuenum imagines obseruatione iuuenilium corporum, similitérque senilium ad seniles. Idémque de prouecta ætate accipiendum, vt & ad macilentos, carnosos, rigidos, molles, robustos, imbecilles, similes in viuis naturas conferes. Non est dubium quin per singulas partes huic rationi studentibus oblatura sese plura etiam sint, quàm quæsiuerint, & elaborare valeant. Nam formositatem rerum vix vnquam ars exprimit. Non iam dico eximiam & perfectam, sed exploratam nobis, & tamen exuperantē vires ingenij, & effugientem gnauitatem manuum nostrarum.

Cum vero, vt diximus, diuersas ad imagines, diuersæ naturæ viuorū corporum exquirendæ sint, offerunt se hominum duo etiam quasi genera diuersitatis. Nostrorum inquam qui albi, & Australium qui nigri à Græcis Aethiopes perhibentur. Horum facies inter se dissimiles sunt, neque Aethiopum corpora tam grata sunt aspectu, quàm nostra, propter in illis nasi tantam depressionem, & labrorum crassitiem, itémque manus, genua, tibiæ, pedes, nodositate deformes habentur. Sed ego vidi horum corpora aliis in omnibus partibus tantæ conuenientię, & quæ tanto studio naturæ perpolita essent, vt nihil perfectius fieri posse iudicarem. Verum & in suo genere multæ se diuersitates offerunt formarum, vtiles ad imaginis obseruationes, pro constitutionum varietate. Ita robustiorum grandia sunt in trunco omnia, & quasi Leonina. At imbecilles leuia hęc habēt, neque torosi sunt, perinde vt illi. Minime igitur robusti imagini mollitudinis, neque imbecillioris, lineamenta rigiditatis accommodabuntur. Etsi autem macilentiæ ac carnositati interdum seruiendum, tamen huius rigiditatis & lenitudinis modus pro arbitrio cuiúsque conseruari poterit. Horum veritas in natura & vita patescit. Quibus insistens & oculos intendens, nequaquam inde ad tuas opiniones discesseris, quasi melius quid effecturus, scito enim futurum vt fallaris. Prorsus enim in natura demersa est ars, quam si extrahere potueris, iam adeptus: errores multos vitaueris in opere tuo, Cuius rectitudinem etiam magna ex parte Geometricis rationibus demonstrare poteris. Sed si quo illæ non accesserint, hoc communi hominum iudicio & sententię relinquendum est, ita tamen, vt vsum plurimum posse sciamus. Nihil autem certius, quàm quo propius ad vitę similitudinem opus tuū peruenerit, eo maiorem illud esse rectitudinis laudem inuenturum. Quare aberit à te opinionis falsitas, melius te facturum quicquam, quàm fabricato à se Deus operi suo largitus sit. Ad hæc enim comparati conatus tui sine viribus inuenientur, ex quibus colligi potest, neminem posse vnquam de proprio sensu & excogitatione formositatē exprimere. Sed necesse esse vt quod ex animo suo formositatis deprompserit, id totum ante in illum repositum fuerit, studio & sedula diligentíque imitatione. Quod proprium putandum non est. Sed acquisitum ac comparatum studio diligentiáque artificium quod cōsitum animo hos suos fructus protulerit. Atque hinc ille reconditus in mente thesaurus, & intus conceptæ species in opus producuntur, qua etiam de causa excercitatis artificibus opus non est semper habere viua animalia, & exempla ob oculos posita ad quæ imagines suas exprimant. Iam enim longo vsu ac studio tantum in animum illorum cōfluxit, vt hauriri inde quamuis multum possit. His sunt omnia in expedito, sed perpaucis tāta intelligentia contingit. Contrà autem sunt plurimi, quibus magna assiduitate prauitas elaboratur. Illi vero, quos aiebam, exercitati artifices, iam arte & meditando exculti, etiam ad nullum aspicientes exemplum pręclarum opus facile effecerint, etsi profectò reddit omnia respectus ad vitam &

naturam meliora. Verum indoctis ac imperitis talis successus desperãdus est, nihil est enim harum rerum fortuitum. Itaque inuenire est aliquem interdum, qui per se déque sola animi sui intelligentia, in nullum intuens oculis animale exemplum, prestantiores effingat tamen imagines, quàm alii quamuis sedulò & studiosè vitam & naturam coram contemplantes. Artis enim cognitio his deest. Laudem autem petenti cauendum est in primis ne qua deformitate opus implicetur, quã ob rem superuacua ab iis imaginibus, quas esse pulchras voluerit recidet, his enim illæ dedecorantur. Quod sic licet intelligas, cæcitas, debilitas, tabes, claudicatio, contorsio deformis est, propter defectionem naturalis vsus: sed non minus turpe fuerit ternis aliquem luminibus aut manibus pedibúsve totidem conspici, nõ ob defectionem, sed superfluitatẽ. Quo magis igitur huiusmodi vitaris, próque illis effinxeris necessaria, recta, conspicua, valentia, quæ omnibus grata sunt & probantur, eo maiorem laudem conciliaris operi tuo. Ipsum quidem pulchrum in natura absconditum, nostra iudicia fere turbat. Inuenire igitur est duos aliquos per ambos pulchros & venustos, quorum tamen neutri quicquam cum altero commune sit, neque mẽsuræ, nec constitutionis, neque tamen planum est vter pulchrior dici debeat. Eæ sunt tenebræ intellectus nostri, quis igitur pronuntiarit verum de formæ excellentia? Sed quamuis nobis non appareat, verisimile tamen est illorum peræquè formosorum vnum certarum partium perfectione alterum antecedere.

Ex his conficitur Ingenioso artifici cauendum ne quod vnum modo genus in picturis sequatur, sed pertinere ad illum, vt multiplicibus & diuersis modis excercitatus sit. Vnde hoc consequetur vt cuiuscunque constitutionis hominum imagines exprimere posit. Vt sunt iracundorum mitiúmque aut aliorum quorumcúnque, quæ omnes in suo genere affabrefactæ probantur. Venit igitur aliquis, & petit imaginem hominis infidi ac Saturnini aut Martialis, vel magis veneream amabilem & blãdã, quid erit excercitato facilius, quam de suprà expositis præceptis inuenire cõuenientem & veram cuiusque illarum imaginum mensuram? inuentamque apta forma illustrare? Nam omnium ita naturæ effingi possunt, quę sint igneæ, aëreæ, terreæ, moderante scilicet opus artis potentia. Neque sane diu intuẽtibus manifesta est imperitis artificibus operis laus & decus, sed & primo se momento ostendit, & in sui amorem incredibilem adducit intelligentes. Qui his in rebus multũ versati sunt, iis perspicuum est quod dico, iidémque scientiam veri vsus tenent. Sciẽtia autem veritatem semper complectitur, cum opiniones sæpenumero ab illa aberrẽt. Quapropter nemo etiam sibi confidere nimiũ debet, ne hac re in opere seduci ipsum cõtingat. Ideóque fecerit studiosus huius artis precium operę, si multorum probatorum artificum opera crebro contemplatus & depingendo imitatus fuerit, déque illarum ratione artifices audierit disputantes. Non tamen quenquam existimare velim in quouis laudabili opere non obseruandos errores si qui forte insint, quos & cognosci & emendari rectum fuerit. Neque tibi quisquam persuadeat, vt animum ad vnum certum genus & modum imaginũ astringas, quas aliquem artificem cognoueris fere factitasse. Fert autem natura, vt opus fere tale sit, quale est iudicium animi & ratio. Sed ego te varia iubeo cõtemplari, & ex multis eligere optima. Opinionum enim falsitas nemini ferme nõ obstrepit. Et quis ausit dicere opus aliquod ita esse perfectum, vt nihil melius fieri queat: cùm nemo pronũciare posit, quamuis formosum hominem viderit, non illo tamen formosiorẽ inueniri posse. Tutisimum autem iter ingredi optimum fuerit, siue de aliorũ doctrina, siue propria ad animale exemplum exquisitione. Sed magistros illos non probo, qui de arte cum verba sine fine facere consueuerint, ipsi suum opus laudabile nullum valent proferre, quales ego scio me vidisse nonnullos. Nam hos si fueris sequutus, in errorem laberis. Quod me etiam tacente clamat prauitas operum ipsorum: Separata enim hęc sunt, de opere multùm loqui, & illud facere. Non tamen ideo veto quenquam admittere instructiones quóque imperitorum, fieri enim posit, vt rustici tibi demonstrent peccatum quodpiam operis tui, etsi qua ratione corrigas, docere te nequeunt.

Hoc loco monitos velim ignaros huius artis & discere de nostra doctrina aggressos, vt diligenter cognoscant quæ à nobis tradita sunt, primúmque pauca proponant discenda & efficienda sibi, quibus compræhensis tum demũ pergant ad alia. Debet enim scientia vna

cum vsu crescere, vt manus voluntati & intelligentiæ seruiat, vnde tandem artis & vsus magna certitudo existit,quæ duo & coniungi debent, & separata nihil valent. Iam imperiti & vulgus vt maxime meliora à prauioribus discernere posse videntur: Tamen nemo est qui verè iudicare possit,nisi peritus artifex,qui & ipse sæpe laudem operibus suis consequutus fuerit.

Sed dicent aliqui, tantùm ne igitur laboris ac operæ ponetur in his mensurationibus tantum impendetur temporis, vt singulatim omnes imagines ad hanc rationem exigantur: atqui paruo sæpe tempore faciendæ plurimæ incidunt. Non hoc ne nos quidem præcipimus.Sed hoc doceo, parandam studio & diligentia quandam certitudinem quæ in his solum rationibus consistit,atque illam adeptis, in manus quadam infallibili libertate, nemo exegerit omnium corporum aut rerum mensiones. Quin etiam de arte oculi instructi pro regula esse incipiunt,manus autem obsequiosa est arti,quæ confidentiam parit, & potentia sua errores depellit,& falsitatem excludit operis. Tum & celeritas non deest, neque scientia plenus diu quæres quid facias,neque ductum punctùmve temere proieceris. Talia opera artis laudem merentur,quæ & amabilia,& libera,& minimè anxia,rectáque videantur. Talia probantur ab omnibus quod bonitatem diffusam per omnes partes suas contineant. Sed imperiti & artis ignari nihil boni rectíque vnquam elaborauerint, quamuis manus libertatem quæ maxima esse posit consecuti fuerint, quin illa tum libertas carcer putandus,cùm ad errores deuinciat. Nihil igitur hoc potest absque arte, neque hæc multùm sine vsu effecerit,coniuncta ergo, vt diximus, hæc esse debent. Vnde manifestum fit cognoscendam studiosis harum rerum,mensurationum rationem,qua perspectæ admirabiles successus consequuntur. Neque enim humanam effigiem regulæ aut circini vno ductu designaris,quare singulatim punctis per partes suas,vt ostendimus, describi necesse est. Nihil autem quod mensurationis rectitudine caret probari poterit.

Video accidere posse,vt hæc nostra præcepta aliqui in grandibus imaginibus secuti aberrent imperitia quidem ipsi sua,sed in me culpa translata, quasi de illis parua quidem rectè perficiantur,sed grandia non item.Sed hoc fieri non potest. Nam si parua laudas, cur reprehenderis grandia?Si enim illa improba sunt,facilè concessero grandia reiicienda, hæc enim dissimilitudinem illam bonitatis & prauitatis non admittunt. Vt circulus non minus exiguus rotunditatem suam tuetur quàm ingens, & quadratum similiter breuibus & prolixis lineis rectè clauditur. Congrunt enim proportionum rationes in magnis non secus ac paruis,velut in cantibus quam enim octauam vocant, vnius cuiusdam toni est, siue vox tinnula seu obscurior fuerit.

Postremò sciendum demonstratas imagines etiam insuper ac multipliciter quidem variari posse,sed ita vt mensuratio prorsus eadem,& imperturbata relinquatur.

Finis Libri Tertij.

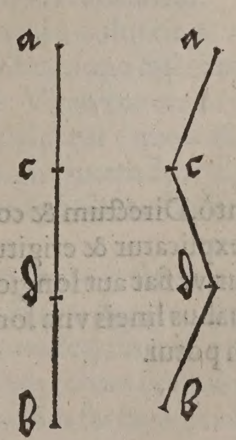
ALBERTI DVRERI LIBER QVARTVS PICTVRÆ DE FLEXIONIBVS & gestu descriptarum Imaginum.

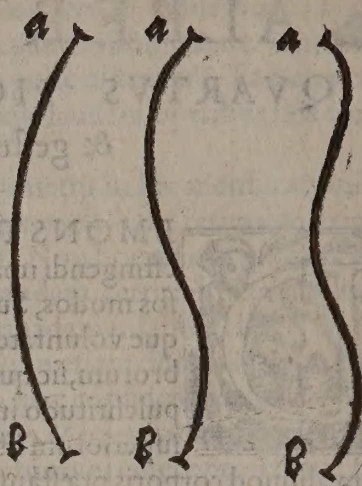
DEMONSTRATIS superioribus tribus libris aliquot rationibus effingendi imagines ad certos & debitos, easdémque variandi ad diuersos modos, Superest vt indicetur etiam via flectendi illas pro cuiuscúnque voluntate, & vertendi in iuncturis artuum, ínque nexibus membrorum, sic quidem vt natura ferre videatur. Quis autem vsus quæúe pulchritudo inesset illis rectis & regentibus formis, sicut doctrina nostra superiorum librorum designatæ fuerunt? Cæterum quamuis scitũ membrum aliquod corporis præstánsve sit, tamen deformi gestu dehonestari, & ignobilius cõtemptiúsque eleganti quasi compositione commẽdari solet Iam membrorum tractatus, quàm admirabiliter à natura in se coagmentata & innexa illa sint, nõ est huius operis neque propositi nostri. Eúmque relinquens anatomicis istis, nusquam nisi forte necessitate coactus attingam. Sciendum igitur sic quemadmodũ docuimus factas imagines, quæ quidem obliquæ sint, flecti solere in spina tota à ceruice vsque ad coxam, per & intra omnes transuersè ductas lineas. Ita tamen vt magis pronas quã supinas efficias. Hęc flexio vniuersa designari debet in vltima parte 4. densitatis versus tergum, per & intra omnes, vt diximus transuersas, præterquam vbi coxendicum flexura est in summi femoris media linea. Ipsum in sua linea genu, pes iuxta tali lineam, & si vsus fuerit in medio sui. Digiti per articulos suos flectentur. Brachiũ flectes in humero, cubiti nexu, iunctura manus: digitos autem in suis quósque articulis siue nodis. Sed imago aduersa vtrúmque in latus flecti consueuit à collo per totam spinam dorsi, quæ vt facilius animaduerterentur, flexionũ notas in rectis imaginibus, suis vbique locis apposuimus figura paruulorum triangulorũ aut orbiculorum. Quia vero simplex flexionũ ratio non est, quo disertius omnia explicari possent. Differentias illarum aliquot proponendas duximus, de quibus pro intelligentia nostra totam hanc doctrinam exponeremus. Est etiam magna cum cura animaduertendum status & facies imaginis ipsæ, quam velimus esse, siue seueram seu blandam, quarũ illa horridior & asperior, hæc amabilior & suauior esse debebit. Sed flexionis differentiarum hæc fere nomina sunt.

Inflexum.	Directum.
Curuatum.	Contortum.
Versum.	Dimotum.
Implexum.	

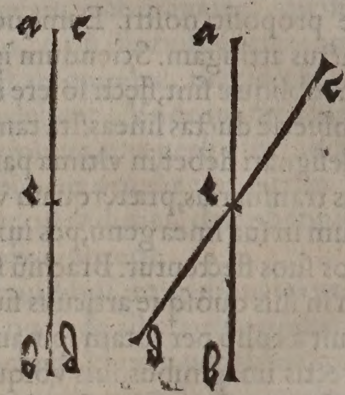
Secundum has differentias quas sex nominibus appellauimus corpus humanum flectitur, plurésque ac pauciores simul pro motu suo. De quibus quæ fuerit sententia animi mei lineis in sequentibus declarabo.

Primùm igitur sciendum me sensisse, Inflexum aliquid dici ad talem modum. Esto linea recta. a. b. ínque illa notentur duo puncta. c. d. in quibus si inflexeris de rectitudine sua lineam in quamlibet partem, sic tamẽ, vt intra puncta designata particulæ non curuentur, sed ipsis quasi articulis punctorum fiat inflexio, Inflexum te fecisse de nostra intelligentia scias.

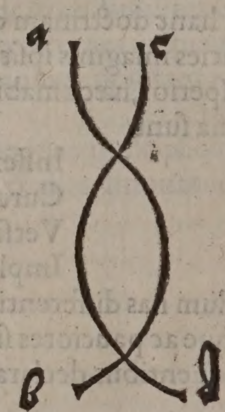

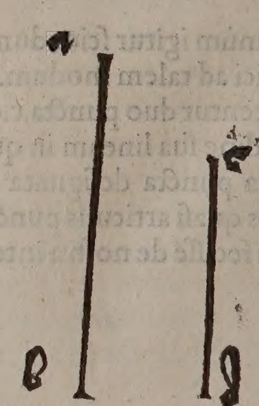
Secundò curuari aliquid accipiendum, quod rectitudinem suam prorsus amiserit quocúnque modo, latè enim patet. Vt esto linea.a.b.circuli segmentum, aut suprà ac infrà, aut suprà, in medio, & infra, proque omnino vnius cuiusque arbitrio.

Tertiò versum dicimus tale. Esto linea. a. b. &. c. d. quarum vna imponatur in alteram, vt ambæ vna esse linea videantur. Postea notetur in medio illarum punctum.e.& in illo cohærentes vertantur, sic vti suprà atque infrà diuaricentur.

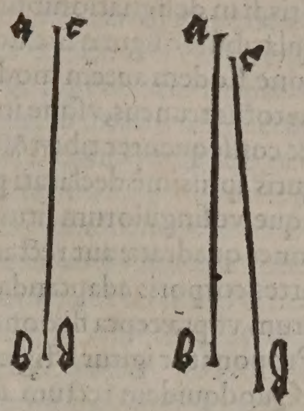

Quartò Implexũ dico, vt.a.b.c.d. Implexas descripsimus quasi terebellatim.

Quintò, Directum & contortum hoc voco, cùm linea vel explicatur & erigitur, vel quasi complicatur & corripitur, vt fiat aut longior aut breuior, quod aliter quam duabus lineis vna longiore, breuiore altera, ostẽdere non potui.

Sextò, Dimoueri intelleximus, cùm duæ lineæ in se impositæ, vt vna viderētur, ita separatæ essent, vt neutra contingeret alteram. Quod ipsum diuersi modi est, Nam in paralelis in omnes partes & vna obliqua & in curuis accidere, & separatio pro cuiúsque arbitrio institui potest. Huius rei exemplum apposuimus, in designatis lineis. a. b. &. c. d.

Sed hæc vt in lineis demonstrantur, ita memineris & in superficie, quam planam & in mollibus corporibus quæ insuper lata densáque intelligimus, accidere. Talia enim similiter vt lineæ, quas & ipsas complectuntur, inflecti, curuari, verti, implecti, dirigi, contorqueri, dimouerique solent. In humano autem corpore quomodo sigillatim vsurpentur nunc deinceps docebo.

Primum quod inflexum nominauimus, Est in corpore artuum, id est, iuncturarum. In illis enim membra inflectuntur, quæ tamen retineant rectitudinem suā, ossa si flectere velis, frangas. Quare demonstrauimus hoc de lineis mutilis quæ certis in punctis cohærerent & essent rectarum particularum.

Secundò curuantur in, humano corpore nerui & carnes. Nam cum in latus, aut prorsus retróue corpus flectitur, Nerui etiam & caro curuantur, vt alibi cauula, conuexula alibi appareat.

Tertiò de membris versionem nominauimus, vt cùm caput vertitur, similiter & brachia & pedes, & truncus ipse, atque adeò pleraque omnia membra in corpore.

Quartò implexionem scies in neruis etiam & carne accidere in corporis versione, cum mollia implexa in corpore fiunt, vt in collo, trunco, brachio, pede.

Quintò notabis directionem & contorsionem in humano corpore persæpe vsurpari, quarum illa extenuat, hæc inspissat. Cuius rei tale detur exemplum. Si brachium extenderis, vt directum sit. Nimirum intenduntur & nerui, & carnem in longitudinem extenuant, sed si idem contraxeris, vt contortum sit, cōtorquetur etiam & comprimitur caro ad spissitudinem, idque vsu venit & aliis in partibus.

Sextò dicimus in corpore vnam partem ab altera dimoueri, cùm quasi separatæ discedere videntur in latus, aut prorsus, retrorsúsve. Itémque in curuationibus & inflexionibus carnes dimouentur, & quasi à sese recedunt foras, intro, aut in latus.

Cæterum sex istæ differentiæ possunt & semel omnes in corporis motu accidere, sic vti membra, inflecti, verti, & separari dicanur. Interea caro & mollia in corpore curuantur, implectuntur, contorquentur, partésque à se mutuò naturaliter vrgeri cernuntur.

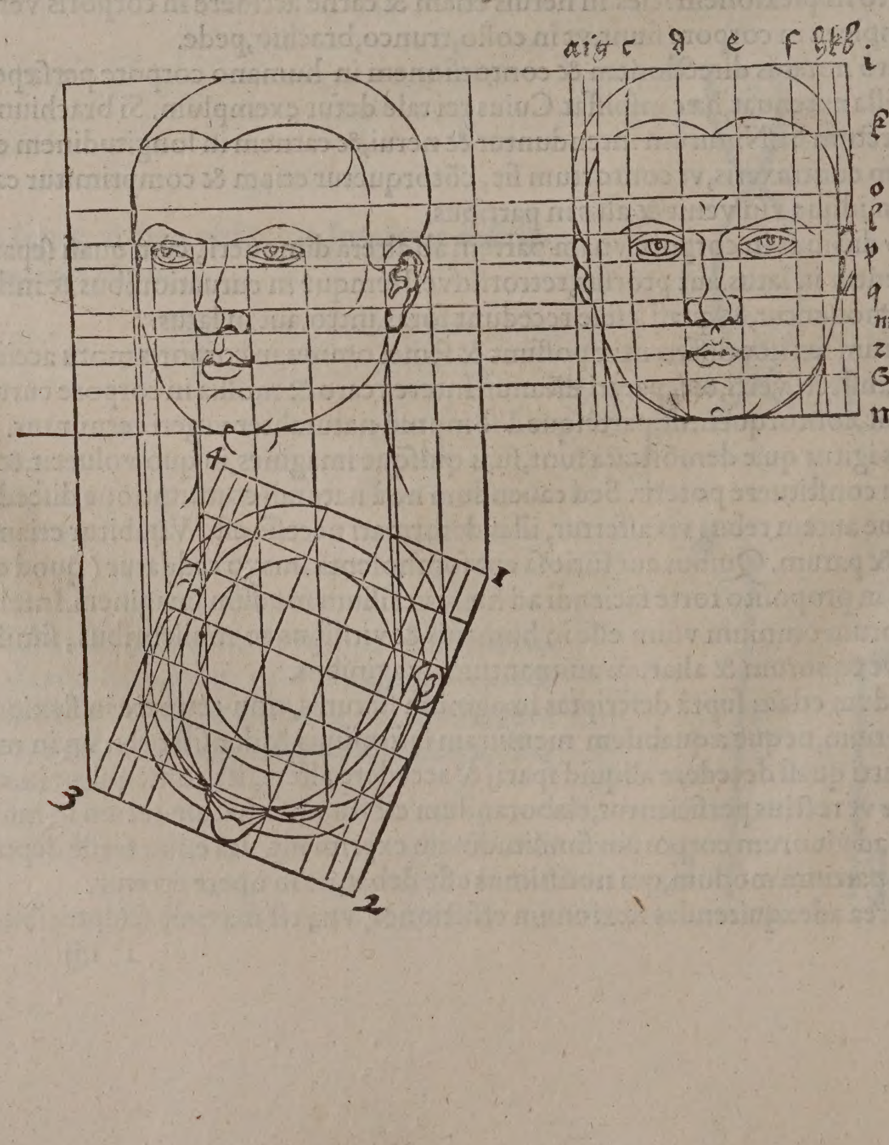
Ex his igitur quæ demōstrata sunt, suas quísque imagines, in quo voluerit, & vt res poscet, gestu constituere poterit. Sed cauendum ne à naturali constitutione discedatur. Quibuscúnque autem rebus vis affertur, illas deformari necesse est. Vitabitur etiam hoc loco nimium & parum. Quibus aut furiosa aut somnolenta imago reddatur (quod est culpandum) nisi in proposito forte faciendi ad hunc vel illum modum imaginem. Intelligendum autem horum omnium vsum esse in humanis & virilibus ac muliebribus, similiter & bestiarum, vt equorum & aliarum animantum imaginibns.

Sciendum etiam suprà descriptas imaginum staturas, non retinere in flexionibus omnium partium, neque æquabilem mensuram latitudinis & densitatis: nam in motu apparet vni parti quasi decedere aliquid spacij & accedere alteri, ita consequitur in opere mutatio, quæ vt rectius perficiantur, elaborandum est studiosis harum rerum in multis exemplis, quæ ad viuorum corporum similitudinem exprimant. Ita enim facilè deprænhendent omnium partium modum, qui notissimus esse debet, ne in opere erretur.

Præterea adexquirendas flexionum effictiones, vna est maximè sculptoribus vtilis via

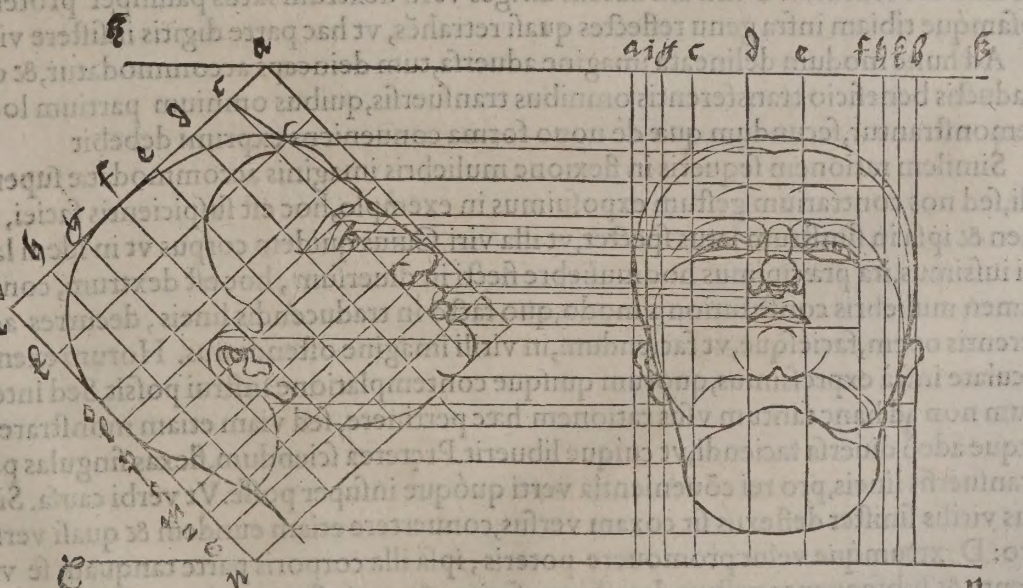
de multis,si in designationibus præcipuæ partes imaginis intra transuersas lineas, quadratis angularibúsve figuris includantur. Hæc fiunt aptè in delineationibus & prima operis istitutione.Eodem autem modo, & capitis spacium comprehendi solet, & colli, & particulatim totus truncus,vsque in cinctum ,inde ad summum vsque femur, & hinc vsque ad genu,& consequenter tibiæ & calces: Idem & de brachiis intelligendum. Nam angularibus figuris aptisimè declarari poterũt omnia omnibus in corporis partibus lineatim pũctatímque,vt singulorum situs de paralelis lineis erectis & transuersis intelligantur. Sed illæ omnes quadratæ aut rectangulæ fieri nequeunt,súntque lateribus ac angulis ad subiectas partes corporis adaptandæ,vt intelligentiæ veræ adiumento esse posint.

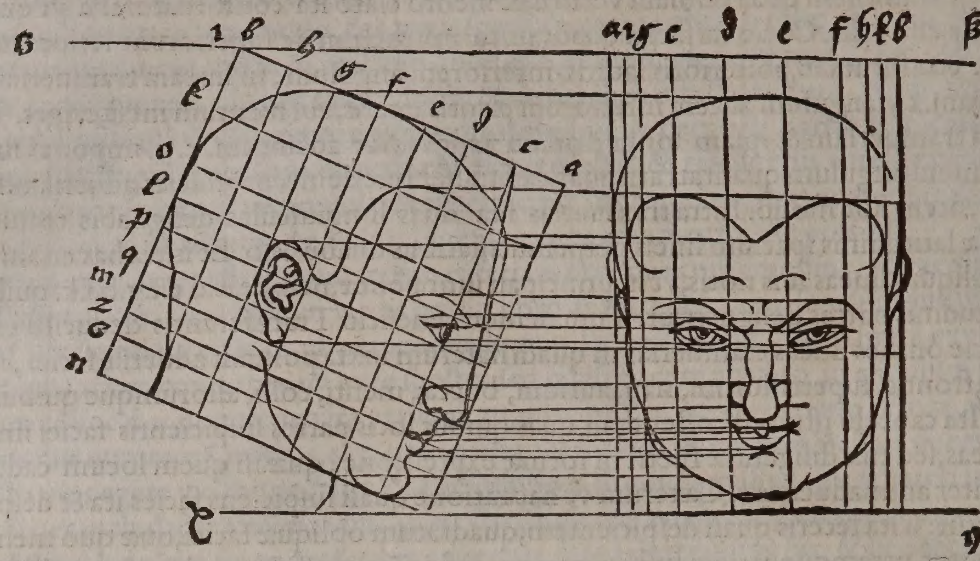
Verum vt præcepta flixionum exequar,faciam pro mea consuetudine, vt exemplis explicẽ.Proponatur igitur effigies virilis primo libro ac loco descripta, seorsúmque primum caput.Quodquidem rectum ad perpendiculum in latus vertatur. Illam suprà expositam depressam faciem constitues,ita vt te spectet,sed quasi circum agendo in angulũ propemodum collocabis,non tamen ita vt planè angulo insistat, quo facto cum cernas angulos notatos suis numerorũ notis,1.2.3.4.ex iis singulis sursum lineas παραλλήλους duces quàm altis illis vsus egere videbitur.Atque ita descriptio latitudinis existet quadrilateri in quod versa facies includatur.Postea subiicies erectis istis lineis vnam longam transuersam notatam pũctis x.y. In quã impones faciem aduersam suprà dextramuersus, & beneficio transferentis deducito transuersas omnes aduersæ faciei per illas quatuor erectas, vt docuimus tineas.Habebísque iam in hac noui quadrilateri distinctione designata omnia loca, frontis, superciliorum,oculorum,nasi, aurium,buccæ & menti.Postea educito ex omnibus angulis depressæ faciei suas singularum partium lineas & ipsas παραλλήλους sursum per transuersas iam inductas. Ita designabuntur & his,nasus,oculi,bucca,mentum,aures, frons,collum,capitis rotunditas,siue cranium.Apparebítque in quibus & intra quas singulæ partes exprimendæ sint, quarum & expresione forma conueniens versæ faciei, & quasi respicientis inducetur. At hæc ratio, vt error deuitetur, singularem poscit diligentiam. Nos ad certius omnia demonstranda ipsius descriptionis exemplum subiecimus.

Eodem modo quo principalem faciem vertimus vt quaſi reſpiceret, ita nunc deinceps oſtendam rationem qua reclinata vertice,& mento elato ita conſtituatur illa vt quaſi ſuſpiciat. Ea eſto talis. Obliquæ faciei quadratum inſtructum de ſuperiorum ſcriptorum doctrina, conſtitues in poſterioris lateris inferiorem angulum, in lineam tranſuerſam longiuſculam.x.y.angulum autem inferiorem prioris lateris,vbi mentum ineſt,eriges. Poſtea lineam tranſuerſam & ipſam longiuſculam παραλλήλως ad lineam. x. y. impones ſuprà vt eminentem angulum quadrati attingat,ea ſit.t.ſ. Huic deinceps adiicies aduerſam faciem ſuſpicientem hoc modo. Intra tranſuerſas illas duas longiuſculas deſignabis totius faciei aduerſæ latitudinis ſpacium lineis perpendicularibus duabus.a.b. Et intra has etiam diſtribues reliquas lineas ſuis notis,vt in principali ſunt poſitæ,nempe. c.d.e.f.g.h.i.k. quibus ipſis latitudinis partes deſignentur. Tum deinde beneficio Transferentis deducito ex obliqua facie omnes lineas tranſuerſas in quadrilaterum iuxta poſitam aduerſæ faciei, ſummi capitis,frontis, ſuperciliorum, naſi, aurium, buccæ, menti, colli, aliorúmque quibus opus fuerit. Ita cancelli iſti facilè oſtendent quas quibus locis partes ſuſpicientis faciei imponere debeas,ſed tuæ diligentiæ fuerit in formæ expreſsione, quæ in quem locum cadant infallibiliter animaduertere. Cæterum vt hac ratione quaſi ſuſpiciens facies ita & deſpiciens effingetur: ſi ita feceris quaſi deſpicientem,quadratum obliquæ faciei,quæ quò meliùs declararentur,vtrámque faciem ſuſpiciētem ac deſpiciētem effictam ad noſtram doctrinam ſubiecimus.

In vtáque etiam facie licebit vſurpare verſionem, id eſt,facere quaſi in hoc geſtu reſpicientes, quod ipſum illas mutare,& in opere mirabile videtur. Huic quidem in vtrámque partem rationi depreſsiones ſeruient,quæ fuerint harum facierum,ſuſpicientis inquam & deſpicientis. In tali variatione depreſsionum, dictu mirum quantum artis compræhendatur,quantáque omnium certitudo appareat. Neque putandum his in faciebus ſolummodo locum eſſe,cum poſsint ad totum etiam corpus accomodari. Vt enim faciem docuimus deprimi,ita ſi res poſtulauerit,totius corporis depreſsionem faciemus. Sed hoc priuſquam aggrediamur imaginis geſtus conſtituetur,flexúſque omnes pro voluntate cuiúſque componentur,atque ita ſingulis è locis & partibus ad depreſsionem,demittentur perpendiculariter lineæ.

Vt autem rectiùs intelligi poſsit doctrina noſtra flexionum,& quales exeāt de his imagines,proponam nunc deinceps principalem imaginem virilem longam ſpaciorum capitis ſui ſeptem,flectendam iis in locis in quibus flecti conueniens fuerit.Sumatur igitur deſcripta facies deſpiciens obliqua,& imponatur in aduerſæ effigiei truncum , apparebitque reſpiciens ſiniſtrum latus ſuum , ſed faciem deſpicientem aduerſam impones in obliquæ imaginis truncum,bifariam enim præparata principalis effigies eſſe debebit. Poſt hæc flectes ſupra lumbos in latus ſiniſtrum,& apparebit elatior humerus dexter ſiniſtro. Inſuper flectes per ſpinam dorſi in aliquibus quidem tranſuerſis,ne in vna recta linea corpus inclinandum ſit: Et ſiniſtrum brachium diriges, ſic vt protendi videatur. Infra lumbos coxam inflectes paululum in ſiniſtrum latus.Et pedem ſiniſtrum reſpondentem ad caput figes , vt illi inſiſtere videatur. Dextrum autem diriges vt in dextrum latus pauliſper protendatur. Ipſamque tibiam infra genu reflectes quaſi retrahēs, vt hac parte digitis inſiſtere videatur.

Ad hunc modum delineata imagine aduerſa,tum deinceps accommodatur,& obliqua traductis beneficio transferentis omnibus tranſuerſis,quibus omnium partium loca clare demonſtrantur,ſecundum quæ de nouo forma conueniens exprimi debebit

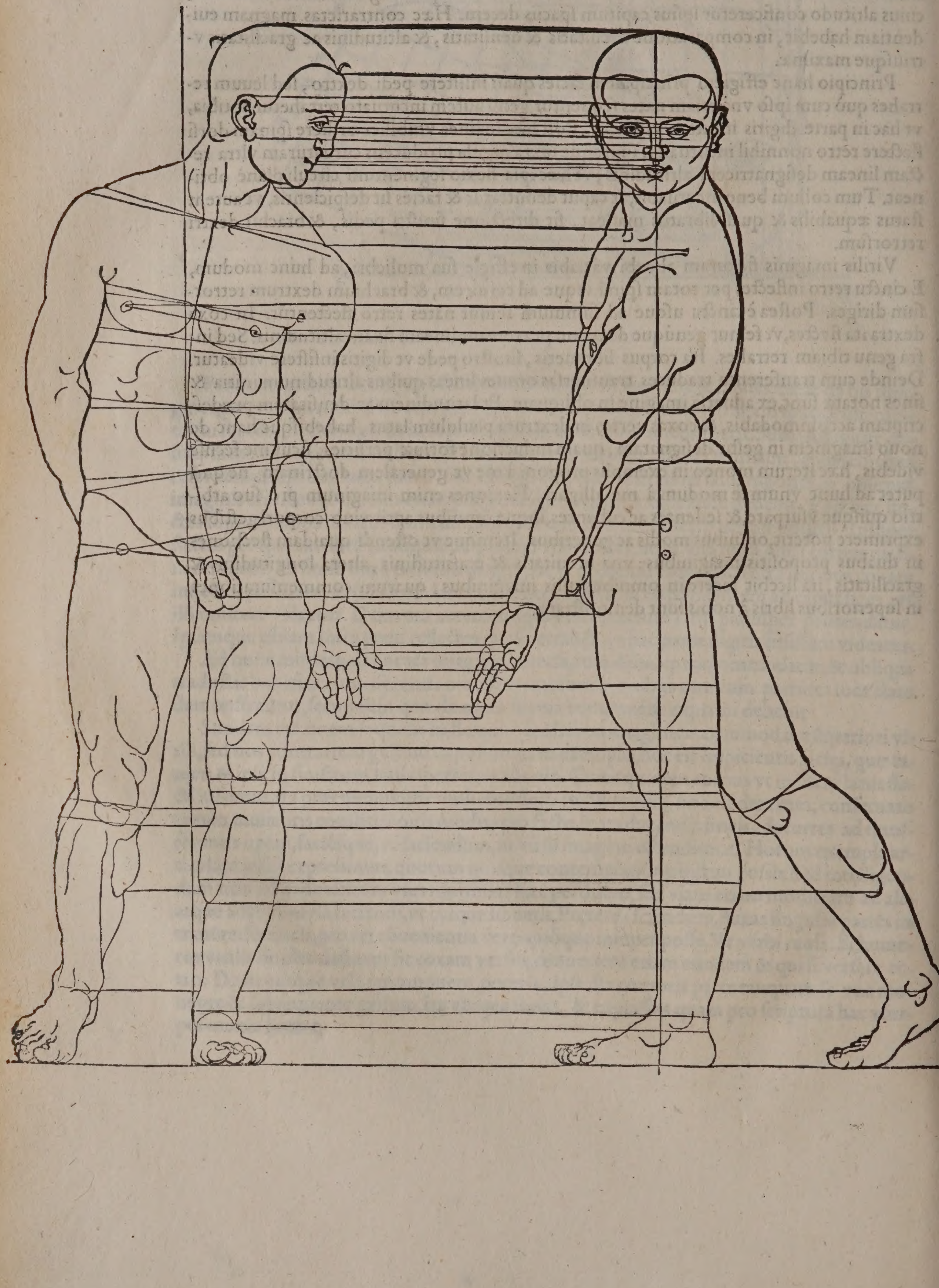
Similem rationem ſequeris in flexione muliebris imaginis accommodatæ ſuperiori virili,ſed nos contrarium geſtum expoſuimus in exemplo,hoc eſt ſuſpicientis faciei, quæ tamen & ipſa in ſiniſtrum latus ſpectet,vt illa viri Cuius quidem corpus vt in idem latus flecti iuſsimus,ita præcipimus hoc muliebre flecti in diuerſum , hoc eſt dextrum, conſeruato tamen muliebris conſtitutionis modo,quo facto in traducendis lineis , decurres ad tranſferentis opem,faciéſque,vt faciendum,in virili imagine oſtendimus. Horum exempla articulate infrà expreſsimus,quorum quiſque contemplatione inſtrui poſsit.Sed intelligendum non ad hanc tantum vſus rationem hæc pertinere, ſed viam etiam monſtrare ad alia atque adeò diuerſa faciendi,vt cuíque libuerit.Pręterea ſciendum,flexas ſingulas partes in tranſuerſis lineis,pro rei cōuenientia verti quóque inſuper poſſe.Vt verbi cauſa. Si humerus virilis ſiniſter deflexus ſit coxam verſus,conuertere etiam eundem & quaſi verſare retro: Dextrumque velut promouere poteris , ipſa illa corporis parte tanquam ſe vna mouente & ſubſequente geſtum.Ita vbique facias , & copioſius quam pro ſcriptura hac vſurpes omnia licebit.

Sed iam percurſa ratione flexionis aduerſæ imaginis in vtrúmque latus, proponam deinceps modum flectendi prorſus & retrorſùs in obliqua imagine, quæ primum conſtitui debebit. Vt autem ſuprà principali effigie ſum vſus deſcripta primo libro ac loco: Ita nunc ſumatur flectenda eodem libro ſed loco vltimo deſcripta effigies virilis ac muliebris, cuius altitudo conficeretur ipſius capitum ſpaciis decem. Hæc contrarietas magnam euidentiam habebit, in comparatione breuitatis & denſitatis, & altitudinis ac gracilitatis vtriúſque maximæ.

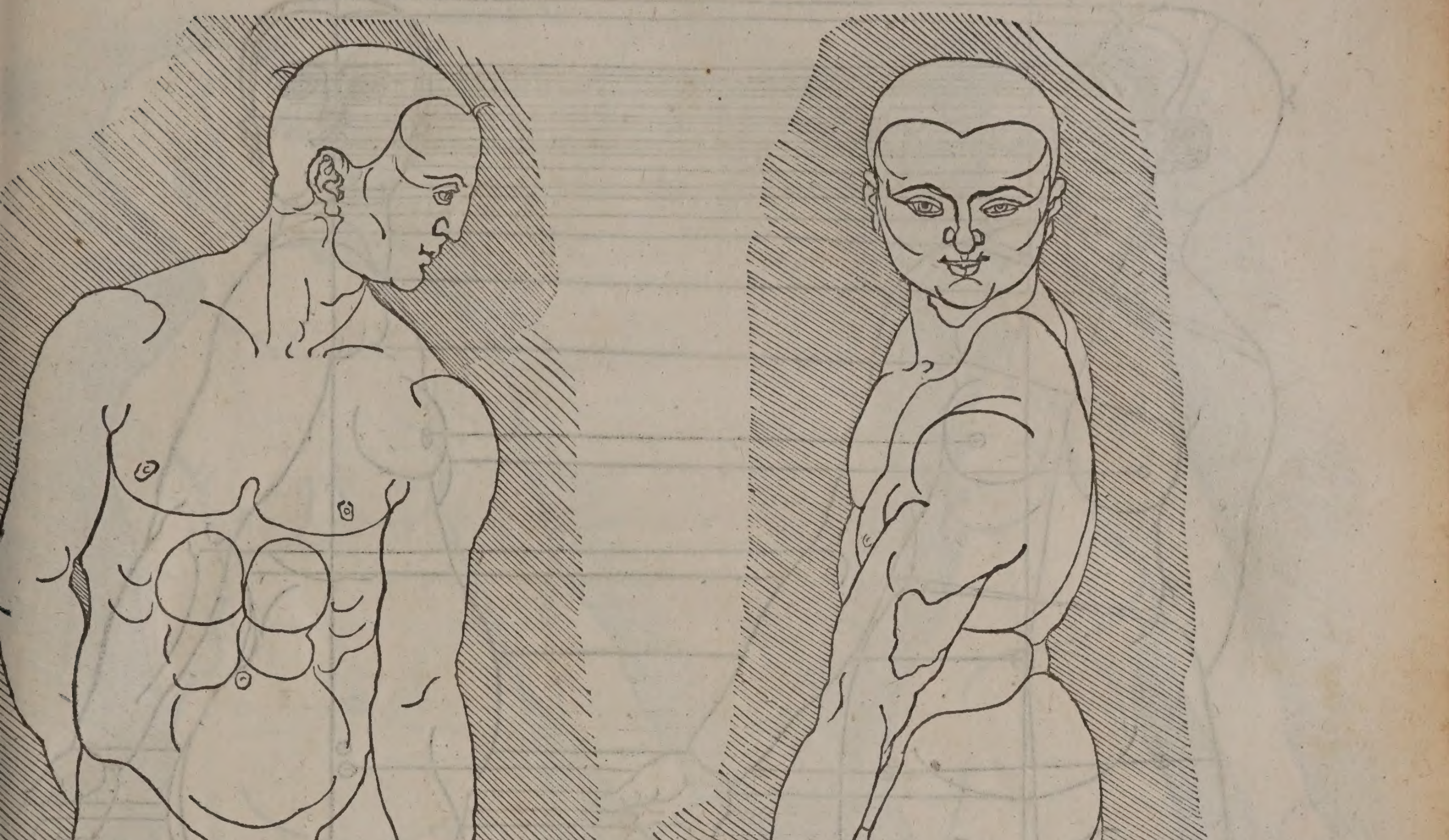
Principio hanc effigiem principalem facies quaſi inſiſtere pedi dextro, ſed leuum retrahes quò cum ipſo vnà etiam nates ſequentur, genu autem incuruato retrahetur & tibia, vt hac in parte digitis inſiſtere videatur. Poſt hæc in linea vmbilici ordiere ſpinam dorſi flectere retro nonnihil incuruans, ſupráque iuxta iugula producens curuaturam vltra rectam lineam deſignatricem altitudinis, vt hæc ipſa flexio ſegmentum circuli planè obtineat. Tum collum bene incuruabis, vt caput demittatur & facies ſit deſpicientis, vt autem ſtatus æquabilis & quaſi libratus maneat, fit directione ſiniſtri pedis, & brachij dextri retrorſum.

Virilis imaginis flexuram alicubi variabis in effigie ſua muliebri, ad hunc modum, E cinctu retro inflectes per totam ſpinã vſque ad ceruicem, & brachium dextrum retrorſum diriges. Poſtea è cinctu uſque ad ſummum femur nates retro flectentur. In coxa dextra ita flectes, vt femur genúque dextrum prætereant lineam fixam altitudinis. Sed infra genu tibiam retrahes. Ita corpus librarueris, ſiniſtro pede vt digitis inſiſtere videatur. Deinde cum tranferente traduces tranſuerſas omnes lineas quibus altitudinum initia & fines notatæ ſunt, ex aduerſa imagine in obliquam. Et latitudinem ac denſitatem prædeſcriptam accommodabis, & coxas vertes in dextrum paululum latus, habebíſque hanc de nouo imaginem in geſtu deſignatam, quam inductione formæ perficies, ſicut me feciſſe videbis, hæc iterum moneo in exemplis proponi à me vt generalem doctrinam, ne quis putet ad hunc vnum ſe modum à me alligari. Flexiones enim imaginum pro ſuo arbitrio quiſque vſurpare, & ſedentes ac cubantes, ínque omnibus aptis viuo corpori geſtibus exprimere poterit, omnibus modis ac generibus. Itémque vt oſtendi quaſdam flectiones in duabus propoſitis imaginibus: vna breuitatis & craſsitudinis, altera longitudinis & gracilitatis, ita licebit facere in omnibus aliis imaginibus, quarum commenſurationes in ſuperioribus libris à nobis ſunt demonſtratæ.

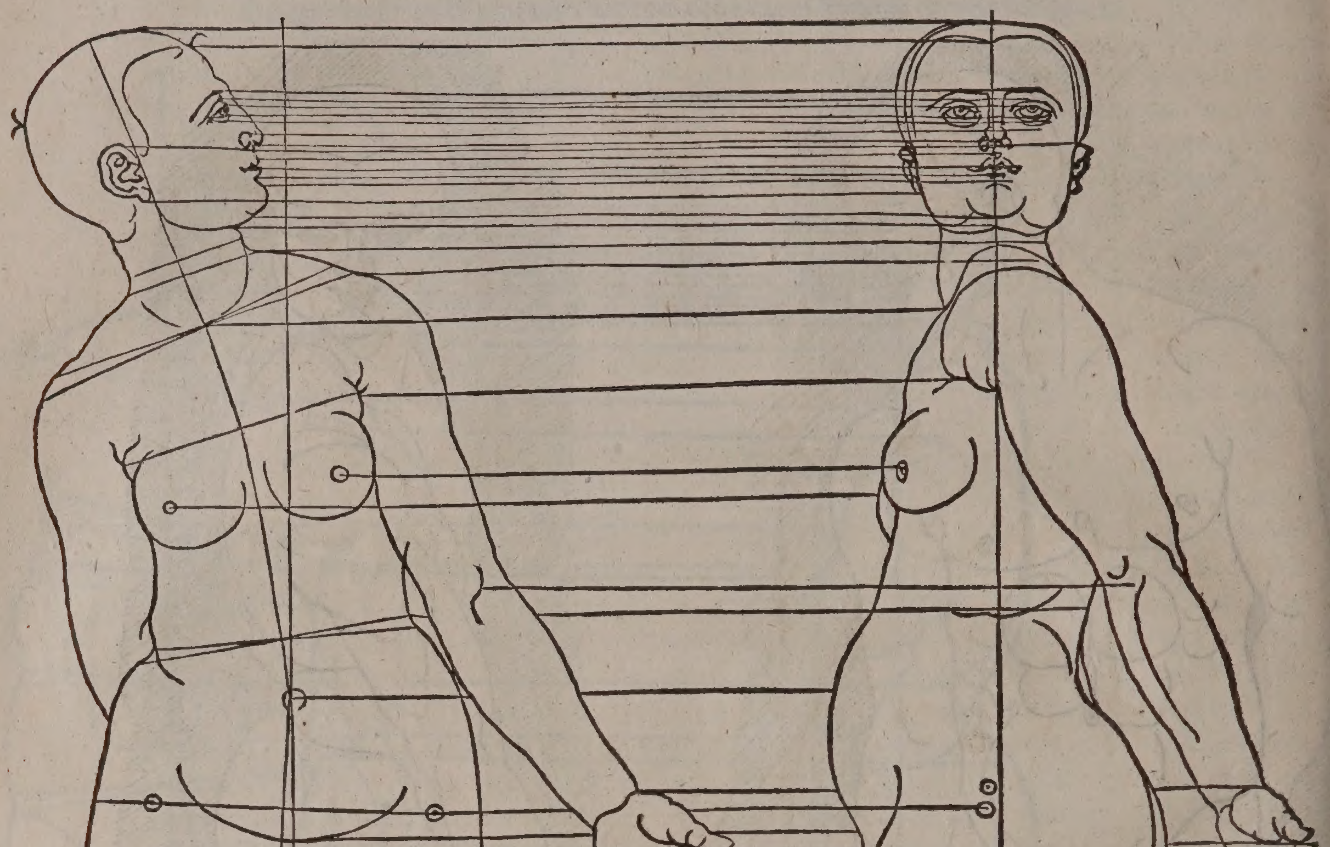
Imago virilis rustica, cuius altitudo continet septem capitis sui spacia.

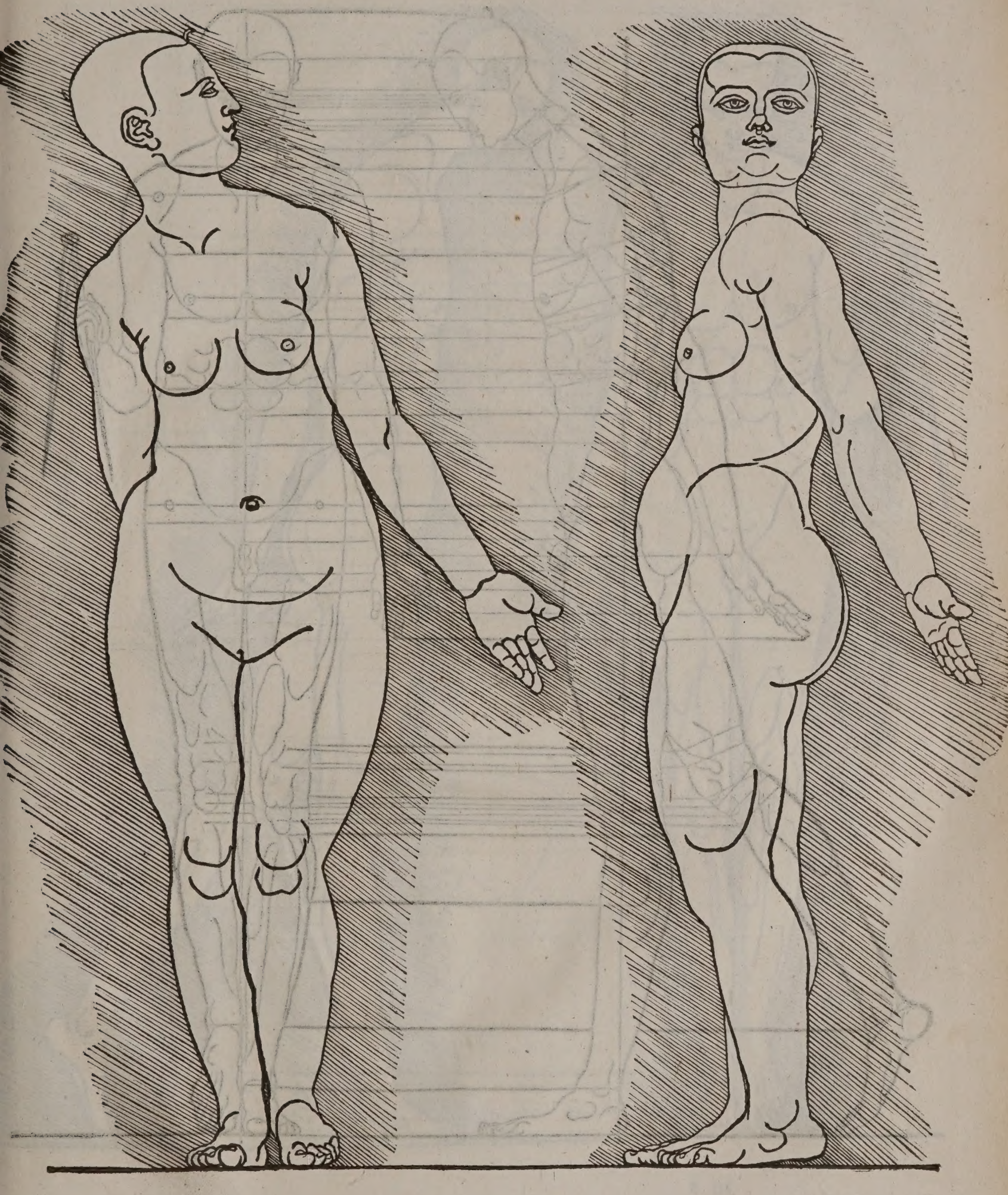
Hoc loco lineæ rectæ designatrices partium omissæ sunt.

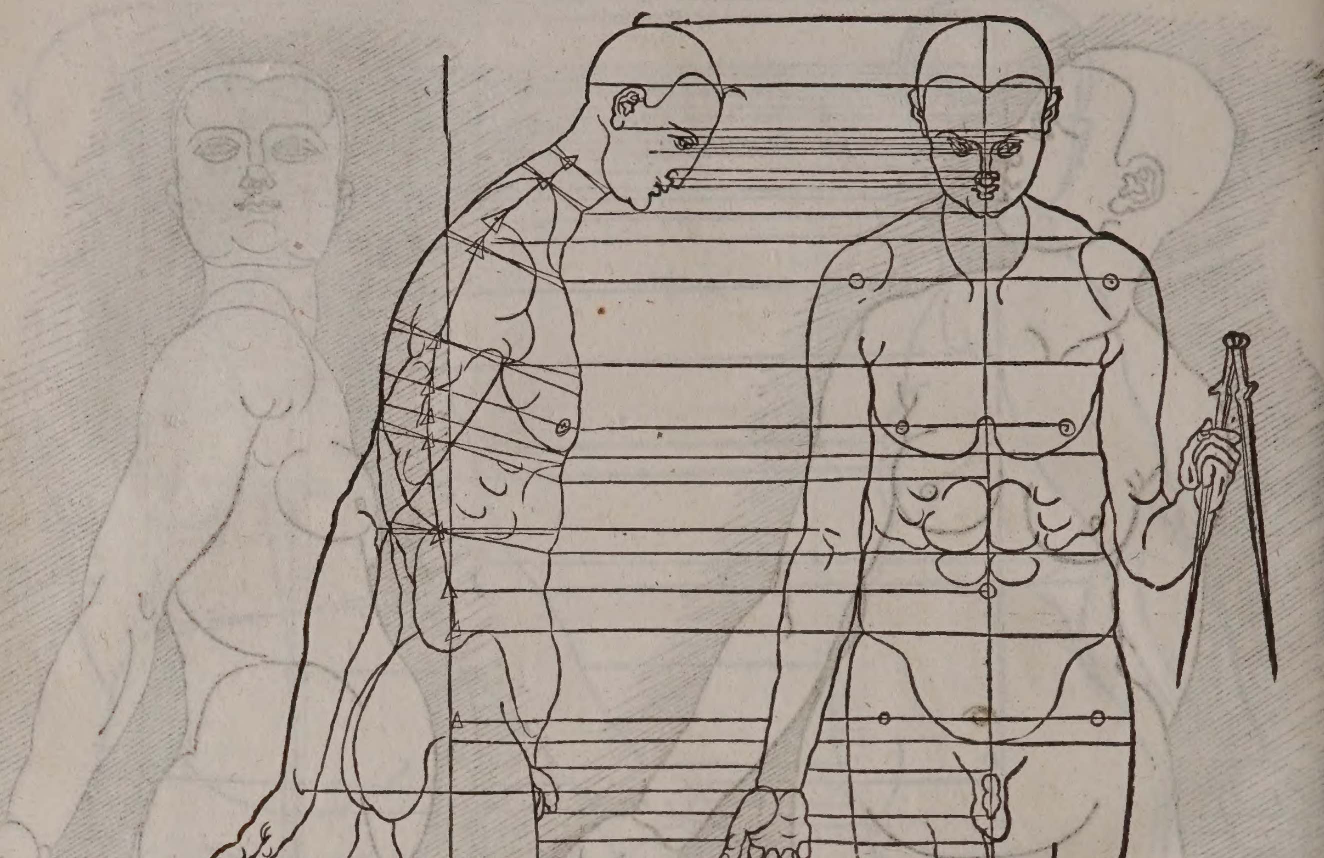

Imago muliebris rustica, cuius altitudo continet ſeptem capitis ſui ſpacia.

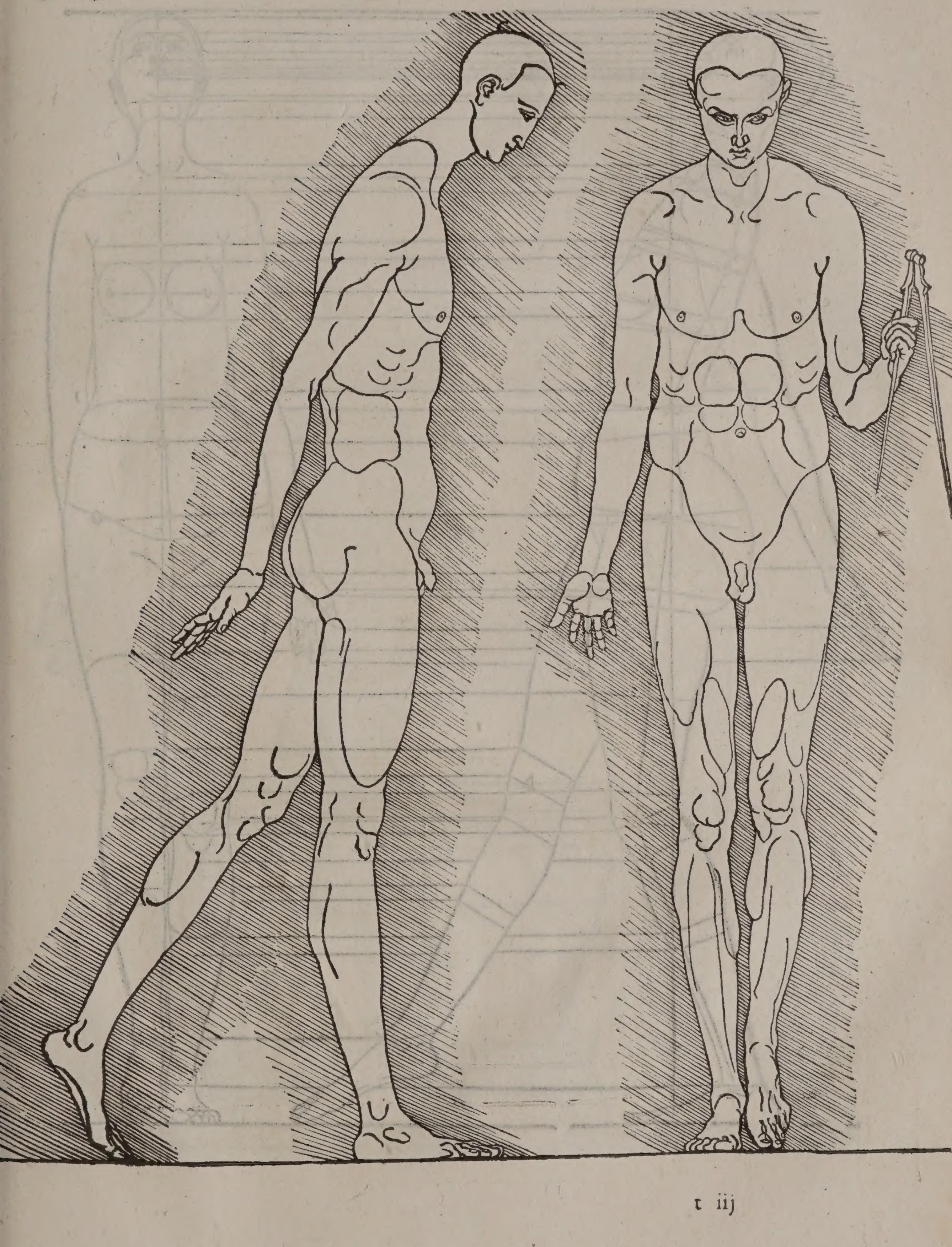

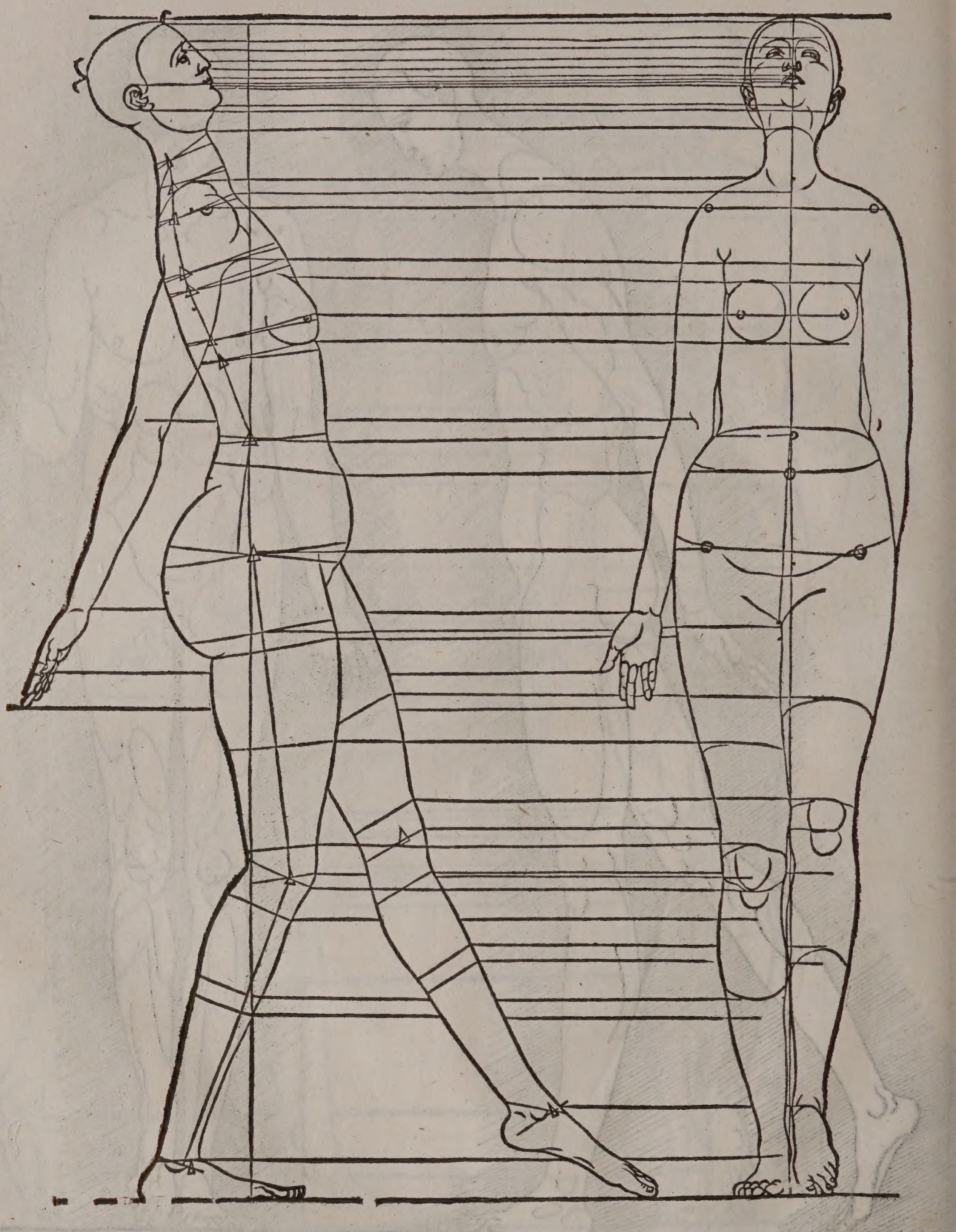
Hoc loco lineæ rectæ designatrices partium omissæ sunt.

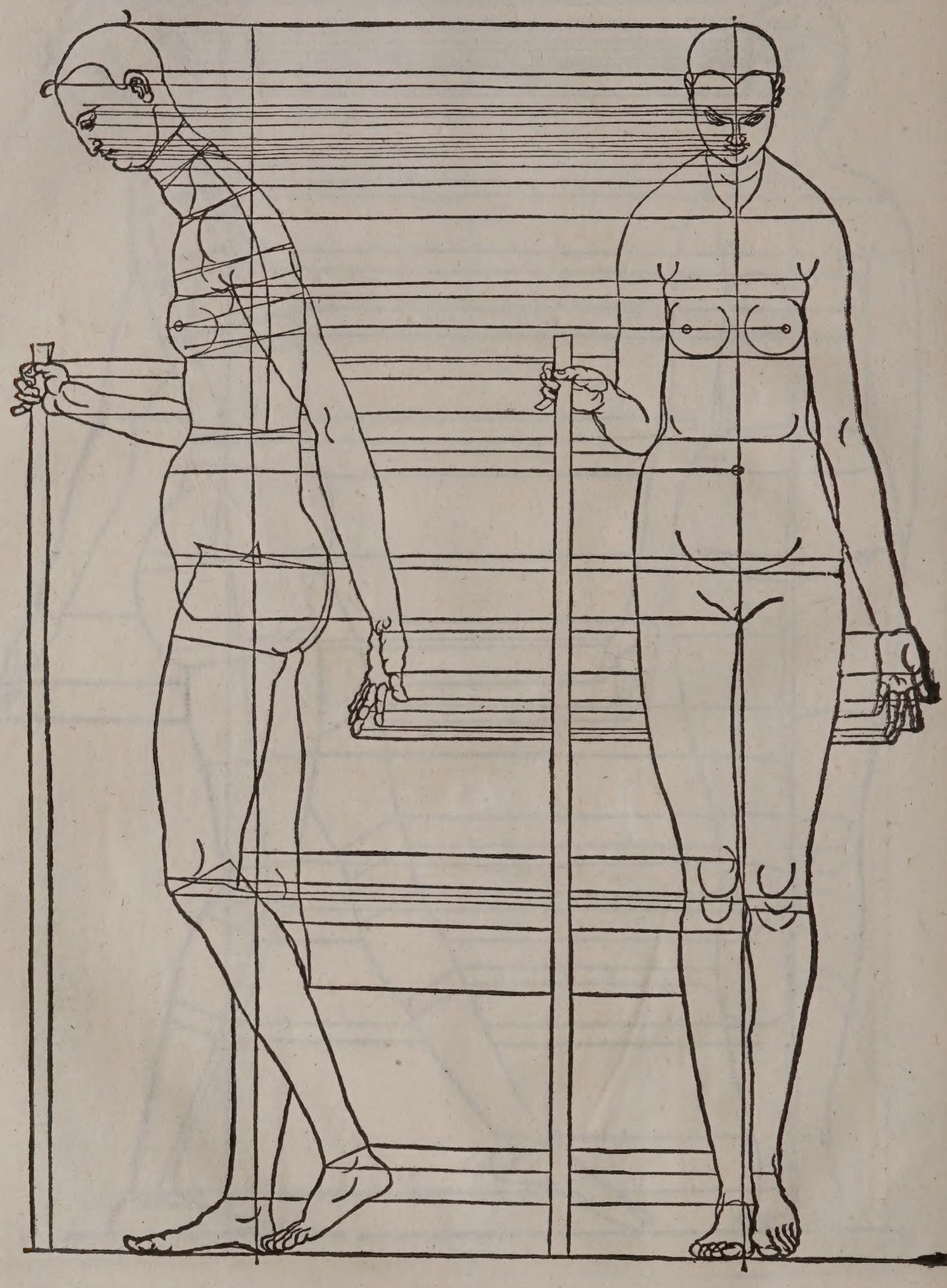

Hoc loco rectæ lineæ designatrices partium omissæ sunt.

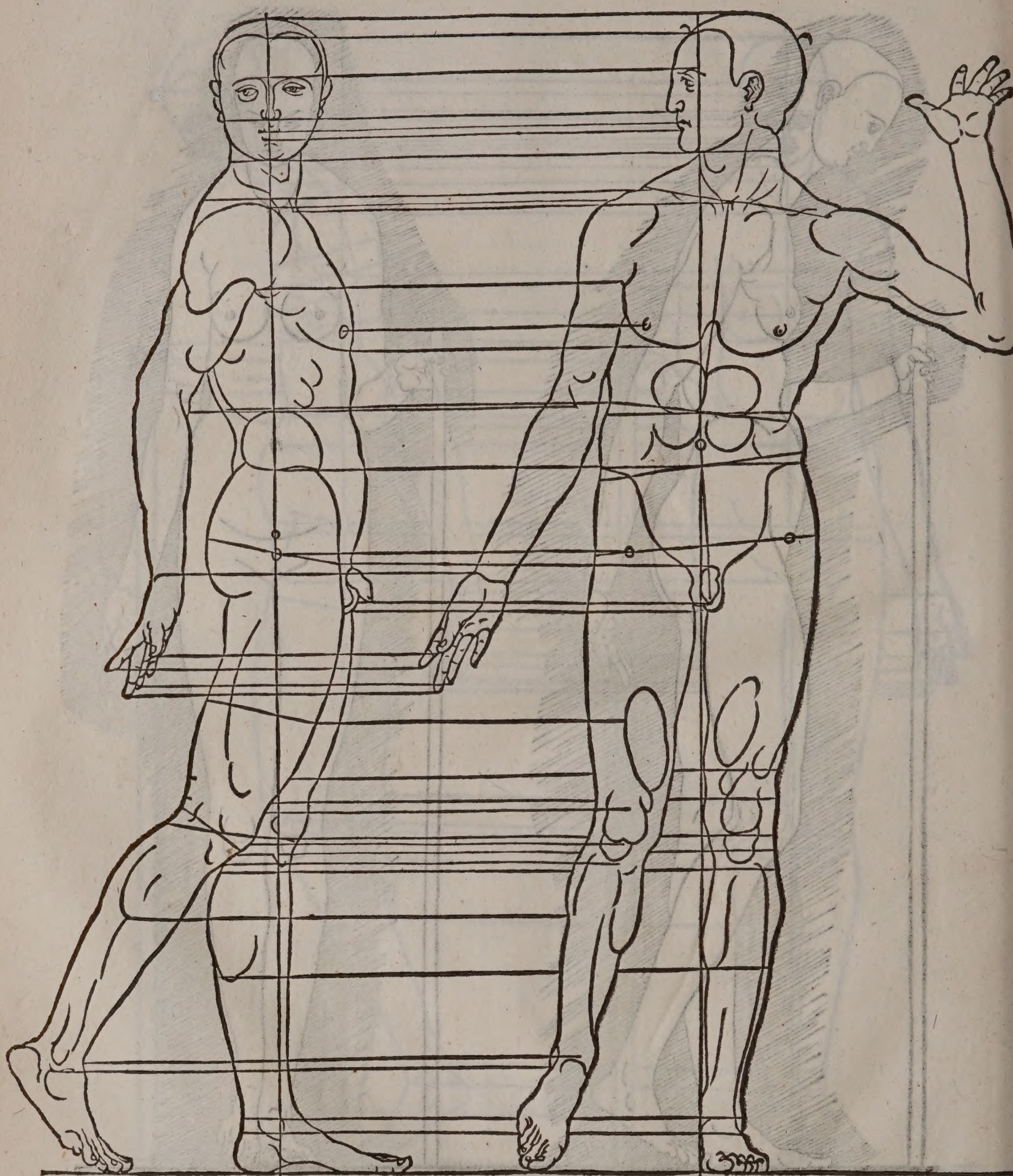

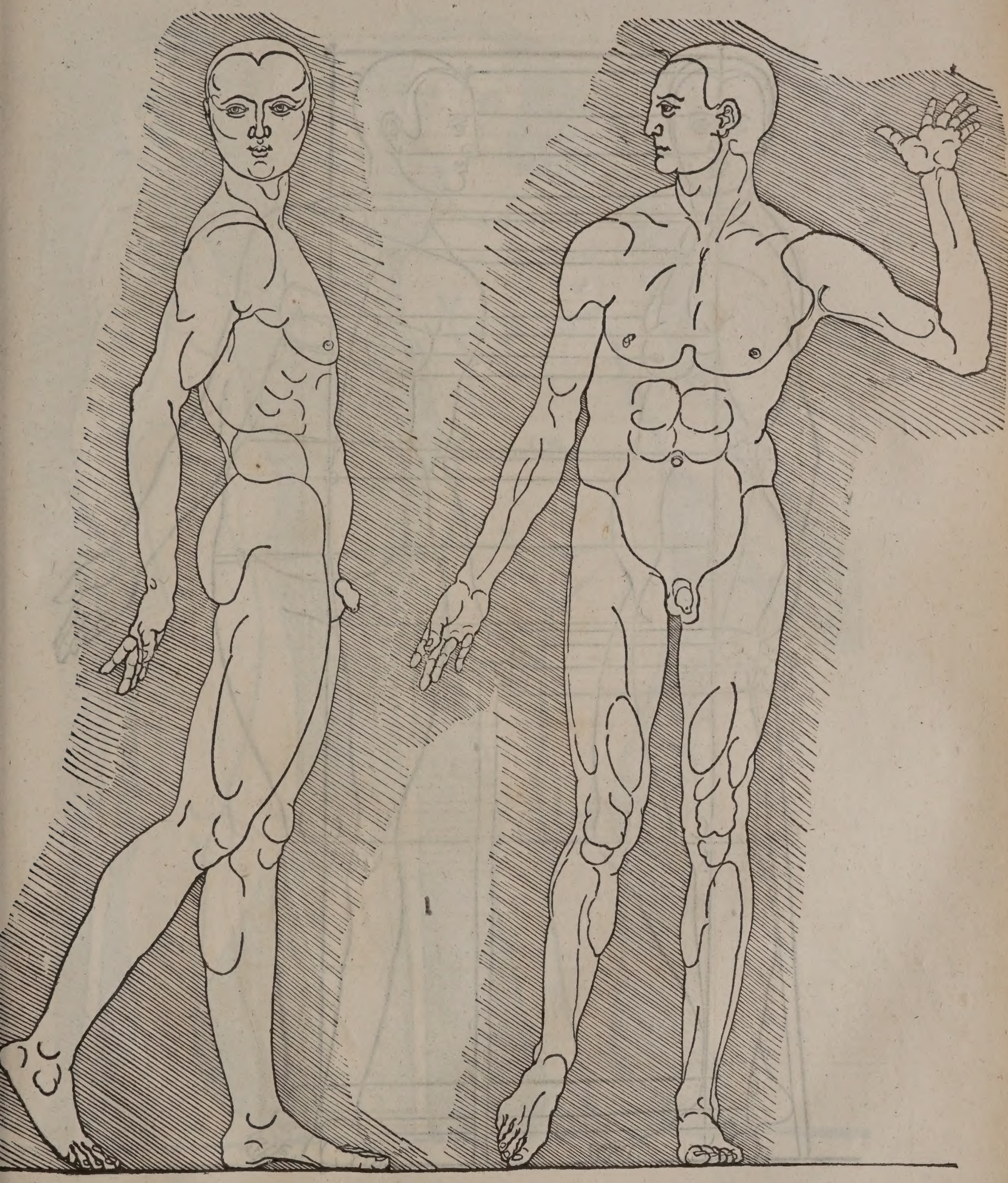

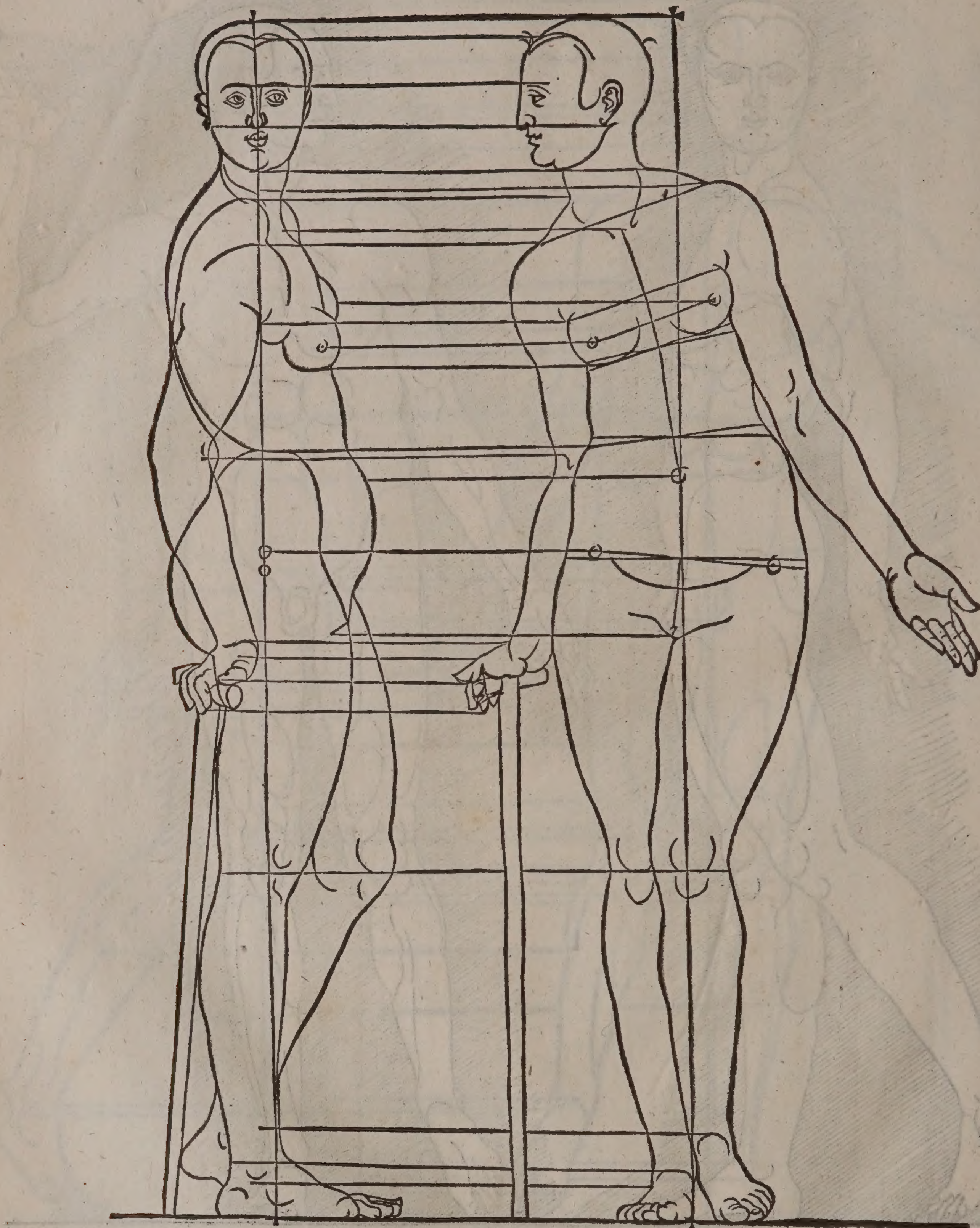
Sequentes imagines ferè easdem flexuras quas illæ priores acceperunt.

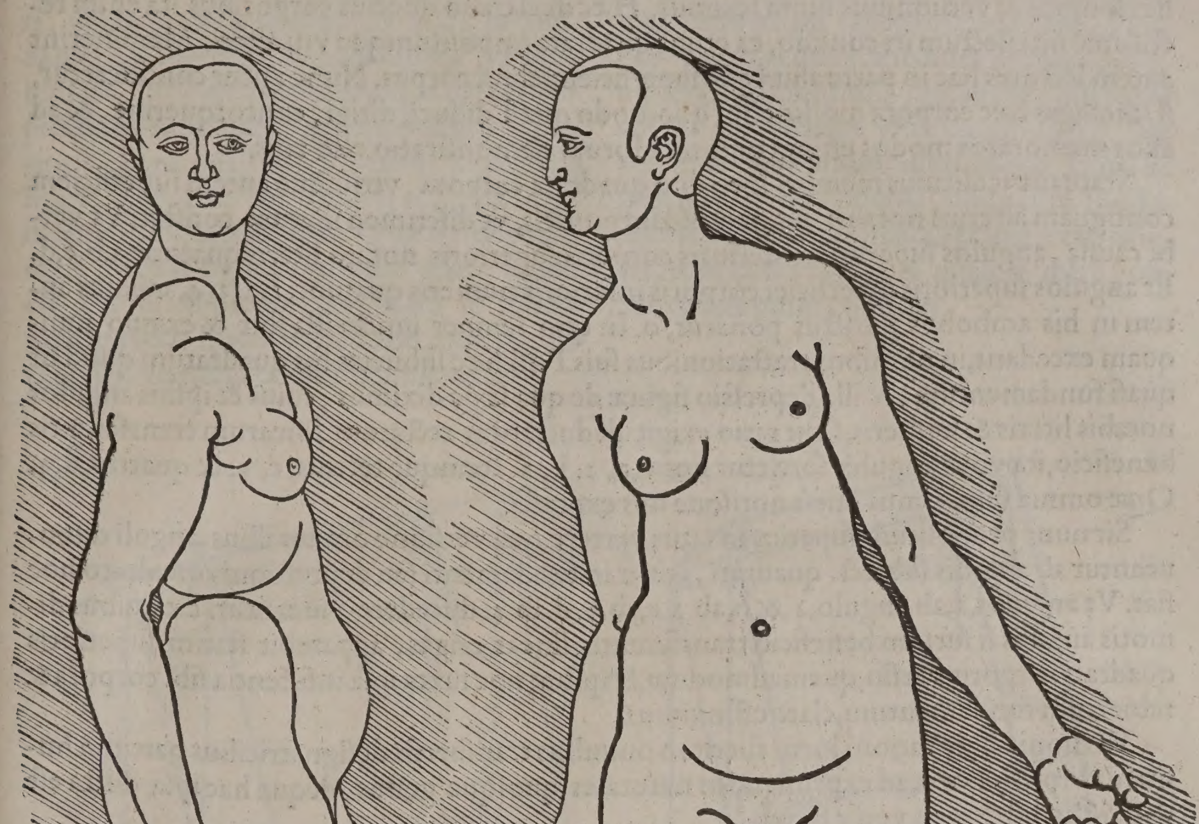

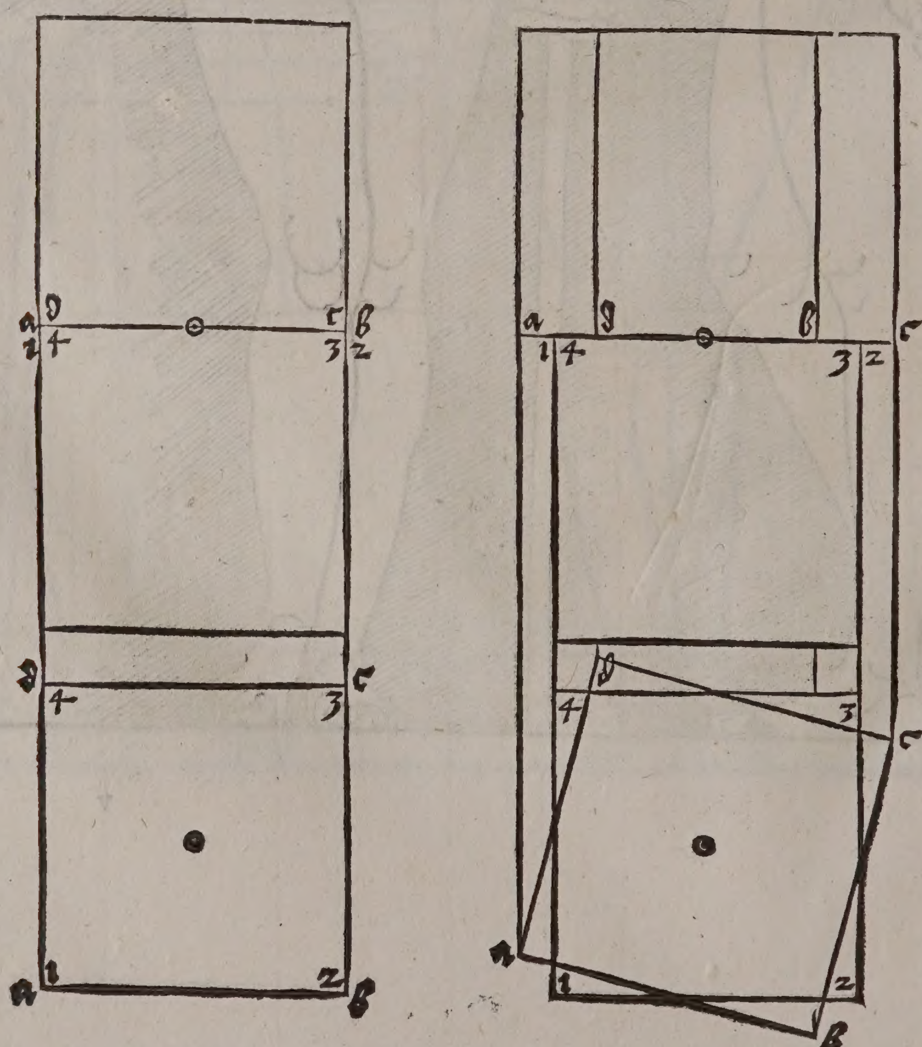

In ſequentibus recipiam in manus rationem curuandi imagines: Itemque dimotionis, verſionis,implexionis,directionis & contorſionis,oſtenſurus aliquem vſum horum, vt in flexionibus & verſionibus ſuprà fecimus. Hæc declarabo duobus corporibus,ita enim rectiſsimè intellectum iri confido, ea erunt quadrata impoſitúmque vni alteri. Meminerint autem lectores hac in parte aliud eſſe ſuperficiem,aliud corpus. Nunc igitur conſideretur, ſi intelligas hæc corpora mollia eſſe, quomodo quaſi diduci, dirigi, contorqueríue, & ad alios memoratos modos effingi queant. Horum demonſtratio eſto talis.

Statuantur alicuius membri loco duo quadrata corpora, vtriúſque autem ſuperficiem contiguam alterius notabis ſuis quibuſdam punctis, vt diſcrimen illarum conſtet. Vt verbi cauſſa, angulos ſuperficiei inferioris corporis ſuperioris notato literis quatuor,a,b,c,d. Et angulos ſuperioris ſuperficiei corporis inferioris numeris quatuor, 1,2,3,4, medius autem in his ambobus punctus ponatur, o. In qno ſemper iuncta illa ſint & ex quo nunquam excedant,in omnibus tractationibus ſuis.Poſt hæc ſubiicies his quadratum quod ſit quaſi fundamentum, & illa depreſsio figuræ de qua ſæpe diximus, cuius & ipſius angulos notabis literis & numeris,ſicut ratio exigit deductarum rectarum linearum transferentis beneficio,ita vnus angulus ſortietur notas,a, 1. b, 2. Itemque tertius, c, 3. & quartus,d, 4. Quæ omnia ſubiecimus lineis notiſque ſuis expreſſa.

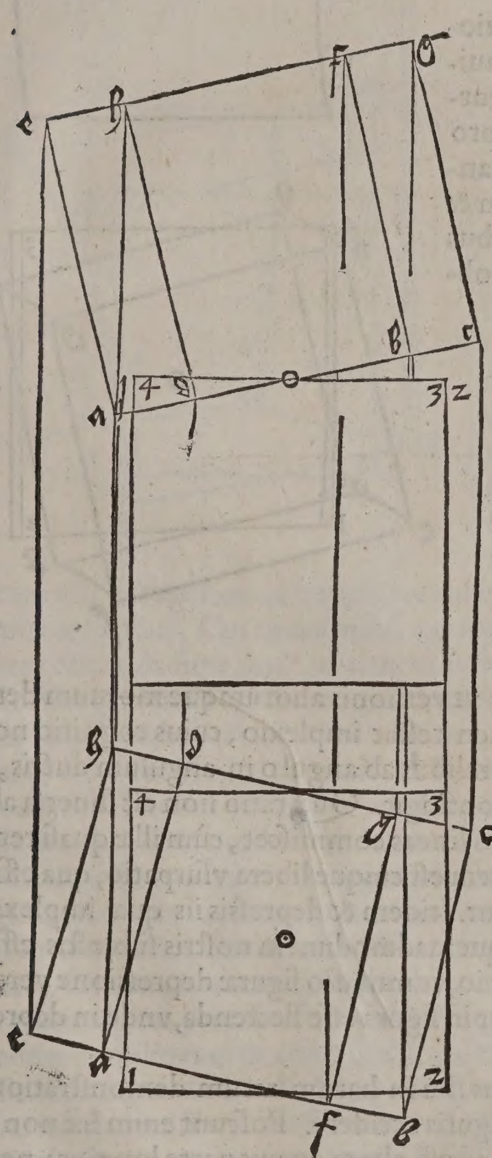
Sit nunc propoſitum ſuperius in latus vertere,qua verſione omnes illius anguli dimoueantur ab angulis ſubiecti quadrati, igitur in fundamenti ſeu depreſsionis quadrato hoc fiat. Vt angulus,a,ab angulo. 1.& b,ab 2.c,ab 3. d.ab 4. diſcedere videantur. Ex quibus dimotis angulis ſi ſurſum beneficio transferentis lineas erigas, apparebit ſtatim ſuperioris quadrati corporis verſio,quemadmodum & ipſum hoc iuxta ipſa inſiſtentia ſibi corpora& ſubiectum fundamentum,clare effinximus.

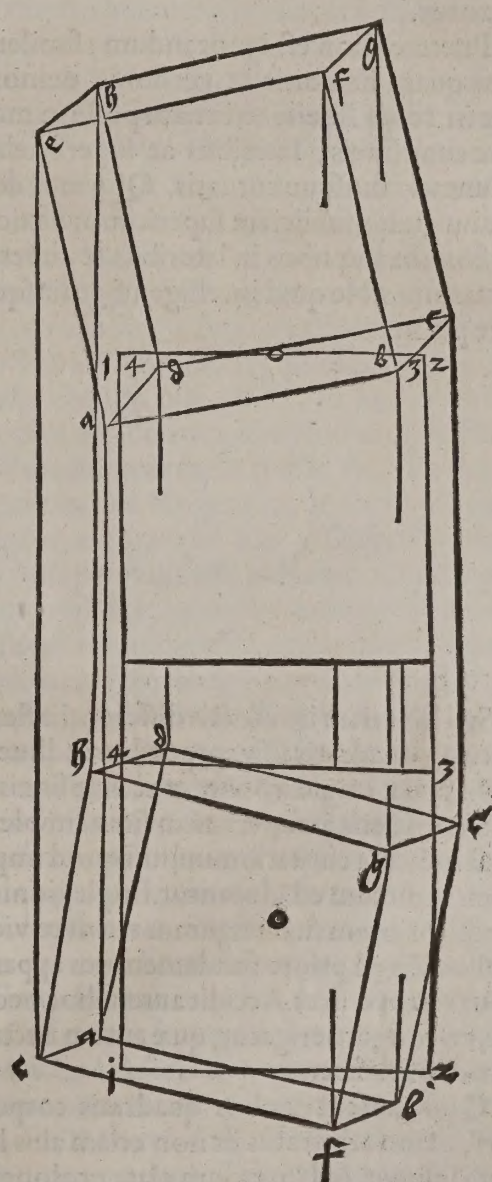
Verſionis huic rationi locus fuerit in omnibus tranſuerſis deſignatricibus partium humani corporis lineis,ad exprimendos naturales quoſque geſtus, déque hac ipſa ducta eſt deſcriptio ſuperioris verſæ faciei.

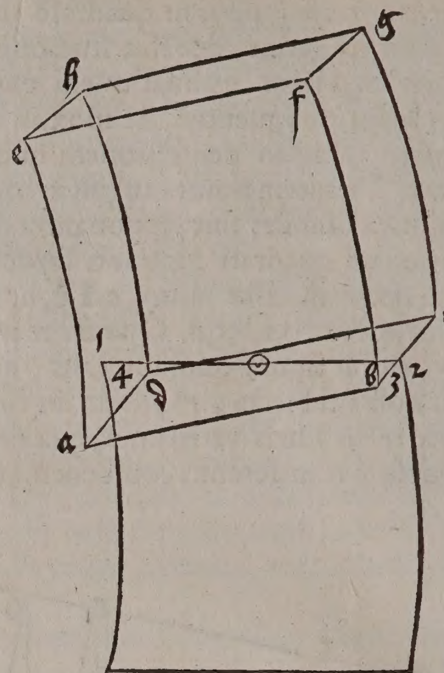
Sed ita verso superiore quadrato vt anguli dimoti fuerint, debebit studiosus harum rerum etiam inclinationem experiri, vt latera obliquentur, & mox in fundamento subiecto depresſionem quoque tentare. Vt autem omnes anguli in hac depresſione notabiles sint, apponantur superioris etiam quadrati superiori superficiei literæ quædam. Illæ sunto, e, f, g, h, cùm fuerint inferioris, a, b, c, d. Quæ si rite perfeceris, exibit figura omnium talis, qualis est à nobis subiecta, explicata in fundamento rectis lineis variatione, quæ perduci beneficio transferentis consueuerunt.

Deinde verso superiore quadrato vt ostendimus bifariam & in latus inclinato, tentetur tertia quædam ratio proclinationis in aduersum superioris quadrati. Punctus autem, o, quem medium fecimus debebit semper immobilis remanere, nisi forte aliquis necessarius vsus commouerit. Ita vertetur quadratum illud ínque latus ac prorsum simul flectetur, vnde cùm fundamenti depresſio beneficio transferētis exierit, tum talis erit figura qualem infrà positum exemplum continet.

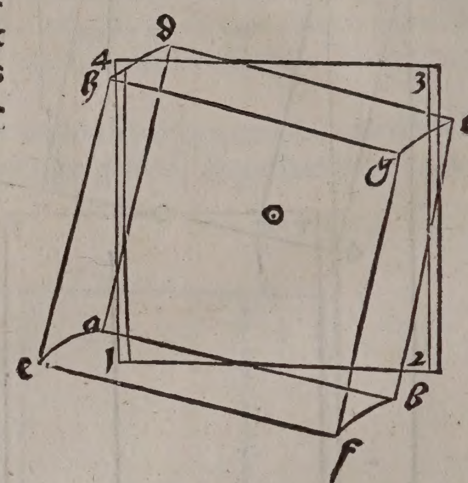

Sicut autem de ſuperiore doctrina noſtra, impoſitis in ſe duabus quadratis, ratio verſionis flexioniſque aduerſum retrorſúmue, & in latus, intelligi potuit, ita ſciendum & inferioris quadrati tractationem vſurpandam, vtque vnum altero fixo moueri, ita & moueri vtrúmque licebit, pro eo atque vſus & res tulerit. Sed hęc cum deſcripſerit aliquis, tum mirabilis videtur quaſi diſcurſus laterum, angulorum, ſuperficierum, in ipſis ſtantibus & depreſsis corporibus, vt videre licet. Nam alicubi corpora ſibi quaſi inſinuantur, alicubi diduci & explicari videntur. Quæ cum in mollibus accidunt, directiones & contorſiones è contrario animaduertuntur. Vnde fit, vt quę vni parti demantur, attribuantur alteri, vt quę deceſsiſſe putes, expleantur.

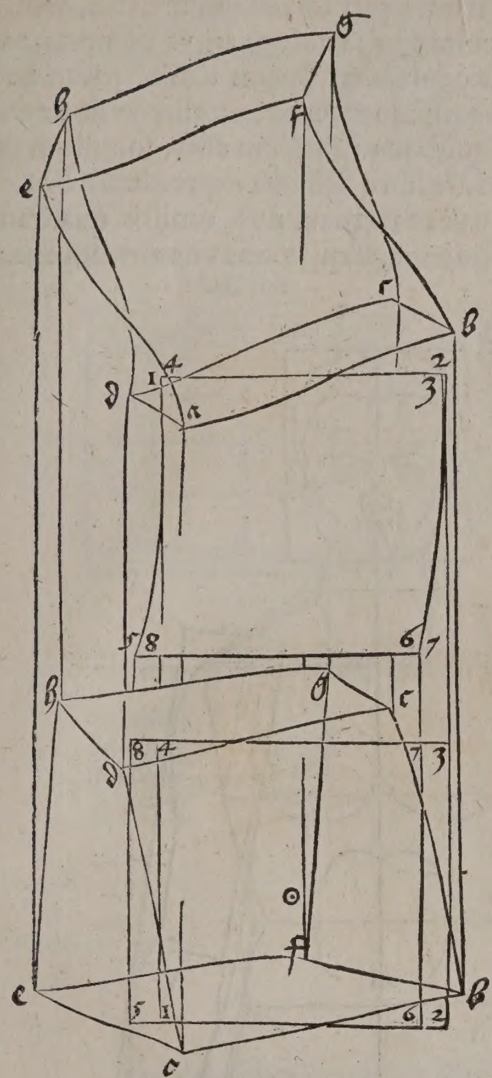

Præterea non eſt ignorandum, ſimilem rationem quam flexionis & verſionis demonſtrauimus in rectis lineis iniri etiam poſſe in molli corpore cum lineis, lateribus ac ſuperficiebus pro voluntate cuiuſque curuatis. Quorum declarandorum gratia, ſubiiciam ſuperiorum flexionum & verſionum aliquibus in lateribus & ſuperficiebus curuationes. Ne quid intelligentię cuiuſquam obſtare poſsit.

Sed his etiam intellectis differentiis flexurę vt verſionis aliorúmque motuum demonſtratis in quadratis illis corporibus: adhuc tamen reſtat implexio, cuius cognitio non eſt negligenda. Implexio autem accidit lineis lateralibus ab angulo in angulum ductis, cum quibus vnà etiam ſuperficiem ſimul implecti contingit. Quæ ratio non eſt diuerſa ab illa ſuprà indicata curuationum, niſi quod implexio lineas commiſcet, cùm illæ quaſi terebellatim (vt dictum eſt) ducantur. Implexionis autem eſt cuique libera vſurpatio, qua efficitur vt nihil priorem ſuam figuram retinere videatur. Itidem & depreſsis iis quæ implexa fuere, aliud lõge à priore fundamentum apparet, quemadmodum in noſtris ſubiectis effictionibus cernere licet. Accidit autem hoc neceſſario, vt mutatio figuræ depreſsione vertenda eſſe, vnde figura erigatur, quæ autem flectantur in figura eſſe flectenda, vnde in depreſsionem demittantur.

Quod autem duobus quadratis corporibus ſim in harum rerum demonſtrationibus vſus, nemo arbitratus ſit non etiam aliis has figuris accidere. Poſcunt enim hæ non quadrata ſemper, ſed interdum elata prolongáue, id eſt, altera quauis parte longiora, necnon multorum laterum & polygona, pro exigentia partis & formæ deſignandæ, quo ipſo fit vt neque latera neque ſuperficies neque anguli æqualitatem aut rectitudinem retineant, neque quicquam omnium ſibi in aliquo corpore ſimile appareat. Hæc ſi quis tractanda in manus cœperit intelliget non fruſtra hanc mẽtionem à me habitam eſſe. Cæterum eadem planè eſt ratio mutatæ quocunquę modo figuræ flectendæ ac verſandæ, cum ea quam de quadratis corporibus expoſuimus. Totum autem humanum corpus poterit aliquis hæc

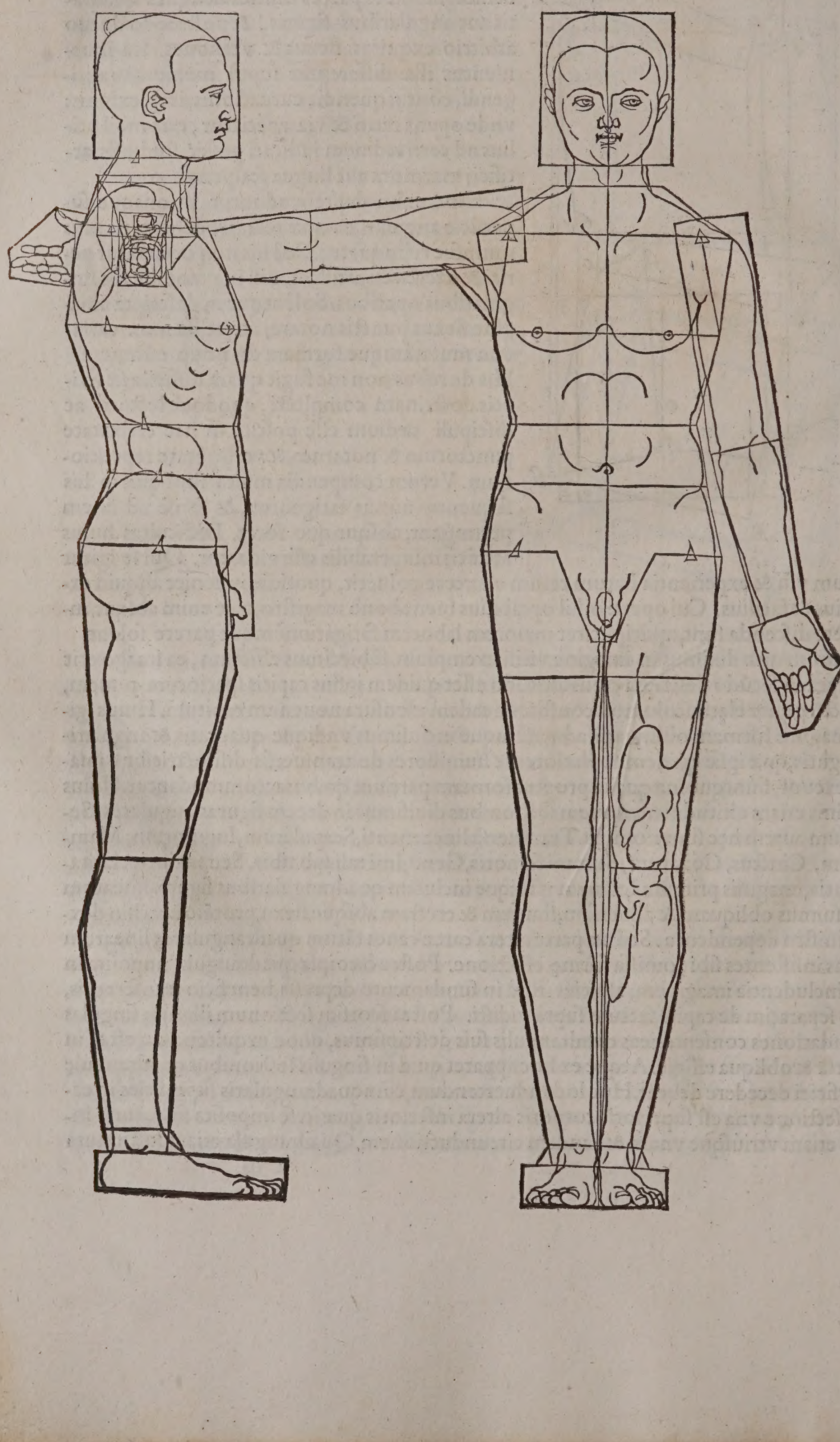

ſequens in angularem figuram includere, ſed in qua ſumma ſit inæqualitas. Idémque vſus fuerit aliis plurimis rebus. Omnes enim naturales res in ſuo ſtatu deſignatas poteris iuxta tranſuerſas ſignificatrices partium ſeu membrórum vertere ac flectere in latus aut prorſum retrorſúmue. Et loca quadratis vel angularibus figuris deſignare, geſtúmque effingere imaginis pro arbitrio tuo, ſtantis, ſedentis, cubantis. Ita in propoſita imagine licet partes omnes deſignes quadratis aut angularibus figuris, & poſtmodo de tuo arbitrio exquiras flexus & verſiones. Ita inuenientur illæ differentiæ ſuprà memoratæ dirigendi, contorquendi, curuationis, implexionis: vnde operis ratio & via aperiatur, qua nihil vtilius ad certitudinem iudicari poſsit ſtudioſis artificij marmora aut lingua ſcalpendi.

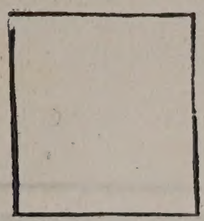
Hinc enim deprehenduntur in quaque ſuperficie angulari, ea quæ reſecari debeat, ne plus minúſue relinquatur. Sed his non occupãtur periti & exercitati artifices, niſi in grandibus & ſingularibus operibus. Soléntque in deſcripta imagine flexus punctis notare, atque ita mox variatam mutatámque formam de nouo effingere. His de rebus non me fugit quam difficile ſit ſcriptis doctrinam complecti, quodque lectoris ac diſcipuli tædium eſſe poſsit, in hac crebritate punctorum & notarum, & verboſitate repetitionum. Verum compendia multa ſunt quæ in his ſequentes minus fatigentur, & facilè ad finem pertingant, abſque quo foret. Difficultas huius artificij inſuperabilis eſſe videatur. Qui ſe igitur multum vſu & experientia harum rerum exercere voluerit, quotidie inueniet aliquid expeditius & facilius. Cui operæ nihil optabilius fuerit bono magiſtro, quæ enim abſque interprete diſcenda ſunt, multipliciter maiorem laborem fatigationémque parere ſolent.

Horum quæ diximus in imagine virili exemplum ſubiecimus effictum, ea imago erit illa ſuprà in ſecũdo deſcripta cuius altitudo eſſet quidem ipſius capitis ſpaciorum nouem, ſed facto capite elatiuſculo, non conſtiterit eadem menſura nouenum capitum. Huius igitur imaginis formam obliquam aduerſámque incluſimus vndique quadratis & angularibus figuris, quæ ipſæ quidem & elatiores & humiliores de tranſuerſis diſtinctricibus ipſarum exeunt, fiúntque inæqualia propter formam partium quibusaccommodantur. Huius imaginis etiam altitudinem nouem ſectionibus diuiſimus in decem figuras angulares. Sectionum autem hęc ſunt nomina. Tranſuerſa linea menti, Scapularum, Iugulorum, Mammarum, Cinctus, Coxarum, Summi femoris, Genu, Imi tali ſub tibia. Sed maioris claritatis gratia, imaginis primum formam vndique incluſam quadrangularibus figuris linearum expoſuimus obliquam & aduerſam, ſtantem & erectam abſque flexu, protẽſo brachio dextro, ſiniſtro dependente. Sed in parte altera cartæ canes tãtum quadrangulares linearum figuras inſiſtentes ſibi, omiſſa formę effictione. Poſtea hæc ipſa quadrangula impoſita in ſe, & includentia imaginem, aſpicies infrà in fundamento depreſſa, beneficio tranferentis, ita vt ſeparatim de capite factum ſuprà vidiſti. Poſtea ſeorſim ſectionum illarum ſingulas rotundationes conſentaneas quadrangulis ſuis deſcripſimus, quod exquirendum eſt & in aduerſa & obliqua effigie. Atque ex hoc apparet quid in ſingulis ſectionibus quadrangulę ſuperficiei decedere debeat. Hoc loco aduertendum, cumquadrangularis ſuperficies in eadem ſectione vna eſt ſuperioris corporis altera inferioris quæ in ſe impoſita ſint, tunc intelligi etiam vtriúſque vnam & eandem circunductionem. Quadrangula etiam ſectionum

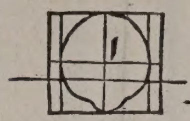
ſeorſum expoſita cancellatim lineis diſtinximus,vt ſi quid verſum flexúmue fuerit, debitè de his informari poſsit. Alicubi enim contingit quadrangula prolongari,vt compriman-tur alicubi Rhombos effici,tum igitur ſecundum hæc partium formam debitè rotundare oportebit, cùm autem quadrangula Rhombi fiunt conſequenter & cancellatim lineæ du-ctæ ſecundum eam figuram cadunt. Cùm autem aliquid quod amplum eſſet, anguſtum fa-ctum fuerit: vtere adminiculo Variantis,cuius in priore libro Schema expreſsimus. Poſtea has ſectiones vniuerſas depreſſas in fundamento quaſi coaceruauimus , omiſsis quadran-gulis , vt perſpici poſſet qualis eſſet illarum in ſe incidentia,& quatenus vna alteram exce-deret.

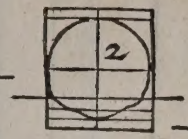
Caput.

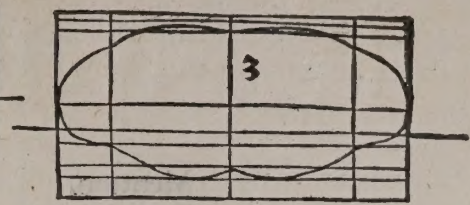
Mentum.

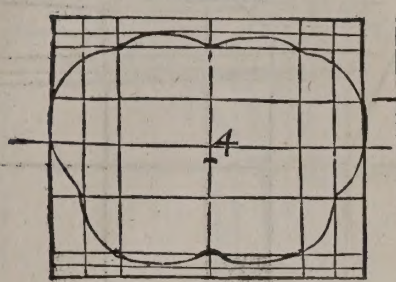
Scapulæ.

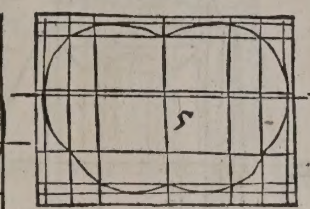
Iuguli.

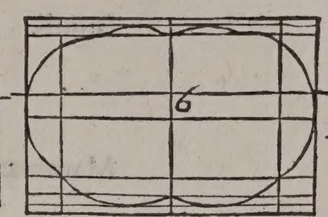
Mammæ.

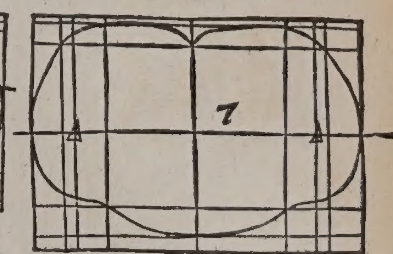
Cinctus.

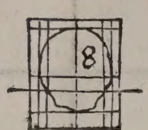
Coxa.

Femur.

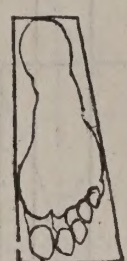
Genu.

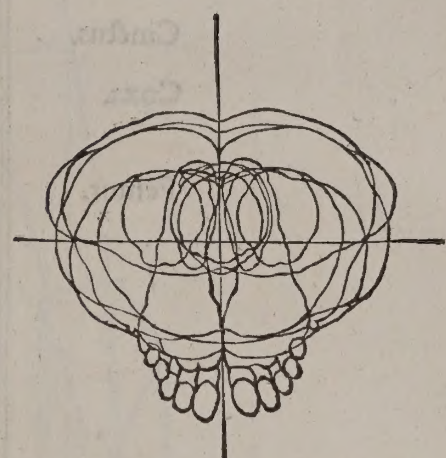

Imum tali.

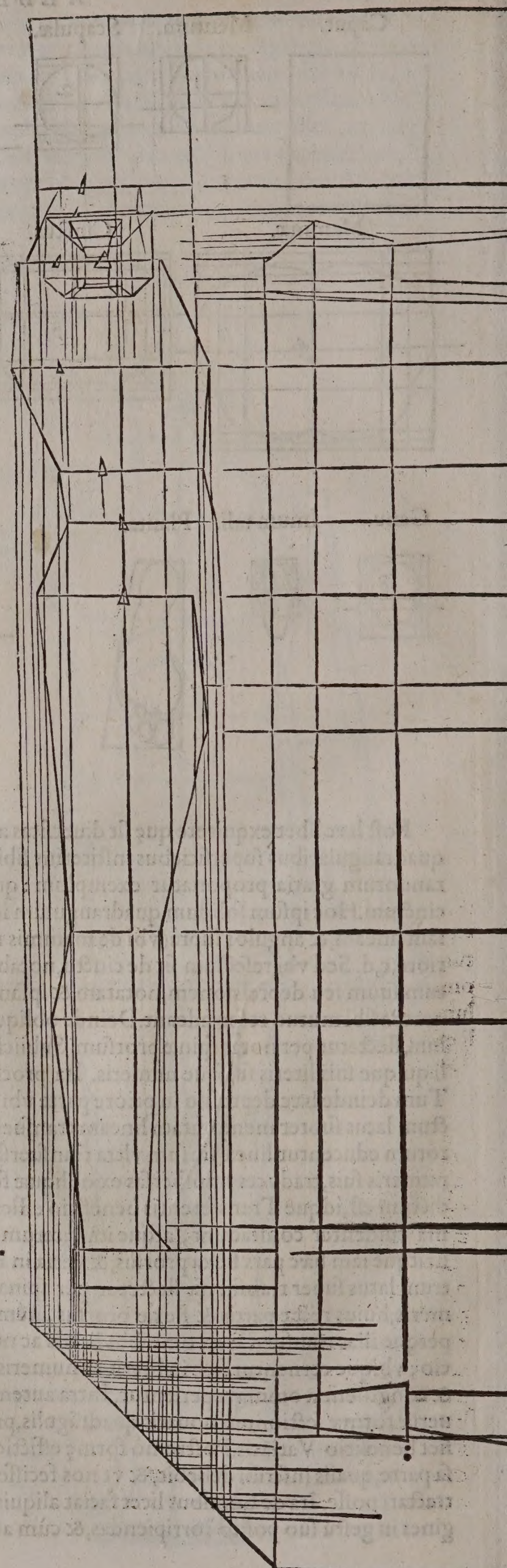

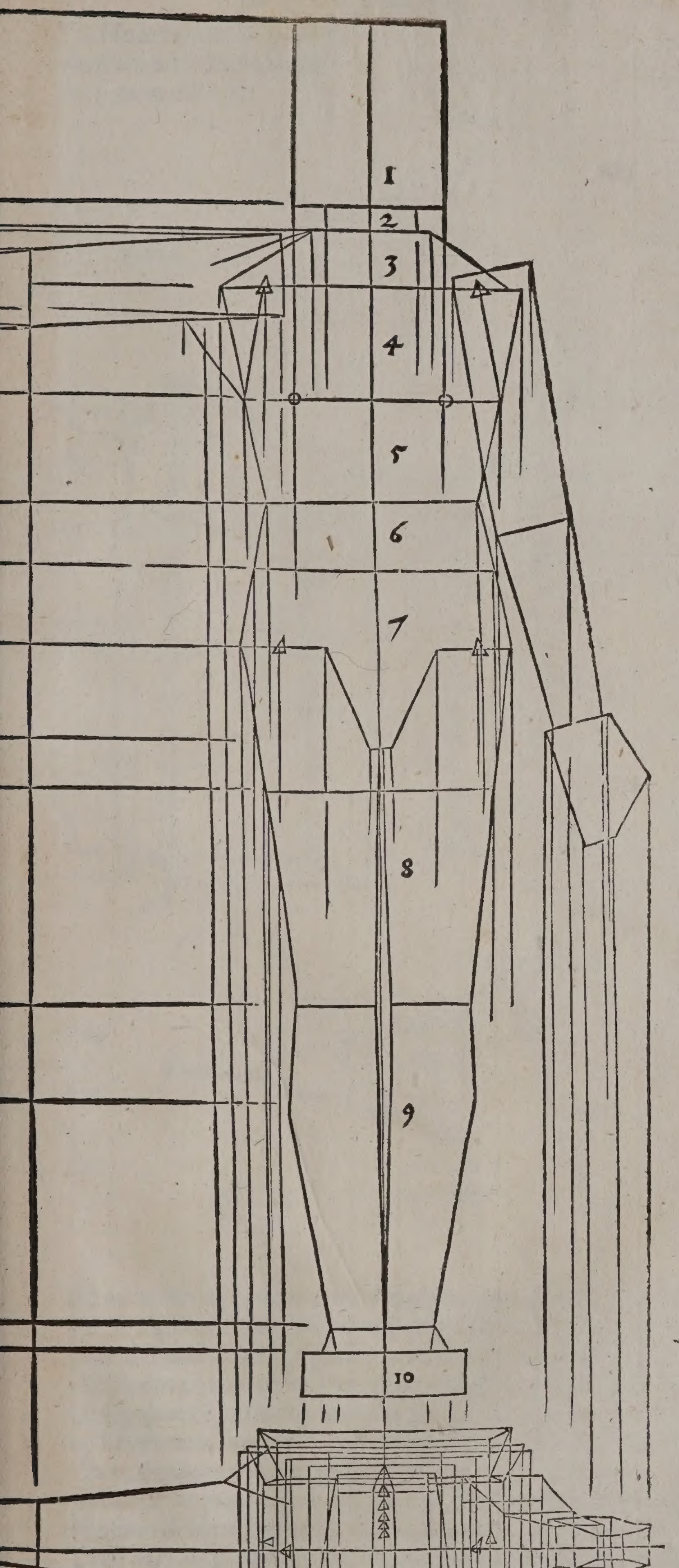
Planta.

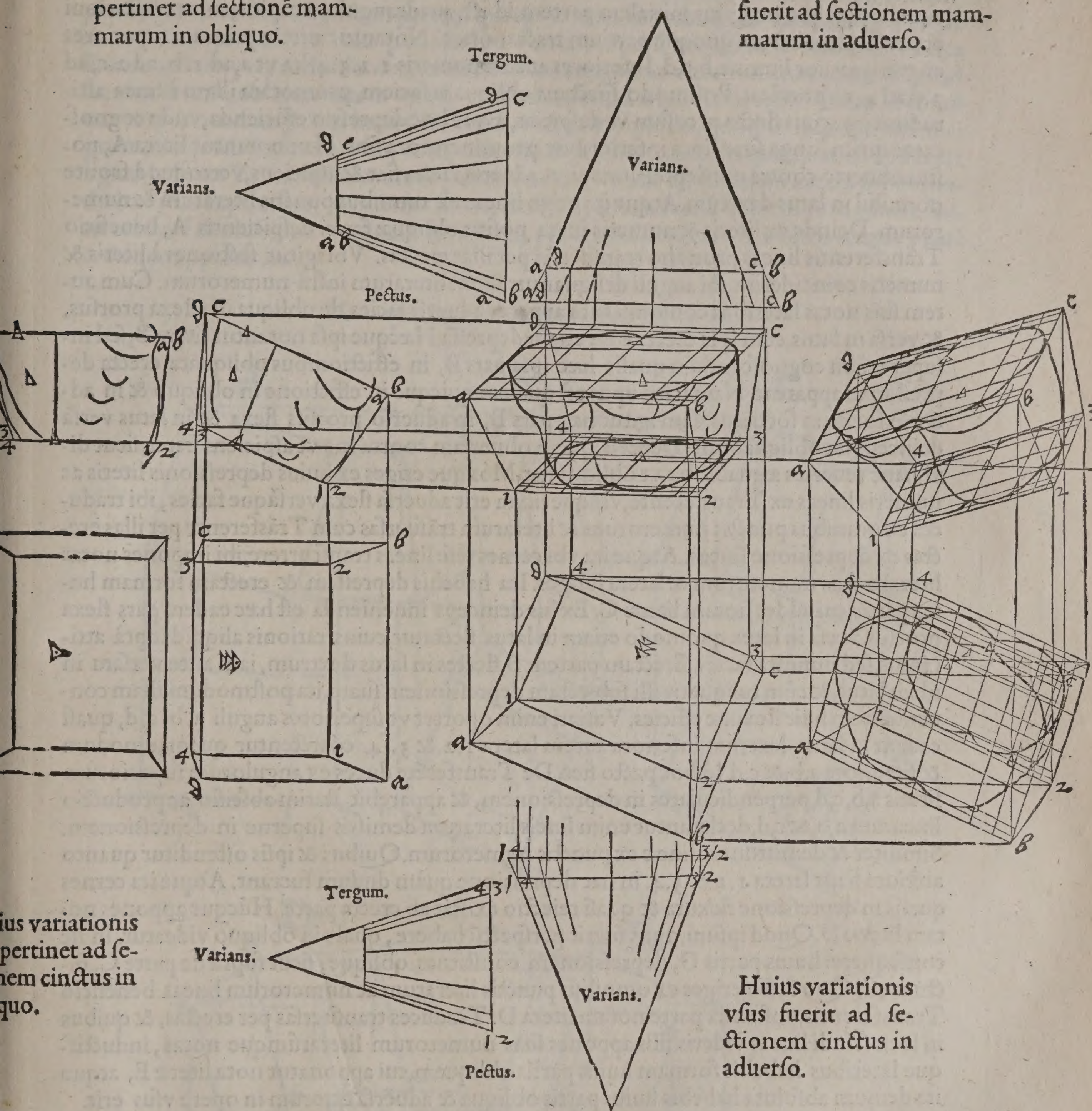
Post hæc libet exquirere quę sit diuersitas aspectus istarum sectionum cum non magis recta in suis quadrangularibus superficiebus institerint sibi, sed fuerint motione quasi impulsæ. Quorum declarandorum gratia proponatur exemplum: quadrangulæ sectionis quæ acciderit intra mammas & cinctum. Hoc ipsum solidum quadrangulum imponatur primum obliquæ formæ rectam in transuersam lineam, & angulos suprà (vbi de mammis resectum sit) notabis literis in priore parte, a, b, in posteriore, c, d. Sed vbi resectum sit de cinctu, notabis frontem. 1. 2. tergum. 3. 4. Hinc subiicies fundamentum suum seu depresionem, notatam & ipsam similiter literarum & numerorum eisdem notis. Vt omnia sibi mutuo respondeant. Deinde obliquæ formæ rectè impositum in transuersam quadrangulum, flectetur per notas spinæ prorsum. Subiicietúrque & eidem depresio sua, notabuntúrque anguli quique suis literis suísque numeris. Ita proclinatum hoc corpus acceperit nouam depresionem. Tum deinde hæc depresio in priore parte vbi pectus sit, vertetur prorsus in aduersum & bene in rectum latus subter memoratam lineam transuersam. Quo facto ex omnibus notis literarum ac numerorum educentur lineæ sursum vltra transuersam. Mox per has, vt diximus, erectas lineas ex literis ac numeris suis, traduces transuersas ex obliquæ formæ quadrangulo imposito in transuersam, vt initio dictum est, idque Transferentis beneficio efficietur. Notentur autem quęque literæ ac numeri, & omnia euidenter constabunt, atque ita laterum lineæ describantur, apparebítque illa in latus versio. Eritque iam hæc pars flexa prorsus, & versa in latus. Tum postea ipsa hęc ita flexa & versa pars, in dextrum latus super transuersa flectetur per spinæ notas, atque omnibus ex angulorum literis & numeris, huius rectæ partis & flexæ prorsus, itémque versæ & flexæ in latus deduces perpendiculares, perque illas transuersas ex omnibus literis ac numeris depresionis versę duces Transferentis beneficio, vbique cernentur sese in literis ac numeris suis scindere, illis in locis laterales circunduces lineas, & congruentia omnia reperientur. Intra autem has cancellos distribues linearum de obliquæ & aduersæ formæ sectionum nouatis quadrãgulis, pro latitudine & densitate superiore & inferiore, ídque fiet beneficio Variãtis. Postremò formę effictionem per cancellos inscribes in erecta simul ac depressa parte, qualis inscribi debebit, & vt nos fecisse cernes. Quemadmodum autem docui hanc partem tractari posse. Ita de omnibus licet faciat aliquis. necesse autem fuerit hæc habere præparata, ad imagines in gestu suo posito corripiendas, & cùm aspectui quasi subtrahere quis ac suffurari voluerit.

Caput.
Mentum.
Scapulæ.
Iuguli.
Mammæ.
Cinctus.
Coxa.
Femur.
Genu.
Imum tali.
Planta.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Huius variationis vſus pertinet ad ſectioné mammarum in obliquo.

Huius variationis vſus fuerit ad ſectionem mammarum in aduerſo.

ius variationis pertinet ad ſe- nem cinctus in quo.

Huius variationis vſus fuerit ad ſectionem cinctus in aduerſo.

Sed nunc oſtenſa hac ratione exemplo maiuſculæ partis propoſitæ de humana effigie, nempe eius quæ eſſet intra mammas & cinctum, ex quo per omnes partes inſiſtentes ſibi quid fieri deberet intelligi poſſet, cum de recta linea ſtatus variaretur. Exequar eandem nunc deinceps rationem in flexionibus omnium ordine partium incluſarum quadrangulis ſuis. Quarum ſtatum & ponemus pro arbitrio noſtro & variabimus,relinquentes vnicuique libertatem faciendi vt ipſe voluerit.Et ad hæc quidem ſi quid antè ipſis aptum aut vtile forte expoſitum ſit,etiam nunc reſumemus. Cæterum, vt antè quoque monuimus, diligentia hac in parte opus eſt, cum omnium partium in ſuis quadrangulis commotarum alia ſit quàm dudum forma in deſcriptionibus, & ſtantium & depreſſarum, primum autem flecti pars aliqua ſolet prorſum aut retrorſum. Deinde in latus verti,mox etiam flecti in latus,quæ omnia ex hac ratione conuenienter deduci conſueuere. Quod autem in ſequentibus aliquid prius dictorum repetitum inuenietur, ſciendum neceſsitate factum, vt ſequens doctrina cum antegreſſa congrueret. Aliquantiſper etiam cogitaui illo eſſe vnico

exemplo contentus, ſed veritus ſum vt ex illo parum intelligerentur reliqua. Proponam autem principio imaginis initialem partem,id eſt,quadrangulum capitis,cuius tractationi erunt ſimiles aliarum quoque partium tractationes. Notantur autem primum ſuperiores anguli quatuor literis,a,b,c,d. Inferiores autem numeris 1.2.3.4.Ita vt a,ad 1. b, ad 2.c, ad 3.d,ad 4. reſpondeat. Poſtmodo ſpectans obliquam faciem, promotam illam à linea altitudinis imaginis flecto prorſum vt deſpiciat, æquè hoc depreſsio efficienda,vnde cognoſcatur quàm longa ſuperiora inferioribus prominentiora ſint. Hæc notantur litera A, poſtea obuerto contra me depreſsionem,vt aduerſa facies fiat & aſpiciens,vertóque à fronte nonnihil in latus dextrum.Atque ita erigo lineas ex omnibus punctis literarum & numerorum. Deinde ex literis & numeris iuxta poſitæ obliquæ faciei deſpicientis A, beneficio Transferentis lineas protraho tranſuerſas per illas erectas. Vbi igitur ſectiones à literis & numeris coinciderint,ibi anguli deſignantur ſuprà literarum infrà numerorum. Cum autem ſuis notas lateribus coniunxi,tum apparet aduerſa facies,de obliqua illa flexa prorſus, & verſa in latus,cum ipſa erecta tum etiam depreſſa.Hæcque ipſa notantur litera B,ſed inſuper etiam cognoſcendum qualis hæc ipſa pars B, in effictionibus obliquata erecta depreſſáque appareat. Nam ſcitu opus eſt qualem quicque in effictione in obliquo & in aduerſo formam ſortiatur. Iam igitur hæc pars B, in aduerſo prorſus flexa & in latus verſa deinceps ita obliquabitur. Depreſsionem obuerſam contra me vt aſpiciens fieret,ſicut dixi,hanc reuertes æquabiliter vt obliqua fiat,Móxque eriges ex huius depreſsionis literis ac numeris lineas ex Transferente,vbique iuxta erit aduerſa flexa verſáque facies, ibi traduces ex omnibus punctis numerorum & literarum trãſuerſas cum Trãsferente per illas erectas ex depreſsione lineas. Atque ita vbi cernes ſeſe lineas tranſcurrere,ibi impones notas literarum ac numerorum & latera iunges. Ita habebis depreſſam & erectam formam huius partis,cui addes notam literæ C. Ex his deinceps inuenienda eſt hæc eadem pars flexa prorſus,verſa in latus,quomodo etiam in latus flectatur,cuius rationis aliquid ſuprà attigimus,ſed nunc ita facies. Erectam partem B,flectes in latus dextrum, iam ante verſam in idem latus,& cùm reliqueris illi ſubiectam depreſsionem ſuam,ita poſtmodum illam conuenientem huic flexuræ efficies. Variari enim oportet vt ſuperiores anguli a, b, c, d, quaſi cadant in latus dextrum,inferiora autem latera 1.2.& 3. 4. coarctentur quemadmodum & ſuperiora a,b,& c,d.Id hoc pacto fiet. De Transferẽte duces ex angulorum ſuperiorum literis a,b,c,d,perpendiculares in depreſsionem, & apparebit ſtatim abſciſio ac productio linearum a,b,& c,d,declarantur enim lineis literarum demiſsis ſuperne in depreſsionem. Similiter & demittuntur lineæ ex punctis numerorum.Quibus & ipſis oſtenditur quanto arctiora fiant latera 1.2.& 3.4. in hac depreſsione quàm dudum fuerant. Atque ita cernes qualis in depreſsione flexura & quaſi reiectio exiſtat ab erecta parte. Húcque appones notam literæ D.Quod ipſum,opus fuerit perſpectũ habere, quale in obliquo videatur. Id ſic conſequere: huius partis D, depreſsionem conſtitues oblique, ſicut ſuprà de parte C, dictum eſt. Quo facto eriges ex omnibus punctis literarum ac numerorum lineas beneficio Transferentis,poſtea ex parte notata litera D. Traduces tranſuerſas per erectas, & quibus in locis ſcindi lineas videris illis appones ſuas numerorum literarúmque notas, inductíſque lateribus habebis formam huius partis obliquam,cui apponatur nota literæ E, atque ita demum abſoluta habebis huius partis obliqua & aduerſa quorum in opere vſus erit.

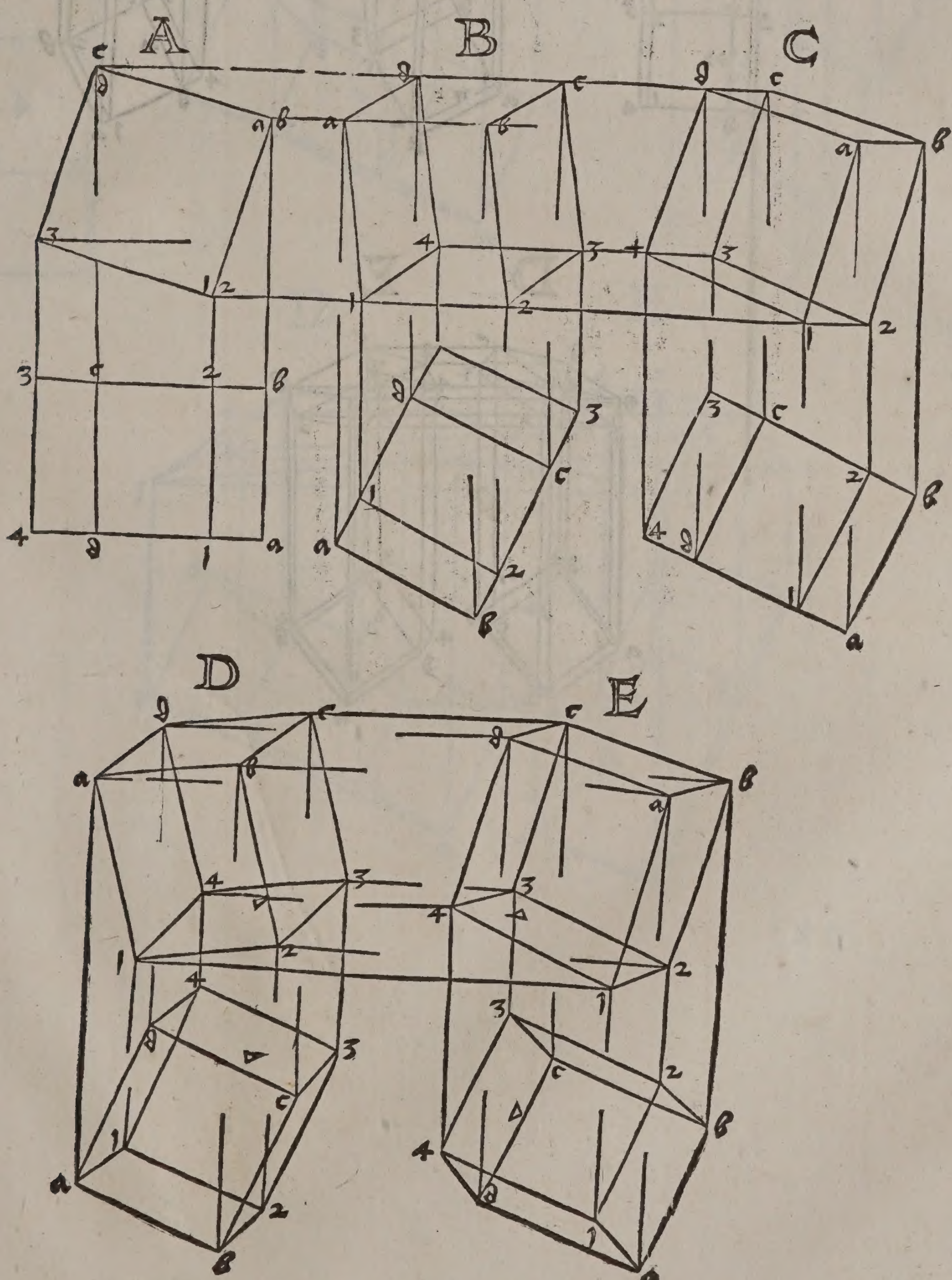
Poſthæc propone quadrangulum colli, tractatóque ſimiliter & ad illum capitis modum. Sed paulominus prorſum flectes,paulóque vertes minus in latus,minúſque in ipſum flectes.Ipſius etiam angulos literis a,b,c,d,& numeris 1.2. 3.4. inſignies. Atque ita apparebunt formæ partium erectarum & depreſſarum,maximè in poſteriore ratione notæ D, & E,quorum ſit in opere vſus. Hæc ipſa cuſtodies & in aliis ſequentibus partibus imaginis, ſed inferiores quaſque minus flectes ac vertes,vt in omnibus ordo & conſequentia ſeruetur.Atque hinc apparebit corporis implexio in latus conuerſi inclinatióque ea quæ prorſus quæque in latus fit.

Cum autem ita progrediendo perueneris ad partem quæ notatur ſectione mammę & cinctus,relinques illam rectè ſtantem,ſed conuertes paululum in latus dextrum, & quibus opus fuerit ea exprimes. Triplici autem expreſsione tantum opus eſt: Obliqua propter primam depreſsionem quæ vertenda eſt, & erigenda, & † tertia in qua verſio obliquatur. Et has depreſsiones notabis literis C, D, E, neque ordiere ab A, vt ſemper D, E, copulen-

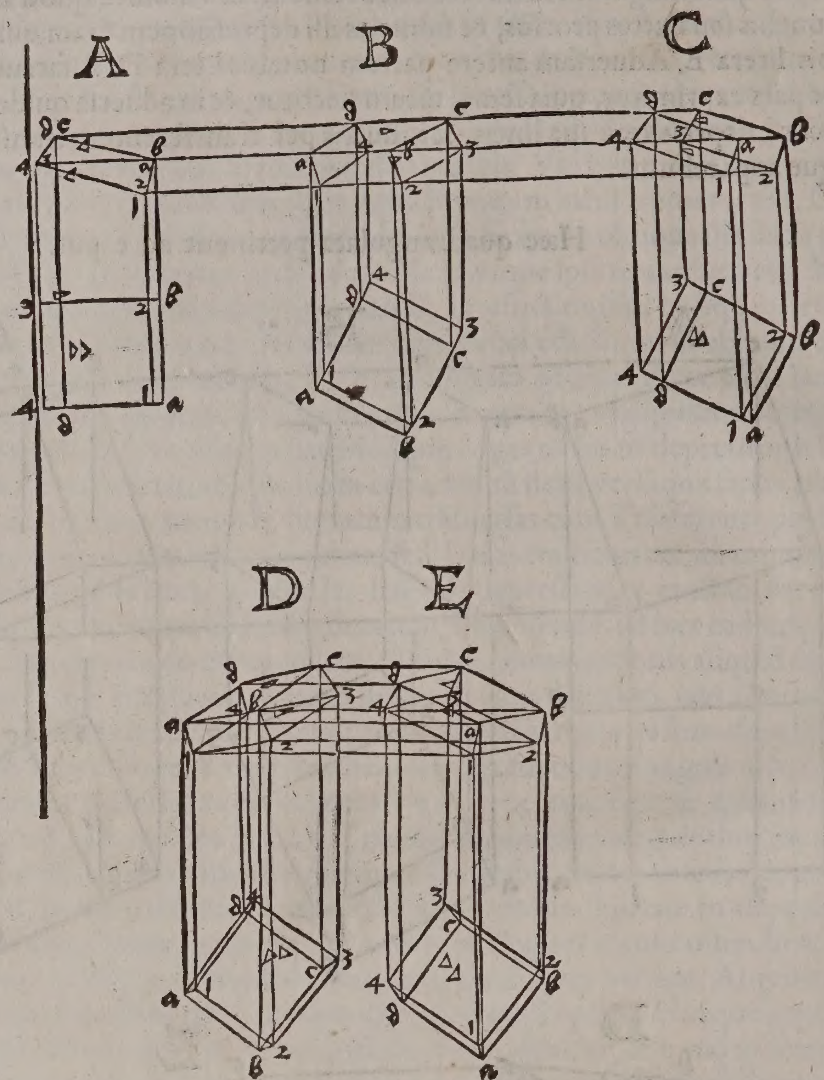
† forte ſecunda,

tur. Hoc etiam ſcies ſi depreſsionem aduerſam vertere velis, nunquam futurum vt decipiaris, ſi primum incluſeris eam partem quam verſurus ſis rectangulo quadrilatero, atque ita incluſam partem vna cum quadrilatero verteris. Aut ſi exquiſiueris verſionem iuxta lineam rectam perpendiculariter, animaduertens anguli ne obtuſi an acuti partis illius ad lineam exeant, obliquis autem vtere, vt oſtenſum eſt ad tranſuerſas rectas lineas. Vltimũ erit corpus quadrangulum intra ſectionem cinctus & vmbilici, quod in ſectione vmbilici promouebis ſeu flectes prorſus, & ſubiicies illi depreſsionem ſuam quæ quia eſt poſterior ſignabis litera E. Aduerſam autem partem notabis litera D. Bifariam autem ſolummodo hæc pars exprimitur, quia ſemel tãtum flectitur, & in aduerſa quidem cum educta fuerit erectis è depreſsione ſua lineis, & inductis per transferentem tranſuerſis omnia planè rectéque apparebunt.

Hæc quadrangulata pertinent ad caput.

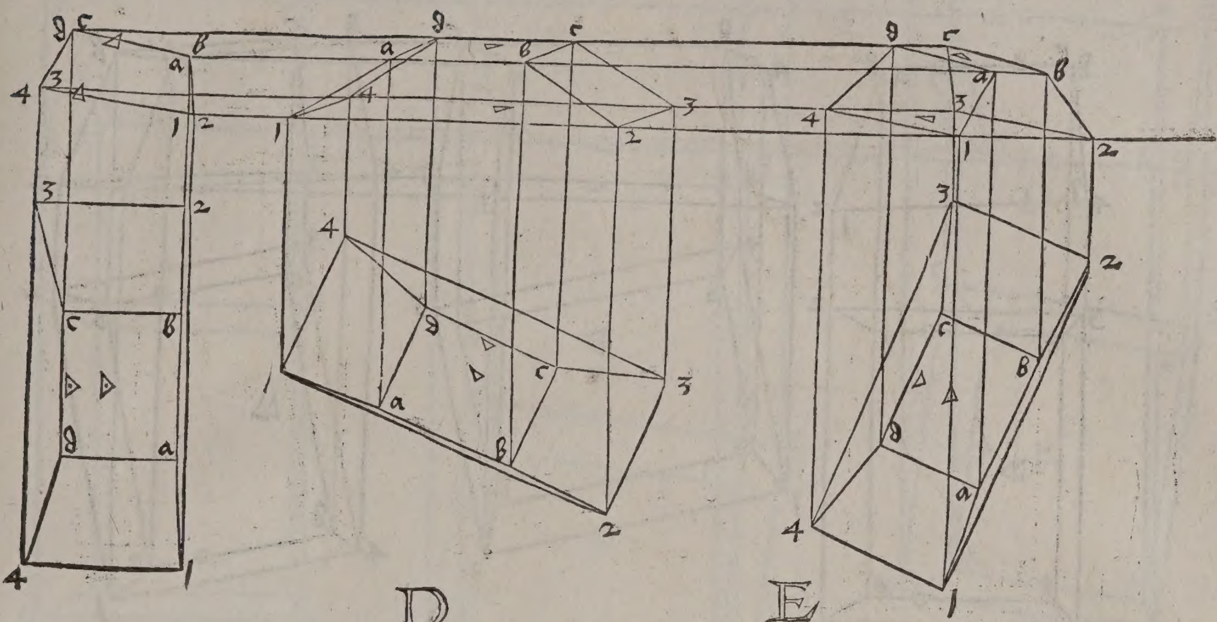

Hæc sunt colli.

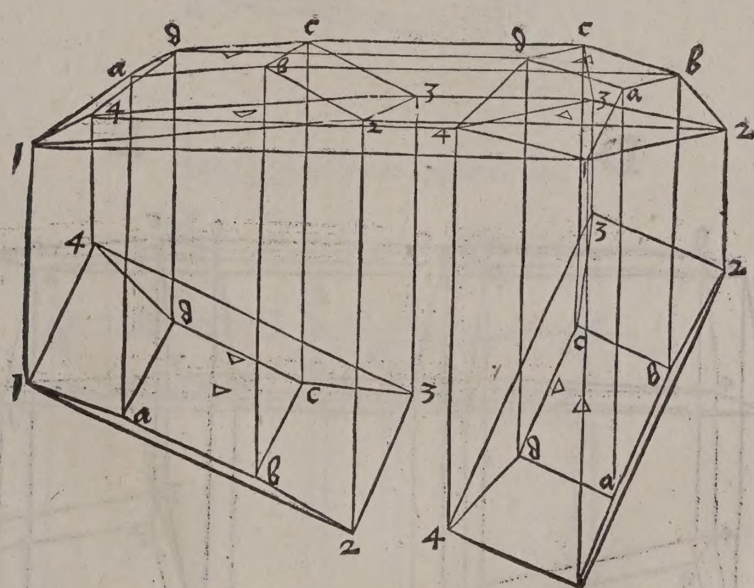

Hæc debentur summis Scapulis.

A B C

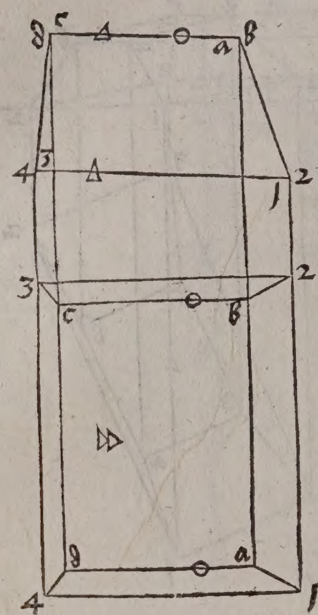

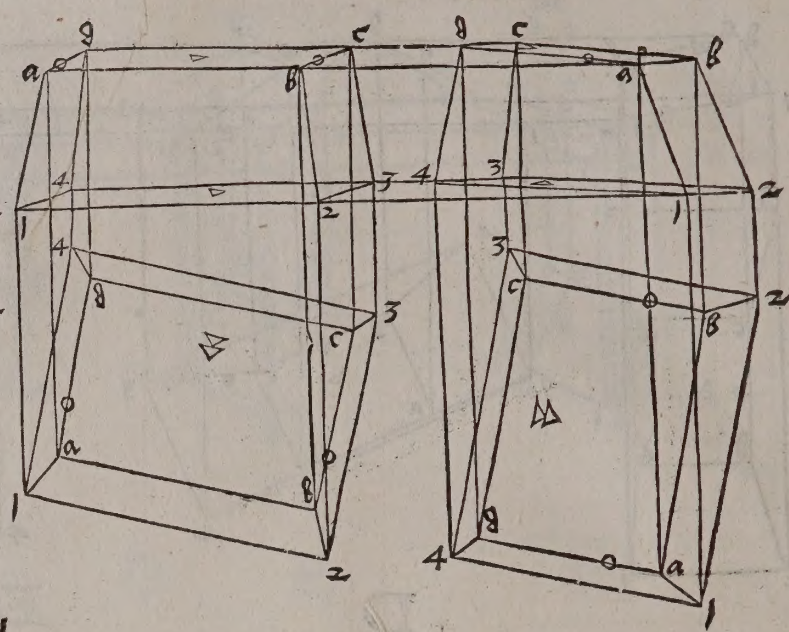
D E

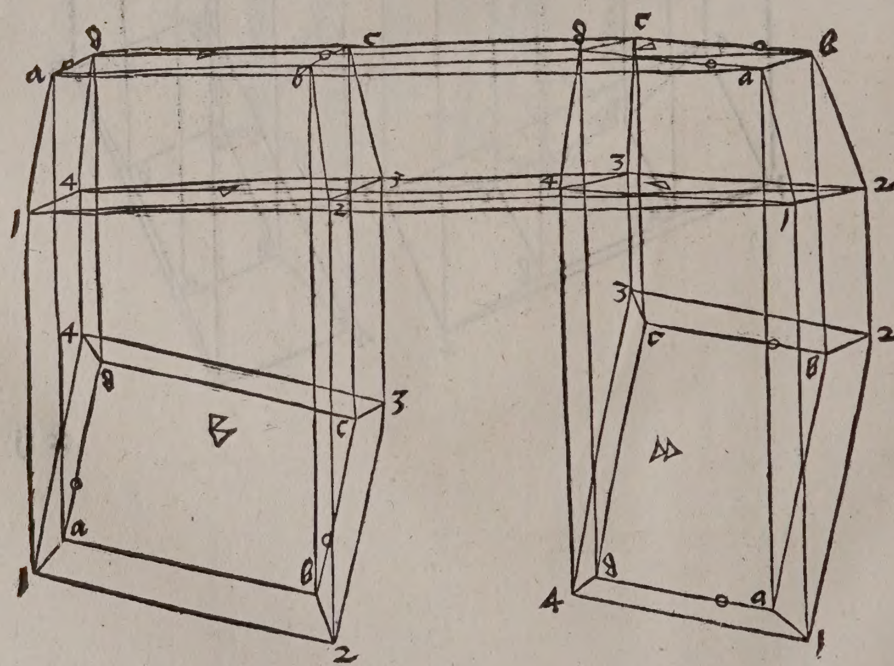
Hæc sunt superioris Thoracis.

A B C

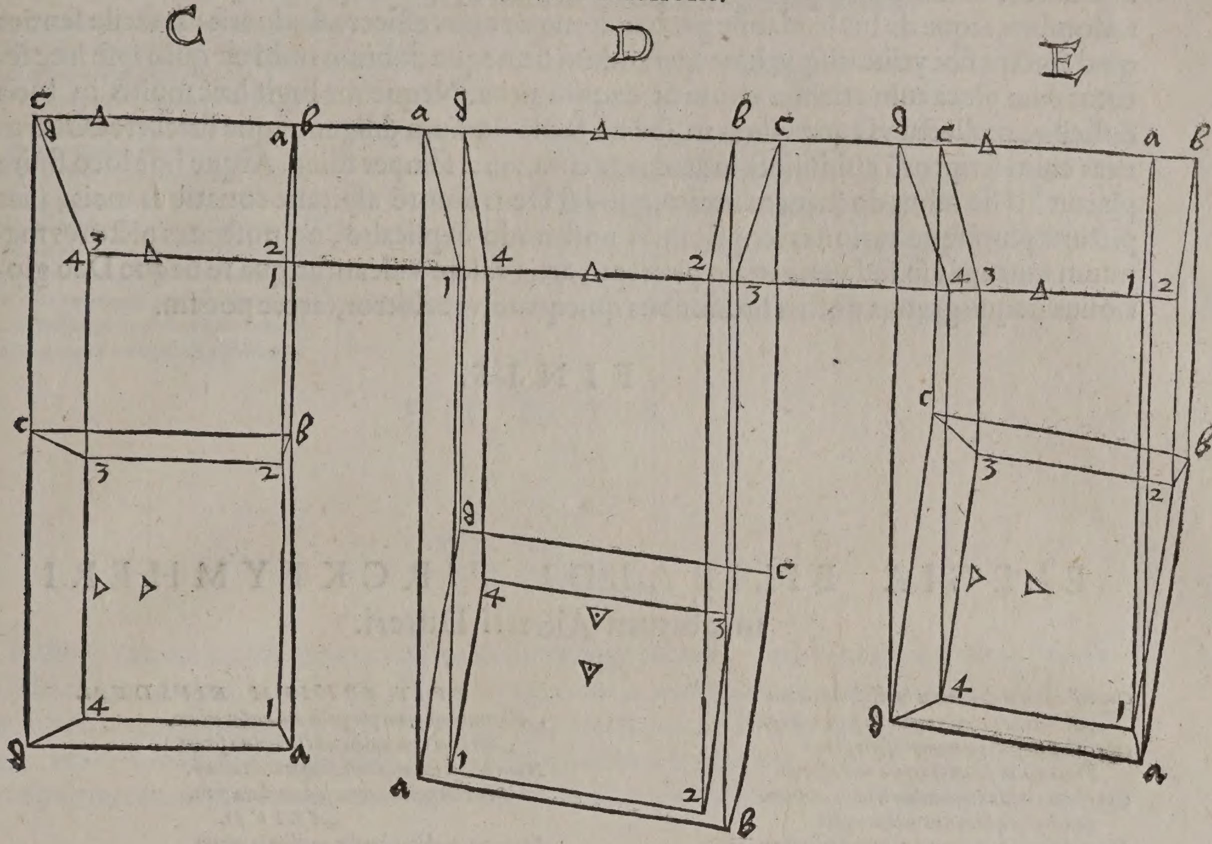

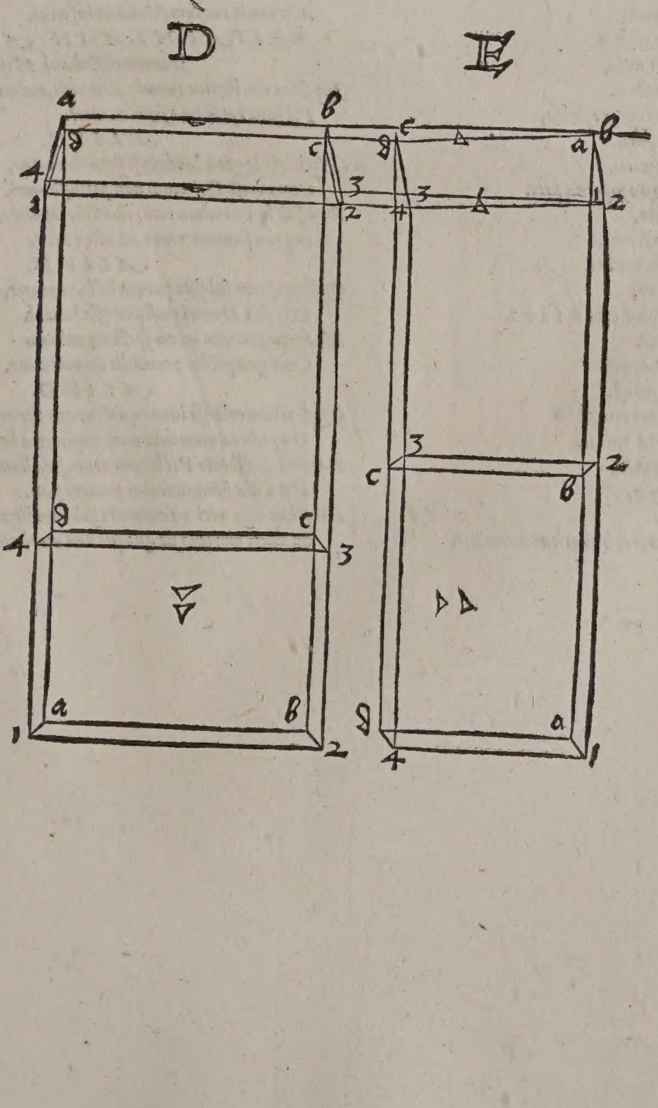
D E

Hæc vero inferioris.

Hæc ſub Cinctum applicentur.

Hanc noſtram doctrinam ſi quis vſurpandam in manus ſuſceperit, primum imagines particulatim vt recta commenſuratione explicet & apta ſtatura effingat, tum flectat conuenienter, & ſuas illis depreſsiones ſubiiciat, erigátque inde perſpectiuæ artis inſeruiens rationibus, atque de his laudabile probandúmque opus efficere ſtuduerit: Is facile ſentiet quid fructus ſibi vtilitatiſque hinc ſperandum ſit, neque dubium mihi eſt quin ipſe hæc ſecutus cum plura tum etiam meliora ſit exquiſiturus. Neque me fugit hæc multis in locis difficilia, intellectu vſuque viſum iri, ſed his facile ſtudium diligentiáque ſuccurret. Obſcuritas enim ſcriptorũ aſsiduitate lectionis & cura, vinci ſemper ſolet. Atque hoc loco finire placuit his de rebus doctrinam meam, quod ſi Deus fauorẽ aſpirarit conatibus meis, alias picturæ pluréſque rationes ſcriptis meis poſtmodo explicabo, ne noſtrates pictores manuum tantum vſu, ſed veris etiam præceptis artis valere videantur, qua re neque Deo glorioſius neque gratius noſtris hominibus quicquam, vt arbitror, facere poſsim.

FINIS.

ELEGIA BILIBALDI PIRCKEYMHERI in obitum Alberti Dureri.

Qui mihi tam multis fueras iunctiſsimus annis
Alberte, atque mea maxima pars animæ.
Quo cum ſermones poteram conferre ſuaues
Tutus, & in fidum ſpargere verba ſinum.
Quur ſubito infelix mærentem linquis amicum.
Et celeri properas non rediture pede
Non caput optatum licuit, non tangere dextram,
Vltima nec triſti dicere verba vale.
Sed vix tradideras languentia membra grabato,
Quum mors accelerans te ſubito arripuit.
Heu ſpes fallaces, & mens ignara malorum,
Quam lapſu celeri cuncta repente cadunt.
Omnia Durero dederat fortuna ſecunda
Ingenium, formam, cum probitate fidem
Omnia ſed rurſus celeri mors abſtulit auſu,
Tollere ſed laudes improba non valuit.
Virtus námque manet Dureri, atq̃ue inclita fama,
Splendebunt donec ſydera clara polo.
I decus, i noſtra non vltima gloria gentis,
Ductore & CHRISTO *regna ſuperna pete.*
Illic non vano gaudebis ſemper honore,
Pro meritis fœlix præmia digna ferens.
Donec nos fragiles erramus mortis in vmbra,
Et miſeri cymba labimur inſtabili,
At nos præſeruans aderit quum gratia CHRISTI,
Hoc duce fœlices ingrediemur iter.
Interea mæſti lachrymas fundemus amico,
Nil quibus afflictis dulcius eſſe poteſt.
Accedéntque preces, ſummum placare tonantem
Quæ poſsint, quicquam ſi pia votá valent.
Et ne quid tumulo deſit, ſpargemus odores
Narciſſum, violas, lilia, ſerta, roſas,
Fœlix interea ſomno requieſce beato
Dormit enim in CHRISTO, *vir bonus haud moritur.*

EPITAPHIVM EIVSDEM.

Albertus poſtquam pingendo ornauerat orbem,
Artéque tam lepida cuncta repleta forent.
Nunc reſtat cælum, dixit, pingatur vt altum,
Mox terram linquens ſydera clara petit.

ALIVD.

Ingenium, probitas, candor, prudentia, virtus,
Ars, pietáſque fides, hic tumulata iacent.

ALIVD AB EODEM.

Per lachrymas poſſet ſi vita Alberte, reuerti
Non corpus vili hoc contegeretur humo.
Sed quia non lachrymis, nec flendo fata mouentur
Mærendo tantum ſoluimus inferias.

EPITAPHIA IN ALBERTVM Durerum, Eobani Heſsi.

Quo ſitus Albertus tumulo Durerus, eodem
Picturæ ratio tota ſepulta iacet.

ALIVD.

Artis & ingenij laudem ſi fata morentur,
Certum eſt Durerum non potuiſſe mori.
Ergo ſub hoc nondum totus iacet ille ſepulcro,
Ingenij famam viuus ad aſtra tulit.

ALIVD.

Quid properas ſubſiſte parum lecture viator,
Hic ſita Dureri molliter oſſa cubant.
Eſt operæ precium talem ſpectare ruinam
Cum qua picturæ concidit omnis honor.

ALIVD.

Quid vitam coluiſſe iuuat quaſcunque per artes
Quando ea momento mors rapit atra breui,
Par fuit Alberto Pictorum nemo, ſed illum
Fata diu ſummum non potuere pati.
Præſcidit ergo viri vitam mors falce maligna
Et dixit moriens ſic quoque non morieris.

ALBERTO DVRERI NOBILIS.
Pictori & Geometræ in Norico. Q. V.
An. LVII. Ioach. Camer. F.

Filum Alberte tibi, cum neret parca supremum
Et plenum vitæ conglomeraret opus.
Sic pro te fertur rerum natura locuta,
Vlteriora petens tempora pauca tibi.
Parcite fatales euoluere pensa sorores
Ducitur ex ista gloria nostra colo.
Vnus quas rerum viuas ego procreo formas,
Hic similes veris fingere doctus homo est.
Quid quod nostræ huius vires superantur ab arte
Et natura parens quod nequit iste potest?
Hoc ego continuata feror, neque diuidor, inque
Veris hiems medio ver hiemisque manet.
Hic vt spectentur viuos facit inter humati
Hoc antiqua videt secula posteritas.
Hic ferat vt tellus omnis paßim omnia quæ sunt,
Quæq; futura putant quæq; fuere facit.
Talia, cum vellet concedere parca roganti,
Abstulerat crinem Persephonea sacrum.

ἰωαχείμου.

οἷς πρὶν Ἀπελλαῖαι χεῖρες θαυμάστ' ἐδόκησαν
ἠβαιὸν ζῶντας ταῦτ' ἐθέλοιμι βλέπειν,
ὅσσ' ἀπὸ δουρήρου τέχνης μνημεῖα λίποντο
ζωγράφου ἐργάγαθου ξυγγραφέως τε καλοῦ,
οὐ γὰρ ταῦθ' ὁρόωντες, Ἀπελλῆς οὐ μόνον ἡμῖν
ἀλλὰ καὶ ἀρείοις τοῖσδ' ὅσ' ἴην, εἶπον, ἔην.

FINIS.

ERRATA.

Folio 7.pagina 1.columna 2.versu 3.fatuere,lege facere. Fol.8 pag.1.colum.1. versu 41.addensebis,lege addensabis. Fol.13.pag.1.col.2.versu 40.acito,lege facito. Fol.91. pag.2.versu 2.parare,lege pare. Fol.94.pag.2.versu 25.27.& 34.lege z,pro 3. Fol.95. pag.1.versu 6.maximæ,lege maxima.& versu eodem,z,legendum puto c. Fol.96.in schemate peruertentis.pro Mensura longæ ex gracilis,lege Mensura longæ & gracilis.